

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRUPA BİRLİĞİ ANABİLİM DALI
AVRUPA ÇALIŞMALARI PROGRAMI
DOKTORA TEZİ

**AB SAVUNMA POLİTİKALARI KAPSAMINDA ASKERİ
OPERASYONLAR VE TÜRKİYE: ATALANTA ÖRNEĞİ**

Ercüment TATLIOĞLU

**Danışman
Doç.Dr. Şevket OVALI**

İZMİR - 2016

YEMİN METNİ

Doktora Tezi olarak sunduğum “AB Savunma Politikaları Kapsamında Askeri Operasyonlar ve Türkiye: Atalanta rneği” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Ercüment TATLIOğLU
..../...../2016

ÖZET

Doktora Tezi

AB Savunma Politikaları Kapsamında Askeri Operasyonlar ve Türkiye:

Atalanta Örneği

Ercüment TATLIOĞLU

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Avrupa Birliği Anabilim Dalı

Avrupa Çalışmaları Programı

Bu çalışma Avrupa Birliği (AB) tarafından yürütülen Atalanta Harekâtı'nın liberal hükümetlerarası kuram üzerinden incelemesini yapmaktadır. AB tarafından bugüne kadar uluslararası düzeyde icra edilmiş en başarılı harekât olarak değerlendirilen Atalanta Harekâtı'nın başarısı değişim sürecindeki dünya düzeninde AB'nin ortak hareket edebilme yeteneğini ve Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası'na (OGSP) verdiği önemi değerlendirmeyi sağlamaktadır. AB'nin ortak güvenlik ve savunma alanında da önemli kararlar alabilmesi ve AB'nin savunma alanında ortak hareket edebilme kapasitesi küresel bir güç olarak nitelenmesini de etkileyecektir. Çalışma bir yönüyle de Türkiye'nin savunma alanında AB'ye sağladığı katkının önemini ele almaktadır. Bu çalışma Birliğin karar mekanizmalarında liberal hükümetlerarası kuramın geçerliliğini Atalanta Harekâtı'nın başarısının teyit ettiği ve Türkiye'nin her ne kadar karar sisteminin dışında da olsa AB'nin küresel aktör rolüne destek olabileceğidir. AB Atalanta Harekâtı'ndaki başarısı sayesinde ortak güvenlik ve savunma politikasını uygulamadaki kararlığı ve küresel bir aktör olduğunu göstermiştir. Çalışmanın vardığı sonuçlar AB'nin Atalanta Harekâtı sonrası gerçekleştirdiği veya gerçekleştireceği askeri operasyonlarının benzer bir yaklaşımla incelenebileceği örneklere de öncülük etme iddiası taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: AB Askeri Misyonları, Atalanta Operasyonu, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası.

ABSTRACT

Doctoral Thesis

Doctor of Philosophy(PhD)

Military Operations in the Context of EU Defence Policy and Turkey:

The Case of Operation Atalanta

Ercüment TATLIOĞLU

Dokuz Eylül University

Graduate School of Social Sciences

Department of European Union

European Studies Program

This study aims to evaluate Operation Atalanta from a Liberal Intergovernmental Approach. The achievements of Operation Atalanta, which has been accepted as the most successful EU Operation on the field, have confirmed EU's capability to speak with one voice in a changing international order. EU's common security and defence issues ability to decide and act in a unique manner would be a determining factor for its global actorness in international framework. This study also evaluates Turkey's contribution to the EU in the area of security. Namely, this study argues that Operation Atalanta confirms the relevance of Liberal Intergovernmental Approach for explaining the EU's current system. This study further argues that despite being out of EU's decision making process, Turkey contributes EU's global actorness. It has shown to be a global actor and intent on common security and defence policies, with succession in Operation Atalanta. In conclusion, this study also aims at providing approaches to investigate further existing or forthcoming military operations supported by EU.

Keywords: EU Military Missions, Operation Atalanta, European Security and Defence Policy

AB SAVUNMA POLİTİKALARI KAPSAMINDA ASKERİ OPERASYONLAR VE TÜRKİYE, ATALANTA ÖRNEĞİ

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	
iii	
ÖZET	
iv	
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	
vi	
KISALTMALAR	
xii	
ŞEKİLLER LİSTESİ	
xiv	
TABLolar LİSTESİ	
xv	
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE: LİBERAL HÜKÜMETLERARASICILIK KURAMI

1.1. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN KURAMSAL DÜZEYDE İNCELENMESİ	10
1.2. LİBERAL HÜKÜMETLERARASICILIK KURAMI	18
1.2.1. Liberal Hükümetlerarasıcılık Kuramının AGSP/OGSP Kapsamında Genişletilmesi	20
1.2.2. Realizm Kuramının, Zayıf Devletlerin Sistemdeki Baskın Gücün Yanında Yer Alması Yaklaşımı	25

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA SAVUNMA POLİTİKASININ OLUŞUMU

2.1. AB GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASININ ARKA PLANI	30
2.2. ODGP'NİN GELİŞİMİ	32
2.2.1. Maastricht Antlaşması (07 Şubat 1992)	32
2.2.2. Maastricht Antlaşması ve BAB	34
2.2.3. Petersberg Bildirisi (Görevleri) (19 Haziran 1992)	37
2.2.4. Amsterdam Antlaşması (1997)	38
2.2.4.1. BAB'a İlişkin Düzenlemeler	39
2.2.4.2. ODGP'nin Yapısına İlişkin Değişiklikler	40
2.2.4.3. ODGP'nin İşleyişine İlişkin Düzenlemeler	40
2.3. ODGP VE AGSP'YE YÖNELİK ZİRVE, TOPLANTI VE GELİŞMELER	45
2.3.1. St. Malo Zirvesi (3-4 Aralık 1998)	45
2.3.2. Washington Zirvesi (23-25 Nisan 1999)	47
2.3.3. Köln Zirvesi (03-04 Haziran 1999)	48
2.3.4. Helsinki Zirvesi (10-11 Aralık 1999)	49
2.3.5. Feira Zirvesi (19-20 Haziran 2000)	50
2.3.6. Marsilya Toplantısı (13 Kasım 2000)	51
2.3.7. Yetenekler Taahhüdü Konferansı (20-21 Kasım 2000)	51
2.3.8. Nice Zirvesi (06-12 Aralık 2000)	56
2.3.9. Laeken Avrupa Konseyi (14-15 Aralık 2001)	57
2.3.10. AB Sevilla Zirvesi (Haziran 2002)	58
2.3.11. Brüksel Avrupa Konseyi (Ekim 2002)	58
2.3.12. NATO Prag Zirvesi (Kasım 2002)	59
2.3.13. AB Kopenhag Zirvesi (Aralık 2002)	59
2.3.14. AB Selanik Zirvesi (Haziran 2003)	60

2.3.15. Savunma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Kurumsallaştırılması-Avrupa Savunma Ajansı (ASA)	61
2.3.16. AB Brüksel Zirvesi (Aralık 2003)	63
2.3.17. AB Brüksel Zirvesi (Haziran 2004)	65
2.3.18. AB Brüksel Zirvesi (Aralık 2004)	66
2.3.19. AB Brüksel Zirvesi (Haziran 2005)	67
2.3.20. AB Brüksel Zirvesi (Aralık 2005)	68
2.3.21. AB Brüksel Zirvesi (Haziran 2006)	69
2.3.22. AB Brüksel Zirvesi (Aralık 2006)	70
2.3.23. AB Brüksel Zirvesi (Haziran 2007)	71
2.3.24. AB Lizbon Zirvesi (Aralık 2007)	72
2.3.25. AB Brüksel Zirvesi (Aralık 2007)	78
2.3.26. AB Brüksel Zirvesi (Haziran 2008)	78
2.3.27. AB Brüksel Zirvesi (Aralık 2008)	79
2.3.28. AB Brüksel Zirvesi (Haziran 2009)	80
2.3.29. AB Brüksel Zirvesi (Aralık 2009)	80
2.3.30. Diğer Zirveler	81
2.4. AGSP'NİN KURUMSAL YAPISI VE KARAR ALMA MEKANİZMASI	83
2.4.1. AGSP Kurumsal Yapısı	83
2.4.1.1. Siyasi ve Güvenlik Komitesi (SGK)	83
2.4.1.2. AB Askerî Komitesi (ABAK) / The EU Military Committee (EUMC)	84
2.4.1.3. Politik Askerî Grup (PAG) / The Political Military Group (PMG)	84
2.4.1.4. AB Askerî Karargâhı	84
2.4.1.5. Askerî Personeli	85
2.4.1.6. Dış İlişkiler (RELEX) Konseyi	85
2.4.2. Karar Alma Mekanizması	85
2.4.2.1. AGSP Kriz Yönetimi Operasyonlarında Karar Verme Süreci	87

2.4.2.2. AB ATHENA Finans Mekanizması	90
2.4.3. AGSP'nin Sivil ve Askerî Kaynakları	91
2.5. AVRUPA GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASI'NIN (AGSP) OPERASYONEL OLMASI İLE BAŞLAYAN DÖNEM VE KARŞILAŞILAN KRİZLER	92
2.5.1. AB'nin Irak ve Darfur Krizlerine Bakışı	92
2.5.2. AB'nin Libya Krizine Bakışı	93
2.5.2.1. Ulusal Çıkar Uyuşmazlığı	93
2.5.2.2. Fikir Ayrılığı	94
2.6. OGSP'DE GELİNEREN DURUM	94

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NATO'NUN, ABD'İN, TÜRKİYE'NİN AVRUPA'NIN GÜVENLİĞİNE ETKİLERİ; OGSP'DEKİ KIRILGANLIK VE YETERSİZLİKLER

3.1. NATO'NUN AVRUPA GÜVENLİĞİ İÇİNDE YERİ VE ÖNEMİ	97
3.1.1. NATO'nun Kuruluş Amacı	97
3.1.2. NATO'nun Yeni Stratejik Konsepti	98
3.1.3. NATO'nun Dönüşümü	103
3.1.4. NATO Komuta Yapısı	104
3.1.5. NATO Zirveleri	105
3.1.5.1. Şikago Zirvesi	106
3.1.5.2. Galler Zirvesi	107
3.1.6. Türkiye-NATO İlişkileri	113
3.2. ABD'İN AVRUPA'NIN GÜVENLİĞİNE ETKİLERİ	115
3.2.1. ABD ve Avrupa Arasındaki Farklılıklar ve Benzerlikler	115
3.2.2. ABD'nin Avrupa Güvenlik Politikalarındaki Rolü ve Önemi	117
3.2.3. ABD ve NATO'nun Avrupa Savunmasındaki Rolünün Analizi	117

3.3. TÜRKİYE'NİN AVRUPA'NIN GÜVENLİĞİNE ETKİLERİ	119
3.3.1. Türkiye'nin Avrupa Güvenliğindeki Rolü	119
3.3.2. Türkiye'nin AB Güvenlik Stratejilerine Katkıları	121
3.3.3. Türkiye'nin Avrupa Birliğine, Askeri ve Siyasi Açıdan Katkıları	124
3.4. AB'NİN ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA SİSTEMİNİ ŞEKİLLENDİREN KIRILGANLIKLAR	126
3.4.1. Üye Devletlerin Süreci Belirleme Gücü	126
3.4.2. Kamuoyunun Güvenlik ve Savunma Politikalarını Etkileme Gücü	136
3.4.3. ABD'nin Süreci Yönlendirme Gücü	137
3.4.4. AB'nin Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası Oluşturmadaki Yetersizliği	144

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AB'NİN YÜRÜTTÜĞÜ ASKERİ OPERASYONLAR

4.1. CONCORDIA OPERASYONU (MAKEDONYA)	153
4.2. ARTEMİS OPERASYONU (KONGO DEMOKRATİK CUMHURİYETİ)	154
4.3. ALTHEA OPERASYONU (BOSNA-HERSEK)	154
4.4. ATALANTA HAREKÂTI (EU NAVFOR)	155
4.5. ASKERİ OPERASYONLARDA ÖNE ÇIKAN HUSUSLAR	155
4.6. OPERASYONLARDA ORTAYA ÇIKAN PROBLEM SAHALARI	156
4.6.1. Ulaştırma İhtiyaçları	156
4.6.2. Muhabere	156
4.6.3. Sürdürebilirlik	157
4.6.4. Finansman Zorlukları	157
4.6.5. Planlama Zorlukları	157

BEŞİNCİ BÖLÜM

**AVRUPA BİRLİĞİ ATALANTA HAREKÂTI'NIN LİBERAL HÜKÜMETLERARASI
YAKLAŞIMLA DEĞERLENDİRİLMESİ**

5.1. TARİHSEL ARKA PLAN	159
5.2. ATALANTA HAREKÂTININ KAPSAMI	163
5.3. ATALANTA HAREKÂTININ SONUÇLARI	167
5.4. ATALANTA HAREKÂTININ OPERASYONEL/ASKERİ PARAMETRELERİ	171
5.5. ATALANTA HAREKÂTININ ULUSLARARASI ORGANİZASYONLAR İLE İŞBİRLİĞİ	179
5.6. ATALANTA HAREKÂTININ AB'NİN GENİŞLEMECİ YAKLAŞIMINA DESTEĞİ	181
5.7. ATALANTA HAREKÂTININ DENİZCİLİK DİPLOMASİSİ VE TÜRKİYE İLİŞKİSİ	183
5.8. ATALANTA HAREKÂTININ KURAMSAL ARKA PLANDA DEĞERLENDİRİLMESİ	185
SONUÇ	192
KAYNAKLAR	200

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABKA	Avrupa Birliğini Kuran Antlaşma
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AGİK	Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Konferansı
AGİT	Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı
AGS	Avrupa Güvenlik Stratejisi
AGSK	Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği
AGSP	Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası
ASA	Avrupa Savunma Ajansı
ASİ	Avrupa Siyasi İş Birliği
ASGK	Avrupa Savunma ve Güvenlik Kimliği
AST	Avrupa Savunma Topluluğu
AT	Avrupa Topluluğu
ATS	Avrupa Tek Senedi
AMISOM	Afrika Birliği Misyonu
AYEP	Avrupa Yetenek Eylem Planı
BAB	Batı Avrupa Birliği
BİO	Barış İçin Ortaklık
BMGG	Birleşik Müşterek Görev Gücü
BMGK	Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
CFSP	Common Foreign and Security Policy-Ortak Dış ve Güvenlik Politikası
DGPYT	Dışişleri ve Güvenlik Politikası Birlik Yüksek Temsilcisi
DİK	Dış İlişkiler Konseyi
ECAP	Avrupa Yetenekler Eylem Planı
ESDI	European Security and Defence Policy-Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası
ESDP	European Security and Defence Identity-Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği
EUBAM	Avrupa Birliği Entegre Sınır Yönetim Yardım Misyonu
EUPOL	European Police Proxima
EUPOL RDC	AB Kongo Demokratik Cumhuriyeti Polis Misyonu
EUFOR	European Forces-AB Barış Gücü

EUJUST LEX	AB Irak Hukukun Üstünlüğü Misyonu
EUJUST	Gürcistan Themis Hukukun Üstünlüğü Misyonu
EUMC	The EU Military Committee-AB Askeri Komitesi
EUMM	The EU Monitoring Mission Georgia-AB Gürcistan Yönlendirme Görevi
EUMS	EU Military Staff-AB Askeri Karargâhı
EUNAVFOR	Naval Forces-AB Deniz Kuvvetleri
EUPM	The EU Mission in Bosnia and Herzegovina-AB Bosna Hersek Polis Misyonu
EUPOL	AB Afganistan Polis Misyonu Afganistan
EUTM	Avrupa Birliği Eğitim Misyonu
GİDİK	Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi
GSYT	Güvenlik ve Savunma Yüksek Temsilcisi
IFOR	Implementation Force
ISAF	NATO Uluslararası Güvenlik Yardım Kuvveti
KFOR	Kosova Gücü
NATO	North Atlantic Treaty Organisation-Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
ODGP	Ortak Dış ve Güvenlik Politikası
OGSP	Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası
OECD	Organisation for Security and Development and Cooperation
OSCE	Organisation for Security and Cooperation in Europe
PSC	Permanent Structured Cooperation-Kalıcı Yapısal İş Birliği
SACUER	Supreme Allied Commander Europe-Avrupa Müttefik Yüksek Komutanı
SGK	Siyasi ve Güvenlik Komitesi
SFOR	Stabilization Force
SHAPE	Supreme Headquarters Allied Powers Europe-Avrupa Müttefik Kuvvetler Karargâhı

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil-1: NATO'nun Sivil ve Askerî Yapısı	s.98
Şekil-2: Yeni Stratejik Konseptin Gelişimi	s.99
Şekil-3: Yeni Stratejik Konsept (Güvenlik İhtiyaçlarının Dönüşümü)	s.100
Şekil-4: NATO'nun Ortaklık Faaliyetleri	s.102
Şekil-5: Yeni Stratejik Konseptin kabulünün sonrasında NATO'yu Etkileyen Gelişmeler	s.104
Şekil-6: Dönüşüm Sonucunda NATO'nun Hâlihazırdaki Komuta Yapısı	s.105
Şekil-7: Galler Zirvesi	s.113
Şekil-8: AB Harekât Misyonları	s.152
Şekil-9: Aden Körfezi ve Somali Havzası'nda İcra Edilen Faaliyetler (Tarihçe)	s.160
Şekil-10: Deniz Ulaştırması İçin İşbirliği ve Rehberlik	s.160
Şekil-11: NATO ve Avrupa Birliği Deniz Ulaştırma ve Güvenlik Merkezi	s.161
Şekil-12: Dubai'de ve Bahreyn'de bulunan ve Avrupa Birliğinin Afrika Boynuzu Deniz Güvenlik Merkezine Bilgi Aktaran Merkezi	s.162
Şekil-13: AB Atalanta Harekatı AB Afrika Boynuzu Deniz Güvenlik Merkezi ile Bilgi Paylaşımı Yapan Merkezler	s.163
Şekil-14: Atalanta Harekâtı Genişleme Süreci ve Korsan Faaliyetlerinin Yoğunluğu	s.170
Şekil-15: Atalanta Harekatına Destek Veren Askeri Unsurlar	s.172
Şekil-16: Görev Güçlerinin Sorumluluk Sahaları	s.174
Şekil-17: NATO ve Avrupa Birliği Kontrolündeki Unsurlar Tarafından İcra Edilen Deniz Karakol Uçuşu Faaliyetleri ve Karakol Sahaları	s.176
Şekil-18: Atalanta Harekâtı Aden Körfezi Harekât Sahası ve Karakol Planı	s.177
Şekil-19: Uluslararası Tavsiyeli Transit Koridor ve Geçiş Biçimleri	s.178

TABLolar LİSTESİ

Tablo-1: Liberal Hükümetlerarasıcılık Kuramının AB'nin Güvenlik ve Savunma Alanında Bütünleşme Süreci'ne Bakışı	s.24
Tablo-2: Amsterdam ve Maastricht Antlaşmalarının Karşılaştırılması	s.42
Tablo-3: ECAP Proje Grupları	s.53
Tablo-4: ECAP Panelleri	s.56
Tablo-5: Reform Antlaşması'nın OGSP ile İlgili Önemli Değişiklikleri	s.73
Tablo-6: Yeni Stratejik Konseptin Getirdiği Değişim/Dönüşüm	s.99
Tablo-7: Kuvvet Yapısının Dönüşümü	s.105
Tablo-8: Türkiye'nin NATO'ya Değişik Alanlardaki Maddi Katkıları	s.125
Tablo-9: Türkiye'nin Katkı Sağladığı Tamamlanan AB Harekât Misyonları	s.151
Tablo-10: Türkiye'nin Katkı Sağlamaya Devam Ettiği AB Harekât Misyonları	s.151
Tablo-11: NATO'nun ve AB'nin İcra Ettiği Askeri Harekâtlar	s.175
Tablo-12: 2006-2014 Yılları Arası Gemi Kaçırma Faaliyetleri	s.179

GİRİŞ

Soğuk Savaş boyunca, Batı Avrupa tarafından en önemli tehdit olarak görülen Sovyetler Birliği'nin yıkılmasının ardından, ekonomik gelişimini henüz tamamlayamayan Avrupa Birliği (AB) küresel bir aktör olmak için önemli ölçüde çaba sarf etmektedir. Başta Almanya ve Fransa olmak üzere bazı büyük üye ülkelerin yoğun çabası da uluslararası ortamda AB'nin ekonomik büyüklüğüne orantılı bir siyasi güce ulaşmasını hedeflemektedir. Bu amaca ulaşmak için AB ortak iradesini yansıtacak politikalar geliştirmiştir. Bunların başında Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP) ile Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP) gelmektedir. Bu politikaların gelişimi ve olgunlaşma süreci AB anlaşmalarında konu üzerine vurgu yapılması ve yer verilmesi ile AB zirve toplantılarında sürekli gündeme getirilmesiyle gerçekleşmiştir. ODGP'nin Maastricht Anlaşması ile ayrı bir sütun olarak ortaya çıkması, Soğuk Savaş'ın bitimi ile birlikte AB'nin uluslararası alanda ne derece etkin olmaya çalıştığına da ayrı bir göstergesi olarak düşünülebilir.

Soğuk Savaş boyunca Sovyet tehdidi karşısında ABD'nin desteği ile güvenlik sorununu çözümlene sürecine yönelmiş Batı Avrupa'nın tek kutuplu dünyada yeni bir arayışa yönelmesi sadece kendi tercihi olarak değerlendirilmez. Hiç şüphesiz bu çabanın altında ABD'nin yeni uluslararası yapıda nasıl bir tercihi olacağına yönelik söylemlerinin ve kararlarının da etkisi vardır. Daha açık bir ifadeyle, ABD'nin Sovyetler Birliği'nin yıkılması ve Doğu Avrupa ülkelerinin büyük çoğunluğunun taraf değiştirmesinin ardından Avrupa'daki askeri üslerini azaltması önemli bir işaret olarak algılanmalıdır.¹ Soğuk savaş döneminde, gerek Uzak Asya'da gerekse Avrupa'daki üslerin sayısını azaltan ve asker sayısını sınırlandıran ABD'nin müttefiklerine sağladığı güvenlik şemsiyesini ne kadar devam ettireceği önemli bir soru olarak ortaya çıkmış ve karşılığında alternatif savunma çözümleri geliştirilmiştir.

Bu anlamda, alternatif savunma çözümü olarak Avrupa savunmasının NATO yapılanması altında oluşturulacak bir çözüm ile sağlanmasına devam edilmesi düşüncesi tartışma konularından biri olmuştur. Diğer alternatif çözüm ise, Avrupa savunmasının AB içerisinde oluşturulacak yeni bir yapılanma ile bu yapılanmaya sağlanacak kaynaklarla gerçekleştirilmesi konusu tartışılmıştır. Ancak, yeni bir yapılanmanın Avrupa'nın güvenliğine sağlayacağı katkı ile üye ülkeler üzerine getireceği yük, güvenlik ve savunma oluşumunun gerekliliği hususunda AB ülkeleri

---

¹ <http://www.forbes.com/sites/dougbandow/2012/10/29/why-are-american-troops-still-stationed-in-europe/#1ea2e55e5f0f>

arasında fikir ayrılıklarına neden olmuştur. Bir grup AB ülkesi NATO varken AB savunması için başka bir organizasyona gerek olmadığını ileri sürerken; diğer bir grup AB ülkesi ise, küresel aktör olabilmek için AB'nin kendine özgü bir savunma sistemine sahip olması gerektiğini belirtmiştir.

Hiç şüphesiz, AB'nin Yugoslavya'nın dağılma sürecinde yaşadığı insanlık trajedilerine benzer olaylarda AB ülkelerinin müdahale gücü ve yaptırımları karşısında üstlendiği rol bu tartışmaların alevlenmesinde etkili olmuştur. Çünkü Mart 1992'de başlayan ve yüz elli bine yakın insanın hayatını kaybettiği, yedi yüz elli bine yakın kayıp ve iki milyonun üzerinde insanın mülteci olduğu Bosna Savaşı'nda AB'nin gösterdiği yetersizlik önemli bir sorun olarak tespit edilmişti. Bu durum karşısında, Bosna'da barışın büyük oranda Birleşmiş Milletler'in kararları çerçevesinde ABD'nin NATO kanalıyla yaptığı müdahalelerle gerçekleşmesi ve savaşın bir Avrupa kenti yerine ABD'nin Dayton kentinde sona ermesi savunma ve güvenlik konularında AB'nin yetersizliğini ortaya koymuştur. Bu süreç içinde AB ülkelerinin gösterdikleri farklı tutumlar eleştirilmiş, Birlik üyesi ülkelerin aldığı kararların Yugoslavya'nın dağılma sürecini hızlandırmasının ötesinde kıta içinde yaşanan büyük bir güvenlik açığına karşı hiçbir şey yapılamamış olması, zafiyet olarak yorumlanmıştır.

Bosna Savaşı'ndaki yetersizliklerin 1990'ların sonlarında Kosova Krizi sırasında da ortaya çıkması bu alanda Avrupa Birliği'nin reflekslerinin ne kadar zayıf olduğunun da teyidi niteliğinde olmuştur. Kosova Kurtuluş Ordusu'na karşı Yugoslavya tarafından başlatılan müdahale yine NATO'nun hava operasyonları ile durdurulmuş ve ateşkes sağlanabilmiştir.

Gerçekten de; Avrupa'nın kendi savunma ve güvenlik yapılanmasını oluşturması sürecinde, Almanya ve Fransa başta olmak üzere AB'nin derinleşmesinden yana olan ülkelerin izlediği politikalar ile Atlantikçi ülkelerin politikaları arasındaki farklılıklar takip eden yıllarda da AB'nin geleceğini etkileyen hususlar olmuştur. Bugün "Brexit" tartışmaları altında, Birliğin küçülmesinin belki de daha etkin bir güvenlik politikası izlemesini kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Çünkü belirli amaçlar çerçevesinde toplanabilen AB üyeleri tarafından gerçekleştirilen politikaların daha başarılı olabileceği düşünülmekte ve bu anlamda Atalanta Operasyonu en önemli örnektir. Atalanta Harekâtı öncesinde yapılan değerlendirmelerde AB'nin küresel bir aktör olarak korsanlık faaliyetlerine engel olmasının gerekliliği tartışılmış, AB'nin ortak güvenlik ve dış politikası çerçevesinde askeri bir operasyon yapmasına karar verilmiştir. AB bu harekâta ABD'den ve

NATO'dan bağımsız olarak karar vermiştir. OGSP anlamında ilk kez rüştünü ispatlamıştır. Atalanta Harekâtı öncesine kısaca bakılacak olursa, aşağıda belirtilen hususlar ön plana çıkmaktadır.

1990'lı yıllarda yaşanan başarısız ve etkisiz dönemin ardından Avrupa Birliği kıta içinde ve dışında farklı bölgelerde onlarca operasyon icra etmiş ve bu anlamdaki yetkinliğini ispatlamaya çalışmıştır. Bu kapsamda, AB iki çeşit faaliyette bulunmuştur: askeri operasyonlar/görevler ve sivil görevler. Lizbon Antlaşması'yla ortaya çıkan ve 1 Ocak 2011 tarihinde faaliyete geçen Avrupa Dış Eylem Servisi'nin çatısını oluşturduğu bu operasyonlarda, Avrupa Birliği kısmi başarı elde etmiş ve kıta dışında da yeteneklerini kullanabilme imkânı olduğunu gerek kendi üyelerine gerekse dış aktörlere kanıtlamıştır.

AB'nin askeri anlamda öne çıkan operasyonlarının başında EUFOR Althea gelmektedir. Bosna Hersek'te 1995 yılından imzalanan Dayton Barış Antlaşması'nın uygulanmasını sağlamak ve denetlemek için NATO tarafından oluşturulan SFOR ve IFOR'un yerine geçen Althea, 2 Aralık 2004 tarihinde görevine başlamıştır. Günümüzde de görevine devam eden bu görev gücünün, savunma reformu ve savaş suçlularının gözetim altında tutulması gibi çok özel görevleri bulunmaktadır.

AB'nin Concordia Operasyonu da yine Yugoslavya'nın dağılmasının ardından çıkan sorunlarla mücadele edebilmek amacıyla oluşturulan bir görevdir. Berlin Plus düzenlemeleri çerçevesinde, AB'nin NATO imkân ve kabiliyetlerini kullanmaları öngörülmüştü. Bu öngörünün ilk örneği; AB'nin Makedonya'da yürüttüğü Concordia operasyonudur. 27 Şubat 2003 tarihinde başlayan operasyon, NATO kuvvetleri yerine AB kuvvetlerinin geçmesi ve 2001 yılında Makedonya'daki etnik çatışmaları durduran Ohrid Çerçeve Anlaşması'nın yürütülmesinin sağlanmasıdır. Bu çerçevede; Makedon güvenlik kuvvetlerine destek verilmiştir.

Balkanlar dışında da görev üstlenen AB, Afrika'da barışın korunmasına yönelik bazı görevler icra etmiştir. Bunların başında Artemis Harekâtı gelmektedir. Haziran 2003 tarihinde başlayan bu operasyon, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki etnik çatışmalarının önlenmesi amacıyla yapılmıştır. AB'nin kendi başına katıldığı ve üye devletlerin kuvvetlerini kullandığı ilk operasyon olan Artemis, Eylül 2003 tarihine kadar devam etmiştir. Sınırlı bir alan ve zamanda yapılan bu operasyon, AB'nin ODGP kapsamında rolünün ortaya konulması açısından önemlidir. Eylül 2013 tarihinden sonra Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde BM kuvvetleri görev yapmaya başlamıştır.

Bunların haricinde Afrika'da gerçekleştirilen AB görevlerinden de bahsetmek mümkündür. EUTM Mali, Mali'deki siyasi istikrarsızlıklar sonucu çatışmaların artması sonrasında, bu bölgenin güvenliğinin sağlanması amacıyla 2012 yılında kurulan bir askeri yapıdır. Savaş operasyonlarında direkt olarak yer almayacak bu yapı, AB üyesi 22 devletin katılımıyla oluşturulmuştur. Amacı; Mali ordusunun modernizasyonunu sağlamak, ülkenin güvenliğinin sağlanmasına destek olmaktır. Bu kuvvet, 2013 yılından sonra eğitilen Mali ordusuna yetki devrine başlamış, ancak buradaki görevi kısıtlı olarak devam etmektedir. 2015 yılının Mart ayında Orta Afrika Cumhuriyeti'nde başlayan çatışmaların ardından Fransa'nın öncülüğünde 16 AB ülkesi EUMAM RCA operasyonunu başlatmıştır. Bu misyonun amacı, Mali'deki gibi silahlı kuvvetlerin modernizasyonunun sağlanmasıdır. Bir yıl süresi olan bu misyon görevini tamamlamıştır. Diğer misyon ise; AB tarafından Somali'de 2010 yılında başlatılan Eğitim Misyonu (EU Training Mission in Somalia-EUTM) dur.² 2010 Nisan ayında başlayan, Somali Aden Körfezi'ndeki korsanlık faaliyetlerinin sona erdirilmesi için Somali kuvvetlerinin eğitilmesini amaçlayan EUTM Somali misyonu günümüzde de devam etmektedir.

Avrupa Birliği'nin tek başına yürüttüğü en başarılı operasyon olarak ifade edilebilecek Atalanta Operasyonu bütün bu harekâtlardan farklıdır. Bu harekât, AB ülkelerinin Askeri Kuvvetleri'nin katıldığı en başarılı AB Askeri harekâttir. Atalanta Harekâtından sonra oluşan pozitif durum EUNAVFOR MED'in gelişimini de hızlandırmıştır. Akdeniz'de insan kaçakçılığıyla mücadele için kurulmuş bir misyon olan EUNAVFOR MED özellikle Afrika'dan Avrupa'ya göçü önlemek için kurulmuştur. 2015 yılında oluşturulan misyon, Frontex ile birlikte günümüzde görevine devam etmektedir. Atalanta Harekâtının başarısı sonucu özgüvenini sağlayan AB Askeri Gücü, EUNAVFOR MED ile Sofya Operasyonu adı altında Batı Akdenizde askeri harekât icra etmektedir. Bu sebeple Atalanta Harekâtı OGSP anlamında bir mihenk taşıdır.

TEZİN AMACI VE ARAŞTIRMA SORUSU

Bu çalışma AB bütünleşmesi üzerine önermelerde bulunan liberal hükümetlerarası kuram çerçevesinde değişim sürecindeki dünya düzeninde Avrupa Birliği'nin (AB) savunma alanında ortak hareket edebilme kapasitesini

---

² Ravi Sodha, Operation Atalanta: A Rational Choice Approach, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Maastricht University European Studies 2011, s. 26.

incelemektedir. Avrupa Birliği'nin uluslararası sistemin değişen yapısı karşısında küresel bir aktör olabilmesi üzerine tartışmalara odaklanan çalışma, "Atalanta Harekâtı"nın vaka analizine dayandırılarak literatüre katkı sağlama çabasıdır. Çalışmanın alana temel katkısı AB'nin küresel etkinlik sağlamak amacıyla OGSP'ye verdiği öneme ve OGSP'nin başarısının Atalanta Harekâtı özelinde değerlendirmesine dayanmaktadır. Çalışmanın ortaya çıkardığı bulgular aday ülke konumunda yer alan Türkiye'nin AB'nin hükümetlerarası yapısı içinde –özellikle savunma alanı düşünöldüğünde– nasıl bir etkisi olacağını değerlendirebilmek anlamında da bir inceleme yapmaya olanak sağlar niteliktedir. Bu sebeple daha sonraki çalışmalara ışık tutabilmek amacıyla tezin temel argümanının tartışıldığı bölümün sonunda, Atalanta Harekâtı üzerinden Türkiye'nin AB'nin savunma alanındaki çabalarına katkısı ve hükümetlerarası yapıdaki durumu değerlendirmektedir.

Bu çalışmanın temel araştırma sorusunun kullanılan teorik çerçeve içinde şekillenmesi ise literatüre ayrı bir katkı sağlama amacını taşımaktadır. Bu sebeple tezin cevabını aradığı soru "Avrupa Birliği'nin belirli koşullar oluştuğunda liberal hükümetlerarası kuramın öngördüğü şekilde kararlar alıp alamadığı ve bu kararların AB'nin küresel aktör rolü üzerinde nasıl etkilerinin olacağı" ekseninde şekillenmiştir. AB'nin sadece ekonomik bir birlik olmadığını, ortak güvenlik ve savunma politikası olan ve bu politikasını askeri gücüyle uygulayabilen bir birlik olduğu AB'nin geleceğinin tartışıldığı bir dönemde Atalanta Harekâtı üzerinden açıklanmıştır. Burada ayrıca Türkiye'nin de Birliğe üye olmamasına rağmen, OGSP'ye katkısı ve OGSP'ye desteği belirtilerek, Türkiye'nin AB için önemi vurgulanmıştır. Bu anlamda araştırmanın sunduğu veriler ve deliller ileride farklı teorik yaklaşımlarla yapılabilecek benzer çalışmalara da katkı sağlar nitelik göstermektedir.

Çalışmaya öncelikle AB'nin yapısal olarak hükümetlerarası özelliğinin savunma alanında ne derece geçerli olduğu sorusuyla başlanmıştır. AB birçok farklı ülkeden oluşan ve bu ülkelerin Bakanlar Konseyi çatısı altında egemenliklerini belirli prensipler doğrultusunda uluslarüstü bir yapıya devrettikleri bir yönetim biçimini ifade etmektedir. Böyle bir yapıda ulusal düzeyde oluşan çıkarların uluslararası düzeyde pazarlıklar yoluyla çözümlenmesi ve uluslarüstü düzeyde uygulanması söz konusudur. Özellikle dış politika ve savunma gibi devletlerin hayati önem attettikleri alanlarda AB'nin uzlaşa sağlaması küresel aktör olabilmenin kaçınılmaz yolu olarak değerlendirilmektedir. Uzlaşının gecikmesi küresel ölçekte ekonomik olarak en güçlü görünen aktörün siyasi olarak aynı etkinliği sağlamasının önünde engel

oluşturabilmektedir. Bu sebeple hükümetlerarası yapının yerel, bölgesel ve ulusal düzeydeki çıkarlar doğrultusunda şekillendiği bu sistemin doğru anlaşılması tezin temel sorusunun cevaplanmasında gerekli bir koşuldur.

Hükümetlerarası yapının savunma alanındaki rolünü değerlendirirken, Türkiye'nin böyle bir yapıda ne derece etkili olabileceği/olabildiği araştırmanın diğer bir önemli soru olarak düşünülebilir. Zira Türkiye bir aday ülke olarak AB müktesebatının birçok alanında yasalarını düzenlemiş, kurumlarını AB standartlarına adapte etmiş ve uygulamada da önemli yol almış durumdadır. Bu anlamda, Türkiye'nin sahip olduğu ölçekten çok daha küçük ülkelerin, Türkiye'nin yaptığından çok daha azını başardıkları halde üye olmalarına rağmen AB'nin hazım kapasitesi gibi sebeplerle Türkiye'nin üyeliği henüz gerçekleşmemiştir. Türkiye'nin AB'nin savunma alanına yapacağı katkının somut ve iki taraf açısından da anlamlı olabilmesi için Türkiye'nin karar alma sürecinin içinde yer alması daha doğru bir seçenek olabilir. Tezin temel sorusu, AB'nin ekonomik bir güç olmasının dışında OGSP anlamında askeri bir güç olup olmayacağına Atalanta Harekâtı üzerinde incelenmesidir. Türkiye'nin Atalanta Harekâtında AB'ye sağladığı destek göz önüne alındığında, AB'nin güçlü bir OGSP'na sahip olabilmesi için Türkiye'nin ne kadar önemli olduğu tali bir soru olarak irdelenmiştir.

Tezin temel sorusu cevap bulabilmek amacıyla; AB güvenlik politikalarının çatısını oluşturan Avrupa Savunma Politikaları incelenmiştir. Bu çerçevede; Maastricht Antlaşması ile ortaya çıkan Ortak Dış ve Güvenlik Politikası sütunuyla belirgin bir hal alan ortak güvenlik algısı, uluslararası sistemin tek kutuplu yapıya dönüşmesinin bir neticesi olarak düşünülmeye sevk etmiştir. Bir başka ifadeyle; 9 Kasım 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla başlayan süreç Batı Avrupa'nın Avrupa Tek Senedi ile başlattığı derinleşme çabalarını ilk sütun olan Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun ötesine geçirmesiyle hızlanmıştır. Nitekim bu ihtiyaç 1990'lı yılların ilk yarısında Bosna'da, ikinci yarısında Kosova'da ortaya çıkan sorunlarla belirgin hale gelmiş, 2001 sonrası ise Afganistan ve Irak başta olmak üzere dünyanın çeşitli bölgelerindeki krizlere yönelik savunma politikalarının geliştirilmesi Avrupa için kaçınılmaz bir gereklilik olarak görülmüştür. Bu sebeple özellikle Maastricht sonrası dönemde Avrupa savunmasının nasıl şekillendiği sorusunun cevabı tezin temel argümanını desteklemek adına incelenmesi gereken bir diğer önemli konu olarak ortaya çıkmaktadır.

Diğer taraftan, Avrupa güvenliğinin Soğuk Savaş döneminden bu yana en önemli unsuru olarak nitelenebilecek kurum olan NATO ile ilişkilerin yeni yapılanma

döneminde hangi boyutlarda gerçekleşeceği, çalışmada cevap aranan sorulardan biridir. Çünkü uluslararası sistemin tek kutuplu yapıya dönüştüğü ve güvenlik algılamalarının yeniden şekillenmeye başladığı 1990'lı yılların başından bu yana AB ile NATO'nun Avrupa'nın güvenliği konusundaki rolleri tartışma konusu olmuştur. Zira Avrupalı ülkelerin temel sorun olarak gördükleri birçok konuda ABD'nin herhangi bir çıkarının olmaması NATO'nun aktif olarak o alanda bir politika izlemesini sınırlandırmaktadır. Batı Avrupa Birliği çatısı altında 1992 yılında yürürlüğe giren Petersberg Görevlerinin Amsterdam Antlaşması sonrasında Birliğe devri ile barışı sağlama ve koruma görevleri ve insani yardım operasyonları da dâhil AB'nin etkisini artırma çabalarındaki temel nedenlerden birinin de NATO'dan bağımsız hareket edebilme kapasitesini artırma çabası olduğu gerçeği yadsınamaz. Ancak Berlin Plus kararları ile AB'nin uluslararası operasyonlarında NATO imkânlarının kullanılmasının yolunun açılması, bu süreçte NATO'nun Avrupa için önemini bir kez daha anlaşılmasına olanak tanımıştır. Bu sebeplerle NATO'nun AB için önemini sorgulayacak alt sorularla NATO'nun AB güvenliğindeki rolü ayrıca incelenmiştir.

Avrupa Birliği'nin uluslararası alandaki etkinliğine Türkiye'nin katkısını Atalanta Operasyonu üzerinden değerlendirmek için AB'nin yürüttüğü diğer askeri operasyonları da analiz etmek gerekir. Zira bu operasyonların gerekliliği, kapsamı ve sonuçları Atalanta Harekâtı'nın bu anlamda farkını ortaya çıkartacaktır. Makedonya'daki Concordia, Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde icra edilen Artemis, Bosna Hersek'te yürütülen Althea bu anlamda özellikle öne çıkan operasyonlar olarak dikkat çekmektedir.

TEZİN ORTAYA KOYDUĞU TEMEL SAV

Çalışmanın temel araştırma sorusu olan Atalanta Harekâtı'nın OGSP açısından incelenmesi ve destekleyici sorular ışığında ortaya çıkan temel argüman liberal hükümetlerarası kuramın yoluyla açıklanabilir niteliktedir. Zira, AB üyelerinin ulusal düzeyde oluşan talep doğrultusunda şekillenen görüşleri hükümetlerarası düzeyde müzakere edilmekte ve bu çerçevede sağlanan konsensüs sonucu politikalar belirlenip uygulanmaktadır. AB'nin hükümetlerarası yapısının mevcut düzende vazgeçilmez olduğunu söylemek mümkündür. Birçok uluslararası krizde AB'nin karar alma zorluğu yaşaması bu gerçeği ispatlar niteliktedir. ABD'nin 2003 yılındaki Irak müdahalesi sırasında AB üyelerinin farklı yaklaşımları hükümetlerarası niteliğin bir kanıtı olarak ileri sürülebilir. Benzer şekilde Nice Anlaşması'ndan

itibaren, Avrupa Komisyonu'nun üye sayısının artan üye ülke sayısı karşısında sabit tutulma çabalarının bütün hükümetlerarası konferanslar boyunca herhangi bir sonuç vermemesi AB'nin hükümetlerarası yapısının bir başka ifadesi olarak düşünülebilir. Çünkü hiçbir üye ülke AB içinde hukuk üreten mekanizmanın ilk adımını teşkil eden ve adeta bir hükümet gibi yürütme faaliyetinde bulunan Komisyon'daki üyesinden vazgeçmek istememektedir. Bir başka ifadeyle, ülkelerin Komisyon'da bulunan bir komiserlerinin olmaması halinde, iç hukuklarında uygulamak zorunda kalacakları kararların oluşum aşamasında herhangi bir etkilerinin olması mümkün olmayacaktır. Buradan da anlaşılacağı üzere Avrupa Birliği'nin hiç şüphesiz en ulusüstü kurumu olarak nitelenebilecek Komisyon'un içinde dahi tam anlamıyla hükümetlerarası etkinin varlığı hissedilmektedir.

AB'nin hükümetlerarası yapısını özgürlükçü açıdan değerlendiren bir teorik çerçeve olarak nitelenebilecek ve Andrew Moravcsik tarafından ortaya atılan liberal hükümetlerarası yaklaşımı ise bu anlamda AB'nin açıklanmasına farklı bir boyut kazandırmaktadır. Üye ülkelerin pazarlıklar yoluyla uzlaştığı bu yapıyı uluslararası bir örgüt olmanın ötesine götüren şey aslında iç politik alandaki çıkarların oluşturduğu ulusal taleplerdir. Daha farklı biçimde ifade edecek olursak, NATO ve benzeri uluslararası örgütlerde olmayan yetki devrinin ulusal düzeyde meşruiyet kazanmasının altında yatan temel neden, AB'nin oluşturduğu "sui generis" yapısıdır. Dünya üzerindeki farklı bölgesel sistemler arasında demokratik kurumların en düzenli işlediği ve serbest piyasa ekonomisinin uzun süreden beri sorunsuz yürütülebildiği bir platform olan Avrupa Birliği'nde, ulusal talepler hükümetler kanalıyla tartışılabilen ve uzlaşma tarafların rızaları üzerine dayandırılmaktadır.

Güvenlik ve dış politika konularında hâkim teorilerden biri olan realizmin temel varsayımlarını da kabul eden liberal hükümetlerarası yaklaşım bu yönüyle realist temelli teorilerin açıklamakta zorlandıkları Avrupa bütünleşme sürecine de açıklayıcı bir önermede bulunabilmektedir. Bu anlamda Avrupalı devletlerin bütünleşme sürecinin başlangıcından bu yana dış politika ve savunma alanında birçok güçlük yaşamalarına rağmen Atalanta Harekâtı'nda elde edilen başarı liberal hükümetlerarası yaklaşımda belirtilen tartışmalarla uyum göstermektedir. Ulusal düzeyde oluşturulan çıkarlar hükümetlerarası düzeyde tartışılmış ve uzlaşma uygulanabilmiştir.

Bu varsayım üzerinden hareket eden çalışma, temel argümanının yanı sıra araştırmacının tali sorusu olan Türkiye'nin bu operasyona yaptığı katkıyı liberal hükümetlerarası perspektiften yorumlamaktadır. Zira Türkiye, her ne kadar alınan

kararların içinde yer almamış olsa da uygulamada operasyonun sorunsuz bir şekilde yürütülmesine katkı sağlamıştır. Liberal hükümetlerarası kuramın yaklaşımı doğrultusunda Türkiye'nin, deniz ticaret yollarının açık bulundurulmasını sağlamak için hareket ettiği söylenebilir.

TEZİN YÖNTEMİ VE BÖLÜMLERİ

Bu çalışma vaka incelemesi yöntemiyle AB'nin hükümetlerarası yapısı kapsamında güvenlik politikası üzerine incelemelerde bulunmakta ve Türkiye'nin bu konudaki rolü üzerine önermeler çıkarmaktadır. Tezin dış politika alanında olması sebebiyle niceliksel bir analize yerine niteliksel esas ve değerlendirmeler üzerinden yürütülmüştür. Tezin teorik çerçevesi oluşturulurken birincil kaynakların yanı sıra ikincil kaynaklardan da yararlanılmıştır. Liberal Hükümetlerarası kuramın öncüsü Moravcsik'in çalışmalarının yanı sıra bu çalışmalarla ilgili yorumları içeren kaynaklar da taranmıştır. Çalışmanın bilgi veren diğer bölümlerinde de benzer bir yol izlenmiş, AB'nin bilgi kaynaklarından elde edilen veriler üzerinden değerlendirmeler yapılmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu operasyon sırasında görev yapmış bazı üst düzey komutanlarla yapılan görüşmeler de tezin şekillenmesinde katkı sağlayan kaynak türü olarak değerlendirilebilir.

Çalışmanın birinci bölümünde, vaka incelemesine konu olan Atalanta Harekâtı' kuramsal çerçeve açısından ele alınmaktadır. Bu çerçevede liberal hükümetlerarası kurama ve bu kuramın etkilendiği realizme ait temel değerlendirmeler ele alınmaktadır. Çalışmanın ikinci bölümünde, Avrupa'nın savunma ve güvenlik alanında geldiği noktayı değerlendirmek amacıyla Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ve Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın incelemesi yapılmıştır. Tezin üçüncü bölümünde, Avrupa güvenliğinin önemli bir boyutunu oluşturan NATO ele alınmıştır. NATO'nun Avrupa güvenliğindeki rolü Türkiye perspektifinden değerlendirilmiştir. Takip eden bölümde, AB'nin yürüttüğü askeri operasyonların en eski ve kapsamlıları niteliğinde olan Concordia, Artemis ve Althea operasyonları detaylı şekilde incelenmiş, bu operasyonların problemleri ve dikkat çeken özellikleri vurgulanmıştır. Çalışmanın son bölümünde, Atalanta Harekâtı hakkında detaylı bilgi verilmiş ve Türkiye'nin bu operasyondaki rolüne değinilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE: LİBERAL HÜKÜMETLERARASICILIK KURAMI

Avrupalı devletlerin, özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra hız kazanan bütünleşme süreci, birçok kuram (teori) tarafından açıklanmaya çalışılmıştır. Bu kuramlar, kademeli olarak gelişen, genişleyen ve derinleşen Avrupa'da bütünleşme sürecinin, farklı dönemlerinde ve farklı özellikleri göz önüne alınarak geliştirilmiştir.³ Ayrıca, Avrupa'da bütünleşme süreci ve AB'nin *sui generis* (kendine özgü) yapısı, uluslararası şartlara uyum sağlayarak kendisini yenileyen dinamik bir karaktere sahiptir. Söz konusu sürekli değişim durumu, birçok teorisyeni bu alandaki eksiklikleri kapatmak adına yeni teoriler geliştirmeye itmiştir ve itmektedir.⁴ Yapının kendine özgü ve değişen yapısı, AB'yi açıklamaya çalışan kuramların sürekli eksiklikler göstermesine ve yanlışlanmasına neden olmakta, var olan kuramlara yeni eklemeler yapılması sonucu alanda farklı teorik dallanmalara da yol açmaktadır.

Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP/OGSP) ile AB, küresel bir aktör olmanın işaretini vermiştir. Ortak bir güvenlik politikası oluşturma çabası ile egemen ulus-devletlerin ayrıcalıklı kabul ettikleri kurum ve organizasyonlar farklı bir sürecin içerisine girmiştir. Ulus-devletler güvenlik ve savunma ile ilgili bir takım görev/sorumlulukların uluslarüstü bir organizasyona devrini uygun görmüşlerdir. Ancak bu yaklaşım federalizmde bahsedilen ulus-devletlerin federal bir yapı altında birleşmesi ve ulus-devlet yapısının ortadan kalkmasını öngörmemektedir. AB'nin OGSP politikası bir Avrupa federal devletine yönelmekten ziyade hükümetlerarası bir temelde yürütülmektedir. Hükümetlerarası bir yapının ortaya konulması, ulus devletlerin Avrupa Birliği'nin (AB) yapısı altında etkinliklerini sürdürmeleri sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Ancak ulus devletlerin Avrupa bütünleşme tarihi içerisinde dış politika ve güvenlik konularında yetkilerini Birlik'e devretmek istememeleri birliğe giden yolda ortak dış güvenlik ve savunma politikalarının şekillendiği AGSP/OGSP'nin ve ortak askeri operasyon becerisini ortaya koyan Atalanta Operasyonu'nun gelişimine yönelik kuramsal tartışmaların yoğunlaşmasına neden

---

³ Giovanna Bono, **European Security and Defence Policy: Theoretical Approaches, the Nice Summit and Hot Issues**, the Nice Summit and Hot Issues, Research and Training Network: Bridging the Accountability Gap in European Security and Defence Policy (ESDP)/ESDP and Democracy, February, 2002, s. 8.

⁴ Jolyon Howorth, **Security and Defence Policy in the European Union**, New York: Palgrave Macmillan, 2007, s. 24.

olmuştur.

1.1. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN KURAMSAL DÜZEYDE İNCELENMESİ

AB'nin küresel düzeyde savunma ve güvenlik konularında kritik bir aktör olarak kabul edilmesinde önemli rol oynayan Atalanta Harekâtı başarısı özeline odaklanan kuramsal tartışmaların başında, AB'nin kurumsal yapısı ve işleyişine yönelik bakış açıları yer almıştır. Bu bağlamda; rasyonel tercih kuramı (rational choice approach), kurumsalcı yaklaşım (institutional approach), yapısalcı yaklaşım (constructivist approach), liberal hükümetlerarasıcılık (Liberal Intergovernmentalism), realist teori (realism theory) gibi kuramsal yaklaşımlarda Atalanta Harekâtı'nın başarı düzeyi, kurumsal yapılanması ve gelecekteki misyonuna yönelik tartışmalar yapılmıştır. Ayrıca kuramsal tartışmalar bağlamında Atalanta Operasyonundaki başarının AB'nin küresel düzeydeki rolüne katkısı incelenmiştir.

1.1.1. Rasyonel Tercih Yaklaşımı (Rational Choice Approach)

Rasyonel tercih kuramının temelini "fayda-maliyet" analizi oluşturur. "Kendi bireysel tercih hiyerarşisini maksimize etmek ve rasyonel olarak en iyi seçimin yapılması"⁵ temeline dayanır. Fayda-maliyet analizine göre, kararlar maliyetin faydaya ağır basıp basmadığından, yeni kararın rasyonel olup olmadığından etkilenir. Bu yüzden bütün kararların olası sonuçlarını değerlendirdikten sonra en uygun sonucu seçmek gerekmektedir.

Rasyonel tercih yaklaşımında üzerinde durulan "maliyet" kavramı sadece finansal maliyet anlamında değil, aynı zamanda insan ve sosyal çevre maliyeti olarak ele alınmaktadır. Örneğin güvenlik meselelerinde en uygun rasyonel sonuç, diğer müttefiklik ilişkilerine zarar vermeden güvenliğin inşasıdır.⁶ Diğer bir taraftan, realist düşünce diğer müttefiklik ilişkilerine zarar vermeden güvenliğin inşası, ortaklıktaki görece-kazanç fikrine karşıt bir durum sergiler. Realist "bu günün dostunun yarın gerçekleşecek bir savaşta düşman olabileceği" korkusunu taşır. Bu yüzden ülkeler müttefiklerinin onlardan daha fazla kazanması durumuna karşı

---

⁵ Andreas Goldthau, "Divided over Iraq, United over Iran. A Rational Choice Explanation to European Irrationalities". **European Political Economy Review**, Cilt 8, s. 43.

⁶ Sodha, s. 8.

dikkatli olurlar.⁷ Teori aynı zamanda aktörlerin pratikte nasıl davrandığını ve nasıl davranması gerektiğini açıklar.⁸ Rasyonel tercih yaklaşımının bir diğer önemli özelliği de karar almada kullanılan birçok yöntemi (kimlik ve aktör kimliği gibi) görmezden gelme gerçekliğidir.⁹ Rasyonel tercih yaklaşımı geleneksel realizm ve neo-realizmin birleşimiyle oluşan “basit yaklaşım” teorisidir. Fakat şu anda neo-liberalizmi de bünyesinde bulundurur. Moe, politik kurumlardaki güç ve işbirliğinin rolünü incelemiş ve birçok rasyonel tercih teorisi çalışmalarının yalın olarak odaklandığı işbirliğinin yanında güce de odaklanılması gerektiği sonucunu ortaya çıkarmıştır.¹⁰

Bu çerçevede, AB savunma ve güvenlik politikası olarak OGSP'ye yönelik rasyonel tercih yaklaşımı odaklı çalışmalar, devletlerarası ilişkinin kapsamına odaklanır. Jonson¹¹, OGSP gelişmesini açıklamak için rasyonel tercih yaklaşımından faydalanmıştır. Ayrıca Goldthau'nun, rasyonel tercih yaklaşımının AB devletlerinin Irak'ta farklı kutuplarda yer almasına karşın, İran meselesinde tek ses olmasını neo-liberal ve klasik yaklaşımlara göre daha iyi açıkladığını ifade etmiştir.¹² Fakat neo-realizm, zayıf devletlerin güçlü devletler yanında yer alma isteği (bandwagoning) ve dengede olma arzusu nedeniyle her iki konuyu da açıklamada yeterli olduğu sonucunu ortaya koyar.

Ancak Duke, Artemis Operasyonu örneği üzerinden OGSP'de meydana gelmiş olan normatif yakınsama ile ulusal ilginin değişmediğini ifade ederek rasyonel tercih yaklaşımını çürütmüştür.¹³ Duke aynı zamanda diğer Avrupa bütünleşme projelerine karşıt olarak; rasyonel tercih kuramının aktör ilgilerinin değişmeyeceği şartını ortaya koyması nedeniyle, ülkelerin ilgilerindeki ayrışmaya ya da benzeşmeye odaklanan diğer projelerden kendini farklı kıldığı tezi üzerinde durmuştur.

---

⁷ Joseph Grieco, “Anarchy and the Limits of Cooperation: A Realist Critique of the Newest Liberal Institutionalism”, **International Organization**, Cilt 42, No 3, 1988, ss.487-488.

⁸ Duncan Snidal, “Rational Choice and International Relations”, içinde: Walter Carlsnaes, Thomas Risse ve Beth A. Simmons (Ed.), **Handbook of International Relations**, London: SAGE Publications, 2013, ss. 75-76.

⁹ Sodha, s. 8.

¹⁰ Terry M. Moe, “Power and Political Institutions”. **Perspectives on Politics**, Cilt 3, Sayı 2, 2005, ss. 219-223.

¹¹ Pal Jonson, The Development of the European Security and Defence Policy: An Assessment of Preferences, Bargains and Outcomes, **Swedish Defence Research Agency Scientific Report**, Report Number ISRN: FOI-R-1967-SE., 2006, İsveç, ss. 30-37.

¹² Goldthau, ss. 41-43.

¹³ Simon Duke, “Consensus Building in ESDP: The lessons of Operation Artemis”. **International Politics**, Cilt 46, Sayı 4, 2005, ss. 398-400.

Sodha ise, Atalanta Operasyonu'nun mevcut formunda hala işlevsel özelliğini koruyup korumadığını ve operasyon formunda finansal ve kurumsal ilişkilerin nasıl etkileneceğini rasyonel tercih yaklaşımına göre incelemiştir.¹⁴ Sodha çalışmasında, operasyonun mevcut durumda optimum değer sağladığı, AB'nin karşılaştığı maliyetlere ağır basacak şekilde faydalar ve kanıtli yararlar sağladığını (görevin başarısı gibi) rasyonel tercih yaklaşımı bağlamında tespit etmiştir.

1.1.2. Kurumsalçı Yaklaşım (Institutionalist Approach)

Avrupa Birliği içindeki rekabetin artmasıyla, karar alma sürecinde kurumların ve bürokrasinin önemi giderek artmış ve bu nedenden dolayı güvenlik ve savunma konuları üzerinde birçok çalışma yapılmıştır. Kurumsal açıklama bu konulara yönelik gündem belirleme ve karar alma süreçlerinin belirlenmesi üzerine odaklanmaktadır. Örneğin, Milner, uluslararası kurumların devletsiz birer aktör olarak tanımlanması gerektiğini ve yalnızca askeri güç ve tehditler ile değil kurumların etkinliğine vurgu yapmaktadır.¹⁵ Kurumlara odaklanmanın temel nedeni, ulus egemenliğinin yasal konsepti ve ekonomisinin stratejik ve ekonomik karşılıklı bağımlılıklarla açıklanabileceğini ifade eden uluslararası kurumsalcılık (international institutionalism) bağlamında analiz edilmesidir. Bu nedenle, uluslararası kurumsalcılık yaklaşımı sadece devletsiz birer aktör olarak değerlendirilmemeli, aynı zamanda STK'lar, özel kurumlar ve dernekler gibi toplumsal norm ve değerler üzerine etkilere sahip kurumların dünya politikası üzerinde etkileri olarak algılanmalıdır.¹⁶

Bu bağlamda, Duke OGSP üzerine yapmış olduğu çalışmada "Siyaset ve Güvenlik Komitesi (SGK) ve onun diğer enstitülerle ilişkilerindeki rolüne" odaklanarak, SGK'nın kriz yönetiminin her adımına dâhil olduğu belirtilmektedir.¹⁷ İlaveten, Menon OGSP'nin kurumsal olarak güvenlikte oluşan meydan okumalara verilen bir cevap olduğunu ifade etmekte, politika ve toplumu şekillendiren kurumsal yapının içselleştirilmesinde kurumların önemini altını çizmektedir.¹⁸ Ayrıca,

---

¹⁴ Sodha, ss.9-12.

¹⁵ Helen V. Milner, "Power, Interdependence, and Nonstate Actors in World Politics", içinde: Helen V. Milner ve Andrew Moravcsik (Ed.), **Power, Interdependence, and Nonstate Actors in World Politics**, Princeton: Princeton University Press, 2009, s. 4.

¹⁶ Milner, s. 11.

¹⁷ Duke, s. 400.

¹⁸ Anand Menon, "Power, Institutions and the CSDP: The Promise of Institutionalist Theory", **Journal of Common Market Studies**, Cilt 49, Sayı 1, 2011, ss. 84-87.

Mattelear¹⁹ OGSP görevlerinin planlama sürecini çalışmış ve operasyonel planlamanın politik otoriteler ile destekleyici uzmanlar arasındaki yinelenen diyalogun bir formu olduğunu belirtmiştir. Ek olarak bürokrasinin rolünün “politik amaçlar ve özneler arası bir köprü” ve “operasyonel anlamlar ve kaynaklar” olduğunu vurgulanmıştır.

Bu yaklaşım; Atalanta Operasyonu’nu üye devletlerin korsancılık faaliyetleri üzerindeki farklı düşünceleri olduğu gerçeği üzerinde açıklamakta ve ilgili kurumların korsancılık faaliyetlerini ajandalarının en üst seviyelerinde tutarak bürokraside etkili kalmalarını öngörmektedirler. Kurumlar aynı zamanda kendi görevlerini de mevcut formunda tutarak, görev tanımında gerçekleşecek bir genişleme durumunda kendi ilgi alanlarına girmeyecek koşulları dikkate almazlar. Bu durumda, Atalanta Operasyonu mevcut formunun devam ettirdiğinde dezavantajlı bir durumla karşılaşabileceği; bu yüzden kurumsalcı açıklama Atlanta Operasyonuna kapsayıcı bir yaklaşım getirilmesi gerektiği ve üye devletlerin korsancılık faaliyetlerindeki düşüncelerinin çeşitlendirmesi ve bu faaliyetleri önlemede en iyi yolu bulması gerektiği üzerine vurgu yapmıştır.

1.1.3. Yapısalcı Yaklaşım (Constructivism)

Yapısalcılık rasyonel temelli (neo) gerçekçilik ve (neo) liberalcilik teorilerine karşıt bir teori olarak ortaya çıkmıştır. Teorinin birçok farklı versiyonu vardır. Fakat yapısalcılığın en önemli yanı “*bilginin yasal yapısı ve sosyal gerçekçilik yapısıdır*”. Bu fikir, fikir yaratımına odaklanmayı ve ülkelerin hareket şeklini etkileyecek olan gerçekçiliğin sosyal tanımını belirginleştirmiştir. Adler aynı zamanda yapısalcılığı sosyal bir cümle olarak, “özneler arası ve kolektif anlamlı yapılar ve süreçler” şeklinde açıklar.²⁰ Wendt’in de belirttiği gibi, “*yapısalcı sosyal teorinin yapı taşı insanlar, diğer aktörleri de içeren nesnelere kendileri için aidiyet teşkil ettiği temelde ilişkilendirir*”.²¹ Bu yüzden, yapısalcılık, düşman değil de arkadaş olarak addedilen diğer ülkelerle ilişki kurmanın önemini belirginleştirir. Wendt aynı zamanda sosyal kelimesinin yapısının sorumluluklara yön veren kimlikler tarafından yaratıldığını

---

¹⁹ Alexander Mattelaer, “The CSDP Mission Planning Process: Innovations and Shortfalls”, **European Integration Online Papers**, Cilt 14, Sayı 9, 2010, ss. 2-4.

²⁰ Emanuel Adler, “Constructivism and International Relations”. İçinde: Walter Carlsnaes, Thomas Risse ve Beth A. Simmons (Ed.), **Handbook of International Relations**, London: SAGE Publications, 2013, s. 99.

²¹ Alexander Wendt, “Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics”. **International Organization**, Cilt 46, Sayı 2, 1992, s. 394.

belirtir. İlaveten, kimliğin sosyal tanımında aktörler belirli roller ve sorumluluklar üstlenmektedir. Bu yüzden yapısalcılığın önemli tarafı bireyin ya da aktörün rolü ve sorumluluğudur. Sonuç olarak, Wendt güvenlik sorumluluğunun işbirlikçi güvenlik sistemi yaratacak şekilde tüm aktörlere ait olduğunu belirterek güvenliğe daha detaylı bir tanımlama getirmiştir. Bu durum dış güvenlik ve savunma konularına yönelik geliştirilen Atalanta benzeri operasyonlar için “aktörler arasında kolektif güvenliğin yüksek olması, korsanların ve tehditlerin verdiği zararı enaza indirgeyecektir” savını doğrulamaktadır.

AB'nin askeri gücü, onun sivil gücünün yalnızca bir parçasıdır ve yalnızca St. Malo'dan itibaren varlığını sürdürmektedir. Tonra, OGSP'nin oluşumunu anlatmada yapısalcılığın bilişsel yaklaşımını kullanmıştır. Bunu yaparken de CFSP'yi rejim olarak tanımlamıştır.²² Tonra'nın çalışmasının stresli yanlarından bir de yapısalcı prensipler olan “rol, kurallar, kimlikler ve fikirler” üzerinedir. Bunlar çalışmanın araştırılmasında kullanılacak anahtar prensiplerdir. İlaveten, Meyer yapısalcı yaklaşımı üye devletlerin değişen normlarını birlikteliğin ve Avrupalı stratejik kültürün açıklanmasında kullanmaktadır.²³ Yanısıra Meyer çalışmasında, OGSP'nin detaylı planı olarak kullanılan Avrupa Güvenlik Stratejisinin yaratılmasına öncü olan birlikteliğin nedenlerini açıklamıştır.

Yapısalcı teorinin OGSP stratejileri bağlamında kullanılması yoluyla Atalanta Operasyonu özeline ilişkin değerlendirmeler vardır. Bu değerlendirmelerin odağında, operasyonun var olan işlevini sürdürmek için diğer aktörlere karşı AB'nin özel rol ve sorumluluklara sahip olduğu ve Atalanta operasyonun yapısalcı yaklaşımlar açısından hala operasyonel bir yönü olduğu gerçeği vardır. Kanıt olarak AB'nin görev ve sorumlulukları üzerine gerekli veriler ortaya konulması kadar, üçüncü aktörlerin AB'nin korsan faaliyetlerine karşı rolü ve sorumluluklarını nasıl detaylı olarak değerlendirdikleri hususunun bilinmesi gerçeği tartışılmaktadır. Bu nedenle, yapısalcılar Atalanta Operasyonu'nun hala operasyonel formunu koruduğunu açıklıyor olsa da, diğer aktörlere karşı sorumluluklardan dolayı operasyonun sürdürülme nedenlerini doğrulayacak önemli veriye ihtiyaç duyulduğu gerçeğini ortaya koymaktadır.

---

²² Ben Tonra, “Constructing the Common Foreign and Security Policy: The Utility of a Cognitive Approach”, **Journal of Common Market Studies**, Cilt 41, Sayı 4, 2003, ss. 733-736.

²³ Christoph O. Meyer, “Convergence Towards a European Strategic Culture? A Constructivist Framework for Explaining Changing Norms”, **European Journal of International Relations**, Cilt 11, Sayı 4, 2005, ss. 523-524.

Bu kuramsal tartışmalar, özellikle Atalanta Operasyonu benzeri vaka olaylarında birbirini tamamlayan ve farklı açılardan olayları değerlendiren paradigmlar olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır. Rasyonel tercih kuramı açısından AB üyesi ülkelerin kendi çıkarları ve ulusal güvenlikleri Atalanta Operasyonu'nun gerçekleşme sürecinde temel hareket noktası olarak görülürken, operasyon sürecinde ortaya çıkan kurumların rolü ve başarı kurumsal yaklaşımların operasyon üzerindeki etkisine işaret etmekte ve operasyon sürecinde, AB'nin diğer aktörlere karşı görev ve sorumlulukları yapısalcı yaklaşımlarla açıklanmaktadır.

Ancak yukarıda bahsedildiği gibi, üye ülkelerin savunma ve güvenlik konularını devletlerüstü bir yapıya terketme arzusunda olmaması ve bireysel çıkarların baskın olması durumu, AB benzeri yapılar tarafından gerçekleştirilen operasyonlarda ulusal hükümetlerin ya da devletlerin bireysel çıkarlarını gözönünde tutmasını zorunlu kılmıştır. Bu çerçevede, çalışmanın amacında söz edildiği gibi AB'nin güvenlik ve savunma konularında kararlar alma sürecinde ve bu kararların AB'nin küresel aktör olma yolundaki etkisi üye ülkelerin hükümetleri, kurumları ve normları bağlamında değerlendirilmesi gerekir. Bu nedenle, AB benzeri yapılar tarafından uygulanan Atalanta Operasyonu'nun AB'ye küresel ölçekte sağladığı rolün diğer kuramsal yaklaşımlardan daha avantajlı olduğu düşünülen "Liberal Hükümetlerarasıcılık (Liberal Intergovernmentalism) kuramı ile tanımlanabileceği değerlendirilmektedir. AB'nin ortak güvenlik ve savunma alanında Atalanta Harekâtı'nı icra ederken ortaya koyduğu yaklaşım, Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramının bir örnek uygulamasını ortaya koymaktadır. Türkiye'nin bu harekâta yaptığı katkı da kuram dâhilinde yorumlanabilir.

Liberal hükümetlerarasıcılık teorisinin incelenmesine geçilmeden önce, teorinin çalışmada neden kullanıldığını belirtmek, kurumsal çerçeveyi oluşturmak açısından önemlidir. Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramı ulus devletleri hem uluslararası sistemde merkezi konumda kabul ederek bir açıklama geliştirirken, hem de ekonomik perspektif öncelikli olmak kaydıyla Avrupa Birliği bütünleşme sürecini açıklamaya çalışan ulusal ilgilerin desteklenmesi ve ulus devletler arasındaki müzakerelere odaklı tartışmaları yapmaktadır.²⁴ Liberal Hükümetlerarasıcılık, ulus devletleri temel aktör olmasıyla realist teoriye benzemektedir.²⁵ Bu temel benzerlik, iki teorinin uluslararası sisteme bakış açılarındaki bir farklılaşmaya yol açmaktadır.

---

²⁴ Jonson, s. 35.

²⁵ Andrew Moravcsik ve Schimmelfenning Frank, "Liberal Intergovernmentalism", içinde: Antje Wiener ve Thomas Diez (Ed.), **European Integration Theory**, Oxford, Oxford University Press, 2009, s.68.

Bu farklılık; realizmin, uluslararası sistemi ulus devlet çerçevesinde değerlendirmesine rağmen, liberal hükümetlerarasıcılık kuramı ulus devletlerarasındaki pazarlıklara, müzakerelere ve kurumsal bir yapının oluşturulmasına önem vermektedir.²⁶ Kurumsal yapının oluşturulması liberal hükümetlerarasıcılık açısından önem taşır. Bunun nedeni, teori bölgesel bütünleşmeleri ve uluslararası örgütlerin kurulmasını değerli görür. Avrupa Birliği gibi bir bölgesel bütünleşme örgütünün kurulması, liberal hükümetlerarası yaklaşım tarafından açıklanmaktadır.

Liberal Hükümetlerarası yaklaşımın dış ve güvenlik politikasının açıklanmasında realizme göre bir diğer avantajı; ulusal güvenliğin realist teoride olduğu kadar önemli bir motivasyon kaynağı olmadığıdır. Liberal hükümetlerarasıcılıkta ulus devletler, kendi güvenliklerini sağlamak ve çıkarlarını korumak için işbirliğine başvururlar.²⁷ Avrupa Birliği'nin yaratmaya çalıştığı amaç tam olarak budur. AB'nin yapmış olduğu askeri operasyonlarda (özellikle Atalanta Operasyonu) üye devletlerin işbirliği içerisinde etkinlik sağlamaları hedeflenmiştir. Realist teoride 'güç' kavramıyla açıklanan ve ulus devletlerin dışındaki aktörleri dışlayan bir teorinin Atalanta Operasyonu gibi askeri operasyonları açıklaması mümkün değildir. Uluslararası işbirliğinin oluşturulması için gerekli olan kurumsal yapı da, Avrupa Birliği açısından bulunmaktadır. Bakanlar Konseyi ve Avrupa Zirvesi gibi hükümetlerarası öğelerin bulunduğu kurumların varlığı, karar alma mekanizmasında üye devletlerin rolünü ön plana çıkarmaktadır.²⁸ Yukarıda açıklanan nedenler ışığında, AGSP/OGSP açısından ve özel olarak Atalanta Operasyonu'nun değerlendirilmesinde liberal hükümetlerarası yaklaşım çalışmanın teorik perspektifini sağlamak amacıyla kullanılmıştır. Teorinin inceleneceği diğer başlıkta; teorinin kökeni, özellikleri, çalışmanın temel aldığı dış ve güvenlik politikaları özelinde askeri operasyonları açıklama gücü değerlendirilmiştir.

---

²⁶ Moravcsik ve Schimmelfenning, s.81.

²⁷ George Ross, **Jacques Delors and European Integration**, Oxford, Oxford University Press, 2003, s. 25.

²⁸ Andrew Moravcsik, "Negotiating the Single European Act: National Interests and Conventional Statecraft in the European Community", **International Organization**, Cilt 43, Sayı 2, 1991, (European Community) s.45-48.

1.2. LİBERAL HÜKÜMETLERARASICILIK KURAMI

Ulus devlet egemenliğinin merkezinde yer alan güvenlik ve savunma konuları, Avrupa'da bütünleşme sürecinin tamamlanmasının önündeki en önemli husus olarak durmaktadır. Bu durum, ulus devlete asli aktör rolünü yükleyerek güvenlik ve savunma özelinde daha detaylı bir analiz imkânı sağlayan Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramı, Avrupa bütünleşmesini açıklayan kuramlar içerisinde ön plana çıkarmaktadır. Öncelikle liberal hükümetlerarasıcılık yaklaşımına giriş yapmak, teorinin uygulanma alanı olan AGSP/OGSP'nin anlaşılması açısından önemli olacaktır.

Liberal hükümetlerarasıcılık, bir sosyal bilimler teorisi olarak bölgesel bütünleşmeyi amaçlayan örgütlerin ve bu örgütlerin temel aktörleri olan ulus devletlerin davranışlarının açıklanmasını sağlamaktadır. Yani, bütünleşmeyi açıklamaya çalışır ve bu açıklamaları yaparken klasik hükümetlerarasıcılıktan ayrılmaktadır. Bu ayrım, liberal hükümetlerarasıcılık teorisinin toplumsal aktörlerinin motivasyonlarını ortaya koymasıdır. Bu motivasyonlar; baskı ve çıkar gruplarının politik aktörleri etkilemesiyle ilgili bir durumdur.²⁹

Liberal hükümetlerarasıcılık teorisinin bütünleşmeyi açıklamak konusunda ulus devletlerin rolünü belirttiği üç temel yapısı bulunmaktadır. Teorinin kurucusu Andrew Moravcsik 'The Choice for Europe' adlı kitabında, üç temel yapıyı açıklamıştır: Bunlar; ulusal tercihler, ulus devletlerarasındaki pazarlıklar ve bu pazarlıkların yapıldığı somut alan olarak kurumlardır.³⁰ Bu üç temel yapı bu kısımda teorinin genel özellikleri içerisinde değerlendirilecektir. AGSP/ODSP bağlamında değerlendirilmesi ise gelecek başlık altında yapılacaktır.

Ulusal tercihler veya ulusal çıkarlar olarak tanımlanan kavram; ulus devletlerin diğer devletlerle ilişkilerinde birincil öneme sahiptir. Ulus devletler; kendi rasyonel hedeflerine ulaşmak ve çıkarlarını maksimize etmek için politikalar geliştirmektedir.³¹ Bu tanım bir bakıma realist bir açıklama gibi gözükse de, ulus devletleri ön plana alan liberal hükümetlerarasıcılık için de uygun düşmektedir. Bu çıkarların ön plana çıkması, devletleri uluslararası ortamda diğer devletlerle işbirliği

---

²⁹ Andrew Moravcsik, **The Choice for Europe: Social Purpose and State Power From Messina to Maastricht**, Ithaca, New York, Cornell University Press, 1998, (The Choice for Europe), ss.13-14.

³⁰ Moravcsik, **The Choice for Europe**, s.18.

³¹ Andrew Moravcsik, "Preferences and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approach", **Journal of Common Market Studies**, Cilt 31, Sayı 4, 1993, (Preferences and Power), s.481.

yapma gereksinimine sokmaktadır. Bu gereksinim durumu, devletlerarasında işbirliği, müzakere ve pazarlık gibi yöntemlerin oluşturulmasını sağlamaktadır.³² Müzakere ve pazarlık yöntemleri de bir kurumsallaşmayı, yani bir kurumsal yapının oluşturulmasını gerekli kılmaktadır.

Yukarıdaki üç temel yapının AGSP/OGSP'ye genişletilmesinden önce, Avrupa Birliği'nin genel yapısı içerisinde değerlendirilmesi, konunun belirli bir perspektiften görülmesi açısından önem taşıyacaktır. Avrupa Birliği'nin bütünleşme tarihine bakıldığında; üye devletlerin tercihleri ve çıkarlarının, pazarlık ve müzakere güçlerinin ve kurumsal karar alma mekanizmalarına yaptıkları katkılar, Birlik'in günümüze kadar varlığını sürdürmesinde önemli olmuştur. AB'de ortaya çıkan bir sorunun çözülmesinde üye devletlerin biraraya gelmeleri, bu sorunun bilgi ve uzmanlık yoluyla çözülmesi için yapılan görüşme süreçleri, ulus devletlerin güçlerini göstermektedir. AB'nin kurumsal yapısı içerisinde bu güç, bir mücadele alanı haline gelmekte ve üye devletler kendi ihtiyaçları temelinde sorunun çözülmesine yardımcı olmaktadır.³³ Üye devletlerin bu etkinliği, çalışmanın temel alanı olan AGSP/OGSP için de söz konusu durumdadır. Üye devletlerin kendilerine ait olan yetkilerinden bazılarını bir üst kuruma (Avrupa Birliği'ne) devretmeleri sonucu oluşan supranasyonel yapı olan Avrupa Birliği'nde, ulus devletlerin kendi çıkarları ve tercihleri olan alanlarda yetki devretmedikleri görülmektedir. Dış politika, savunma, vergilendirme gibi alanlarda üye devletler, yetkilerini Birlik'e devretmemişlerdir. Üye devletler; bu şekilde hem Birlik içerisinde güçlerini korumakta, hem de olası bir dış tehdit durumunda işbirliği içerisinde bir karşı koymayı da amaçlamaktadırlar.

Gelecek başlıkta, liberal hükümetlerarasıcılık teorisinin AGSP/OGSP kapsamında nasıl değerlendirileceği incelenecektir. Teorinin üye devletlerin Birlik'e yetki devretmediği dış politika ve savunma alanında olması, bütünleşmenin açıklanmasını kolaylaştıracak bir etken olacaktır. Bu kolaylaştırıcı durum, çalışmanın devamında Avrupa Birliği'nin doğrudan ve dolaylı olarak katılacağı askeri operasyonların anlaşılması açısından da bir giriş niteliği taşıyacaktır.

---

³² Moravcsik ve Schimmelfenning, s.69.

³³ Fritz Scharpf, **Governing in Europe: Effective and Democratic?**, Oxford, Oxford University Press, 1998, s.165.

1.2.1. Liberal Hükümetlerarasıcılık Kuramının AGSP/OGSP Kapsamında Genişletilmesi

Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramının daha iyi anlaşılabilmesi maksadıyla öncelikle bu kuramın temellerinin bulunduğu Hükümetlerarasıcılık kuramının incelenmesi uygun olacaktır. Hükümetlerarasıcılık kuramı, ilk defa Hoffmann'ın 1966 yılındaki "Obstinate or Obsolete The Fate of the Nation State and the Case of Western Europe" adlı çalışması ile ön plana çıkmıştır. Büyük oranda Realist paradigmadan beslenen Hükümetlerarasıcılık kuramı, Yeni İşlevselcilik kuramının aksine, uluslararası arenada ulus devletin önemine işaret etmektedir. Avrupa'da bütünleşme seviyesinin artmasını sağlayacak her bir adım, sadece, üye devletlerin bütünleşme yolu ile elde edecekleri kazancın ulusal egemenlik devri ile kaybedecekleri otoriteden daha fazla olduğunu düşündükleri durumlarda gerçekleşmektedir. Dolayısıyla, ulus devletleri "modası geçmiş" (obsolete) olarak tanımlamak yerine "ayak direten, inatçı" (obstinate) olarak tanımlamak daha doğru olacaktır.³⁴

Hükümetlerarasıcı bakış açısı, AB üyesi devletlerin hala güçlü birer karar verici olarak oyunun esas aktörleri olduğunu ve devam eden bir güç mücadelesi çerçevesinde "birleş(me)me" unsurları olarak rol aldıklarını savunmaktadır. Bu bakış açısından hareketle, Yeni İşlevcilik kuramının ulusal hassasiyetleri dikkate almaması, uluslararası arenada asli oyuncuların ulus devletler olduğunu göz ardı etmesi ve sektörel bütünleşmenin eninde sonunda siyasi bütünleşmeye dönüşeceğini iddia etmesi Hoffmann'ın eleştirilerinin odaklandığı noktalar olmuştur.³⁵

Hoffmann'a göre bütünleşme sürecini şekillendiren politik tercihler, üye devletlerin fikir ve ideallerinin, ulusal çıkarlarının, geçmiş tecrübelerinin ve ülkenin yönetiminde etki sahibi olan içsel güçlerin bir yansıması olarak ortaya çıkmaktadır.³⁶ Dolayısıyla, ulusal hükümetler kendi çıkarlarını sağlamak adına rasyonel ve stratejik hareket etmektedir. Böyle bir rasyonel aktör ise önceden belirlediği politik tercihleri ışığında, kendisine en fazla fayda sağlayacak ve en iyi sonuçları doğuracak hareket

---

³⁴ Stanley Hoffmann, "Obstinate or Obsolete? The Fate of Nation State and the case of Western Europe", *Daedalus*, Cilt 95, Sayı 3, 1966, (The case of Western Europe), ss. 864-869.

³⁵ İsmail Ilgar, *Yaşlı Adam Avrupa*, İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2008, s. 64-65.

³⁶ Ben Rosamond, "Europe and the World: Contemporary International Theory and European Integration", içinde: Ben Rosamond (Ed.), *Theories of European Integration*, New York, St. Martin's Press, 2000, s. 76.

planlarını belirlemektedir.³⁷

Hoffmann, üç temel kavram üzerinden ulus devlet ve uluslararası sistem arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Bunlar, "ulusal bilinç" (national consciousness), nesnel bilgiler (sosyal yapı ve politik sistem, coğrafi konum, resmi antlaşmalar vb.) ve öznel faktörlerden (değerler, önyargılar, fikirler, refleksler vb.) oluşan "ulusal durum" ve ideolojik olarak ülkenin dış dünyayı nasıl algıladığını betimleyen "milliyetçilik" kavramlarıdır.³⁸ Avrupalı devletlerin de söz konusu temel kavramlardan bağımsız olmadıkları, Fransız lider Charles de Gaulle'ün, Avrupa Topluluğu'nun karar mekanizmalarındaki ulusüstü rolünün artırılması ve daha fazla bütçe ayrılmasına tepki olarak Avrupa Bakanlar Konseyi'ne katılmaması ve "boş sandalye krizi" olarak anılan krizde açıkça gözlemlenmiştir. Bu olay, De Gaulle'ün Fransa'sının Fouchet Planı kapsamında yaratmak istediği hükümetlerarası yapının anlaşılır kılınmasını sağlamıştır.³⁹

Hoffmann'a göre, birincil politik alanlarda (dış politika, güvenlik ve savunma) bütünleşme söz konusu olduğunda ulus devletler hükümetlerinin hareket kabiliyetlerinin tehlikede olduğunu hissetmektedir. Devlet kurumunun en temel unsurlarından biri olan egemenlik hakkının, ulusüstü bir yapıyla paylaşılması durumunda, ulusal hükümetler adeta devlet olma özelliklerini yitirdikleri düşüncesine kapılmaktadır. Dolayısıyla, ikincil politik alanlarda (ekonomi, tarım vb) ulusüstü yapılara yerleştirilen teknokratların sağladığı ahenkli işleyiş, birincil politik alanda geçerli değildir. Ayrıca Hoffmann, Avrupalı devletlerin içsel şartlarının ve dünya görüşlerinin büyük oranda farklı olmasının "topluluk-inşa etme" arayışında izlenecek dış politikaların da farklı olmasına neden olacağını düşünmektedir.⁴⁰

Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramı ise 1990'larda Moravcsik tarafından, Hükümetlerarasıcılık kuramının yukarıda değinilen temel tezleri üzerine ve Robert Putnam'ın "İki Düzeyli Oyun" yaklaşımının etkisi altında geliştirilmiştir.⁴¹ Moravcsik'e göre devletlerin dış politikaları, Uluslararası İlişkiler disiplinin liberal teorisi çerçevesinde gelişen, iç politik değer ve önceliklerinin (tercihlerin) bir yansıması olarak devletlerarası pazarlık sürecine taşınmaktadır. Moravcsik, ortaya çıkacak

---

³⁷ Catherine Gegout, **European Foreign and Security Policy: States, Power, Institutions and American Hegemony (European Union Studies)**, Canada: University of Toronto Press, 2010, ss. 23-37.

³⁸ Hoffmann, The case of Western Europe, ss. 867-869.

³⁹ Gegout, s. 23.

⁴⁰ Hoffmann, The case of Western Europe, s. 864

⁴¹ Simon, Bulmer ve Christian Lequesne, **The Member States of the European Union**, Oxford: Oxford University Press, 2. Baskı, 2005, s. 8.

kararların temeline inmek adına bakılması gereken asıl önemli faktörün, üye devletlerin iç politikaları bağlamında geliştirdikleri "ulusal tercihleri" olduğunu savunmaktadır.⁴² Dolayısıyla, iç politikanın dış politika üzerinde sınırlandırıcı bir etkisi olduğu ve "devletlerin davranışları, ulusal stratejik çevreler ve iç sosyal baskılar tarafından sınırlandırılmış rasyonel"⁴³ hükümetlerin politikalarını yansıttığı"⁴⁴ anlaşılmaktadır.

Moravcsik'e göre AB, "karşılıklı bağımlılığı yönetmek vasıtasıyla müzakere edilmiş politik koordinasyonu sağlamak için tasarlanmış başarılı bir hükümetlerarası rejim" olarak analiz edilebilir.⁴⁵ Bu doğrultuda, üye devletlerin hükümetleri, içsel etkenleri göz önüne alarak bir dizi çıkar ve öncelik tanımlamaktadır. Müteakiben hükümetler, bu çıkar ve öncelikleri AB seviyesinde müzakere yöntemi ile gerçekleştirme arayışına girmektedir.⁴⁶ AB'nin ulusüstü kurumları ise, üye devletlerin dış politikalarını belirlemekten ziyade, müzakereler açısından gerekli olan altyapısal desteği sağlamaktadır. Ayrıca, AB'nin söz konusu kurumsal yapısı, üye devletler tarafından iç politikalarının meşrulaştırılması ve ulusal tercihlerin yönlendirilmesi konularında referans noktası olarak kullanılmaktadır.⁴⁷

Dolayısıyla, Liberal Hükümetlerarasıcılık teorisi, ulusüstü müzakerelerin üye devletlerin ulusal çıkar ve önceliklerini tamamen değiştirmedeğini savunmaktadır. Bu tez, tarihsel süreç içerisinde Almanya'nın NATO stratejisi ile tutarlı bir politika, Fransa'nın daha bağımsız bir politika ve İngiltere'nin ise ılımlı bir politika izlemesinden hareketle kuramsallaştırılmıştır.⁴⁸ Ulusal hükümetlerin, ulusüstü müzakerelerdeki temsilcileri de merkezin önceden kendilerine bildirdiği ulusal çıkarlarını sağlama arayışındadır. Buna paralel olarak devlet temsilcileri, müzakere sürecinden etkilenmezler ve fikirlerini değiştirmezler. Dolayısıyla müzakereler beklenmedik sonuçlar ortaya çıkarmaz ve müzakerelerin nasıl gelişeceğini bizzat hükümetler belirlemektedir.⁴⁹ Bu durumu Moravcsik ve Nicolaidis "hükümetler genellikle sahte itirazlar sunsalar da, bir ülkenin aşırı derecede uçta olan politik önceliklerinin önüne geçilmesi için belirlenen "nitelikli çoğunluk oylama prensibi" gibi

---

⁴² Bono, s. 9.

⁴³ Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramı ulus devletin "rasyonelliğini" en az realizm kadar öne çıkarmaktadır. Ancak buradaki temel farkın ulus devletin çıkar ve önceliklerinin içsel faktörlerce ortaya çıkması olduğu değerlendirilmektedir. Oysaki Realizm'e göre devletlerin çıkar ve önceliklerini, anarşik yapıllı uluslararası sistemden kaynaklanan güvenlik kaygıları belirlemektedir.

⁴⁴ Moravcsik, *Preference and Power*, s. 487.

⁴⁵ Moravcsik, *Preference and Power*, s. 474.

⁴⁶ Moravcsik, *Preference and Power*, s. 481.

⁴⁷ Rosamond, s. 143.

⁴⁸ Gegout, s. 25

⁴⁹ Gegout, s. 25

(sözde bütünleşme seviyesini artırmak için düzenlenmiş) gelişmeler, (aslında) umulmadık ya da amaçlanmamış (planlanmamış) değildir. Avrupa bütünleşmesinin birincil amacı böyle sonuçlar ortaya çıkarmaktır⁵⁰ ifadeleri ile vurgulamaktır.

Moravcsik, müzakereler sonucunda AB'nin aldığı kararların, topluluğun en güçlü ve büyük ülkeleri olan İngiltere, Fransa ve Almanya arasındaki pazarlıklara dayandığını savunmaktadır.⁵¹ Bu süreç, "hükümetlerarasıcılık", "en düşük ortak payda (asgari müşterek) pazarlığı" ve "egemenliğin korunması" olarak üç temel prensip üzerine inşa edilmiştir. Hükümetlerarasıcılık prensibi, özellikle büyük devletlerarasındaki hükümetlerarası pazarlıkları tanımlamaktadır. "En düşük ortak payda pazarlığı" prensibi ise bahse konu hükümetlerarası pazarlıklar sonucunda varılan ve genellikle büyük devletlerin ulusal çıkarlarının örtüştüğü en düşük ortaklık düzeyini tanımlamaktadır. Bu düzeyin üzerinde bir bütünleşmeye gidilmesini sağlayacak tek şart; büyük devletlerden ikisinin uzlaştığı bir konuda, dışarıda kalan üçüncü büyük devletin, bu durumu bir tehdit olarak algılaması ve diğer iki devletle anlaşmaya mecbur kalmasıdır. Son olarak "egemenliğin korunması" prensibi, bütün devletlerin egemenliklerini korumak adına, hiçbir ulusüstü kuruma açık uçlu yetki vermeyeceği anlamına gelmektedir.⁵² Dolayısıyla, ulusüstü bir yapı olarak AB politikalarının birliğin en güçlü devletleri arasındaki stratejik anlaşmalarla şekillendirildiği⁵³ değerlendirilmesine ulaşılmaktadır.

Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramının, OGSP'nin bütünleşme süreci bakımından bir özeti olarak, Gegout'un çalışmasından derlenen Tablo-1'in oldukça yararlı olduğu değerlendirilmektedir. Bu tabloda, sürecin temel unsurları bakımından Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramının nasıl bir açıklama getirdiği ortaya koyulmaktadır.

---

⁵⁰ Andrew Moravcsik ve Nicolaidis Kalypso, "Explaining the Treaty of Amsterdam: Interests Influence Institutions", **Journal of Common Market Studies**, Cilt 37, Sayı 1, 1999, s. 75.

⁵¹ Moravcsik, European Community, ss. 20-27.

⁵² Moravcsik, European Community, ss. 25-27.

⁵³ M. Müftüler Baç, **Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerine Güvenlik Boyutunda Bir Bakış**, TESEV, İstanbul, 2006, s. 7.

Tablo-1: Liberal Hükümetlerarasıcılık Kuramının AB'nin Güvenlik ve Savunma Alanında Bütünleşme Süreci'ne Bakışı⁵⁴

Temel Unsurlar	Liberal Hükümetlerarasıcılık Yaklaşımı
Üye Devletlerin ODGP'deki Rolü	Kritik oyuncudur. Bireysel ve bütünleşik hareket eder.
Ulusüstü Kurumların ODGP'deki Rolü	Belirleyici değil, destekleyici etkiye sahiptirler.
Ulusal Çıkar Karakteristiği	Çıkar ve öncelikler, normlardan ve ulusüstü müzakerelerden etkilenmez. Ancak alınan ortak kararlarda AB'nin üç büyük ülkesi önemli bir role sahiptir.
Devlet Temsilcilerinin Rasyonelliği	Devlet temsilcileri, amaç odaklıdır, fayda maliyet analizi sonucunda kar maksimizasyonu arar ve öncelikler hiyerarşisine bağlıdır.
Müzakere Sürecinden Elde Edilen Kazançlara Bakış Açısı	"Nispi Kazanç" prensibi yerine "Mutlak Kazanç" prensibi vardır.

Kaynak: Gegout, s. 26

Bu değerlendirmeler ışığında, AB'nin neden kurulduğu ya da üye devletlerin neden AB'nin ulusüstü kurumlarına yetki devrettiği sorusu ön plana çıkmaktadır. Moravcsik, üye devletlerin pazarlık sürecine girerek ve ulusüstü kurumlara yetki devrederek daha az özerkliği kabul etmesinin altında yatan nedenleri ise üç temel çıkarımla tanımlamıştır. Birincisi, üye devletler "oybirliği" prensibi ile alınan önemli kararların müzakerelerine gönüllü olarak katılmaktadır. Dolayısıyla ulusal çıkarları açısından hayati bir tehlikeyle karşılaştıklarında tüm süreci durdurma hakkına sahiptirler. İkincisi, devletlerarası pazarlık süreci, üye devletlere çok önemli bir bilgi akışı sağlamaktadır. Müzakerelerde üye devletler, ulusüstü yapılanma sayesinde müzakere edilen konuyla ilgili olarak, diğer üye devletlerin tercihlerine ve sahip olduğu bilgilerine erişebilmektedir. Üçüncüsü, bu sürecin, işlem maliyetleri (transaction cost) oldukça düşüktür. Bunun nedeni oldukça uzun bir süre zarfında her bir üye devletin sayısız öneri getirerek en uygun maliyeti sağlama arayışında olması ve konu bağlantılarını kurmasıdır.⁵⁵ Liberal Hükümetlerarasıcılık yaklaşımı

⁵⁴ Gegout, s. 26

⁵⁵ Moravcsik, Preference and Power, ss. 498-499.

çerçevesinde, anlaşılan konu üzerinde, üye devletler daha güçlü çıkmaktadır.⁵⁶

Bununla birlikte, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında, hem Avrupa bütünleşmesi hem de Avrupa'nın güvenlik ve savunması konularında önemli bir yönlendirme gücü olduğu bilinen ABD'nin, sürece yönelik etkileri de genel resmin görülmesi bakımından ayrı bir önem taşımaktadır. ABD'nin Avrupa güvenliğindeki konumu ve ODGP/OGSP'ye yönelik stratejisi, AB'nin ortak güvenlik ve savunma sisteminin gelişimini etkilemektedir. Bu noktada, Realizm kuramının zayıf devletlerin sistemdeki baskın gücün yanında yer alması yaklaşımı, ABD'nin süreci etkileme gücünün analiz edilmesinde oldukça faydalı bir teorik altyapı olarak ön plana çıkmıştır. Bu değerlendirmeler ışığında, Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramı ve Realizm kuramının zayıf devletlerin sistemdeki baskın gücün yanında yer alması yaklaşımının detaylı incelenmesinde fayda vardır.

1.2.2. Realizm Kuramının, Zayıf Devletlerin Sistemdeki Baskın Gücün Yanında Yer Alması Yaklaşımı

İkinci Dünya Savaşı sonrası yeniden popülerite kazanan ve başını Hans Morgenthau'nun çektiği teorisyenler tarafından uluslararası sistemin açıklanması için sistematik bir açıklama getiren realizm, şüphesiz ki uluslararası ilişkiler disiplinde en baskın olan kuramdır. Dış politikanın merkezinde güvenlik ve savunma yer aldığından, güç dengesinin sağlanması büyük önem taşımaktadır. Güç dengesinin sağlanması ise büyük oranda devletlerin askeri kapasiteleri ile ilgilidir. Uluslararası sistemde bütün devletler için "kendi kendine yardım prensibi" geçerlidir. Devletler sadece, güvenliklerini ve güç dengesini sağlamak adına giriştikleri, karşılıklı silahlanma süreci sonunda oluşan "güvenlik ikilemi" ile mücadele edebilmek adına işbirliğine giderler.⁵⁷

Realizmin bu temel argümanları 1979 yılında Kenneth Waltz tarafından kaleme alınan "Theory of International Politics"⁵⁸ adlı çalışma ile "yenileştirilmiştir". Neo-Realizm olarak adlandırılan bu yaklaşım devletlerin çıkarlarının belirleyicisi olarak "güç dengesi", "ulus devlet" ve "nispi kazanç" kavramlarına vurgu yaparak güvenlik ve savunma gibi birincil politik alanda kısıtlı bütünleşmeye gidilebileceğini

---

⁵⁶ Rosamond, s. 138.

⁵⁷ Rosamond, ss. 131-132.

⁵⁸ Kenneth N. Waltz, **Theory of International Politics**, New York: McGraw-Hill, 1979.

savunmaktadır.⁵⁹ Waltz'ın getirdiği en temel yenilik, uluslararası ilişkiler analiz edilirken sadece devletlerin kalıtsal özelliklerinin değil aynı zamanda sistemsel yapılarının da göz önüne alınması gerektiği tezidir. Bir başka ifade ile devletler, sistemsel yapıdan bağımsız değildir ve dolayısıyla devlet ve sistem birlikte değerlendirilmelidir. Waltz'a göre uluslararası sistem, işlevsel olarak birbirleriyle eşit olan devletlerden oluşmaktadır. Ancak burada belirleyici faktör devletlerarasındaki "kapasite dağılımı"dır. Rasyonel davranan ve sürekli rekabet halinde olan devletlerin çatışma veya işbirliği yönünde hareket etmesi, sahip olunan nispi kapasite ve buradan etkilenen sistemin yapısal değişikliklerine göre şekillenmektedir. Böylece sistemin en güçlü devletlerinin çıkar ve davranışları, sistemin doğal yapısını oluşturur.⁶⁰

Uluslararası İlişkilerin klasik teorisi olarak görülen realizm ve devamındaki Neo-Realizm, Avrupa'da bütünleşme sürecini açıklamak için tıpkı diğer teoriler gibi tek başına yeterli değildir. Ancak, ODGP çerçevesinde AB'nin bütünleşme arayışları göz önüne alındığında, Realizm kuramının zayıf devletlerin sistemdeki baskın gücün yanında yer alması yaklaşımının uygun olduğu değerlendirilmektedir. Bu yaklaşım AB üye devletlerinin, kazanç sağlamak için sistemin en büyük gücü ile aynı doğrultuda hareket ettikleri tezine dayanmaktadır. Politik önceliklerini bu doğrultuda şekillendiren Avrupalı devletler, sadece mevcut konumlarını korumak adına değil, aynı zamanda sistemdeki rollerini güçlendirmek adına da bu yaklaşımı benimsemektedir.⁶¹ Bu durumun temel nedeni, realist bir bakış açısıyla, AB'nin ABD'yi dengeleyebilecek bir güce sahip olmamasıdır. Çünkü hala ABD'nin -her ne kadar 11 Eylül terör olaylarından sonra sorgulanmaya başlansa da - tek süper güç olduğu gerçeği genel kabul görmektedir. Dolayısıyla, Realizmin "güç dengesi" prensibi AB'nin ortak güvenlik ve savunma sistemi açısından oldukça geri planda kalırken, "zayıf devletlerin sistemdeki baskın gücün yanında yer alması" prensibi ön plana çıkmaktadır.

Realizm'in bu yaklaşımının pratikteki yansıması, iki temel durum üzerinden açıklanabilir. Birincisi tehlikeden uzak durma arayışıdır. Ulusal varlığını güvende hissetmeyen devletler, tehdidin kaynağını oluşturma potansiyeline bizzat sahip olan "tehlikeli" süper gücün yanında yer alarak güvenlik inşa etme arayışına girerler.

---

⁵⁹ Bono, s. 6.

⁶⁰ Rosamond, s. 132.

⁶¹ Adrian Hyde-Price, **European Security in the Twenty-First Century: The Challenge of Multipolarity**, New York: Routledge Press, Contemporary Security Studies, 2007, s. 224.

İkinci durum ise kazanç elde etme arayışıdır. Yeterince güvenliğe sahip olan devletler, baskın süper devletin yanında destekleyici rol oynamayı ve alt düzeyli ikincil bir pozisyonu kabul ederek, bir yandan risk ve tehditlerin sorumluluğundan kurtulurken, diğer yandan süper gücün elde edeceği kazançlardan bir pay alma arayışına girerler. Devletler böylece, reel olarak sahip olmadıkları gücü, süper gücün etki alanına yönelik bir taşeron görevi üstlenerek elde edebilir ve Neo-Realizmin argümanı olan "kapasite dağılımı"nı, dolaylı yollardan kendi lehlerine çevirebilirler. Dolayısıyla bu devletlerin hem güvenlikleri hem de kazançları garanti altına alınmış olur.

AB'nin ODGP kapsamında belirlediği politikalar, günümüz dünyasının tek süper gücü olarak görülen ABD tarafından etkilenmektedir.⁶² Bu doğrultuda AB üyesi devletler, ya "tehlikeden uzak durmak" ya da "kazanç elde etmek" amacıyla, ABD'nin yanında yer alma eğilimindedir. Bunun anlamı, genel kanının aksine, ABD'nin, AB için sadece "kazanç kapısı" anlamına gelmediği, aynı zamanda bir "tehdit" oluşturduğudur. Dolayısıyla AB, ABD'nin en uygun şartları sağlayacağı "mükemmel pazarlıklar" yapma arayışındadır. Mükemmel pazarlıkların sağlanmasının en temel gereklilikleri ise AB'nin bağımsız hareket etmesini kısıtlayan ABD baskılarını kabul etmesi ve hayati öneme sahip olmadığı müddetçe, ABD politikalarını destekleyen yardımcı oyuncu rolünü oynamaya devam etmesidir. Özetle, AB'nin ODGP/AGSP sürecinde aldığı/alacağı kararlar, genellikle Amerikan çıkarlarına ters düşmeyen kararlardır.⁶³

Bu temel ilkeye ters düşmeyen, yani AB'nin ODGP/AGSP sürecinde aldığı/alacağı kararların ABD çıkarına ters düşmeyenlerin icrası nasıl olacaktır? Tehlike ABD'yi ilgilendirmiyor ama AB'yi yakından ilgilendiriyor ise ve ABD, AB'nin bu tehlikeye karşı bir tedbir almasına olumlu bakıyorsa o zaman izlenecek yoldaki yaklaşım, Liberal Hükümetlerarası kuram ile açıklanabilir. AGSP/OGSP kapsamında Realizm Kuramının zayıf devletlerin sistemdeki baskın gücün yanında yer alma yaklaşımı çerçevesinde, AB'nin ABD çıkarlarına ters düşen kararlar alması durumunda ABD'nin etkilemesi çok doğal olmakla beraber, AB'nin ABD'nin çıkarlarına ters düşmeyen ancak onlar için hayati önem taşımayan güvenlik ve savunma konularında; Atalanta Operasyonu gibi bir uygulamada, Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramının ne kadar uygun olduğu ve Atalanta Harekâtının bu kuram için en iyi uygulamalardan biri olduğu gerçeği ortadadır.

---

⁶² Gegout, s. 36

⁶³ Gegout, s. 37

Sonuç olarak Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramı üç süreci içeren bir modeldir. Birinci aşamada ulusal tercihler saptanır, ikinci aşamada üye hükümetler arasında pazarlıklar yapılır ve üçüncü aşamada ise ulusüstü kurumlar oluşturularak, yetki bu kurumlara devredilir. AGSP/OGSP'nin Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramı bakımından açıklaması Gegout'un Tablo-1'de belirtilen tasviri ile ortaya konulmaktadır.

Atalanta Harekâtı Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramı AGSP/OGSP açısından anlamlandırılır. Atalanta Harekâtında amaç, AB ülkelerinin deniz ticaretine ve dolayısı ile ekonomisine ve balıkçılık haklarına karşı yapılan saldırının önlenmesidir. Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramından bakıldığında, birinci aşamada ulusal tercih saptanmış; Ulusun ekonomisine verilen zararın önlenmesinin gerektiği değerlendirilmiştir. İkinci aşamada üye hükümetler arasında bu saldırının önlenmesi hakkında oluşturulacak bir ulusüstü kurumun (AB deniz gücü) operasyon koşulları, ekonomik giderleri tartışılmıştır. Üçüncü aşamada ise AB deniz gücüne yani ulus-üstü bir deniz gücüne, AB uluslarına yapılan bu saldırının önlenmesi görevi verilmiş ve AB deniz gücünde bu hususu başarı ile icra etmiştir. Burada her ulus kendi deniz gücünü bu konuya yönlendirmek yerine, birlikten kuvvet doğar prensibi çerçevesinde, AB deniz gücünü (ulusüstü kurum) kullanmıştır. AGSP/OGSP açısından bir sınırlayıcı faktör ABD'dir. Alınan karar ABD çıkarlarına ters düşmediği sürece, realizim kuramının, zayıf devletlerin sistemdeki baskın gücün yanında yer alması yaklaşımı ortadan kalkacak ve ortak çıkar için Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramı tam olarak hayat bulacaktır. Atalanta Harekâtı Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramı için çok iyi bir örnek olduğu gibi, 2015 yılından beri Batı Akdeniz'de yasadışı göçün önlenmesi bakımından icra edilen Operation MED'de AGSP/OGSP kapsamında Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramı için çok iyi diğer örnektir.

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA SAVUNMA POLİTİKASININ OLUŞUMU

Avrupa'da soğuk savaşın sonrasında stratejik savunma yerine stratejik güvenlik olgusu ön plana çıkmıştır. 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla "şeklen" ve iki yıl sonra Sovyetler Birliği'nin 1991'de dağılmasıyla "resmen" sona eren Soğuk Savaş dönemi, uluslararası arenada köklü birtakım değişikliklere sebep olmuştur. Soğuk Savaş sonrası dönemde artık düşman tek bir devlet (SSCB) ya da tek bir ideoloji (komünizm) değil birçok ideoloji ya da birçok devletin tehdit olabileceği bir yapı olarak karşımıza çıkmıştır. Bilinmeyen tehditler karşısında hem Avrupa'nın güvenliğini sağlamak hemde yeni güç sahibi olmak adına Avrupa'da yeniden yapılanma süreci başlamıştır.

Avrupa ülkeleri yeni bir yapılanma süreci içine girerek küresel bir güç olmak istemiştir. Ancak bu süreçte Avrupa Topluluğu'nu (AT) oluşturan büyük devletlerin farklı yaklaşımları olduğunu da bilmek gerekir. Fransa, kendi liderliğindeki bir Avrupa'nın Fransa'ya küresel güç potansiyelini kazandıracığı düşüncesiyle baştan beri kendisinin lideri olduğu bağımsız ve birleşik bir Avrupa'nın kurulması için politikalar üretmiştir. Avrupa'nın ortak bir savunma gücü oluşturmasıyla Avrupa'da süren ulusal çatışmaların önüne geçilmesi ve Almanya'nın askerî olarak tehdit oluşturmasının engellenmesi, böylece Fransa öncülüğünde, Avrupa'nın küresel bir aktör olarak istikrar sağlaması hedeflenmiştir. Fransız stratejisine göre bağımsız ve birleşik bir Avrupa'nın Fransız liderliği altında birleşmesi ancak kıtadaki ABD öncülüğünün ortadan kaldırılması ile sağlanabilir. Bunun için Fransa, Avrupa kıtası güvenlik kurumları içinde ABD'nin etkinliğinin zayıflatılması, NATO'ya alternatif olabilecek BAB gibi Avrupa güvenlik araçlarının oluşturulması konusundaki çabalarda öncü rol oynamıştır.

Fransa'nın Avrupa liderliğiyle ilgili görüşleri diğer üyeler tarafından desteklenmemiştir. Birçok üye devlet güvenlik alanında ABD ile yakın ilişkilerde bulunmayı kendi ulusal çıkarları için gerekli görmüşlerdir. Almanya, Avrupa kıtasını tamamen güvenli kılmak ve Fransız liderliğini dengelemek için ABD'nin Avrupa'daki merkezî rolü üzerinde ısrar etmiştir. Almanya Avrupa içerisinde bir ülkenin liderliğe soyunmasından daha çok, AB içinde dış politika ve savunma konularında ortak hareket edilmesini hem bütünleşme hem de Avrupa içindeki kriz durumlarının daha

kolay aşılabilmesi için gerekli görmektedir. Ayrıca, ODGP ve AGSP'yi Avrupa'nın kendi sorunlarına kendi çözüm yollarını bulmasının araçları olarak görmüştür.⁶⁴ Buda, AB'nin giderek daha federal bir sisteme yönelmesini zorunlu kılmaktadır. Ancak Fransa, üyelerin "ulus devlet kimliğini" savunmuş ve AB'nin ulus devletleri aşan bir örgütlenme değil ulus devletlerin oluşturduğu bir ekonomik, toplumsal ve siyasi birlik olmasını istemiştir.⁶⁵

2.1. AB GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASININ ARKA PLANI

AT'nin 1990-1991 yılları için düzenlediği hükümetler arası konferans, parasal birliğe ve onun kurumsal sonuçlarına odaklanma amaçlıydı, ODGP hedefine yönelmemiştir. Doğu Bloğunun ortadan kalkması ve Almanya'nın birleşmesi olayları ortak dış ve güvenlik politikasını hükümetler arası konferansın gündemine taşımıştır.

Nisan 1990'da Helmut Kohl ve François Mitterrand, İrlanda Dönem Başkanlığına ortak bir mektup göndererek ekonomik ve parasal birliğe paralel olarak ortak dış güvenlik politikasını da kapsayan bir siyasi birlik için girişimde bulunmasını istemiştir. Bu mektupta kullanılan gerekçeler ODGP'nin temelini oluşturmuştur. BAB'ın AB'nin savunma görevini üstlenmesi, BAB üyesi ülkelerin genelkurmay başkanları arasında düzenli toplantılar yapılması, Avrupa Savunma Ajansının kurulması gibi konular gündeme taşınmıştır. Maastricht Antlaşması'nın ODGP konusundaki hükümleri de büyük ölçüde bu mektuptaki hususlardan etkilenmiştir. Bahse konu mektubun içeriğinde Fransa ve Almanya'nın, Avrupa'nın geleceğinin şekillenmesini iş birliği yaparak gerçekleştirdikleri görülmektedir.

İngiltere ise siyasi bir birlik üzerine bir hükümetler arası konferans toplanması konusundaki Alman - Fransız teklifine ve AT'de daha derin bir entegrasyona karşı çıkmış, NATO'yu istikrarı sağlayabilecek yegâne forum olarak kabul etmiş ve siyasi birliğin dış güvenlik boyutunu, NATO'nun Soğuk Savaş sonrası Avrupa'da rolünü tehlikeye atacak bir gelişme olarak görmüştür. İngiltere BAB vizyonunun uygulamasını belirtmiştir. Atlantikçilerin BAB vizyonu 4 Ekim 1991 tarihli İngiliz -

---

⁶⁴ Kamer Kasım, "NATO'ya ve ABD-AB İlişkilerine Etkisi Bakımından Ortak Avrupa Dış ve Güvenlik Politikası", **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt 1, Sayı 2, 2002, s. 91.

⁶⁵ Haydar Efe, **Avrupa Birliğinin Ortak Dış ve Güvenlik Politikası Yaratma Çabaları ve Türkiye'ye Etkileri**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2005, ss. 72-73.

İtalyan 'Avrupa Güvenlik ve Savunma" deklarasyonuna dayanır. Bu ülkeler, BAB'ın NATO'nun Avrupa ayağı olarak kalmaya devam etmesini istemişlerdir.

Özetle Fransız - Alman ortaklığı, yeni bir ittifak yaratabileceği endişesi ile İtalya, İngiltere, Hollanda, Portekiz, İrlanda ve Danimarka'nın itirazı ile karşılaşmıştır. Söz konusu ülkeler, ortak dış ve güvenlik politikasının savunmayı kapsayacak şekilde genişlemesi yerine, BAB'ın birliğin içinde değil ayrı bir güvenlik sütunu olarak NATO'nun içinde kalması istenmiştir. NATO'nun aleyhine ve zararına yeni bir Avrupa güvenliğini arzu edilmemiştir. Fransa ve Almanya'nın oluşturduğu ikili bloğun ABD'nin yerini alacağı algısı "ittifak içinde ittifak" şeklinde değerlendirildiğinden güçlü bir itiraz ile karşılaşmıştır.

Bu iki farklı yaklaşım dâhilinde 25 - 26 Haziran 1990'da Dublin Avrupa Konseyi, AT'nin değişen uluslararası durumlara etkin bir şekilde yanıt vermesi için siyasi birlik taahhüdünü onaylamış ve kurucu anlaşmalardaki olası değişiklik olanaklarının araştırılmasına karar vermiştir. Dublin Avrupa Konseyi ayrıca, siyasi birlik konusu üzerine ikinci bir hükümetler arası konferansın Aralık 1990'da toplanmasını kararlaştırmış ve bu hükümetler arası konferansın gündemine siyasi iş birliğini eklemiştir.

15 Aralık 1990'da Roma Avrupa Konseyinde Devlet ve Hükümet Başkanları Ortak Dış ve Güvenlik Politikası'nın etkili bir kurumsal çerçeveye sahip olması gerektiğini, ODGP konusunda birliğin artan rolünün, üye devletlerin geleneksel tutumlarına zarar vermeden Atlantik İttifakı ile bağları güçlendirerek geliştirileceği belirtilmiştir.

Sonuç olarak, Soğuk Savaşın ardından ABD'nin Avrupa'daki kuvvetlerini önemli oranda sınırlandırması, Avrupalıların gözünde ABD'nin bir müttefik olarak güvenilirliğini azaltırken Avrupalı müttefikler arasında da görüş farklılığına neden olmuştur. Ancak Almanya ve Fransa Avrupa'nın geleceği konusunda daha yakın bir ilişki içine girmiş ve Avrupa'nın geleceğini yönlendirmeye başlamıştır. Buna paralel olarak Fransa ve Almanya ikili askerî iş birliğini geliştirme kapsamında 1987 - 1988'de kurdukları ortak tugayı, daha sonra 1991'de Avrupa ordusunun çekirdeği olarak düşündükleri Avrupa Kolordusu (EURCORP)'na dönüştürmüşlerdir. Bu kolorduya diğer Avrupa ülkelerinin katılımının açık olması öngörülmüştü. Bu, Avrupa savunmasına yönelik örgütlenme tasarımıdır. Böylece Almanya - Fransa ortaklığı askeri bir nitelik kazanmıştır. Ayrıca, birleşik Almanya'nın tekrar tehdit olabileceği algısı bazı küçük Avrupa ülkelerini ürkütmüştür. Almanya yönetimi bu algıların

oluşmaması için yoğun bir çaba içinde olmuştur. Almanya bu nedenle “Avrupa’nın Almanlaştırılması” yerine “Almanya’nın Avrupalılaşması”⁶⁶ tezini benimsemiştir.

2.2. ODGP’NİN GELİŞİMİ

Avrupa Topluluğunun 1950’de kuruluş amacı birliğin ekonomik alanlardaki işbirliğini sağlamak için siyasi entegrasyonu gerçekleştirmektir. 1960’larda siyasi alanda iş birliğine yönelik Fauchet planının kabul edilmemesi, ekonomik bütünleşmeye ağırlık verilmesine ve 1970’ler de Avrupa Siyasi İşbirliği (ASI) sürecinin doğmasına neden olmuştur. 1990’larda ekonomik bütünleşmenin tek başına topluluğa küresel nitelik sağlayamaması, dış politika ve ortak güvenlik politikasının geliştirilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra iki kutuplu sistemin sona ermesi, Avrupa’da siyasi ve askerî gelişmelerin yönünü değiştirmiştir. Avrupa bütünleşmesinin siyasi altyapısını oluşturan topluluk, oluşan yenedünya konjonktüründe daha esnek bir şekilde geleceğini oluşturabilecek adımların atılmasına karar vermiştir. Soğuk Savaşın sona ermesini takiben, NATO’nun stratejisini belirlemek amacı ile yapılan Roma Zirvesi’nden sonra Avrupa bütünleşmesine yönelik siyasi ve askerî ortam daha uygun hâle gelmiştir. Bu kapsamda, AT üyesi ülkeler devletlerarasında siyasi birlik oluşumu için çalışmaları hızlandırmıştır.⁶⁷

Tek Avrupa Senedi (1987’de yürürlüğe girmiştir) ile Avrupa Siyasi İşbirliği mekanizması ve Brüksel’de sekretaryanın kurulması, kurucu antlaşma metnine dâhil olmuştur. Böylece Avrupa Siyasi İşbirliği Mekanizması hukuksal bir boyut kazanmıştır.

2.2.1. Maastricht Antlaşması (07 Şubat 1992)

Avrupa’da yüzyıllardır gerçekleştirilmesi istenen Avrupa siyasal bütünleşmesi, Maastricht Antlaşması’nda öngörülen Avrupa Birliği ile hayata geçirilmiştir. Bu antlaşma siyasal bütünleşmenin en önemli adımı olmuştur. Avrupa bütünleşmesinde AGSP, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra hep ikinci planda kalmış,

---

⁶⁶ Duke Simon, “Germanizing Europe: Europeanizing Germany?”, **Security Dialogue**, Cilt 25, Sayı 4, 1994, ss. 428-430.

⁶⁷ Barış Özdal ve Mehmet Genç, **Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının Türkiye-AB İlişkilerine Etkileri**, Bursa: Alfa Aktüel Yayınevi, 2005, s. 123.

öncelik ekonomik, siyasal ve kültürel entegrasyona verilmişti. Her iki dünya savaşının Avrupa'da çıkması, bunların yarattığı yıkımlar, savaşa neden olan olguların ekonomik ve siyasi istikrarsızlıktan kaynaklanması, bütünleşmedeki önceliğin ekonomik ve siyasi alanlara kaymasına neden olmuştur. Bunun yanı sıra dış politika, güvenlik ve savunma konularının ulus devletin temel olguları olması sebebi ile bu alanlarda devletler egemenliklerinden vazgeçmek istememiştir. İkinci bir ayrıntı ise AT'nin kurucu antlaşması ve örgüt yapısında ortak dış siyaset ve güvenlik politikası uygulama konusunda yeterli açıklığın olmamasıydı.⁶⁸

Roma Zirvesinde özellikle AT üyesi devletler arasında ekonomik entegrasyonun büyük ölçüde tamamlanmış olmasının önemli etkisi olmuştur. Avrupa bütünleşmesine etkilerini artırmak için sürdürülen hükümetler arası konferansların sonucunda, Maastricht'te AB ülkeleri arasındaki ilişkilerin derinleştirilmesinin gereği belirtilmiştir. Bu bağlamda taslak birlik antlaşması üzerinde uzlaşmış ve sonraki toplantıda bunun imzalanmasına karar verilmiştir. Maastricht Antlaşması, 7 Şubat 1992'de imzalanmasına karşın yürürlüğe girmesi; Danimarka halkının ancak ikinci referandumda evet demesi ile gecikmiş, bu nedenle Antlaşma ancak 1 Kasım 1993'te yürürlüğe konulmuştur.⁶⁹

Bu Antlaşma üç sütun üzerine kurulmuş ve ikinci sütunu Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP) oluşturmuştur. Birinci sütun AT, üçüncü sütun İçişleri ve Adalet olarak belirlenmiştir. AET'nin devamı olan AT sütunu uluslararası nitelikteyken diğer iki sütun hükümetler arası niteliktedir. Avrupa Topluluğunu meydana getiren kurumlar Komisyon, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Mahkemesinden meydana gelmiştir. Birinci sütundan ekonomi sözcüğünün çıkarılması ile topluluğun daha geniş bir sorumluluk sahasına sahip olacağı vurgusu yapılmak istenmiştir. Topluluğun üç ayrı sütun üzerinde kurulması ile ulusüstü nitelikli yapılanmayı, hükümetler arası yapılanmadan ayırmak ve böylece İngiltere gibi devletlerin kuşklarını gidermek de bir anlamda dikkate alınmıştır.

Yani, Maastricht Antlaşması ile güvenlik kavramı antlaşmalara dâhil edilmiştir. Böylece Avrupa Topluluğu, bir ODGP geliştirip uygulama iradesini 1987

---

⁶⁸ Mesut Hakkı Caşın, Uğur Özgöker ve Halil Çolak, **Avrupa Birliği: Küreselleşmenin AB Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasına Etkisi**, İstanbul, Nokta Kitap, 2007, s. 290; Kamuran Reçber, "Avrupa Birliği'nde Değişim İhtiyacı: Avrupa Toplulukları Ortadan Kalkıyor (Hukuksal Bir Analiz)" **Global Strateji Enstitüsü Dergisi**, Yıl 3, Sayı 12, Kış 2008, s. 114.

⁶⁹ Maastricht Antlaşması, 1 Kasım 1993, **CVCE**, <http://www.ena.lu/?lang=2&doc=18772>, (Erişim Tarihi: 18.11.2015).

tarihli ATS ile gösterirken 1992'de Maastricht Antlaşması ile bu politikayı kurumsallaştırmıştır.

Kurucu Antlaşma'nın üç sütunundan ikincisini teşkil eden ODGP'nin hükümetlerarası karakterinin ön planda olması, üye devletlerin savunma ve güvenlik alanlarındaki egemenliklerini koruma kararlıklarında bir değişiklik olmadığını göstermektedir. ODGP bu çerçevede AB'nin ortak değerlerinin, bağımsızlığının ve çıkarlarının korunmasını, toplulukların ve üye devletlerin her yönüyle güvenliğinin güçlendirilmesini, AGİT'in ilke ve amaçlarına ek olarak BM Şartı'nın "Helsinki Nihai Senedi"nin kurallarına ve 1990 "Paris Şartı"nın hedeflerine uygun şekilde barışın korunması ve uluslararası güvenliğin sağlanmasını, uluslararası iş birliğinin güçlendirilmesini ve son olarak, insan hakları, temel özgürlüklere saygı ve hukuk kurallarının geliştirilmesi ve güçlendirilmesini amaçlamıştır.

2.2.2. Maastricht Antlaşması ve BAB

Maastricht Antlaşması'na kadar BAB'ın Avrupa güvenliğinde önemli bir işlevi olmamıştır. AET üyeliğine kadar İngiltere, BAB'ı diğer ülkelerle bir irtibat tesis eden örgüt olarak görmüş ve bu amaçla BAB'ın dönemsel toplantılarını kullanarak diğer AET üyeleri ile görüşme olanağı elde etmiştir. BAB kırk yıllık varlığı süresince birkaç operasyon dışında önemsiz bir örgüt görüntüsü vermiştir.

Maastricht Antlaşması güvenlik görevini birliğe yüklemesine karşın birliğin bu görevi üstlenecek kurumsal mekanizması ve askerî gücü mevcut değildi. Bu eksikliğini, 1954'ten beri askerî bir örgüt olan BAB'dan yararlanarak gidermek istemiştir. Bu amaçla BAB'a, Maastricht Antlaşması'nın ikinci sütununda yer alan güvenlik konularında askerî tedbirleri planlama ve uygulama görevi verilmiştir.⁷⁰ BAB böylece ilk defa savunma politikası alanına girmiştir.

Ortak bir Avrupa savunma mekanizmasına yönelik diğer bir gelişme de "Petersberg Bildirisi"ni kabul ederek yayımlamaları olmuştur. Bu bildiri Maastricht kararlarına dayanarak BAB'ın gelecekteki gelişmesini belirleyen önemli bir dokümandır.

---

⁷⁰ Lisa Watanabe, "The ESDP Between Estrangement and a New Partnership in Transatlantic Security Relations", *Journal of Contemporary European Studies*, Cilt 13, Sayı 1, 2005, s. 6.

BAB üyesi ülkeler bu bildiri gereğince, konvansiyonel silahlı kuvvetlerinden ihtiyaç duyulanları görevlendireceklerini bildirmişlerdir. Petersberg Deklarasyonu ile BAB'ın üstleneceği görevler belirlenmiştir.

Petersberg Görevleri olarak adlandırılan bu görevler; kurtarma, tahliye, barışı koruma, kriz ve insani yardım görevleridir. Petersberg Bildirisi ile BAB üyeleri AGİK (AGİT) ve BM Güvenlik Konseyi ile iş birliği içinde çatışmayı önleme ve barışı koruma çalışmalarına destek vermeyi taahhüt etmişlerdir.⁷¹ Petersberg Görevleri özünde Kant'ın "liberal müdahaleci" görüşleri doğrultusunda şekillenmiştir. Böylece birlik kendisini de çok kutuplu ortamda karşılaşılabilecek olası krizlere karşı hazırlanmış olmaktadır. Çünkü Avrupa'ya doğrudan bir konvansiyonel tehdit ortadan kalkmış, belirsizlikler ve etnik çatışmaların yarattığı risk ve tehditler Avrupa için dikkat edilmesi gereken istikrarsızlık olguları olarak ortaya çıkmıştır.

Maastricht Antlaşmasının BAB ile ilgili şartlarının ilk uygulaması Kasım 1996'da gerçekleşmiştir. AB Bakanlar Konseyi tarafından Afrika'nın Büyük Sahra bölgesindeki göçmenlere ve yurtlarından sınır dışı edilmiş kişilere götürülen insani yardıma nasıl katkıda bulunabileceği konusunda acilen BAB'dan bilgi talep edilmiştir. Ayrıca bu dönemde tahliye operasyonlarının planlanmasında, Afrika'daki barışı koruma girişimlerinde ve mayınların temizlenmesinde önemli iş birliği yapılmıştır.⁷² Böylece BAB, kurulduğu 1954'ten beri ilk defa faal bir konuma getirilmiş olmaktadır.

Maastricht Antlaşması ile savunma konularına ilişkin kararları yorumlama ve uygulama görevinin BAB'a verilmesi onun etkinliğini arttırmıştır. 1993 Maastricht Antlaşması ile yetkilendirilen BAB, Ocak 1994'te NATO Brüksel Zirvesi sonrası dönemde kısa süreli çift şapkalı görev yapmıştır. Şapkanın bir tanesi AB'nin güvenlik boyutunu oluşturmak diğer şapka ise NATO'nun Avrupa ayağını oluşturmaktır.⁷³

Antlaşma'nın ODGP'ye getirdiği temel yenilikler ise Avrupa toplulukları için yaşamsal öneme sahip olan alanlarda ve konularda ortak eylem mekanizmasının oluşturulması ve BAB'ın canlandırılmasının öngörülmesi olmuştur.⁷⁴ BAB, kurulduğu günden itibaren NATO'nun gölgesinde kalmış ve sistemli bir güvenlik örgütü işlevini yerine getirememiştir. 1954-1974 arasında iki blok arasında yapılan silahsızlanma

---

⁷¹ Hasret Çomak, **Avrupa'da Yeni Güvenlik Arayışları ve Türkiye**, İstanbul, TASAM, 2005, (Avrupa'da Yeni Güvenlik Arayışları), s. 42.

⁷² Çomak, Avrupa'da Yeni Güvenlik Arayışları, s. 42.

⁷³ Willem F. Van Eekelen, "Transitional Arrangements as Milestones Towards EU Enlargement", **Turkish Studies**, Cilt 10, Sayı 1, 2009, ss. 40-41.

⁷⁴ Özdal ve Genç, s. 126.

anlaşmasında öngörülen silahların kontrolünde, Silahlanmayı Denetleme Ajansı (ACA) ile birlikte görev yapmıştır. 1984 Roma Deklarasyonu ile BAB'ın canlandırılması öngörülmüştür. Ancak Maastricht Antlaşması'na kadar ciddi bir ilerleme sağlanamamıştır.⁷⁵ Ülkelerin siyasi birlikten beklentilerine bağlı olarak BAB'ın geleceği de yönlendirilmiştir. Amerika ve dolayısı ile NATO yanlısı ülkeler ile daha bağımsız bir güvenlik yapılanması isteyen ülkeler arasında varılan uzlaşma çerçevesinde BAB'ın AB'nin içinde yorumlanması gerektiği değerlendirilmiştir. Bu bağlamda birliğin savunma boyutu taşıyan karar ve eylemlerini yürütmekten sorumlu bir organ olarak değerlendirilmiştir.

Bu noktadan sonra BAB Avrupa Birliğinin savunma boyutu görevini üstlenmeye başlamıştır. Ancak savunma boyutunun nasıl ve nereden üstlenilmesi gerektiği üye devletler arasında uzlaşılması gereken bir konu olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca BAB sadece Avrupa'nın savunma işlevini yürüten bir organ değil aynı zamanda Avrupa'da NATO'nun bir destek birimi olarak tanımlanmaya başlanmıştır. Petersberg Deklarasyonu ile BAB'a tam ve ortak üye sıfatıyla davet edilen devletlerin statülerine ilişkin ilkeler açıklanmış ve bu kapsamda BAB'a üye olabilmek için, AB üyesi olma şartı getirilmiştir.⁷⁶

BAB'a AB'nin savunması ile ilgili görev verilirken, diğer taraftan NATO'nun Avrupa ayağını güçlendirme görevi de verilmiştir. Antlaşma bağlamında getirilen ODGP ilkeleri AB üyesi ülkelerin uluslararası sorunlar karşısında ortak tavır ve ortak eylem oluşturma esasına dayanmaktadır. Ancak bu yaklaşım "fiilî (de facto) durumlar" karşısında işlevsiz kalmıştır. Yugoslavya'nın parçalanması sürecinde ODGP'nin hem kullanabileceği silahlı kuvvet oluşturma hem de ortak tavır ve ortak eylem oluşturma bağlamında yetersiz olduğu ve geliştirilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Maastricht Antlaşması ile getirilen ODGP, önemli uluslararası sorunların tartışıldığı hükümetler arası forum işlevi olmaktan ileriye gidememiştir. Bu nedenle Amsterdam Anlaşması ile ODGP Yüksek Temsilciliği kurulmuş, BAB ile AB arasındaki bağlar daha da kuvvetlendirilmiş ve "Petersberg Görevlerini kapsayarak AB'nin barışın sürdürülmesi ve insani yardım görevleri karşısındaki sorumluluğu artırılmıştır."⁷⁷

---

⁷⁵ Özdal ve Genç, s. 126.

⁷⁶ Trevor Taylor, "West European Security and Defence Cooperation: Maastricht and Beyond", **International Affairs**, Cilt 70, Sayı 1, 1994, ss. 1-16.

⁷⁷ Çaşın ve diğerleri, s. 255.

2.2.3. Petersberg Bildirisi (Görevleri)⁷⁸ (19 Haziran 1992)

Petersberg Bildirisi (Görevleri), BAB'ın Soğuk Savaş sonrası duruma uygun olarak yeniden yapılandırılarak etkinleştirilmesi kapsamında, BAB Konseyinin 19 Haziran 1992'de Berlin yakınlarında bulunan Petersberg Oteli'nde alınan kararlara verilen adıdır. Petersberg Görevleri ODGP'ye verilen askerî ve güvenlik önceliklerinin listesidir. BAB Konseyinin toplantısına katılan üyeler Petersberg Bildirisi üzerinde anlaşarak âdeta BAB'ın sessiz yaşamını canlandırmışlardır. Bu bildiri Maastricht Antlaşması ile BAB'a verilen görevlerin nasıl yerine getirileceğine ilişkindir. Petersberg bildirisi üç bölümdür. İlk bölümde BAB üyesi ülkelerin icra edecekleri operasyonda konvansiyonel güçlerinin kullanımı belirlenmiştir. İkinci bölümde BAB'ın askeri görevleri belirtilmektedir. Üçüncü bölümde ise üye ülkelerin, AB'nin üstleneceği muhtemel görevlere ayırabilecekleri güçlerin belirlenmesi yer almaktadır.

Petersberg bildirisinin ikinci bölümündeki askeri görevler barışın tesisi ve insani yardım ile kurtarma görevleridir. Temel askeri görev, üyelerin ortak savunmalarının sağlanmasıdır.

BAB Konseyinin almış olduğu karar doğrultusunda, ülkeler BAB'ın otoritesi altına kuvvet ve kaynak tahsis ederek belirlenen görevleri icra etmeyi kabul etmişlerdir.

BAB'ı AB içinde kısmen birleştirmeye yönelik olan Petersberg Görevleri'nin, AB'nin Kurucu Antlaşmasının ikinci sütununu oluşturan ODGP'yi daha da güçlendireceği düşünülmüştür. ODGP'nin güçlenmesi için AB'nin üstleneceği muhtemel görevlere ayırabilecekleri gücün planlanması üçüncü bölümde yer almıştır. Bu bölümde, oluşturulacak askeri güce ilave olarak, komuta-kontrol hususları belirlenmiş ve planlama-koordinasyon biriminin Brüksel'de kurulmasına karar verilmiştir. Bu görevler Maastricht Antlaşmasına ithal edilen BAB bildirisinin gerekliliğini ve önemini ortaya koymuştur.

1997'deki Amsterdam Antlaşması ile bu görevler AB Antlaşması'na dâhil edilmiştir. Hem BAB hem de AB bu görevleri icra etmekle yetkilendirilmiştir. Ancak 2000'deki Marsilya Zirvesi'nde alınan kararlar gereği BAB'ın tüm görevleri AB'ye aktarılınca, BAB ile AB arasında görev tanımı yapma gereği ortadan kalkmıştır. Bir başka deyişle, BAB artık hükümsüz bir organ durumuna gelmiştir. "Avrupa Savunma

---

⁷⁸ Petersberg Declaration, "Western European Union Council of Ministers Bonn", Haziran 1992, <http://www.weu.int/documents/920619peten.pdf>, (Erişim Tarihi: 18.11.2015).

Ajansı-ASA (European Defence Agency- EDA)"nın kurulması ile BAB'ın diğer görevleri de ASA'ya aktarılınca, BAB elli yıllık bir savunma örgütü olarak son bulmuştur.

2.2.4. Amsterdam Antlaşması (1997)

Maastricht Antlaşması Avrupa entegrasyon tarihinde önemli bir adım olarak değerlendirilmesinin yanında, ODGP'nin zaruretini ortaya koymasıyla kıta güvenliği ve savunmasına yönelik politikaların hareket noktasını oluşturmuştur. Ancak, üye ülkelerin dış politika beklentilerinin Yugoslavya kriziyle birlikte farklılaştığı gerçeğinin⁷⁹ ortaya çıkması ile AB'nin ortak bir irade ortaya koyamadığı ve bu tür krizlere müdahale edebilecek askerî güç ve bu gücü kullanabilecek askerî bir mekanizmaya sahip olmadığı anlaşılmıştır. AB'de ortak bir iradenin ortaya çıkamamasının temelinde, AB'nin kendisine yakın ve tüm üyeleri etkileyebilen bir krizde üye devletlerin öznel çıkarlarının birliğin ortak çıkarlar ve hedeflerinin önünde gelmesi yatmaktadır. Söz konusu krizde, özellikle Yugoslavya'ya tarihî ve kültürel yakınlık içinde bulunan AB üyesi devletlerin, anılan ülkeye askerî tedbir uygulamaktan kaçındıkları gözlenmiştir.

Bunlara ilave olarak Lüksemburg, Almanya ve Fransa'nın AB'nin savunma ve güvenlik politikasını kuvvetlendirme yönündeki istekleri; yine bu ülkelerin nitelikli çoğunluk yönündeki değişiklik talepleri, AB Kurucular Antlaşması'nda değişiklik istekleri; bazı ülkelerin de büyük devletlerin karar mekanizmasında değişiklik yapmalarını önleme isteği ve AB Parlamentosunun bütçe mevzuatında değişiklik talepleri de Maastricht Antlaşması'nın revize edilmesine yol açmıştır. Bu hususları tartışmak, Birlik içindeki farklılıkları örtüşürmek ve tespit edilen askerî gereksinimleri karşılamak amacı ile bir hükümetler arası konferansın kurulması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Söz konusu hükümetler arası konferans 29 Mart 1996'da İtalya'nın Torino kentinde toplanmış ve çalışmalarını Haziran 1997'de sonuçlandırmıştır. Bu çalışmalar Amsterdam Antlaşması'nın temelini oluşturmuştur. Antlaşmada "özgürlük, güvenlik ve adalet", "AB yurttaşlığı", "uyumlu ve etkili bir dış politika", "Birliğin kurumları", "daha sıkı iş birliği - esneklik", "antlaşmaların basitleştirilmesi ve düzenlenmesi" hususları yer almıştır.⁸⁰ Antlaşmadan çıkan sonuçlar, genellikle

---

⁷⁹ Özdal ve Genç, s. 130.

⁸⁰ Neil Winn, "CFSP, ESDP and the Future of European Security: Whither NATO", **The Brown Journal of World Affairs**, Cilt 9, Sayı 2, Kış-Güz 2003, s. 151; Caşın ve diğerleri, s.370.

Maastricht hükümlerini teyit edici, belirlenen hedeflerin geliştirilip uygulanmalarını sağlayıcı niteliktedir.⁸¹ Ancak çeşitli düzenlemeleri bir araya getiren söz konusu Antlaşma'nın, ODGP/CFSP'nin temel eksikliklerine çözüm getiremediği⁸² Neil Winn tarafından ileri sürülmüştür.

Ancak, yürürlüğe giren Amsterdam Anlaşmasıyla BAB ile ilgili detaylı düzenlemeler yapıldığı yadsınamaz. Amsterdam Anlaşması uluslararası olayların izlenmesi, ülkelerin dış politikalarının takip edilmesi ve gerekli planlamaların yapılabilmesi maksadıyla OGSP mekanizmasında yeni birimler kurulmasına öncelik etmiştir. Karar alma mekanizmasını daha iyi çalıştıracak, palanlama-koordinasyon-tasarruf konularını daha iyi ve süratle koordine edecek birimler kurulmuştur.⁸³

2.2.4.1. BAB'a İlişkin Düzenlemeler

Amsterdam Antlaşmasında BAB vasıtası ile ODGP'nin daha da geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda ABKA'nın 17. maddesi değiştirilerek AB'nin ODGP'yi AB Konseyi kararlarına bağlı olarak ortak savunma politikalarını da kapsayacak şekilde geliştirilebileceği vurgulanmıştır.

Amsterdam Antlaşması ile ODGP, NATO ve BAB arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi konusunda ABKA'nın 17. maddesinin 4. paragrafına atıfta bulunularak; öngörülen iş birliğinin söz konusu maddede belirtilen hususlara engel ve aykırı olmaması kaydıyla geliştirilmesi kabul edilerek hükümselleştirilmiştir. Genel olarak kurumsallaştırılan AB-BAB arasındaki iş birliğinin somut çerçevesi Amsterdam Antlaşması'na ekli "BAB'a dair Bildiri"de belirlenmiştir. Bu bildiri de BAB ile AB arasında güçlendirilmiş iş birliğinin tesisi için yapılması gerekenler belirlenmiştir.

Antlaşma'ya ekli protokolle getirilen düzenlemelerle BAB'ın faaliyetleri üye devletlerin ulusal egemenliklerini koruyacak şekilde hükümselleştirilmiş olmasına karşın, ABKA'nın 17. maddesinin 2. paragrafı çerçevesinde BAB'ın etkili bir faaliyette bulunması maksadına yönelik bir anlayış mevcut değildir. Çünkü Atlantikçi devletler olarak adlandırılan üye devletler, BAB'ın fonksiyonlarının NATO'nun Avrupa'daki etkisini azaltacağı düşüncesindeydi. NATO'nun Avrupa'daki konumunu zayıflatabilecek BAB aktivitelerine karşı çıkmışlardır.

---

⁸¹ İbrahim S. Canbolat, **Uluslararası Sistem Avrupa Birliği: Bir Dönüşümün Analizi**, İstanbul: Alfa, 1998, ss. 226-227.

⁸² Winn, s.152.

⁸³ Özdal ve Genç, s. 133; İrfan Kayaülger, "Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının Arka Planı, Oluşumu ve Temel Anlaşmazlık Konuları", içinde: Rafet İnanç ve Hakan Taşdemir (Der.), **Uluslararası Güvenlik Sorunları ve Türkiye**, Ankara: Seçkin Yayınları, 2002, s. 97; Çaşın ve diğerleri, s.359.

2.2.4.2. ODGP'nin Yapısına İlişkin Değişiklikler

Amsterdam Antlaşması⁸⁴ ile ODGP'nin kurumsal yapısında önemli değişikliğe gidilerek ODGP yüksek temsilciliği oluşturulmuştur. Yüksek temsilciliğin oluşturulması ile birliğin dış politika alanındaki etkinliğinin sağlanması ve tespit edilen politikaların yürütülmesi için üye devletler arasında koordinenin sağlanmasından doğrudan sorumlu bir makam oluşturulmuştur.⁸⁵

Yüksek Temsilcilik oluşturulmasına karşın, devletlerin dış güvenlik ve savunma alanındaki egemenliklerini koruma çabaları yüksek temsilcinin görev insiyatifini başlangıçtan itibaren sınırlamıştır. İlerleyen dönemlerde yaşanan gelişmeler, bu kurumsal yapının gerekliliğini ortaya koymuş ve ODGP'nin kurumsal açıdan gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır.

2.2.4.3. ODGP'nin İşleyişine İlişkin Düzenlemeler

Amsterdam Antlaşması; ABKA'da ODGP'yi ilgilendiren temel konularda bir değişikliğe gitmemesine karşın, ODGP'nin işleyişine dair bazı alanlarda revizyon yaparak ODGP'nin işlevselliğini artırmaya çalışmıştır. Özellikle tasarruf türleri olarak adlandırılan ortak eylem ve ortak tutumlar ile karar mekanizmalarında değişikliğe gidilmiştir. AB Konseyine ortak eylem ve tutumun yanı sıra ortak strateji belirleme yetkisi verilirken, Konseye tasarruf türlerinde daha somut önlemler alma imkânı sağlanmıştır. Tüm bu gelişmelerin sonucunda ODGP, dış politika alanında tasarruf araçları olarak ortak strateji, ortak tutum, ortak eylem ve sistematik iş birliği⁸⁶ imkânına kavuşmuştur.

Yanı sıra Amsterdam Antlaşması ODGP'ye ilişkin karar mekanizmalarına daha belirgin bir süreç ve yöntem getirmiştir. Getirilen bu düzenlemeler üye devletlerin egemenlik haklarını daraltmamıştır. Ancak karar mekanizmalarında şekil yönünden dağınık görünüm ortadan kalkmıştır. ODGP'ye yönelik en büyük yenilik karar mekanizmasına getirilen "yapıcı çekimserlik" uygulamasıdır. Yapıcı çekimserlik yöntemi ile ODGP'ye ilişkin bir karara katılamayan ya da çekimser kalan bir üye bu kararın uygulanmasını engelleyememektedir. Çekimser kalan üye AB Konseyinde alınan kararı uygulamak zorunda değildir. Ancak son tahlilde ODGP'ye ilişkin

---

⁸⁴ "Amsterdam Antlaşması", **CVCE**, http://www.cvce.eu/obj/the_treaty_of_amsterdam-en-ab5d8747-e9fb-4b7c-b3cf-38815a519248.html, (Erişim Tarihi: 18.11.2014).

⁸⁵ Şeyhmus Demir, "Bir Askerî Güç Olarak Avrupa Birliği; İmkânlar ve Sorunlar (Avrupa Güvenlik ve Savunma Konsepti Açısından Bir Parametre: Avrupa Ordusu)", **Hukuk, Ekonomi ve Siyasi Bilimler Aylık İnternet Dergisi**, Sayı 71, Ocak 2007.

⁸⁶ Zeynep Yücel, "Avrupa Birliğinin Genişleme Politikasının Güvenlik Boyutu", **Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi**, Cilt 4, Sayı 13, 2008, ss. 37-54.

kararların oylanmasında gerekli olan oy birliği sistemi yumuşatılmış gözükse de çekimser kalan üyenin alınan kararları uygulamama muafiyetinin ODGP'nin ortaklık ruhuna uygun olmayan bir duruma neden olduğu da ifade edilebilir. Diğer yandan yapıcı çekimserlik uygulaması ODGP'nin hükümetler arası niteliğini bozduğu gerekçesi ile de eleştirilmiştir.⁸⁷

Ancak, konferansta ABKA'nın ODGP'yi daha fazla kurumsallaştıracak ve üyelerin bağlayıcılığını artıracak düzenlemelerin yapılması gibi önemli reformlar hedeflenmişse de uzlaşılan metinde bu hedeflerin hepsinin gerçekleştirilemediği gerçeği ortadadır. Bunu tarihsel Avrupa - Atlantik çekişmesinin AB içinde yansımalarının bir sonucu olarak görmek yanlış olmaz. İngiltere'nin başını çektiği Atlantikçiler olarak bilinen devletler ODGP'nin kurumsallaşarak özgünleşmesine ve BAB'ın da AB'nin esas savunma gücü olmasına karşı çıkmışlardır. NATO'yu önemsizleştirebilecek herhangi bir girişimi reddetmişlerdir.

Yinede, bu organizasyon dâhilindeki anlaşmazlıklara rağmen Amsterdam Antlaşması aracılığıyla, ODGP'ye önemli değişiklikler getirilmiştir. Bunlar; nitelikli çoğunlukla karar alma, yapısal çekimserlik (oy birliği kuralının üstesinden gelmek ve esneklik sağlama), uyumlu ve tutarlı bir dış politika için yüksek temsilcilik oluşturulması, politik planlama ve erken uyarı biriminin kurulmasıdır. Amsterdam Antlaşması Maastricht Antlaşması'na kıyasla birliğin dış ilişkiler, güvenlik ve savunma konularında kendi politikalarını oluşturması hususunda daha fazla ve net açıklamalar getirmiştir.⁸⁸ Ayrıca, BAB ve Schengen iş birliği gibi üçüncü sütunun revizyonu gibi konularda ciddi ilerlemeler kaydetmiştir. Ancak kurumsal alanda yaşanan başarısızlık Amsterdam Antlaşması'nın en büyük eksikliği olarak tarihe geçmiştir. Bu durum Şubat 2000'de yeni bir hükümetlerarası konferansın toplanmasını gerektirmiştir. Başka bir deyişle yeni bir revizyon antlaşmasının hazırlık çalışmalarına başlanmıştır.⁸⁹ Amsterdam ve Maastricht antlaşmalarının farklılıkları bir matris şeklinde şöyle özetlenebilir:

---

⁸⁷ Çaşın ve diğerleri, ss. 370, 355.

⁸⁸ Rıza Arslan, "Avrupa Birliği Savunma Politikası: Dünya Sahnesine Geri Dönüş mü?", **Gazi Üniversitesi İBF Dergisi**, Cilt 7, Sayı 1, 2005, ss. 235-237.

⁸⁹ Ercüment Tezcan, "Anayasa'dan Lizbon Antlaşması'na: Avrupa Birliğinde Temel Metin Tartışmaları", **Küreselleşme, Demokratikleşme ve Türkiye Uluslararası Sempozyum Bildiri Kitabı**, 27-30 Mart 2008, Antalya, Akdeniz Üniversitesi İİBF-Akdeniz Üniversitesi Yayın, Sayı 12, 2008, s. 75.

Tablo-2: Amsterdam ve Maastricht Antlaşmalarının Karşılaştırılması

MAASTRICHT ANTLAŞMASI	AMSTERDAM ANTLAŞMASI
Konsey ODGP'ye ilişkin oy birliği ile karar verebilir.	Oy birliği esas olmasına karşın çekimserlik durumu kararın oluşmasını engellemez. Çekimser üyeler üçte bir oranında olursa karar yürürlüğe giremez. ODGP'ye ilişkin alınan kararların uygulanmasına dair nitelikli çoğunluk gerekir.
Konsey ODGP'nin uygulamasından sorumludur. Konsey başkanı Konsey adına bu sorumluluğu üstlenmiştir.	Konsey Genel Sekreteri, Yüksek Temsilci sıfatı ile ODGP'nin uygulanmasından sorumludur. Genel Sekretere bağlı "erken uyarı ve siyaset planlama birimi" oluşmuştur.
BAB AB'nin ortak güvenlik politikasını uygulamakla görevlendirilmiştir.	AB'nin savunma politikasına kriz yönetimi, sınırların korunması ve barış görevleri ilave edilmiştir. AB ve BAB iki ayrı kurumsal kişilik olarak algılanmıştır.
Avrupa Parlamentosunun veto, bütçe ve gensoru gibi alanlarda yetkisi artırılmıştır.	AP'nin yasama yetkisi güçlendirilmiştir.
AP'nin ortak dış ve güvenlik politikalarıyla, adli ve içişleri konularında aktif yetkisi yoktur. Yetki konsey ve komisyona aittir.	AP'nin komisyon başkanının atanmasında AP'nin onay şartı getirilmiştir. Komisyon üyelerinin atanmasına ise komisyon başkanı ile birlikte "ortak karar" şartı getirilmiştir. Böylece AP'nin ortak dış ve güvenlik politikalarına yön verecek makamların atanmasında artan yetkisi ile ODGP konularındaki ağırlığının artmış olduğu söylenebilir.
Genişlemeye ilişkin herhangi bir politika saptanmamıştır. Sadece Avrupa ülkesi olup demokrasi ve insan haklarına saygılı her devletin üyelik başvurusunda bulunabileceği belirtilmiştir.	Genişlemeye dair strateji netleştirilmiş ve üyeliğe ilişkin aday devletlerin uyması ve sahip olması gereken kriterler özgürlük, azınlıklar ve insan hakları açısından daha da genişletilmiştir.

Kaynak: Caşın ve diğerleri, ss. 372-375.

Bu tartışmalar bağlamında, ODGP'nin gelişimini özetleyecek olursak;

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da güvenlik gereksinimi özellikle Almanya'ya karşı güvenlik sağlama arzusu ve SSCB tarafından yayılcı komünizm tehdidini karşılamaya yönelik olarak ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, 1948'de

oluşturulan Brüksel Savunma Örgütü Antlaşması Avrupa güvenliği maksatlı ilk teşebbüstür. Diğer taraftan, NATO içerisinde de etkin bir rol üstlenen Atlantik grubunun Avrupa güvenliği, konularına dâhil olması, doğrudan Avrupa'nın savunulması hususunda NATO'ya görev vermiştir. Avrupa'da ikinci dünya savaşından kalan korkular, çekinceler nedeniyle savunma ve güvenlik hususları NATO'nun güvencesine bırakılmıştır. AB ülkeleri bu husustan bazı zamanlarda sıkıntı duymuşlardır⁹⁰. Batı Avrupa devletleri Brüksel Antlaşmasının getirdiği işbirlikçi savunma sisteminde uzlaşmalarına karşın 23 Ekim 1954'te Paris'te Brüksel Antlaşması'nı genişleterek bir savunma örgütü olan BAB'ı kurmuşlardır. Bu durum Avrupa güvenliğinin NATO içinde ve kendi kontrolünde olmasını isteyen ABD açısından istenilen bir durum değildi. Bu nedenle İngiltere'yi BAB'a dâhil ederek söz konusu örgütü, yönlendirme olanağını elde etmiştir. İngiltere'nin BAB'a dâhil olması ve BAB'ı kısmen etkisizleştirilmesi, daha sonraki yıllarda Fransa'nın, İngiltere'nin AET'ye üyeliğine karşı bir tutum takınmasına da neden olmuştur.

BAB Soğuk Savaşın bitimine kadar önemli bir askerî/siyasi faaliyet içinde olmamıştır. Sadece kurulmasından otuz yıl sonra 1984 yılında Roma'da AB işbirliği değerlendirmesinde NATO yapısının dışında katılmıştır.⁹¹

9-10 Aralık 1991 tarihleri arasında Maastricht'te toplanan AB Konseyi, ekonomik ve parasal birlik ile siyasi birliği hedefleyen Maastricht Antlaşması'nı kabul etmiştir. Siyasi bütünleşmeyi öngören bu Antlaşma'da; AB'nin üç sütunundan biri olarak ODGP benimsenmiştir. 7 Şubat 1992'de Maastricht'te imzalanan ve 1 Ocak 1993'te yürürlüğe giren Antlaşma ile AB'nin gelecekte ortak bir savunmaya da sahip olabileceği vurgulanmıştır.⁹²

Bu yeni Antlaşma, AB dış ve güvenlik politikasının kurumsallaşmasını ve hükümselleşmesini sağlarken ilk defa AB'nin NATO'dan ayrı bir ODGP'nin geliştirilmesine imkân sağlamıştır. Daha gelişme sürecinde olan ODGP, BAB ve NATO arasında bir denge unsuru görevini üstlenirken üye devletler ODGP'nin hükümetlerarası niteliğinin korunması yönünde çabalarını sürdürmüşlerdir. Yugoslavya krizinde AB'nin hâlen politik ve askerî mekanizma açısından yetersiz olduğu ortaya çıkınca iyileştirici tedbir alınması bir zorunluluk olmuştur. Bu nedenle 1997'de yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması, ODGP'nin karar mekanizması ve

---

⁹⁰ Muharrem Gürkaynak, **Avrupa'da Savunma ve Güvenlik**, Ankara: Asıl Yayınevi, 2004, s. 187.

⁹¹ Gürkaynak, s. 187.

⁹² Hasret Çomak, "Avrupa'da Güvenlik Yapılanmasının Yeni Parametreleri ve Türkiye'nin Durumu", **Avrupa Araştırmaları Dergisi**, Cilt 14, Sayı 1, 2006, (Yeni Parametreleri), ss.99-101.

hükümetlerarası niteliğinde kısmi iyileşmeler getirmesinin yanı sıra ODGP'nin bir yüksek temsilcinin başkanlığında icra edilmesini sağlamıştır.

Örneğin, Bosna - Hersek ve Kosova krizleri AB ülkelerinin ABD'nin katkısı olmadan ve NATO şemsiyesinin dışında, Avrupa'daki krizlere tek başlarına müdahale edebilecek askerî yeteneklere ve siyasi iradeye, henüz sahip olmadıklarını ortaya koymuştur. Ancak, AB ülkelerinin ABD'den bağımsız kendi güvenlik mekanizmalarını geliştirmeye yönelik arayışları devam etmiş ve konu 3 Haziran 1996'da Berlin'de toplanan NATO dışişleri bakanlarının gündeminde yer almıştır. NATO dışişleri bakanları bu toplantıda AGSK'nin NATO içinde geliştirilmesini kararlaştırmıştır. Bu karar uyarınca 1996'dan itibaren NATO ve AB arasında, gerektiğinde AB öncülüğündeki harekâtlarda NATO imkân ve yeteneklerinin kullanılmasına ilişkin düzenlemeler geliştirilmiştir.⁹³

Dolayısıyla, AGSP'nin geliştirilmesine ilişkin en büyük gereksinim; Balkan krizlerinde AB'nin ekonomik bir güç olmasına karşın askerî güçten yoksun olduğunun ortaya çıkması ile üye devletlerin kendine özgü bir Avrupa güvenlik politikası oluşturma tutkusudur. Birliğin savunma ve güvenlik politikasına sahip olması bir seçenek değil zorunluluk olmuştur. Çünkü 20. yüzyıl krizleri AB yakın çevresinde ve komşu sınırlarında olmamasına karşın, küreselleşme dalgası bu krizlerde AB'nin önemli düzeyde etkilenmesine neden olmaktadır. AB ekonomik olarak küresel bir güçtür ve bu gücün artık dünya sorunlarından kaçınması veya sorumluluk üstlenmemesi düşünülemez. Avrupa'nın kendi savunma ve güvenlik politikasına sahip olmasının son nedeni ise çok uluslu krizlere müdahalede bir devletin tek başına yetersiz oluşu ve çok yönlü olan krizlere çok taraflı bir katılımı müdahale gereksinimidir. AB ekonomik güç olarak uluslararası krizlere müdahalede taraf olması bir gerekliliktir. Bunun için de kendine özgü bir savunma ve güvenlik politikası olmalıdır.⁹⁴

---

⁹³ Çomak, Yeni Parametreleri, ss. 99-105.

⁹⁴ Javier Solana, (Ons.), Nicole Gnesotto (Ed.), **EU Security and Defence Policy, The First Five Years (1999-2004)**, The EU Institute for Security Studies, Paris, 2005, s. 6.

2.3. ODGP VE AGSP'YE YÖNELİK ZİRVE, TOPLANTI VE GELİŞMELER

2.3.1. St. Malo Zirvesi (3-4 Aralık 1998)⁹⁵

NATO içinde Avrupa yeteneklerinin geliştirilmesi konseptinin Avrupalıların isteklerini karşılamaya yeterli olmadığı görülürken, Balkanlar'da yaşanan krizler ABD ile Avrupa arasında korkunç bir kapasite farklılığını ortaya çıkarmıştır. Diğer yandan AB ve NATO arasında geliştirilen bütün bu mekanizmalara rağmen AB ülkeleri Balkanlar'da yaşanan krizlere bir çözüm getirememiş ve BAB'ı harekete geçirememiştir. Bu gelişme, AB'nin, ABD'nin siyasi önderliğine ve ayrıca askerî imkân ve yeteneklerine ihtiyaç duyabileceğini sergilemiştir. Kosova'da yaşanan olaylarda AB ülkeleri başlangıçta hareketsiz kalmışlar ve siyasi anlamda harekete geçtiklerinde ise başarı gösterememişlerdir. Ayrıca, savaş süresince ABD'nin diğer müttefikleri dışlayıcı tavrı, özellikle uydu görüntülerinin İngiltere dâhil hiçbir müttefik devlete gösterilmemesi, birliğin gerçek bir askerî yapılanmaya gitmesi döneminin geldiğini ve NATO-BAB-AB ilişkilerinin netlik kazanması gerçeğini ortaya koymuştur.⁹⁶ Diğer bir deyişle Ekonomik alanda önemli bir gelişme gösteren AB, siyasi alanda aynı varlığı gösterememiştir.⁹⁷ Anthony King'de 1990'lı yıllardan itibaren küresel düzeyde politik güç olabilmeyi sağlayacak askerî güce sahip olmamasından dolayı Avrupa'daki devletlerin tek başına küresel güç olmasının zor olduğuna işaret etmiştir.⁹⁸

Fransa ile İngiltere arasında AB'nin askerî kimliğinin ve ortak savunma politikasının geliştirilmesi konusunda varılan uzlaşmadan önce Avrupa'da çeşitli gelişmeler meydana gelmiştir. Yaklaşık otuz yıllık bir süreden sonra 1990'larda NATO'nun entegre askerî sistemine dönme eğiliminde olan Fransa, 1996 - 2003 yılları arasında tekrar NATO'nun entegre askerî yapısına dönme eğiliminden vazgeçmiştir.⁹⁹ Buna neden olarak yeni NATO komuta yapısında İtalya/Napoli'deki NATO karargâhının komutanlığının Fransa'ya verilmemesi gösterilmiştir. Bu nedenle tekrar AB merkezli politikalara dönmüştür. İngiltere'de iktidara gelen İşçi Partisi Hükümeti merkez eğilimli politikalar izlemeye başlamış, bu bağlamda Avrupa Birliği ile daha yakın işbirliği içine girmiştir. Ayrıca, İngiltere'nin AB'nin parasal birliğine

---

⁹⁵ Maartje Rutten, From St-Malo to Nice European Defence: core Documents, Institute for Security Studies of WEU, **Chaillot Papers** 47, 2001.

⁹⁶ Arslan, s. 237.

⁹⁷ Çomak, Avrupa'da Yeni Güvenlik Arayışları, s. 40.

⁹⁸ Anthony King, "The Future of the European Security and Defence Policy", **Contemporary Security Policy**, Cilt 26, Sayı 1, 2005, s. 48.

⁹⁹ King, s. 47.

girmemesini yumuşatmak amacı ile AB askeri yapısına daha fazla müdahil olmak istemiş ve böylece diğer AB ülkelerinin İngiltere'ye karşı olabilecek politik açmazlarını dengelemek istemiştir.¹⁰⁰ AB'nin iki öncü devletinin bu şekilde politika değişikliğine gitmesi, AB'nin güvenlik politikasında değişimlere yol açmıştır. Ayrıca 2 Ekim 1997'de imzalanan Amsterdam Antlaşması'nın AB'nin dış ve güvenlik boyutunda savunma ögesine de önemli yer vermesi ve BAB'ın istenilen bir şekilde çalıştırılmaması gibi olgular, AB'nin güvenlik ve savunma politikasının güçlendirilmesi bağlamındaki girişimlere hız kazandırmıştır.¹⁰¹

Bu bağlamda 1998'in sonlarına doğru iki önemli olay yaşanmıştır. 01 Aralık 1998 tarihinde Almanya Başbakanı Schroder ile Fransanın Cumhurbaşkanı Chirac Almanya'nın Postdam kentinde bir araya gelerek ODGP ve AGSP'yi yeniden tanımlama sürecinde olduklarını ve BAB'ı AB'ye entegre etme kararlılıklarına devam edeceklerini belirten ortak bir bildiri yayımladılar.¹⁰² Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliğinin oluşum sürecinde önemli bir dönüm noktası ise 03-04 Aralık 1998 tarihinde Fransa ve İngiltere liderlerliğinde St. Malo kentinde yapılan zirvedir. Zirvede İngiltere önceden savunduğu görüşlerden vazgeçerek, Fransa tarafından sunulan, AB yapılanması içinde "savunma ve güvenlik" alanında faaliyet göstermek amacı ile yeni bir birimin oluşturulması düşüncesine onay vermiştir. St. Malo Zirvesi ile AGSP süreci doğmuştur.¹⁰³ İngiltere Başbakanı Tony Blair ile Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac arasında yapılan görüşmenin ardından yayımlanan ortak bildiride taraflar;¹⁰⁴ NATO'nun müdahil olmadığı yer ve durumlarda AB'nin harekât icra edebilmesi için gerekli askeri yapıya, yeterli askeri güce sahip olunması, askeri savunma sanayisinin en kısa zamanda güçlendirilerek ODGP'nin güçlendirilmesi gerektiğini değerlendirmişlerdir.¹⁰⁵

Bu zirveden sonra AGSP'nin AB içinde geliştirilmesine başlanmıştır. St. Malo Bildirisi, NATO'nun öncü rolünü kabul etmekle birlikte ABD'nin katılmayı öngörmediği kriz yönetimi harekâtlarının AB'nin siyasi kontrolünde yapılmasını ve bunun için yeni mekanizmalar geliştirilmesini öngörmüştür. St. Malo Bildirisi ayrıca BAB'ın İşlevinin sona erdirilmesi ve AB'ye entegre edilmesi yaklaşımını ortaya

---

¹⁰⁰ Christopher Reynolds, "Military Capability Development in the ESDP: Towards Effective Governance", **Contemporary Security Policy**, Cilt 28, Sayı 2, 2007, s. 359.

¹⁰¹ Çomak, Avrupa'da Yeni Güvenlik Arayışları, s. 40.

¹⁰² Watanabe, s. 7.

¹⁰³ Özdal ve Genç, s. 146.

¹⁰⁴ Gürkaynak, s. 189; Haşim Türker, **Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası**, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2007, s. 61.

¹⁰⁵ Haydar Efe, "AB'nin Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Oluşturma Çabaları", **Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt 3, Sayı 2, 2007, s. 21.

çıkarmıştır.¹⁰⁶ Bu karardan sonra merkezi Paris'te bulunan ve BAB'a bağlı olan Savunma Araştırma Merkezi ile yine merkezi İspanya'da bulunan Uydu Merkezinin doğrudan AB'ye bağlanması kararlaştırılmıştır.¹⁰⁷

NATO içinde ABD'ye yakın tutumu ile dikkatleri üzerinde toplayan İngiltere, bu görüşmenin ardından AB yanlısı bir tutum içine girmiş ve bu çizgisini müteakip Avrupa Konseyi zirvelerinde de korumuştur ve ODGP'ye katılmanın uygun bir hal tarzı olacağını düşünmüştür. İngiltere'nin tutum değişikliği ODGP'nin NATO içinde geliştirilmesi konseptinin değişmesine ve otonom ODGP diyebileceğimiz AGSP'nin doğmasına neden olmuştur. Bu, Fransa'nın NATO ve ABD'nin kontrolü dışında bir Avrupa savunma ve güvenlik sistemi oluşturma arzusunun gerçekleşmesi yolunda önemli bir adım olmuştur. Atlantikçi grubun başında bulunan İngiltere'nin bu tutum değişikliği Avrupa güvenliğinin Avrupalı yaklaşım yönünde gelişmesini sağlamıştır.

St. Malo Bildirisi Londra'nın Avrupa'ya dönüşü ve Fransa'nın Atlantik mirasına tavizinin birleştiği bir nokta olarak görülebilir. Uzlaşma, birisi için Avrupa etkinliğinin kullanabileceği bir yol olurken diğeri için Avrupa'nın özerkliği için bir çatı oluşturmuştur. Uzlaşmanın çekirdeğini, Avrupa'nın askerî yeteneklerinin geliştirilmesi ve kriz yönetimi harekâtlarında görev alma niyetinin Petersberg Görevleri çerçevesinde gerçekleşmesi oluşturmuştur.¹⁰⁸

2.3.2. Washington Zirvesi (23-25 Nisan 1999)

İngiltere ve Fransa'nın ODGP'nin kuvvetlendirilmesi konusunda yaptıkları uzlaşıdan sonra konuya ilişkin en önemli toplantıdır. Zirve NATO'nun AB'ye ilişkin politikalarının belirlendiği ve geleceğini yönlendirdiği toplantı olması nedeni ile önemlidir. Bu zirvede NATO bünyesindeki AGSP'ye destek verilmiştir. Bu bağlamda ODGP'nin güçlendirilmesi teşebbüsleri de desteklenmiştir.¹⁰⁹ AB'nin kriz öncesi "Soft Power" olarak "Pre-Emptive Engagement"lar yapmasının gerekliliği belirlenmiştir. Söz konusu zirvede yaratılan sinerji Avrupa'nın yeni güvenlik ve savunma düzenlenmesinin itici gücü olmuştur.

---

¹⁰⁶ Çomak, Avrupa'da Yeni Güvenlik Arayışları, s. 41.

¹⁰⁷ Arslan, s. 237.

¹⁰⁸ Haine Jean-Yves, "An Historical Perspective", içinde: Nicole Gnesotto (Ed.), **EU Security and Defence Policy: The First Five Years (1999-2004)**, The EU Institute for Security Studies, Paris, 2005, ss. 42-43; Türker, s. 61.

¹⁰⁹ Gürkaynak, s. 189.

AGSK'nın geliştirilmesi bağlamında zirvede, AB'nin hangi NATO imkân ve yeteneklerinden ne şekilde yararlanabileceğine ilişkin ilkeler ortaya konmuştur. AB'nin NATO imkân ve yeteneklerine erişimi bağlamında öngörülecek düzenlemelerin, NATO tarafından belirlenmesi kabul edilmiştir.¹¹⁰

NATO'nun Stratejik Konseptinde belirtildiği üzere NATO içerisinde AGSK'nın geliştirilmesinin devamı öngörülmüştür.¹¹¹ Bu geliştirme sürecinin, AB, BAB ve NATO arasında yakın iş birliğiyle gerçekleştirilebileceği vurgulanmıştır. Askerî operasyonlarda NATO'nun önceliği onaylanıp gereksiz tekrarların yapılmayacağı açıklanmıştır. "Ayrılabilir fakat ayrı olmayan" askerî yetenekler prensibi benimsenmiştir.¹¹²

Bu zirve AB'nin; AGSK'nın geliştirilmesine ilişkin NATO ile uzlaşma arayışı içinde ve NATO'nun imkân ve yeteneklerinden faydalanarak kendi savunma kimliğini geliştirmek istediği bir zirvedir. AB bundan sonra özerk güvenlik ve savunma kimliğini geliştirmek için kendi başına karar almaya başlamış ve NATO ile gereksinim duyduğu konularda toplantı yaparak iş birliği yolunu seçmiştir.

Sonuç olarak; AB açısından NATO Washington Zirvesi¹¹³, bazı koşullara bağlanmasına karşın, AGSK'nın NATO tarafında kabul edilmesi açısından ileride oldukça önemli neticeler doğurmuştur. AB artık daha özgürce kendi güvenlik mimarisini şekillendirecek önemli kararlar alacaktır.

2.3.3. Köln Zirvesi (03-04 Haziran 1999)

Köln Zirvesi'nde Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının prensipleri belirlenmiştir.¹¹⁴ Bu gelişme AB'nin askeri konularda bağımsız karar almasına imkân vermiş ve AB'nin küresel bir güç olmasına önemli bir katkı sağlamıştır.¹¹⁵ Artık Avrupa'ya özgü savunma ve güvenlik girişiminin NATO içinde yeşerme sürecinin sonuna gelinmiştir. NATO içinde bir AGSK değil NATO dışında otonom veya özerk denilebilecek bir AGSP'den söz edilmeye başlanmıştır. Washington Zirvesi'nde NATO içinde ve NATO ile bağlantılı bir güvenlik ve savunma sistemi görüşülür ve

---

¹¹⁰ Çomak, Yeni Parametreleri, ss. 102-103.

¹¹¹ Çaşın ve diğerleri, s. 438.

¹¹² Çaşın ve diğerleri, s. 445.

¹¹³ NATO Washington 1999 Zirvesi, Haber Tarihi: 22.06.1999, <http://www.nato.int/docu/comm/1999/9904-wsh/9904-wsh.htm>, (Erişim Tarihi: 21.03.2014).

¹¹⁴ Çomak, Yeni Parametreleri, ss. 102-103.

¹¹⁵ Gürkaynak, s. 191.

desteklenirken, yaklaşık bir buçuk aydan kısa bir süre sonra farklı bir karar alınması dikkat çekici görünmektedir.

Zirvede; AB operasyonlarında NATO imkân ve yeteneklerinin kullanılmasından ziyade, otonom AB mekanizmalarından yararlanılması eğilimi benimsenmiştir.¹¹⁶

Köln Zirvesi; ABD ve AB üyesi olmayan diğer NATO müttefiklerinin beklentilerini karşılamaktan uzak kalmıştır. Çünkü Köln Zirvesinde Washington'da uzlaşılan çerçevenin dışında gelişmeler yaşanmıştır. NATO'nun ortaya koyduğu "Stratejik Konsept" ve bu paralelde yaptığı açılım gerektiği şekilde algılanamamış ve cevaplandırılmamıştır. AB üyesi olmayan NATO üyelerinin AB harekâtlarına katılımı (hiçbir safhasına) dikkate alınmamıştır.¹¹⁷ Bu da Türkiye gibi AB üyesi olmayan NATO müttefiklerinin BAB'daki kazanımlarını kaybetmemek için AB, ABD ve NATO ile diplomatik mücadeleye girişmesine sebep olmuştur.

2.3.4. Helsinki Zirvesi (10-11 Aralık 1999)

AB içinde savunma ve güvenlik artık güncel ve önemsenen bir mesele olarak zirvelerin ana konusu olmaya başlamıştır. Özellikle Balkan krizlerinde AB'nin teknolojik ve güçlülük açısından ABD'nin gerisinde olduğu gerçeği, Avrupalıların kendilerine özgü savunma ve güvenlik yapılanmasının süratle geliştirilmesinin ana sebebi olmuştur. Bill Clinton başkanlığındaki yeni ABD yönetiminin de savunma bütçesini azaltmasında AB'nin askerî gücünden yararlanma düşüncesi, ABD'nin otonom Avrupa güvenlik ve savunmasına karşı duruşunu yumuşatmıştır. 2000'li yılların başında Avrupa'da Soğuk Savaş sonrası güvenlik yapılanmasının nasıl olacağı akademik tartışmaların da merkezine oturmuştur. Çünkü Avrupa, kendi içinde önemli çelişkiler yaşasa da ekonomik ve askerî açıdan artık ABD'den ayrışmasının zamanının geldiğine inanmaya başlamıştır. Bu politik ve askeri ortamda AB Helsinki Zirvesi'nde savunma ve güvenlik konularında önemli kararlar alınmıştır.

---

¹¹⁶ Çomak, Avrupa'da Yeni Güvenlik Arayışları, s. 47.

¹¹⁷ Çaşın ve diğerleri, s. 447; Çomak, Avrupa'da Yeni Güvenlik Arayışları, s. 48.

Zirvede tüm Petersberg Görevleri'ni icra edebilecek bir askeri kuvvetin kurulması kabul edilmiştir.¹¹⁸ Bu hedefi gerçekleştirmek amacıyla da Kolordu düzeyinde bir silahlı gücün Aralık 2003'e kadar oluşturulması öngörülmüştür.¹¹⁹

Ayrıca Brüksel'de Siyasal ve Güvenlik Komitesi (PSC) ile Avrupa Birliği Askeri Komitesi (EUMC) kurulmuştur. Askeri Komite AB Genelkurmayını yönlendirmekte ve Siyasal ve Güvenlik Komitesine tavsiyelerde bulunmaktadır. AB Genelkurmayı AGSP/OGSP için gerekli planlamaları yapıp Petersberg görevleri çerçevesinde görevler icra etmek için PSC'yi bilgilendirmektedir.¹²⁰

2.3.5. Feira Zirvesi (19-20 Haziran 2000)

19-20 Haziran 2000'de Portekiz'in Feira şehrinde düzenlenen AB zirvesinde, kriz yönetiminin sivil ve askerî vecheleri konusunda Helsinki Zirvesi'nde alınan kararların hayata geçirilmesinden duyulan memnuniyet ifade edilmiş, Temel Hedefin 2003'te yaşama geçirilmesi konusunda kararlılık dile getirilmiştir. Bu bağlamda 2001 içinde Yetenekler Taahhüdü Konferansının toplanmasının gerekliliği belirtilmiştir.¹²¹

Konseyde, AB üyeliğine aday konumundaki Slovenya, Bulgaristan gibi ülkelerin kriz durumlarına katkıları ile ilgili ilkeler geliştirilmiştir.¹²² AGSP kapsamında AB üyesi olmayan NATO üyesi devletler ile ilişkilerin nasıl yürütüleceğine dair kararlar alınmıştır. Bu bağlamda güvenlik, yetenek hedefleri, AB'nin NATO imkânlarına ulaşımı ve daimî danışma düzenlemelerinin belirlenmesine ilişkin alanlarda kararlar alınmıştır. Türkiye ve Norveç gibi NATO üyesi olup AB üyesi olmayan ülkelerle Petersberg Görevleri'ne ilişkin karar verme sürecinin AB üyesi ülkelerin yetkisi dâhilinde olması; NATO'nun olanaklarını kullanarak yapılacak operasyonlarda NATO üyesi ülkelerin karar mekanizmalarında söz sahibi olacağı; NATO'nun olanaklarını kullanmadan AB'nin kendi imkânları ile yapacağı harekâtlarda söz konusu ülkelerin karar mekanizmalarında yer almaması ve sadece bilgilendirilmesi kararlaştırılmıştır.¹²³

AB Feira Zirvesi'nde; AB-NATO ilişkilerini düzenleyen rapor onaylanmıştır. NATO-AB ilişkilerinin Türkiye'nin de kabul ettiği şekilde kurumsal bir çerçeveye

---

¹¹⁸ Paul Cornish ve Geoffrey Edwards, "Beyond the EU/NATO Dichotomy: the Beginning of a European Strategic Culture", *International Affairs*, Cilt 77, Sayı 3, 2001, s. 593.

¹¹⁹ Gürkaynak, s. 191.

¹²⁰ Gürkaynak, ss. 191-192.

¹²¹ Türker, s. 67.

¹²² Gürkaynak, s. 192.

¹²³ Çaşın ve diğerleri, s. 447.

oturtulması yönündeki yaklaşım nedeniyle bu belge olumlu karşılanmıştır. Tüm katılımcı ülkelerin sadece harekâtın günlük yönetiminde kurulacak bir katılımcılar komitesi aracılığı ile iştirak edebilecekleri öngörülmüştür.¹²⁴

Feira Zirvesi sonrası AB, bu zirvede alınan kararları yürürlüğe koyabilmek amacıyla NATO'ya başvurmuştur. Bu başvuruda; AB Temel Hedefinin gerçekleştirilebilmesi için kendi içinde yapacağı kurumlaşmaya yönelik çalışmalarda, NATO'nun kuvvet planlamasındaki deneyimlerinden teknik ve askerî düzeyde yararlanılmasını ve danışmalarda bulunulmasını talep etmiştir. AB'nin bu talepleri NATO çerçevesinde tartışılmış ve 17 Temmuz 2000'de NATO Bakanlar Konseyinde kabul edilen kararlar AB'nin bu talepleri doğrultusunda NATO - AB ilişkilerinin iki yönünü ilgilendiren düzenlemeler benimsenmiştir. NATO Bakanlar Konseyi kararı ile AB'nin talepleri ile NATO'nun AGSP'ye katılımı konusunda hassas bir denge kurulmuştur. NATO uzmanlarının AB'nin planlama çalışmalarına askerî ve teknik konularla sınırlı kalacak şekilde tavsiyelerde bulunmaktan öteye geçmeyen bir şekilde katkıda bulunmalarına izin verilmiştir. Ayrıca, NATO - AB ilişkilerinin katılım dâhil çeşitli yönlerini ele alacak özel kurulların (ad hoc) faaliyete başlamaları da kararlaştırılmıştır.¹²⁵

2.3.6. Marsilya Toplantısı (13 Kasım 2000)

Marsilya'da 13 Kasım 2000'de yapılan toplantıda, BAB'ın sona erdirilmesine ilişkin karar almıştır. AB'nin 7 - 8 Aralık 2000'de, Nice'de yaptığı Zirve Toplantısı'nda askerî yeteneklerin geliştirilmesi konusu incelenmiştir. AB Askeri Komitesi ve Askeri Karargâhının görev yönergeleri belirlenmiş, PSC ile EUMC arasındaki koordine ve kontrol hususları tespit edilmiştir. Kriz yönetimine katılım ve kriz yönetim planları konusu incelenmiştir.

2.3.7. Yetenekler Taahhüdü Konferansı (20-21 Kasım 2000)

AGSP'nin temel unsuru olan AB gücünün oluşturulmasına ilişkin kuvvet yetenek durumunu görüşmek yani Temel Hedefe ulaşabilmek amacı ile üye devletlerin sağlayabilecekleri güç, teçhizat ve yetenekleri belirtebilecekleri

---

¹²⁴ Şebnem Udum, "Turkey and the Emerging European Security Framework", **Turkish Studies**, Cilt 3, Sayı 2, 2002, ss. 69-103; Çomak, Avrupa'da Yeni Güvenlik Arayışları, s.50; Caşın ve diğerleri, s. 447.

¹²⁵ Çomak, Avrupa'da Yeni Güvenlik Arayışları, s. 51.

Yetenekler Taahhüdü Konferansı 20 - 21 Kasım 2000'de Brüksel'de yapılmıştır. Konferansta yeteneklerin gözden geçirilmesine yönelik bir sistemin tesisi, Savunma Bakanları Konseyinin oluşturulması, terörizme karşı savaşta istihbarat paylaşımı konuları ele alınmıştır.¹²⁶ Yetenek Geliştirme Konferansı vasıtası ile AB, AGSP'nin temeli olan kuvvet oluşturulmasına yönelik gelinen durumu değerlendirmekte ve eksiklikleri tespit ederek iyileştirici önlemler almaktadır.

AB'nin Petersberg Görevleri çerçevesinde yapabileceği görevlere ilişkin ihtiyaç duyulan kuvvetler ile bu kuvvet ve yeteneklerden üye ülkelere karşılanabilecek olanlar ilk defa Temmuz 2000'de yayımlanan Helsinki Temel Kataloğu'nda yayımlanmıştır. Bu katalog daha sonra Eylül 2000'de güncellenmiş ve Kasım 2000'deki konferansta görüşülmüştür.

Kasım 2000'deki konferansta ülkelerin katkıları bir kez daha görüşüldükten sonra AB'nin ilk "Kuvvet Kataloğu" da yayımlanmıştır. Konferans sonuç bildirisinde; bu katalogun yaşama geçirilmesi ile Helsinki'de belirlenen Temel Hedefe ulaşılacağı, ancak bunun için bazı yeteneklerin hem nitelik hem de niceliksel olarak geliştirilmesinin zorunlu olduğu vurgulanmıştır. Kuvvet kataloğu incelendiğinde niceliksel olarak Helsinki'de öngörülen 60.000 kişilik kuvvet miktarı kuvvet kataloğunda 100.000 olarak taahhüt edilmiştir. Ayrıca 400 savaş uçağı ve 100 savaş gemisi taahhüdü de katalogda yerini almıştır. Nicelik olarak yeterli olan kuvvet taahhütlerinin niteliksel yeterliliği ise sorgulanmıştır. Stratejik istihbarat, AB'nin yetersiz olduğu alan olarak görülmüştür.¹²⁷

Temel Hedef Kataloğu ve Kuvvet Kataloğunun karşılaştırılmalı analizi, ulusal taahhütlerde önemi, doğası, eylemsel sonuçları ve düzeltileme imkânları açılarından birbirlerinden çok farklı eksiklikler olduğunu göstermiştir. Helsinki Gelişim Kataloğunda belirlenen 38 yetenek eksikliğinden 21 tanesi "önemli" olarak nitelendirilmiştir.

Kasım 2001'deki ilk Yetenek Geliştirme Konferansında, AB savunma bakanları Avrupa Yetenekler Eylem Planı'nın (ECAP) bu eksiklikleri gidermesi yönünde fikir birliğine vardılar.¹²⁸ 2002'nin Mart ayından itibaren, ulusal uzmanlar 19 ayrı panelde bu konuda çözüm üretmeye başladılar. ECAP Panelleri bağımsız olarak toplanmakta olup, aktif katılımcılar, izleyiciler ve her panelde en az bir "lider ulus" tan oluşmaktadır. ECAP süreci dört ana prensip çerçevesinde yürütülmektedir:

---

¹²⁶ Türker, s. 73.

¹²⁷ Türker, ss. 68-69.

¹²⁸ Rutten, ss. 25-35.

(1) Üye devletler veya üye devletlerin oluşturduğu grupları arasında koordinasyonu geliştirecek şekilde, Avrupa'nın savunma konusundaki çabalarının etkinliğini ve verimliliğini arttırmak; (2) Avrupa savunmasında, devletlerin gönüllü olarak alacakları sorumluluklara dayanan "aşağıdan yukarı" bir yaklaşım geliştirmek; (3) AB üyesi ülkeler arasında olduğu gibi NATO'yla AB arasında da koordinasyonu sağlamak; (4) ECAP'ın saydamlığı ve görünürlüğü sayesinde kamu desteğinin sağlanmasıdır.

Tablo-3: ECAP Proje Grupları

PROJE GRUBU	LİDER ULUS
Havada Yakıt İkmali	İspanya
Çarpışma Sırasında Arama ve Kurtarma	Almanya
Karargâh	Birleşik Krallık
Nükleer, Biyolojik ve Kimyasal Koruma	İtalya
Özel Operasyon Kuvveti	Portekiz
Harekât Alanı Balistik Füze Savunması	Hollanda
İnsansız Hava Aracı	Fransa
Stratejik Havadan Nakil	Almanya
Uzayla İlgili İmkânlar	Fransa
Tahliye ve İnsani Operasyonlar için Birlikte İşleyebilirlik İmkânları	Belçika
Stratejik Deniz Nakliye	Yunanistan
Tıp	Hollanda
Saldırı Helikopterleri	İtalya
Destek Helikopterleri	İtalya
ISTAR / Yerden İzleme	Birleşik Krallık

Kaynak: Burkard Schmitt, "European Capabilities Action Plan (ECAP)", **European Union Institute Security Studies**, 2001, s. 3.

ECAP'ın temel prensibi olan "aşağıdan yukarı" anlayışı uyarınca, askerî yeteneklerin sevkiyatından üye devletlerin kendileri sorumludur ve bunun için ECAP Proje gruplarının çalışmalarını uygun şekilde yönlendirmek için metodoloji geliştirir. Bu özellik, geçmişte belli bir liderlik ve tutarlılık eksikliğine yol açmıştır. AB Askerî Personeli, ECAP'ın gelişimini takip etmek amacıyla, bir ECAP "yol haritası" çıkarmakla görevlendirilmiştir. Bu yol haritasının amacı, ECAP proje gruplarının işleyişindeki gönüllülük prensibiyle, AB'nin bir bütün olarak Temel Hedef'te belirlenen askerî yeteneklere ulaşmasıyla ilgili çıkarları arasındaki uyumsuzluğu ortadan kaldırmaktır. Yetenek Geliştirme Tablosuyla desteklenecek olan bu yol

haritası, her başkanlık döneminde yayınlanan “Tek Gelişim Raporunu ana bölümlerinden biri olarak sunulacaktır.¹²⁹

AB'nin en geniş çaplı Petersberg Görevleri'ni bile yürütebilme hedefine ulaşılması için yapılması gereken pek çok şey vardır. Birkaç önemli konu şunlardır.

Konuşlandırılabilirlik: Yurtdışı görevler için kuvvetlerinin sadece yüzde 10 - 15'ini konuşlandırabilmektedir. Operasyon sırasında kuvvetlerin dönüşümlü olarak (1/3'ü konuşlandırılmış, 1/3'ü eğitimde, 1/3'ü dinlenmede) kullanılması gerektiği düşünüldüğünde, bu durum özellikle uzun vadeli ve/veya yüksek yoğunluklu operasyonların devam ettirilmesinde sorun oluşturabilir.

Hareket kabiliyeti: Yakın zamanda özellikle denizden stratejik ikmal yetenekleri konusunda bazı gelişmeler sağlanmış ve bazı üye ülkeler hava ikmal yeteneklerini ilerletme amacıyla geliştirme programları başlatmışlardır. “Leasing” ve “Charter” gibi ticarî olanaklar da bu eksikliklerin kapatılmasına yardımcı olabilir. Fakat AB'nin küresel bir rolünün olması için gerekli olan nakliye imkânlarının sağlanması için zamana ve daha fazla yatırıma ihtiyaç vardır.

Sürdürülebilirlik: Lojistik destek en önemli ihtiyaçtır. Bu durumun uzaklığa ve konuşlandırma süresine bağlı olarak, tıbbî destek ve ulaştırma kapasitesi gibi konuları da içeren geniş bir yetenek yelpazesi gerektirmesi çok önemli bir lojistik sorundur. Bundan ziyade, konuşlandırılabilir kuvvetlerin sayısının sınırlı olmasından dolayı sürdürülebilirlik kabiliyetini sınırlamaktadır.

Etkin müdahale: Askeri yeteneklerin kısıtlı olması, kuvvetler arasında yeterli koordinasyon olmaması etkin müdahaleyi zayıflatmaktadır.

Komuta, Kontrol, İletişim, Bilgisayarlar, İstihbarat, Keşif ve Gözetleme (C4ISR¹³⁰): C4ISR, çağdaş savaş yöntemleri için anahtar sayılan birçok yetenekten oluşan bir set içerir ve “Askerî Alanda Devrim”in ana öğelerini temsil eder. Aynı zamanda pek çok üye devletin de ana eksiklerini ortaya çıkarır. Bu yeteneklerin bir kısmı, bazı bölgelerde ve değişen oranlarda da olsa ulusal seviyede ve/veya NATO imkânları dâhilinde mevcuttur. Fakat AGSP'nin ortak çatısı altında bulunmamaktadır. Ulusal imkânların kullanılması birlikte işleyebilirlik açısından bazı sorunlar yaratabilmektedir. NATO'nun yeteneklerini kullanmak ise AB'nin herhangi

---

¹²⁹ “AGSP Başkanlığı Raporu”, Brüksel, 12 Aralık 2003, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/misc/78343.pdf, (Erişim Tarihi: 23.03.2014).

¹³⁰ “C4ISR: Command, Control, Communications, Computers, Intelligence, Surveillance and Reconnaissance”, <http://www.nrotc.web.arizona.edu/data/lesson%209%20-%20C4ISP.ppt>, (Erişim Tarihi: 24.03.2014).

bir kriz yönetimi durumundaki tepkisini yavaşlatacak uzun süreli siyasi müzakereler gerektirebilir. Amerika'nın "ağ merkezli savaş" modelini taklit etmeye gerek olmasa da, AB devletleri eğer kendi silahlı kuvvetlerinin etkinliğini arttırmak ve ABD kuvvetleriyle asgari bir birlikte işleyebilirlik kabiliyeti kazanmak istiyorlarsa bu konuda hem bireysel anlamda hem de toplu olarak ciddi bir çaba göstermelidirler.

Planlama Ünitesi: Brüksel'de 29 Nisan 2003'te yapılan toplantıda, Belçika, Fransa, Almanya ve Lüksemburg'un Devlet veya Hükümet Başkanları, AB'nin NATO kaynaklarına başvurulmaksızın bir operasyon planlayabilmesi ve yürütülmesi için bağımsız bir askerî karargâh kurulmasını teklif ettiler.¹³¹ Bu teklif, bazı üye devletler tarafından siyasi olarak zarar verici olduğu ve AB'nin - en azından teorik olarak - operasyon yürütmek için kullanabileceği ulusal ve NATO'ya bağlı kaynakların gereksiz bir biçimde tekrarlanmasına yol açacağı öne sürülerek eleştirilmiştir. Yine de, Kasım 2003'ün sonunda, Fransa, Almanya ve Birleşik Krallık arasında karşılıklı tavizlerle ortak bir nokta bulunmuş ve bu anlaşma, Aralık'ta Konsey tarafından resmi olarak kabul edilmiştir.¹³²

Bu yeni teklif uyarınca, Avrupa Müttefik Kuvvetleri Yüksek Karargâhında (SHAPE) "Berlin-plus" Düzenlemeleri kapsamında NATO kaynaklarının da kullanılabilmesi AB operasyonlarının hazırlanmasını kolaylaştırmak amacıyla küçük bir AB birimi oluşturulmaktadır. Aynı zamanda, AB ve NATO arasındaki saydamlığı garantiye alacak, NATO ve AB askerî personeli (EUMS) arasında irtibat düzenlemeleri belirlenecektir. Bağımsız AB askerî operasyonlarının yürütülmesi için ilk tercih, bu amaç için "çok uluslu" hale getirilebilecek, ulusal karargâhların kullanılması olarak kalacaktır. Tüm bu ihtiyaçların karşılanabilmesi için yetenek paketleri geliştirilmesi ve ECAP sürekli yenilenerek süratle devreye sokulması planlanmıştır.

---

¹³¹ Antonio Missiroli, "From Copenhagen to Brussels-European Defence: Core Documents", "Paris: EU Institute for Security Studies", **Chaillot Paper**, Cilt 4, 2003, ss. 76-80.

¹³² Missiroli, ss. 283-284.

Tablo-4: ECAP Panelleri

✓	Saldırı Helikopterleri / Destek Helikopterleri
✓	Nükleer Biyolojik ve Kimyasal (NBC) Korunma
✓	İnsansız Hava Araçları / Erken Uyarı Birimleri
✓	Tıbbi Görev 3 / Tıbbi Toplu Korunma Görevi 3
✓	Özel Operasyonlar Timleri (SOF)
✓	Uçak gemilerine Dayalı Hava Gücü
✓	Düşman Hava Savunmasını Sindirme (SEAD)
✓	Havada Yakıt İkmali
✓	Çarpışma Arama ve Kurtarma (CSAR)
✓	Cruise Füzeleri / Hassas-Güdümlü Silahlar
✓	Harekât Alanı Balistik Füzeye Savunması
✓	Konuşlandırılabilir Muhaberat Modülleri
✓	Karargâhlar (Operasyonel, Kuvvet, Komuta ve Kontrol Karargâhları)
✓	Harekât Alanı Gözlem ve Keşif Hava Görünümü
✓	Stratejik İstihbarat, Gözlem ve Keşif / Görsel koleksiyon
✓	İnsansız Hava Araçları (HALE, Male ve taktiksel insansız hava araçları)
✓	Erken Uyarı ve Uzak Mesafe Tespit Stratejik Düzeyi
✓	Stratejik Hava Ulaştırması ve Genel Kargo Gemiciliği

Kaynak: Schmitt, ss.1-2.

Yetenekler Taahhüdü Konferansı ile AB otonom bir AGSP için gerekli koşul olan kuvvet gereksinimini belirleyerek bunu ülkelerden nasıl ve ne miktarda karşılayabileceğini ortaya koymuştur. Bir anlamda NATO benzeri bir kuvvet oluşturmayı (force generation) içeren kuvvet planlama sistemi düzenlenmiş olmaktadır. Bu AB tarihinde bir ilk adım ve önemli bir aşamadır.

2.3.8. Nice Zirvesi (06-12 Aralık 2000)

Bu zirvede AB'nin güvenlik alanında öngördüğü yapılanmanın resmen hayata geçirilmesi; AGSP çerçevesinde gerçek anlamda hiçbir zaman etkin bir kuruluş hâlini alamayan BAB'ın işlevinin sona erdirilmesi; AB acil reaksiyon kuvvetinin oluşturulması ve AB sevk ve idaresinde yürütülecek harekâtlar için NATO imkân ve yeteneklerine "güvenceli erişim (guaranteed access)" konuları müzakere edilmiştir. AB, AGSP ile NATO'nun ilişkilendirilmediği uluslararası krizlere müdahale etmek üzere 15'li düzeyde karar alma ve askerî harekâtı başlatma ve yürütme yeteneğine sahip olmayı hedeflemiştir. AB, AGSP çerçevesinde aralarında Türkiye'nin de bulunduğu AB üyesi olmayan NATO ülkelerinin AB'nin karar alma

mekanizmalarının dışında tutulmasını, bu ülkelerle sadece diyalog, istişare ve iş birliği fonksiyonlarının yürütülmesini öngören bir politik yaklaşımı benimsemiştir.¹³³

Nice zirvesi ile BAB'ın faaliyetleri AB tarafından devralınmıştır.¹³⁴ Nice zirvesinde ayrıca AB'nin NATO olanaklarını kullanım prosedürleri belirlenmiştir. NATO ve AB arasındaki koordinasyon hususları tespit edilmiştir.

Özetle Amsterdam Antlaşmasında çözülemeyen kurumsal reform konusu Nice Antlaşması ile çözülmüştür. Bu bakımdan Nice Antlaşmasının en temel özelliği kurumsal yapının 2004'te gerçekleşen genişlemeye uyarlanmasıdır.

2.3.9. Laeken Avrupa Konseyi (14-15 Aralık 2001)

Devlet ve hükümet başkanlarının katılımı ile yılda iki kez düzenlenen AB Zirvesi'nin¹³⁵ 2001 yılında yapılan toplantısının ikincisi, 14-15 Aralık 2001'de Laeken/Belçika'da yapılmıştır. Toplantıda AB'nin geleceğine ilişkin çok önemli kararlar alınmıştır. Avrupa Konseyi, temel çıkarlarını daha iyi savunan ve dünyadaki duruşu daha sağlam olan daha basit bir AB için, Avrupa Anayasası oluşturmak üzere aday devletlerin de iştirak edeceği bir konvansiyon toplamaya karar vermiştir. Konvansiyonun başkanlığına Fransa eski Cumhurbaşkanı Valery Giscard d'Estaing getirilmiştir.¹³⁶ Avrupa Anayasası oluşturma kararı, AB için ekonomik ve siyasi bütünleşme sürecinin Birlik için önemli bir aşamaya geldiği ve anayasanın kabulü ile bütünleşmenin tamamlanacağı ve nitelikleri oldukça farklı bir devletleşme sürecine gireceği anlamına gelmekteydi.

Söz konusu zirvede eksiklikleri olsa da AGSP'nin operasyonel hâle geldiği de ilan edilmiştir. Böylece AGSP'nin yeni güvenlik mimarisinde fazla görev almasına imkân sağlayacağı düşünülmüştür.

Diğer yandan AB'nin oluşturduğu kriz yönetim yapı ve usullerinin, karar alma, planlama ve NATO'nun dâhil olmadığı zamanlarda askerî kriz yönetim harekâtlarının icra edilmesini sağladığı belirtilmiştir. Ayrıca AB'ye üye olmayan NATO üyelerinin askerî ve askerî olmayan güvenlik teşkilatları açısından Avrupa imkân ve

---

¹³³ Çomak, Avrupa'da Yeni Güvenlik Arayışları, s. 41.

¹³⁴ Hasret Çomak, "Türkiye NATO, AGSK ve AGSP", <http://stradigma.com/turkce/%20subat2003/makale6.html>, (Erişim Tarihi: 26.11.2014).

¹³⁵ AB Aralık 2001 Laeken Zirvesi, https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/68827.pdf, (Erişim Tarihi: 26.11.2014).

¹³⁶ Türker, s. 74.

yeteneklerinin artırılmasına önemli katkılar sağlayabilecekleri belirtilmekle yetinilmiş ve onlara yeni imkânlar tanınmamıştır.¹³⁷

Bu hususların yanı sıra, Laeken Zirvesi'nin Türkiye'nin güvenliğine ilişkin olarak tarihte önemli bir yeri vardır. Türkiye'nin BAB kazanımlarının AGSP içine dâhil edilmemesi nedeni ile ortaya çıkan anlaşmazlık, ABD ve İngiltere'nin desteği ile 2001 Ankara Mutabakatı ile Türkiye lehine çözümlenmiş, Laeken Zirvesi'nde onaylanması beklenen söz konusu Ankara Mutabakatı Yunanistan'ın vetosu sebebiyle oylanamamış ve oylama ileri bir tarihe ertelenmiştir.

2.3.10. AB Sevilla Zirvesi (Haziran 2002)

Sevilla'da 21-22 Haziran 2002 tarihlerinde icra edilmiştir.¹³⁸ AGSP'nin kapsamı genişletilerek, asimetrik tehdit ve terörizm konuları eklenmiştir. AGSP'nin terörle mücedale konusu kapsamında planlar oluşturması, önlemler alması kararlaştırılmıştır. Ayrıca Sevilla'da AB Makedonya'da görev almak istediğini belirtmiştir.¹³⁹

2.3.11. Brüksel Avrupa Konseyi (Ekim 2002)

Brüksel'de 24-25 Ekim 2002 tarihlerinde yapılan Avrupa Konseyinde, AB'nin genişleme süreci ve AB - NATO uzlaşması görüşülmüştür. BAB'ın görevlerinin AB'ye devredilmesinin ardından ve AGSP'nin oluşum sürecinde Türkiye'nin BAB temelindeki kazanımlarının AB tarafından dikkate alınmaması üzerine Türkiye AB'nin, NATO'nun yetenek ve imkânlarına otomatik erişimini engellemiştir. Türkiye ile uzlaşma sağlanamaması AB'nin, Makedonya ve Bosna-Hersek'te hareket etmesini zorlaştırmıştır.¹⁴⁰

---

¹³⁷ Türker, s. 75.

¹³⁸ Sevilla Haziran 2002 Zirvesi, Avrupa Birliği Konseyi, Brüksel 2002, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/72638.pdf, (Erişim Tarihi: 26.11.2014).

¹³⁹ Türker, s. 76.

¹⁴⁰ Türker, s. 77.

2.3.12. NATO Prag Zirvesi (Kasım 2002)

NATO 2002 Prag Zirvesi,¹⁴¹ 1 Eylül 2001 sonrası yapılan kapsamlı NATO zirvesi açısından önemlidir. Bu zirvede NATO hem uluslararası terör saldırılarının yarattığı risk ve tehditlere karşı alınabilecek tedbirleri belirlemiş hem de NATO'nun geleceğine yönelik önemli adımlar atmıştır. Böylece, AB kendi içinde politik ve güvenlik derinleşmesine yönelik adımları atarken NATO da benzer çabaların içine girmiştir. Bu koşullar altında 21-22 Kasım 2002 tarihlerinde Prag'da NATO Zirvesi icra edilmiştir. NATO bu zirvede tarihî genişlemesini yaşamış ve Varşova Paktının yedi eski üyesinin ittifaka dâhil olmasını onaylamıştır. Böylece üye sayısı 26'ya çıkmıştır. NATO ayrıca bu zirvede Savunma Yetenekleri İnisiyatifi'nin yerini daha özellikli operasyonel yeteneklerin almasına ilişkin bir karar daha almıştır. Bu durum 11 Eylül olaylarının yarattığı bir sonuçtur.¹⁴² Özellikle terörün kitle imha silahlarını kullanabilme olasılığına karşı nükleer, kimyasal ve biyolojik savunma kapasitesinin artırılması hedeflenmiştir. NATO ayrıca AB'nin AGSP için temel hedef kapsamında geliştirmek istediği kuvvet yapısına benzer hava ve deniz unsurları ile desteklenen 21.000 kişilik bir NATO Mukabele Kuvvetinin (NMK - NRF) oluşturulmasına ilişkin karar almıştır. Söz konusu kuvvetin birkaç gün içinde oluşturulabilecek ve daha büyük bir kuvvetin öncülüğünü yapabilecek nitelikte olması düşünülmüştür. Bu kuvvetin Mayıs 2004'e kadar ilk harekât yeteneğine (Initial Operation Capability - IOC) ve 2006'da ise tam operasyonel (Full Operational Capability - FOC) yeteneğine ulaştırılması öngörülmüştür.

Bu zirvede NATO - AB arasındaki ilişkiler açısından Türkiye ile AB arasında yaşanan kriz NATO ülkeleri içinde görüşülmüş ve yirmi gün sonra yapılan AB Zirvesinde olumlu yönde karar verilmesine katkıda bulunmuştur.

2.3.13. AB Kopenhag Zirvesi (Aralık 2002)

Bu zirvede¹⁴³ AB ile NATO arasında AB yönetimindeki harekâtlarda NATO İmkân ve kabiliyetlerinin kullanılmasına ilişkin imzalanan anlaşma onaylanmıştır. AB ile Türkiye arasındaki sorun ABD ve İngiltere'nin devreye girmesiyle çözülmüştür. Bu tarihî anlaşmanın imzalanmasından sonra AB, Makedonya'daki NATO harekâtını

---

¹⁴¹ NATO Prag 2002 Zirvesi, Haber Tarihi: 21.11.2002, <http://www.nato.int/docu/pr/2002/p02-127e.html>, (Erişim Tarihi: 10.12.2010).

¹⁴² Türker, s. 77.

¹⁴³ Kopenhag Aralık 2002 Zirvesi, http://www.europarl.europa.eu/summits/pdf/cop1_en.pdf, (Erişim Tarihi: 25.11.2014).

mümkün olan en kısa sürede devralmak istediğini belirtmiş ve ayrıca Bosna-Hersek'te NATO tarafından yürütülmekte olan SFOR harekâtını da devralmayı istediğini duyurmuştur.¹⁴⁴

Bu zirvede AB tarihinin en büyük genişleme kararı alınmıştır. 01 Mayıs 2004'ten itibaren birliğe 10 yeni üyenin katılımı onaylanmıştır. AB'nin genişlemesi ile birlikte AB karar alma süreçlerinin yeniden değerlendirilmesi gereği ortaya çıkmış ve bu gereksinim Anayasa Reformunda yer almıştır.

2.3.14. AB Selanik Zirvesi (Haziran 2003)

19-20 Haziran 2003'te yapılan AB Selanik Zirvesi'nde¹⁴⁵ alınan kararlar ABD'nin Irak işgali sonrası ortaya çıkan gelişmeler karşısında, AB'nin ne yapabileceğini tespit etmek yönünde olmuştur. Özellikle Irak'ın işgalinde üyelerin farklı yaklaşıma sahip olmaları ve yaşanan görüş ayrılıkları AB'nin genel bir güvenlik konseptinin olmamasına bağlanmıştır. Bu kapsamda Yüksek Temsilci Javier Solana'ya, AB'yi ilgilendiren güvenlik sorunlarını irdeleyen, üye devletlerin çıkarlarını ve vatandaşların önceliklerini göz önünde tutan bir güvenlik stratejisinin hazırlanması ve Aralık 2003'teki AB Zirvesi'nde onaya sunulması görevi verilmiştir.¹⁴⁶

Zirvede ayrıca, temel hedef kapsamında ortaya konan hususların, eksiklikleri bulunsa da Petersberg Görevleri çerçevesinde operasyonel açıdan hazır hâle geldiği ifade edilmiştir. AB'nin hazırlığını, AGSP kapsamında başlatılan Bosna Hersek Polis Misyonu, CONCORDIA harekâtı ve ARTEMIS harekâtı ile ortaya koyduğu vurgulanmıştır. Bosna-Hersek Polis Misyonu ile ARTEMIS harekâtlarının AB ile BM arasındaki güçlü işbirliğinin bir göstergesi olduğu da ayrıca ifade edilmiştir.¹⁴⁷

Selanik Zirvesi'nde alınan önemli bir karar da bir Avrupa Savunma Ajansı (ASA)nın kurulması kararı olmuştur. 2004'e kadar operasyonel olması istenen ASA'nın; tüm üyelere açık ve konseyin kontrolü altında görev yapacak şekilde, savunma alanındaki yeteneklerin geliştirilmesi, araştırılması, satın alınması ve

---

¹⁴⁴ Türker, s. 78.

¹⁴⁵ Selanik Haziran 2003 Zirvesi, **Avrupa Birliği Konseyi**, Brüksel 2003, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/76279.pdf, (Erişim Tarihi: 25.11.2014).

¹⁴⁶ Fatios Moustakis ve Petros Violakis, "European Security and Defence Policy Deceleration: An Assessment of the ESDP Strategy", **European Security**, Cilt 17, Sayı 4, 2008, s. 422.

¹⁴⁷ Türker, s. 79.

silahlanma konularında görev yapacak hükümetlerarası bir organizasyon olmasına karar verilmiştir. ASA, AB içinde savunma girişimleri alanında standardizasyonunun sağlaması, savunma sanayinin belirlenen hedefler doğrultusunda geliştirilmesi temelinde AGSP'nin kurumsallaştırılmasına önemli katkıda bulunmuştur.

2.3.15. Savunma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Kurumsallaştırılması-Avrupa Savunma Ajansı (ASA)

Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi 12 Temmuz 2004'te Avrupa Savunma Ajansı (ASA)'nın kurulmasına karar vermiştir. ASA'nın temel hedefi, AGSP'nin desteklenmesi amacıyla üye devletlerin Avrupa savunma yeteneklerini geliştirmesini desteklemektir. Ajansın amaçları kriz yönetimi alanındaki savunma yeteneklerini kurumsal kapasitenin geliştirilmesi, Avrupa silahlanma iş birliğini güvenlik ve savunma kapasitesinin geliştirilmesi, Avrupa savunma, araştırma ve teknolojisinin etkinliğini yenilikçi ve rekabetçi kapasitenin geliştirilmesi yönünde kullanması gibi üç temel ilke üzerine şekillendirmiştir.

a. Kriz yönetimi alanındaki savunma yeteneklerini, aşağıda belirtilen faaliyetleri gerçekleştirmek suretiyle geliştirmek;

- Konsey organları ile birlikte AB'nin gelecekte ortaya çıkabilecek yetenek ihtiyaçlarını belirlemek,
- AYEP'in bir planın icrasını koordine etmek,
- Üye devletler tarafından AYEP çerçevesinde yapılan taahhütleri değerlendirmek ve Yetenek Geliştirme Mekanizmasını kullanmak,
- Askerî teçhizatın uyumluluğunu teşvik ederek harekât temelinde iş birliğini geliştirecek faaliyetleri belirlemek ve yeteneklerin geliştirilmesi için finansal öncelikleri belirlemek,
- Operasyonel temelde iş birlikçi faaliyetleri tanımlamak ve teşvik etmek,
- Yetenek geliştirme ve satın alma konularında finansal öncelikler hakkında tavsiyelerde bulunmak.

b. Avrupa silahlanma iş birliğini aşağıda belirtilen faaliyetleri gerçekleştirmek suretiyle geliştirmek ve teşvik etmek;

- AGSP yetenek ihtiyaçlarına ulaşmak amacıyla çok taraflı projeleri teklif ve teşvik etmek,

- Üye devletler tarafından icra edilen programları koordine etmek ve spesifik iş birliği programlarını yönetmek,
- Üye devletlerin talebi hâlinde spesifik programların sorumluluğunu üstlenmek,
- Maliyet etkin ve verimli satın alma işlemlerini teşvik etmek,
- Avrupa savunma sanayi ve teknolojik altyapısını güçlendirmek amacını güden politika ve önlemleri belirleyerek hayata geçirmek,
- Komisyon ile ilişki içinde, uluslararası alanda rekabet edebilecek bir Avrupa savunma teçhizatı pazarının oluşturulmasını desteklemek.

c. Avrupa savunma, araştırma ve teknolojisinin etkinliğini aşağıdaki faaliyetleri gerçekleştirmek suretiyle artırmak;

- Topluluğun araştırma faaliyetleri ile ilişki içinde, gelecekte savunma ve güvenlik konusunda ihtiyaç duyulabilecek yetenekleri hedefleyen araştırma faaliyetlerini teşvik etmek,
- Daha etkin bir ortak savunma araştırma ve teknolojisini Batı Avrupa Silahlanma Grubu ve Batı Avrupa Silahlanma Örgütünün tecrübelerinden de yararlanmak suretiyle teşvik etmek,
- Ortak araştırma faaliyetlerini planlamak ve koordine etmek,
- Çalışma ve projelerde araştırma ve teknoloji konusundaki çalışmalarını hızlandırmak,
- Araştırma ve teknoloji sözleşmelerini yönetmek,
- Savunma programları ile sivil/güvenlik araştırma programları arasındaki sinerjiyi azami seviyeye çıkarmak.

ASA, Avrupa Konseyinin otoritesi altında görev yapan bir kuruluştur. Yılda iki kez konseyi bilgilendirir ve Ajans, AB Askerî Komitesinin ve AB Ulusal Silahlanma Direktörlerinin talepleri doğrultusunda hareket eder.

Diğer yandan ASA'nın kurulması ile AB sadece askerî yeteneklerden oluşan bir güç değil aynı zamanda bu gücü oluşturmak için gerekli sanayi kapasitesi ile iş birliği olanağına sahip olduğunu kanıtlamıştır.¹⁴⁸

---

¹⁴⁸ Nicole Gnesotto, "ESDP: Results and Prospect", içinde: Nicole Gnesotto (Ed.), **EU Security and Defence Policy: The First Five Years (1999-2004)**, The EU Institute for Security Studies, Paris, 2005, (ESDP: Results and Prospect), ss. 11-16.

2.3.16. AB Brüksel Zirvesi (Aralık 2003)

12 Aralık 2003'te Brüksel'de icra edilen AB Zirvesi'nde "Avrupa Güvenlik Stratejisi"¹⁴⁹ onaylanmış, böylece AB'nin kendine özgü bir güvenlik konsepti oluşturulmuştur. Konsey bildiri metninde, güvenlik stratejisinin güvenli bir Avrupa'nın oluşumu için Avrupa'nın kararlılığının bir göstergesi olduğu ve AB'nin tehditlerle ve küresel sorunlarla daha iyi mücadele etmesini sağladığı ifade edilmiştir.¹⁵⁰

Konsey bildirisinde; AGSP kapsamındaki gelişmelerin memnuniyet verici olduğu ve başlatılan harekâtların tatmin edici bir biçimde devam ettiği ifade edilmiş, AB'nin Bosna Hersek'te Berlin Plus Antlaşması temelinde askerî bir harekât icra etmeye hazır olduğu belirtilmiştir. Avrupa Konseyi, dönem başkanlığı tarafından hazırlanan "Avrupa savunması: NATO - AB istişaresi, planlaması ve harekâtları" belgesinde belirtilen NATO imkân ve kabiliyetlerinin kullanımı konusunda alınması gereken tedbirlerin hayata geçirilmesi amacıyla Yüksek Temsilci Javier Solana görevlendirilmiştir.¹⁵¹

Diğer taraftan zirvede, Avrupa güvenliğiyle doğrudan ilişkili olan Avrupa Güvenlik Stratejisi Belgesi¹⁵² AGSP'nin politik ve güvenlik boyutunu tamamlayan ve ona stratejik temel sağlayan bir belge niteliği kazanmıştır. Bu belge AB'nin güvenlik ve savunma politikasının kuramsal çerçevesini ve meşruiyetini sağlamaktadır. Avrupa bu belge ile kendisine yönelik tehditleri ortaya koymuş ve alınacak tedbirleri tespit etmiştir. Belgede; kitle imha silahlarının yayılması, bölgesel çatışmalar, uluslararası terörizm, başarısız devletler ve örgütlü suç olmak üzere beş temel tehdit sıralanmıştır. AB'nin güvenlik prensipleri olarak ise Önleyici Müdahale, Bütünleyici Yaklaşım ve Çok Tarafılık benimsenmiştir.¹⁵³

Böyle bir ortamda savunmanın geleneksel anlamını yitirdiği ifade edilen belgede artık ilk savunma hattı sınırlarının AB sınırları dışında olduğu belirtilmektedir. Bu yaklaşım ABD'nin Eylül 2002'de yayımladığı Ulusal Güvenlik Stratejisi belgesindeki ifadelerle benzerlik taşıyor gibi görünebilir, buradaki nüans ABD'nin kendini savaşta görmesi, AB'nin ise barış ortamının devam ettiğine olan

---

¹⁴⁹ "AB Aralık 2003 Brüksel Zirvesi", **Council of the European Union**, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/78364.pdf, (Erişim Tarihi: 29.11.2014).

¹⁵⁰ Türker, s. 80.

¹⁵¹ Türker, s. 80.

¹⁵² "AB Güvenlik Stratejisi", Aralık 2003, <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>, (Erişim Tarihi: 29.11.2014).

¹⁵³ Aslıhan P. Turan, "AB'nin Güvenlik Yaklaşımları ve Sorunları", **Bilge Strateji**, 06 Temmuz 2010, <http://www.bilgesam.org/incele/778/-ab'nin-guvenlik-yaklasimlari-ve-sorunlari/#.VQq4w9KsUeU>, (Erişim Tarihi: 29.11.2014).

inancıdır. İkinci önemli karakteristik, günümüzde güvenliğe yönelik tehditlerin birbirine benzediği ancak bunlarla mücadelenin farklı olması gerektiğinin ifade edilmesidir.¹⁵⁴

AB'nin strateji belgesi ile NATO'nun Washington Zirvesi'nde kabul ettiği yeni stratejik yaklaşım arasında benzerlik vardır. Washington Zirvesi, Soğuk Savaş sonrası NATO'nun kendisini buna adapte etme ve dönüştürme belgesi olarak ifade edilebilir. AB Güvenlik Stratejisi Belgesi benzer biçimde AB'nin Soğuk Savaş sonrası dönemin şeffaflaşmasından sonra, bu ortama kendisini uydurma ve dönüştürme projesi olarak adlandırılabilir.

AB bu belge ile askerî gücü tam olarak dışlamamakla beraber, tehditlerle mücadelenin salt askerî güçle yapılamayacağını öngören daha geniş bir yaklaşımı ortaya koymaktadır. Bu yaklaşımda siyasi ve iktisadi güç, sivil ve askerî güçle değerlendirilmiştir. AB, ABD'nin benimsediği "önleyici darbe (pre-emptive strike)" stratejisini açıkça reddetmekte, "serseri devlet" tanımlaması yerine 'başarısız devlet' tanımını ortaya koymakta ve rejim değişikliği yerine yönetimin iyileştirilmesini savunmaktadır. Bu açıklamalardan AB'nin, "sert güvenlik" yerine "yumuşak güvenlik" olgusunu, çatışma yerine uzlaşmacı bir yaklaşımı tercih ettiği görülmektedir.

Güvenlik Stratejisi, üç boyutlu bir gelişmenin sonucudur. Eski Yugoslavya'nın parçalanma sürecinde Avrupa'nın kendi yetersizliklerini gidermek için çözüm arama çabası; ABD'nin terör saldırısı sonucunda kendi ulusal güvenlik stratejisini geliştirmesi ve Irak konusunda transatlantik arasında görülen görüş farklılığı ve en son olarak bölgesel ve küresel güvenliğe yönelik yaklaşımların bir sonucu olarak Güvenlik Stratejisi geliştirilmiştir.¹⁵⁵

Aralık 2008'de Avrupa Konseyi Javier Solana'yı -beş yıllık bir deneyimle elde edilen dersler ışığında- Avrupa Güvenlik Stratejisi'nin değerlendirilmesi ile ilgili olarak görevlendirmiştir. Hazırlanan raporda Güvenlik Stratejisi'nin geçerliliği olmasına karşın bazı güncellemelere gereksinim olduğu belirtilmiştir. 2003'te ortaya konulan risk ve tehditlerin hâlen varlığını sürdürdüğü ancak bunların karmaşıklaştığı ve küreselleşme dâhil bazı nedenlerle birbiri ile irtibatlandığı, iç ve dış tehdit ayrımının zorlaştığı; dünyanın çok kutuplu bir ortama yöneldiği ve Batı egemenliğinin bu yeni ortamda azalmaya başladığı, enerji güvenliği ve iklim değişikliği

---

¹⁵⁴ Türker, s. 80.

¹⁵⁵ Ellner Andrea, "The European Security Strategy: Multilateral Security with Teeth?", **Defense & Security Analysis**, Cilt 21, Sayı 3, 2005, s. 223.

bağlamındaki risklerin göreceli olarak öne çıktığı belirtilmiştir.¹⁵⁶ Yine bu konuda bir seminer düzenlenmiş ve güvenlik stratejisinin temel ögesi olan "etkin çok yönlülük (effective multilateralism)"ün dış tehditlere karşı geçerliliğinin korunduğu, Türkiye'nin birliğin güvenlik ve dış politikasında özel role sahip olduğunun doğrulandığı, birliğin geleceğe yönelik beklentileri ile ortak çıkarlarının yeniden tanımlanması ve küresel dünyada güvenlik algısı değişen ABD ile özel ilişkilerin tesisi ve korunması sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda, kriz sonrası "daha iyi dünya"nın şekillenmesine yardımcı olmak amacı ile birliğin daha kapsamlı dış eylemlerinin temel boyutu olan ODGP / AGSP uygulanmasına yönelik olarak Avrupa'nın dışsal kimliği, AB'nin yumuşak gücünün eşsizliği, insan hakları ile tutarlı stratejik ortaklık, Avrupa güvenliği insan güvenliği, ODGP AB dış politikasının bir bileşenidir, daha kuvvetli ODGP inşası, eksikliklerin tamamlanması, NATO'ya yönelik ortak tutum, komşuluk politikasının geliştirilmesinin Avrupa çıkarlarına katkısı, çatışmayı önleme çatışmayı yönetmeden önce gelmesi, güvenikleştirmeyi önleme, küresel zorluklarla mücadele, yeni Amerika yönetimi ile çalışma, daha iyi dünya için daha iyi yönetim temel prensiplerini ilke edinmiştir.

Bu prensiplerden anlaşılacağı üzere AB yeni güvenlik stratejisinin temelinde; yumuşak gücünü bulunduran, insan ögesini temel alan, enerji güvenliği ve istikrarsızlığı önemli unsur olarak gören, NATO ve ABD'yi birbirinden ayıran bir yaklaşım mevcuttur.

2.3.17. AB Brüksel Zirvesi (Haziran 2004)

17-18 Haziran 2004 tarihlerinde icra edilen Avrupa Zirvesi'nde¹⁵⁷ Taslak Anayasa çalışmalarına ilişkin hükümetlerarası icra edilen toplantının sonuçları değerlendirilmiştir.

Güvenlik politikası kapsamında Aralık 2003 Zirvesi'nde kabul edilen Yeni Güvenlik Stratejisi çerçevesinde ilk çalışma alanları olarak BM ile etkin çok yönlülük, terörizm ile mücadele, Orta Doğu'ya yönelik strateji ile Bosna- Hersek'e ilişkin kapsamlı politika geliştirilmesi tespit edilmiştir. Zirvede, SFOR harekâtının sorumluluğunun devralınmasının sonrasındaki gelişmeler ile AGSP kapsamında

---

¹⁵⁶ "The European Security Strategy 2003-2008, Building on Common Interest", Alvaro de Vasconcelos (Ed.), Sayı 5, Şubat 2009, s. 6.

¹⁵⁷ "AB Haziran 2004 Brüksel Zirvesi", **Council of the European Union** <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/81742.pdf>, (Erişim Tarihi: 29.11.2014).

devam eden iki harekât (AB Polis Misyonu ve Proxima Polis Misyonu) değerlendirilmiştir. Zirvede ayrıca AB'nin küresel güç olmasını sağlayacak önemli hususlar hakkında kararlar alınmıştır. Bunlar Temel Hedef 2010 ve Sivil Kriz Yönetimi Eylem Planı'nın onaylanması olmuştur. İlave olarak, "etkin çok yönlülük (effective multilateralism)" ilkesi doğrultusunda, Birleşmiş Milletlerin desteklenmesi için AB'nin askerî yeteneklerini kullanılabileceği zirvede kabul edilmiştir.

Zirvede yine "Avrupa Savunması: NATO - AB istişaresi, planlaması ve harekâtları" belgesinde belirtilen NATO imkân ve kabiliyetlerinin kullanımı konusunda alınan kararların geliştirilmesi öngörülmüştür.

Brüksel'deki AB Askerî Karargâhı içinde sivil/askerî bir hücrenin yılsonuna ve harekât merkezinin 2006'ya kadar kurulması kabul edilmiştir. Ayrıca, Konsey NATO SHAPE karargâhında AB hücresi ile AB Askerî Karargâhı içinde NATO irtibat timinin kurulmasının 2004'ün sonuna kadar gerçekleştirilmesini benimsemiştir.

Ayrıca, AB'yi doğu ve güney komşularına yaklaştırmayı hedefleyen "Avrupa Komşuluk Politikası" adlı belge onaylanmıştır.

2.3.18. AB Brüksel Zirvesi (Aralık 2004)

Brüksel'de 16-17 Aralık 2004 tarihlerinde icra edilen AB Zirvesi'nde¹⁵⁸ hâlen yürütülmekte olan AB harekâtları (02 Aralık 2004'te Bosna Hersek'te başlanılan AB ALTHEA Harekâtı, Bosna Hersek'teki AB Polis Misyonu, Makedonya'daki EUPOL Proxima ve Gürcistan'daki Hukukun Üstünlüğü Misyonu EUJUST Themis) değerlendirilmiştir.

Bu zirvede Sivil Temel Hedef 2008 ile "Avrupa Savunması: NATO/AB İstişaresi, Planlanması ve Harekâtları" isimli belgedeki öneriler onaylanmıştır. Belgede NATO imkân ve kabiliyetlerinin kullanıldığı AB harekâtlarının hazırlık sürecini geliştirmek amacıyla Berlin Plus düzenlemeleri şemsiyesi altında SHAPE karargâhında küçük bir AB hücresinin oluşturulması ve NATO'nun da AB Askerî Komitesine benzer bir irtibat timi teşkil etmesi tavsiye edilmiştir. Bu yeni yapılanma, Almanya ve Fransa'nın Irak krizinde gösterdiği tepki sonucunda ayrı bir AB Askerî Karargâhı yapılanması isteğine karşı, İngiltere'nin bulduğu orta yol çözümdür.

---

¹⁵⁸ "AB Aralık 2004 Brüksel Zirvesi", **Council of the European Union**, http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/83201.pdf, (Erişim Tarihi: 29.11.2014).

Belgede yapılan bir diğ er tavsiye de AB Askerî Komitesinin erken uyarı, durum değerlendirmesi ve stratejik planlama yeteneklerinin geliştirilmesi için sivil/ askerî bileşenlerden oluşan bir hücrenin AB Askerî Komitesi içinde oluşturulmasıdır. Bu hücrenin görevleri aşağıda olduğu gibidir.¹⁵⁹

- Krizleri tahmin etme, çatışmayı önleme ve çatışma sonrası İstikrarı sağlama konularında AB genelinde yapılan çalışmalar arasında bağlantı kurmak,
- Sivil harekâtların planlanması ve koordine edilmesine yardımcı olmak,
- Sivil/askerî ilişkileri yönetmede uzmanlık sağlamak,
- Müşterek sivil/askerî harekâtların ön planlamasını yapmak,
- AB'nin özerk olarak harekât icra ettiği durumlarda tahsis edilen ulusal karargâhı desteklemek.

AB'nin NATO imkân ve kabiliyetlerini kullanmadan icra ettiği harekâtlarda, "çerçeve devlet" ulusal bir karargâh tahsis etmektedir. Ulusal bir karargâhın tahsis edilmediği hâllerde bahse konu sivil/askerî hücrenin bu görevi yürütmesi öngörölmüştür. Ancak bu hücrenin daimî bir karargâh olarak görev yapmayacağı da ayrıca vurgulanmıştır.

Bu zirvenin Türkiye açısından önemi AB'nin Türkiye'nin üyelik erişimine yönelik görüşmelere onay vermesidir. Türkiye açısından bu zirve tarihidir. Ekim 2005'te üyelik görüşmelerine başlanması hedeflenmişse de görüşmelere pratikte Haziran 2006'da başlanmıştır.

2.3.19. AB Brüksel Zirvesi (Haziran 2005)

16-17 Haziran 2005 tarihlerinde Brüksel'de AB Zirvesi'nde¹⁶⁰ hâlen yürütölmekte olan AB operasyonları değerlendirilmiş, AB muharebe grupları, Sivil Temel Hedef 2008, AGSP ve sivil/asker hücreleri, ASA, Avrupa Konseyinin üçüncü ölkeler ve uluslararası kurumlarla iş birliği ile AB ve NATO'nun kriz yönetimi konusundaki stratejik ortaklık çerçevesindeki iş birliğine ilişkin kıymetlendirmeler yapılmıştır. AB'nin Irak'ta Bütünleşik Hukukun Üstünlüğü görevinin başlatılması onaylanmıştır.

---

¹⁵⁹ Türker, s. 95.

¹⁶⁰ "AB Haziran 2005 Zirve Sonuçları", Council of the European Union, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/85349.pdf, (Erişim Tarihi: 15.11.2014).

2.3.20. AB Brüksel Zirvesi (Aralık 2005)

AB'nin 2005 yılı zirvesi¹⁶¹ 15-16 Aralıkta icra edilmiştir. Bu zirvede 2005 Dünya Zirvesi'nde ulaşılan sonuçlar bir kez daha teyit edilmiş ve BM'nin daha güvenli bir dünya için çabalarına destek verileceği ifade edilmiştir. AB'nin "AB ve Afrika: Stratejik Ortaklığa Doğru" adlı stratejisi kabul edilmiştir. Bu strateji belgesinde Afrika ile politik diyalogun güçlendirilmesi ve Afrika ülkeleri ile düzenli toplantılar yapılması öngörülmüştür. Irak'ta başlanan "EULEX" ve "Hukukun Üstünlüğü" misyonları değerlendirilmiştir. Uluslararası göçün önlenmesine yönelik olan gereksinim açıklanmış ve bu kapsamda alınacak tedbirler ve AB'ye komşu ülkelerle yapılacak iş birliği esasları belirlenmiştir. Terörizme karşı mücadelenin gerekliliği vurgulanmış ve altı aylık dönemler hâlinde terörizmle mücadelenin değerlendirmesinin yapılması kararlaştırılmıştır. İklim değişikliği ve enerji güvenliğinin önemi vurgulanmış ve AB'nin neler yapabileceği görüşülmüştür. Makedonya'nın AB'ye üyelik başvurusunun memnuniyetle karşılandığı ifade edilmiştir.

FRONTEX kapsamında yasa dışı göç ve insan hayatını kurtarmaya yönelik, AB'nin güney deniz sınırında gözetleme ve keşif imkânlarının araştırılması 1 Mayıs 2006'ya kadar sistemin oluşturulması ve kullanılması kararlaştırılmıştır.

AGSP'ye ilişkin hazırlanan başkanlık raporu görüşülmüş ve kabul edilmiştir. Bu raporda harekâtlar açısından özetle AB'nin üç kıtada, geniş sivil ve askeri misyonları icra ettiği ifade edilmiştir. Bu kapsamda, barış gücü, gözlem, polislik, sınır gözetlemesi ve hukukun üstünlüğü gibi çeşitli görevlerin yapılmasından duyulan memnuniyet ifade edilmiştir. Bosna Hersek'teki ALTHEA Harekâtı ve Polis Misyonu (EUPM), Makedonya'daki Polis Misyonu (E UPOL Proxima), Kinshasa Polis Misyonu (EUPOL Kinshasa), Demokratik Kongo Cumhuriyeti güvenlik sektörü reformu (EUSI C/RD Congo) ve yine 1 Temmuz 2005'te başlayan AB Irak Entegre Hukukun Üstünlüğü Misyonu (EUJUST LEX) gibi sivil ve askerî AB görevleri değerlendirilmiştir. İsrail ve Filistin yetkililerinin Rafah Sınır Kapısı'nın açılması ve üçüncü taraf olarak AB'nin bölgede olması üzerinde uzlaşması sonucu, AB Rafah'ta Sınır Yardım Misyonunu (EUBAM Rafah) 25 Kasım 2005'te başlatmıştır. 7 Kasım 2007'de Filistin topraklarında AB Polis Misyonunun bulundurulmasına ve Filistin polislerinin eğitilmesine başlanmıştır. Yine Güney Kafkaslar' da güvenlik reformu

---

¹⁶¹ "AB Aralık 2005 Zirve Sonuçları", **Council of the European Union**, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/87642.pdf, (Erişim Tarihi: 02.11.2014).

kapsamında AB'den bir timin Gürcistan sınır muhafızlarının eğitimi ve danışmanlık görevlerine 1 Eylül 2005'te başlaması, benzer şekilde Moldova/Ukrayna sınırında bir AB Sınır Yardım Misyonunun 30 Kasım'da göreve başlaması tatmin edici olarak değerlendirilmiştir.

AGSP ve askerî yeteneklerinin geliştirilmesi açısından; 2010 Temel Hedef kapsamında 2005 Gereksinim Kataloğunun tamamlanmasına devam edilmesi, muharebe gruplarının oluşturulmaya devam edilmesi ve Temel Hedef 2010'un deniz boyutunun görev talimatı (the terms of reference) ve metodolojisi üzerinde uzlaşmaya varılmıştır. Bir yıldır faaliyette bulunan Avrupa Savunma Ajansı (ASA)'nın faaliyetleri değerlendirilmiştir. ASA'nın komuta kontrol, iletişim, insansız hava aracı, zırhlı savaş aracı alanlarında önemli gelişmeler kaydettiği belirtilmiştir. ASA'nın kurulması ile sonlandırılan Batı Avrupa Silahlanma Grubunun - Western Europe Armanent Group (WEAG) araştırma ve geliştirme görevlerinin Konsey onayına bağlı olarak Mart 2006 sonuna kadar ASA'ya geçmesi kararlaştırılmıştır. Sivil yeteneklerin geliştirilmesi kapsamında yapılan faaliyetler değerlendirilmiş ve intikal ettirilebilir Sivil Müdahale Timleri - Civilian Response Teams (CRTs)'nin 2006 sonuna kadar oluşturulması kabul edilmiştir. Sivil - askeri iş birliği alanındaki gelişmeler değerlendirilmiştir. Zirvede AB Güvenlik Sektörü Reformu Stratejisi EU Concept for ESDP Support to Security Sector Reform (SSR) kabul edilmiştir.

AB-NATO ilişkilerinin değerlendirilmesi yapılmış ve meydana gelen gelişmeler genelde olumlu olarak değerlendirilmiştir. AB'nin ilk askerî tatbikatı olan, 22 Kasım-1 Aralık 2005 tarihleri arasında yapılan ve otonom AGSP'nin bir denemesi niteliğindeki MILEX tatbikatı hakkında olumlu değerlendirmeler yapılmıştır.

2.3.21. AB Brüksel Zirvesi (Haziran 2006)

15-16 Haziran 2006'da Brüksel'de yapılan AB Zirvesi'nde¹⁶² AB'nin politik, ekonomik, sosyal, kültürel, teknolojik, dış ilişkiler ile AGSP alanındaki gelişmeleri değerlendirilmiştir.

Zirvede 4-5 Mayıs'ta Viyana'da AB'nin komşu ülkeler, ABD ve RF ile yaptığı toplantıda üzerinde uzlaşılan "Güvenlik Ortaklığı Üzerine Viyana Bildirgesi (Vienna Declaration on Security Partnership)" adlı doküman olumlu olarak değerlendirilmiştir.

---

¹⁶² "AB Haziran 2006 Zirvesi", **Council of the European Union**, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/90111.pdf, (Erişim Tarihi: 27.11.2014).

Ortaklık, AB ile Balkan ülkeleri arasında örgütlü suçlar, terörizm, yolsuzluk, insan ve uyuşturucu kaçakçılığının önlenmesine yönelik iş birliğinin geliştirilmesini kapsamaktadır.

Yasa dışı göçü önlemeye yönelik FRONTEX kapsamında, AB'nin güney deniz sınırında gözetleme ve keşif sistemlerinin kurulmasına yönelik son gelişmeler görüşülmüştür. Ayrıca, sivil yeteneklerin geliştirilmesi kapsamındaki Sivil Müdahale Timleri (Civilian Response Teams (CRTs)) hakkındaki gelişmeler değerlendirilmiştir.

2005'teki gelişmeler dolayısı ile Anayasa Antlaşmasının son durumu hakkında görüşmeler yapılmıştır. Fransa ve Hollanda'da halk oylamasının olumsuz çıkmasından dolayı müteakip onaylama süreci değerlendirilmiştir. Sonraki aylarda konunun incelenerek çözüm bulunması üzerinde uzlaşmıştır.

AB'nin genişleme politikası da değerlendirilmeye tabi tutulmuş ve genişlemenin barış, güvenlik ve istikrarın tesisine önemli katkıda bulunduğu tespitine varılmıştır. Bu kapsamda tarihî beşinci genişleme olan Romanya ve Bulgaristan'ın AB'ye davetinin 01 Ocak 2007 tarihinde olmasının uygun olduğu ifade edilmiştir.

Türkiye'nin Ortaklık Anlaşması ve Ek Protokol kapsamındaki yükümlülükleri Avrupa Topluluğu ve üyelerinin 21 Mayıs 2005'te yayımlanan deklarasyonda belirtildiği üzere 2006'da değerlendirileceği ifade edilmiştir. Avrupa komşuluk politikası gözden geçirilmiş ve komşuların ekonomik ve siyasi yönden desteklenmesi kararlaştırılmıştır.

2.3.22. AB Brüksel Zirvesi (Aralık 2006)¹⁶³

Brüksel'de yapılan 14-15 Aralık 2006 tarihindeki AB Zirvesi'nde Anayasa'nın geleceğine yönelik, Almanya başkanlığında 2007'nin ilk yarısında üyelere sunulacak şekilde hazırlık yapılması kararlaştırılmış ve 1957'de imzalanan Roma Antlaşmasının ellinci yılı kutlanmıştır. Ayrıca genişleme politikasının Avrupa barış, istikrar ve güvenliğinin tesisi için gerekli olduğu ve bu kapsamda ülkelerin devam eden üyelik süreçleri değerlendirilerek Türkiye'ye yönelik Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyinin (GİDİK) (General Affairs and External Relations) 11 Aralık kararı AB

---

¹⁶³ "AB Aralık 2006 Brüksel Zirvesi", Council of the European Union, http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/92202.pdf (Erişim Tarihi: 26.11.2014).

Konseyinde onaylanmıştır.¹⁶⁴ Buna göre Türkiye'nin Kıbrıs'a ilişkin Ankara Ek Protokolünün gereklerini yerine getirmediği gerekçesi ile durumunun, üç yıllık bir süreç sonunda değerlendirilmesi kararlaştırılmıştır.¹⁶⁵

AGSP kapsamında ise Bosna-Hersek'teki ALTHEA harekâtının sağlanan güvenlik ortamında transformasyonu ile Kosova'da gelecekteki bir AB kriz yönetimi harekâtına yönelik planlama timinin oluşturulması için yetki alınmasına, sivil yeteneklerin kullanıldığı Endonezya'daki Gözlem Görevindeki katkıya devam edilmesine ve kitle imha silahlarının gözlem merkezinin oluşturulmasına karar verilmiştir. Ayrıca, Sivil Temel Hedef 2008 için 2007'de planlanan faaliyetler ve süreç değerlendirilmiştir.

2.3.23. AB Brüksel Zirvesi (Haziran 2007)¹⁶⁶

21-22 Haziran 2007 tarihlerinde icra edilen AB Brüksel Zirvesi'nde üye devletler öncelikle iki yıldır üzerinde uzlaşamayan ve geliştirilemeyen AB Anayasası'nın geleceği konusuna yoğunlaşmışlardır. Daha önce üzerinde uzlaşılan metnin, AB bütünleştirme kapasitesini genişletmesi ve AB'yi bir federatif devlete dönüştürmesinin AB halkı üzerindeki yarattığı tedirginlik dolayısı ile yeni metinde bayrak ve ulusal marş, yasa gibi devlet özelliğini yansıtan ifadelerin kullanılmasından kaçınılması belirlenmiştir. Bu da AB'nin devlet niteliğine dönüşme sürecinin daha uzun zaman alacağını göstermektedir.

Bu toplantıda üye devletlerin sınır yönetimlerinin desteklenmesi, göç ve yasa dışı faaliyetlerin önlenmesi temelinde FRONTEX'in¹⁶⁷ kapasitesinin genişletilmesi ve kuvvetlendirilmesi kararlaştırılmıştır.

¹⁶⁴ "General Affairs and External Relations", **Council of the European Union**, 16289/06 (Presse 352) Brüksel, 11 Aralık 2006,

http://avrupa.info.tr/fileadmin/Content/Downloads/PDF/2770th%20Council_Meeting_of_General_Affairs_and_External_Relations.pdf, (Erişim Tarihi: 30.11.2014).

¹⁶⁵ Ankara Ek Protokolü'ne göre Türkiye'nin hava ve deniz limanlarını Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ne açması öngörülmüştür. Açılmaması kararlaştırılan başlıklar; 1- Malların serbest dolaşımı, 3- Hizmet sağlama özgürlüğü ve tesis hakkı, 9- Finansal hizmetler, 11- Tarım ve kırsal gelişmeler, 13- Balıkçılık, 14- Ulaştırma, 29- Gümrük Birliği ve 30- Dış ilişkiler.

¹⁶⁶ "AB Haziran 2007 Brüksel Zirvesi", **Council of the European Union**, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/94932.pdf, (Erişim Tarihi: 20.11.2014).

¹⁶⁷ FRONTEX, Fransızca'da "Frontieres Exterieures For 'External Borders" sözcüklerinden oluşturulan bir kelimedir. AB üye devletlerinin dış sınırlarının yönetimini düzenleyen bir ajansın 2004'le bu ad altında kurulmasına karar verilmiş ve ajans 3 Ekim 2005'te faaliyetine başlamıştır.

2.3.24. AB Lizbon Zirvesi (Aralık 2007)

13 Aralık 2007'de AB Devlet ve Hükümet Başkanları (İngiltere Dışişleri Bakanı tarafından temsil edilmiştir) Lizbon kentinde AB Anayasası'nı değiştiren ve Reform Antlaşması olarak bilinen Lizbon Antlaşması'nı onaylamışlardır. Lizbon Antlaşması Avrupa Topluluğu Antlaşması'nı ve Avrupa Birliği Antlaşmasını değiştirmektedir.

AB Anayasa taslağının daha yumuşak şekle getirilmiş hâli olan Yeni Antlaşmanın ayırt edici nitelikleri; Avrupa Konseyi başkanlığı ve AB görünürlüğü artırılmaya yönelik yeni bir dış politika liderliği oluşturulması, komisyonların sayısının 27'den 18'e düşürülmesi, yaklaşık elli politik alanda ulusal veto yetkilerinin kaldırılması, oylama ağırlığının üyeler arasında yeniden bölüştürülmesi ve karar için nitelikli çoğunluk sisteminin getirilmesi, AB marşı ve bayrağı gibi sembollerin kaldırılmasıdır.

Antlaşma 1 Aralık 2009'da yürürlüğe girmiş, böylece AB yeni bir bütünleşme sürecine başlamıştır.

Lizbon Zirvesi'nin OGSP'ye İlişkin Değerlendirilmesi¹⁶⁸

AB'nin kendini yeniden yapılandırmasını öngören Reform Antlaşması tarihsel açıdan önem arz eden bir belgedir. Etkili ve küresel bir oyuncu olma amacını taşıyan Reform Antlaşması, bazı yeni düzenlemeler getirmiştir. Antlaşmada kurumsal değişikliklerin yanı sıra "kalıcı yapısal iş birliği" ve terör saldırısına karşı ortak mücadele konuları tekrar düzenlenmiştir. Bu yeniliklerin yanı sıra savunma ve güvenliğin uluslararası niteliğini artırması beklenen hükümetler arası iş birliği gibi bazı prensipler, üye ülkelerin henüz hazır olmamaları nedeni ile değişmeden kalmıştır. Reform Antlaşması'nın ODGP'ye getirdiği en önemli yenilik, ilk defa Birlik antlaşmalarında AGSP hükümlerinin yer almasıdır.¹⁶⁹

---

¹⁶⁸ 01 Aralık 2009'da yürürlüğe giren Antlaşma, AGSP'yi AB'nin Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası OGSP şeklinde değiştirmiştir.

¹⁶⁹ Galym Zhussipbek, "Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının Tanımı ve Düşünsel Arka Planı", **Uluslararası Hukuk ve Politika**, Cilt 5, Sayı 19, 2009, (Düşünsel Arka Planı), s. 71.

Tablo-5: Reform Antlaşması'nın OGSP ile İlgili Önemli Değişiklikleri

MADDE	KONU	İÇERİK
9e, 10b, 13a, 14, 19, 21	Dışişleri ve Güvenlik Politikası Birlik Yüksek Temsilcisi	Yeni Madde
27	OGSP'nin Uygulanması İçin Spesifik Hükümler	Önemli Değişiklikler
188 r	Birlik Hükümleri	Yeni Madde
28a c7	Ortak Güvenlik Hükümleri	Yeni Madde
28b (28a Prg. 1)	Petersberg Görevleri	Değiştirme
28a 5, 28c	Üye Devletlerden Bir Gruba Belgenin Uygulanması	Yeni Madde
28d	Avrupa Savunma Ajansı (ASA)	Yeni Madde
27-6; 31,	Kalıcı Yapısal İş Birliği Protokolü	Yeni Madde

Kaynak: Barış Özdal, "Lizbon Reform Antlaşması'nın Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasına İlişkin Düzenlemelerinin Analizi", **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Sayı 7, 2008, ss. 145-146.

Tablo 5'i inceleyecek olursak, AB'nin Lizbon Antlaşması ile yeni güvenlik yapılanmasına ilişkin olarak önemli değişiklikler içeren hükümleri yasalaştırdığı ifade edilebilir. Bu bağlamda OGSP kapsamında değiştirilen veya yeni getirilen kurumlar şöyledir:

Dışişleri ve Güvenlik Politikası Birlik Yüksek Temsilciliği: Temsilciliğin üye ülkelerin temel hedef 2010 için yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde görev icra edeceği belirlenmiştir.

Hükümetler Arası İş Birliği Prensipleri: Bu prensiple AB, çeşitli uluslararası örgütlerde (BM, AGİT gibi) temsilci bulundurmaya başlamıştır. Böylece AB'nin uluslararası etkinliğinin artırılması hedeflenmiştir.

AGSP'ye ilişkin karar mekanizmalarında önemli bir değişikliğe gidilmemiş ve nitelikli çoğunluk (qualified majority)'un ODGP'de uygulanamayacağı hükmü korunmuştur. Hükümetler arası iş birliği prensibinin AB'nin karar mekanizmasında etkinsizliğe neden olmaması amacı ile "yapıcı çekimserlik (constructive abstention)" ilkesi getirilmiştir. Yapıcı çekimserlik ile ODGP'de karar mekanizmasının etkinliğinin korunacağı düşünülmüştür.

Ortak Güvenlik ve Savunma Olgusu: Reform Antlaşması'na göre açık olarak ortak bir güvenlik politikasına atıfta bulunulmasına karşın önceki antlaşmalarda yer almayan bir hüküm olması itibarı ile önem arz etmektedir. Lizbon

Antlaşmasında yer alan “karşılıklı dayanışma hükmü” ise AB’nin “ortak güvenlik alanı” oluşturma iradesinin önemli bir göstergesidir.¹⁷⁰ Benzer şekilde üye ülkelerin bir terörist saldırıya uğraması durumunda diğer üye devletlerin saldırılan ülkeye yardım yükümlülüğünü getirmesi de önemli bir değişikliktir.

Petersberg Görevleri: Antlaşma ile Petersberg görevlerine kriz döneminde muharip güç kullanma, barışı koruma ve destekleme, askeri danışma ve koordine görevleri ilave edilmiştir.¹⁷¹

Kalıcı Yapısal İş Birliği (KYİ)-Permanent Structured Cooperation (PSC): Lizbon Antlaşması ile güçlendirilmiş iş birliğinin askerî konuları kapsamı ancak bunun KYİ adı altında yapılmasını hükümselleştirmiştir

Bunun için bazı şartlar ileri sürülmüştür. Bunlar: Savunma kapasitesini çok uluslu güçler ve ASA’nın faaliyetlerine katılarak daha yoğun olarak geliştirmek, en geç 2010’da ulusal ya da çok uluslu bir gücün parçası olarak AB’nin gerçekleştirdiği barışın tesisi ya da korunması operasyonlarına katılarak ulaşım ve lojistik dâhil olmak üzere 5 ile 30 gün süre ile birlikler gönderme kapasitesine sahip olmak, aynı bağlamda BM misyonlarına 30 ile 120 gün arasında katılma kapasitesine sahip olmak olarak sıralanmıştır.¹⁷² Bu iş birliği prensibini AB’nin askerî güç oluşturma hedefinin bir parçası olarak görmek gerekir. AB’nin muharebe grupları oluşturulmasının bu prensip dâhilinde kurulması ve genişletilmesi öngörülmüştür.

Kalıcı Yapısal İş Birliği prensibine katılan ülkelerin savunma harcama ve donanımının koordine edilmesi, askerî ihtiyaçlarının tanımlamasının havuz ve/veya savunma yöntem ve yetenek üzerinde uzmanlaşma sureti ile uyumlaştırılması, kuvvetlerin hazır olma, karşılıklı çalışabilirlik, esneklik, konuşlanma yeteneklerinin geliştirilmesi konusunda nesnel tedbirlerin alınması, önceki yetenek geliştirme programlarının eksikliğinin giderilmesi konusunda emin olmak, ASA kapsamındaki Avrupa donanım programına veya ana ortak programlara katılmak hususlarında sorumlulukları vardır.¹⁷³

---

¹⁷⁰ Zhussipbek, Düşünsel Arka Planı, s. 72.

¹⁷¹ Sertif Demir, “Avrupa Güvenlik Mimarısının Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’nin Bu Güvenlik Mimarisindeki Yeri”, **Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Sayı 9, 2009, s. 21.

¹⁷² Tezcan, ss. 96-98.

¹⁷³ Csaba Törö, “The Latest Example of Enhanced Cooperation in the Constitutional Treaty: The Benefits of Flexibility and Differentiation in European Security and Defence Policy Decisions and their Implementation”, **European Law Journal**, Cilt 11, Sayı 5, 2005, s. 653.

Bu hususlar Reform Antlaşması'na eklenen Kalıcı İş Birliği Protokolü'nde de yer almıştır. Bu prensipten önce de Avrupa'da çeşitli ülkeler arasında askerî iş birliği temelinde kuvvet veya kuvvet seviyesinde iş birliğine gidilmiştir. Soğuk Savaş bitiminin hemen öncesi kurulan ve EUROCORPS'un temeli olan Fransız- Alman Tugayı, EUROFOR (Kara kuvvetleri: İspanya, Fransa, İtalya, Portekiz); EUROMARFOR (Deniz Kuvvetleri: İspanya, Fransa, İtalya, Portekiz); Avrupa Hava Grubu (European Air Group: Almanya, İspanya, Fransa, İtalya, Portekiz, İngiltere) ve Alman - Hollanda Kolordusu gibi ortak oluşumlar teşkil edilmiştir. Bu oluşumlar AB norm ve prensiplerine uyumlu olması durumunda OGSP kapsamında kullanılabilir. ¹⁷⁴

Reform Antlaşması ile OGSP'ye Getirilen Değişikliklerin Transatlantik İlişkilere Etkileri¹⁷⁵: Stratejik amaç ve çıkarlar açısından AB ve NATO arasında belirgin farklar vardır. NATO aynı siyasal, ekonomik ve kültürel değerleri paylaşan ülkelerin güvenliklerini sağlamak üzere karşılıklı savunmayı esas alan bir teşkilatlanmadır. NATO'nun üyeleri arasında politik, kültürel ve ekonomik bir ortaklık temelinde birlik sağlama amacı yoktur. Hükümetlerarası nitelikte olan NATO'nun uluslar üstü bir teşkilatlanma amacı/hedefi bulunmamaktadır. Ancak, NATO Soğuk Savaşın bitiminden sonra ortaya çıkan politik gelişmeler bağlamında kolektif güvenlik yapısını özenle korurken NATO Antlaşması'nın 2. maddesinde belirtilen görevlerin yanı sıra "outreach programmes" olarak tanımlanan uzak mesafeli yardım ve iş birliğini öngören faaliyetlere (Barış İçin Ortaklık, Avrupa - Atlantik Ortaklık Konseyi gibi) de ağırlık vermeye başlamıştır.

NATO'nun tersine AB'nin amacı ise üyeler arasında politik birlik sağlamaktır. Askerî bütünleşme bu amacın gerçekleşmesine yardımcı olacak şekilde düzenlenmektedir. Ancak üyeler arasında ODGP/AGSP'ye ilişkin açıkça tanımlanmış konsept eksikliği AB'nin en büyük stratejik sorunsalı olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarihî, siyasal, kültürel ve iktisadi ilişkiler bileşeninde üyeler AB'nin güvenlik ve savunma boyutunu değerlendirmekte ve AGSP'nin tümü ile uluslarüstü olmasına onay vermemektedirler.

Reform Antlaşması ile güçlendirilmiş iş birliği - enhanced cooperation ve kalıcı yapısal iş birliği - permanent structured cooperation ve karşılıklı savunma

---

¹⁷⁴ Törö, s. 643.

¹⁷⁵ Çayhan, B. Esra, "Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası ve Türkiye", **Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt 3, 2002, ss. 42-55.

alanında daha yakın iş birliği - closer cooperation on mutual defence kavramları adı altında, savunma ve güvenlik alanında iş birliği ve eş güdüm olanakları arttırılmış ve AB savunmasının gerçekleştirilmesinde karşılıklı daha yakın müzakere yapabilme iradesi getirilmiştir

Yapısal iş birliği ve güçlendirilmiş iş birliği prensibinin aynı zamanda AB'nin yeteneklerini geliştirmesi ve NATO ile ahenkli ve tutarlı bir eş güdüm için de önemli olacağı öngörülmüştür. Nice Zirvesi'nde İngiltere güçlendirilmiş iş birliği kavramının savunma ve güvenlik konularında uygulanmasını engellerken Anayasa Reform Antlaşmasında İngiltere'nin tutumunda bir değişiklik olmamıştır.

St. Malo'da İngiltere ve Fransa arasında AGSP'nin güçlendirilmesi bağlamında uzlaşma sağlanmasına karşın iki ülke arasında AGSP'nin doğası, kapsamı ve tasarımı bakımından belirgin farklılıklar devam etmiştir. Fransa AGSP/ESDP'yi NATO ve ABD'den bağımsız askerî harekât icra etmesi açısından bir şans olarak görürken İngiltere ise AGSP'yi NATO'nun canlılığını sürdürmesi amacı ile yükün paylaşımında Avrupa'nın ağırlığını artırması ve askerî yeteneklerini geliştirmesi için bir araç olarak görmüştür. İngiltere'nin çabası ile AGSP'nin daha da güçlendirilmesini sağlayacak bağımsız bir planlama grubunun oluşturulması fikri kabul edilmezken Irak krizinde Fransa ve Almanya'nın NATO ve ABD'den ayrışma yönündeki eğilimleri de açığa çıkmıştır.

Reform Antlaşması'nda Petersberg Görevleri; silahsızlanma faaliyetleri, askerî tavsiye ve yardım görevleri, çatışmayı önleme, kriz yönetiminde muharip birlikler ve terörizmle mücadelede genel yönlendirme görevlerini kapsayacak şekilde genişlemiştir. Petersberg Görevlerinin genişlemesi; Berlin Plus olarak adlandırılan ve NATO'nun müdahil olmadığı AB'nin otonom harekâtlarında, AB'nin NATO yetenek ve imkânlarından faydalanmasına ilişkin düzenlemeleri içermektedir.

OGSP'ye ilişkin karar mekanizmalarında önemli bir değişikliğe gidilmemiş ve nitelikli çoğunluk (qualified majority)'un ODGP'de uygulanamayacağı hükmü korunmuş ve "yapıcı çekimserlik (constructive abstention)" ile ODGP'de karar mekanizmasının etkinliğinin korunacağı düşünülmüştür. Bu durumunun Atlantikçi devletlerin OGSP'nin NATO ve ABD'den tamamen ayrışmaya yönelik Fransız girişimlerini durdurmak bakımından yararlı olabileceği değerlendirilmektedir.

Mevcut Reform Antlaşması'nca kurulan "Muharebe Grupları - Battle Groups MG/BG"ların kalıcı yapısal iş birliği şekillenmiştir. Böylece üye ülkelerin yapısal iş birliği doğrultusunda bir araya gelip bu grupları kurarak 2010'a kadar hazır olmaları planlanmıştır. MG'ler NATO'nun Müdahale Kuvveti - Responce Force

(NMK/NRF')ne karşı AB'nin kendi kuvvetini oluşturmaları ve böylece otonom AGSP'nin güçlendirilmesi şeklinde belirlenmiştir. AB'nin yetenek paketleri kapsamında MG'lerini geliştirmesi ABD'yi rahatsız edici bir adım olmuştur. MG'lere aktarılan mali kaynak NATO'ya tahsis edilebilecek bütçeden kısıntı yapılması anlamındadır. AGSP'nin güçlendirilmesi bağlamındaki askerî harcamalar, ABD'nin üzerinde çok durduğu "dublication" ilkesinin ihlali anlamına gelip gelmediğinin sorgulanmasına sebep olmuştur.

ASA'nın OGSP'nin yetenek geliştirme sürecinde merkezî bir konuma gelmesi ile ODGP'nin yetenek paketleri için yönlendirici ve ortak uyumu sağlayıcı genel politikaları belirlemesi daha kolay ve etkin olacaktır. Böylece kaynakların etkin kullanımı, ortak hedefler doğrultusunda bunların uyumlaştırılması ve kıt ekonomik kaynakların rasyonel kullanımı gibi tek AB tedarik politikası gerçekleştirilmede önemli bir aşama kaydedilecektir. ASA'nın AB içinde yetenek geliştirme sürecinde ortak uyumu sağlamadaki konumu transatlantik ilişkilerde Avrupa'nın pozisyonunu kuvvetlendirmektedir. Kaynakların kullanımı, önceliklerin tespiti ve projelerin belirlenmesi gibi olgular, gelecekte ABD ve NATO ile AB arasındaki ilişkiler bütünselliğini etkileyebilecektir. ASA'nın kurulması ve yürüttüğü projeler ve attığı adımların ABD ve NATO arasında potansiyel çatışmayı körükleyeceği düşünülmektedir.

NATO ve AB'nin coğrafi alan açısından ilgi ve yoğunlaşma sahaları da kısmen farklılık göstermektedir. AB, Asya ve Afrika'ya NATO'dan daha fazla önem vermektedir. Bu kısmen sömürge mirasının devamı ve yükümlülüklerinden kaynaklanmaktadır. Çad, Darfur ve Kongo Demokratik Cumhuriyeti'ndeki gelişmelerde AB'nin, NATO'ya göre görünürlüğü daha fazla olmuştur.

NATO ve AB arasındaki diğer bir farklılık ise algılama ile ilgilidir. NATO çoğunlukla ABD hâkimiyetindeki bir örgüt olarak görülmektedir. Dünyanın ABD'ye karşı olan empati eksikliği kısmen NATO'ya da yansıtılmaktadır. Özellikle 11 Eylül saldırısından sonra ABD yönetiminin dünyayı yeniden şekillendirme kapsamında yaptığı operasyonlar, söylemlerindeki hoyratlık ve ülkelerin iç işlerine müdahaleleri; dünya kamuoyunda ABD'nin algısını olumsuz yönde etkilemiştir. Obama'nın başkan seçilmesi ile ABD yönetimi tarafından olumsuz algıları olumluya çevirme girişimleri başlatılmıştır. Diğer yandan NATO'nun Bosna - Hersek ve Kosova ile Afganistan'daki harekâtları onun bir savaş örgütü olarak anılmasına neden olmaktadır. AB ise genelde NATO'nun icra ettiği harekâtlardan sonra sorumluluk almakta ve savaş sonrası insani yardım, yönetim sistemin iyileştirilmesi ve polis

görevlerini icra etmektedir. Bu AB'ye uluslararası kamuoyunda daha fazla olumlu bir görünüm desteği vermektedir. Örneğin Ağustos 2008'deki Rusya - Gürcistan çatışmasında AB, çatışmanın durdurulması ve ateşkesin imzalanmasında Fransa Cumhurbaşkanı Sarkozy'nin girişimi ile önemli bir başarı elde etmiştir.

AB'ye görev ve fonksiyonları açısından bakıldığında daha çok sivil güç olma yönünde özellik arz ettiği görülmektedir. Fakat ASA'nın silahlanma programı ve Lizbon Antlaşması'nda kolektif güvenlik ve ortak savunma oluşturulmasına yönelik adımlar ile AB'nin küresel güç olma arzusu, AB'nin hedeflerinin daha büyük olduğunu göstermektedir. NATO ve AB arasındaki ilişkiler manzumesinin nasıl olacağı, AB'nin küresel güç olma arzusu ile ABD'nin tarihî müttefiklik liderliğinin nasıl örtüşeceği / çatışacağı / dengeleyeceği kurgusu üzerine dayanmaktadır. Bunun transatlantik ilişkilere yansımaları ise AB'nin güvenliğini sağlaması açısından yetenek paketlerinin geliştirilmesi derecesine bağlı olarak NATO ve ABD'ye olan bağımlılığının azalmasına neden olabilecektir.

2.3.25. AB Brüksel Zirvesi (Aralık 2007)

14 Aralık 2007'de yapılan AB Zirvesi'nde¹⁷⁶ AB'nin Reform Antlaşmasının onaylanması süreci değerlendirilmiş ve AB'nin yaklaşık altmış yıllık bütünleşme sürecinin daha ileri bir aşamaya geldiği belirtilmiştir. Zirvede 08-09 Aralık 2007'de Lizbon'da yapılan AB - Afrika Zirvesi'nin değerlendirilmesi yapılarak, AB - Afrika Strateji Belgesi üzerine yoğunlaşmıştır.

2.3.26. AB Brüksel Zirvesi (Haziran 2008)

19-20 Haziran 2008'de yapılan zirvede¹⁷⁷ esas olarak Lizbon Antlaşmasının üye devletlerce kabulü ve onanması süreci değerlendirilmiştir. İrlanda'da 12 Haziran 2008'de yapılan Lizbon Antlaşması'na ilişkin referandumun¹⁷⁸ olumsuzlukla sonuçlanması AB açısından üzüntü ile karşılanmıştır.

---

¹⁷⁶ "AB Aralık 2007 Brüksel Zirvesi", **Council of the European Union**, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/97669.pdf, (Erişim Tarihi: 15.11.2014).

¹⁷⁷ "AB Haziran 2008 Brüksel Zirvesi", **Council of the European Union**, http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/101346.pdf, (Erişim Tarihi: 15.11.2014).

¹⁷⁸ Referandum % 46,4 evet, % 53,6 hayır ile sonuçlanmıştır.

Zirvede Yakın Çevre Politikası (Close Neighbour Policy), sınır güvenliğine ilişkin FRONTEX'in kuvvetlendirilmesi ve AB sınırlarına giriş - çıkışı gösteren bir sistemin tesisi, çeşitli uluslararası çatışmalara ilişkin AB'nin yaklaşımı ve görüşleri dile getirilmiştir. AGSP alanında yürütülmekte olan sivil ve askerî harekâtlar değerlendirilmiş ve AGSP alanında daha önceden belirlenen faaliyetlerin (Temel Hedef 2010, Sivil Temel Hedef 2008 gibi) son durumları ve kuvvet katalogları gözden geçirilmiştir.

Zirvede terörle mücadele stratejisinin kabulünün önemli olduğu vurgulanmış ve terörle mücadelenin sürekli olmasının gerekliliği belirtilmiştir. Nisan 2008'de Konseyde Avrupa Polisi (EUPOL)'nin kurulması olumlu olarak değerlendirilmiştir. Böylece Avrupa Jandarmasından sonra Avrupa Polis Teşkilatı da kurulmuştur.

2.3.27. AB Brüksel Zirvesi (Aralık 2008)

AB Aralık Brüksel Zirvesi¹⁷⁹ 11-12 Aralık 2008 tarihlerinde yapılmıştır. Zirvede, İrlanda halkının AB Reform Antlaşmasında yer alan vergilendirme, aile, sosyal ve etik konulardaki hükümlere ait çekinceleri ve tarihsel tarafsızlığı nedeni ile AGSP'ye ilişkin kaygılarını azaltıcı tedbirlerin alınması kararlaştırılmıştır. Böylece 2009 ortalarında yapılacak referandumda İrlandalıların olumlu oy vermesi hedeflenmiştir. Komşuluk Politikası kapsamında Doğu Ortaklığı (Eastern Partnership) programının Çek Cumhuriyeti'nin başkanlığında başlatılması belirlenmiştir.

OGDP'nin güçlendirilmesi bağlamında 2003'te kabul edilen Avrupa Güvenlik Stratejisinin öngördüğü tehdit ve risk ile karşılaşılan yeni tip risk ve tehditlere karşı askerî ve sivil yeteneklerin geliştirilmesi, bu çerçevede üye ülkelerin yükümlülüklerini yerine getirmesinin önemli olduğu vurgulanmıştır.

OGDP'de 60.000 kişilik bir ordunun 60 günlük bir harekât için konuşlandırılabilmesi daha önceden hedeflenmiştir. Yeni belirsizlik, risk ortamı ile beraber AB'nin küresel bir güç olma isteği, ulaşmak istediği kuvvet ve konseptlerde daha belirgin hedefler oluşturmasını gerekli kılmıştır. OGDP'nin askerî gücü ve bu gücün kullanımına ilişkin olarak temel prensipler aşağıda olduğu gibi belirtilmiştir;

---

¹⁷⁹ "AB Aralık 2008 Brüksel Zirvesi", <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/08/st17/st17271-re01.en08.pdf>, (Erişim Tarihi: 01.11.2014).

- İki büyük barışı ve barışı tesis etme harekâtı icra edebilmeli, uygun sivil yeteneklerle birlikte 10.000 kişilik bir güç ile desteklenmeli ve en az iki yıl için harekât yapabilmeli,
- Diğerlerinin yanı sıra kısa süreli iki ani müdahale harekâtı icra edebilmeli,
- Her üye devletin kendi vatandaşlarını tahliye edebilecek bir acil harekâtı (on günden daha kısa bir sürede) yapabilmeli,
- Bir deniz ya da hava gözetim/tecrit misyonu icra edilebilmeli,
- 90 günlük bir sivil - asker insani yardım operasyonu yapılabilirmeli,
- Birkaç yıl sürebilen ve büyük operasyonları içeren ani reaksiyon harekâtları, çeşitli formatlarda yaklaşık bir düzine AGSP sivil misyonları (polislik, hukukun üstünlüğü, sivil yönetim, sivil savunma, güvenlik sektörü reformu ve gözlem misyonları) icra edebilmelidir.

2.3.28. AB Brüksel Zirvesi (Haziran 2009)

AB'nin 18-19 Haziran 2009'da yaptığı zirvenin¹⁸⁰ ana konusu AB'yi etkileyen küresel krize çare bulunması olmuştur. AB'nin bütünlüğü, tarihinde ilk kez siyasi ve askerî tehditlerin dışında ekonomik nedenlerle riskli bir duruma düşmüştür. AB bütün gücünü krizin engellenmesine vermiş, genişleme ve AGSP'ye ilişkin konular ikincil derecede önemde olmuştur.

7 Mayıs 2009'da AB'nin Doğusal Ortaklık (Eastern Partnership) programının başlatılmasının uygun olduğu değerlendirilmiştir.

2.3.29. AB Brüksel Zirvesi (Aralık 2009)

10-11 Aralık 2009 tarihli AB Zirvesi'nde¹⁸¹ Lizbon Antlaşmasının yürürlüğe girmesinden memnuniyet duyulduğu ifade edilmiştir. AB Zirvesi'nde küresel krizin AB üzerinde yarattığı olumsuz sonuçları ortadan kaldırmaya yönelik tedbirler dizisi ön plana çıkmıştır. Ayrıca, zirvede AB'nin dünyadaki çeşitli çatışmalara ilişkin görüşleri zirve bildirisinde yer almıştır. Zirvede Lizbon Antlaşması'nın 1 Aralık 2009'da yürürlüğe girmesi ile Herman van Rompuy'un Avrupa Konsey Başkanlığına

¹⁸⁰ "AB Brüksel Haziran 2009 Zirvesi", https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/108622.pdf, (Erişim Tarihi: 01.12.2014).

¹⁸¹ "AB Aralık 2009 Brüksel Zirvesi", **Council of the European Union**, <https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/st00006.en09.pdf>, (Erişim Tarihi: 01.12.2014).

ve Catherine Ashton'un ise Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilciliğine atanması onaylanmıştır.

2.3.30. Diğer Zirveler

AB 2009 Haziran Zirvesi'nde¹⁸² küresel krizin AB üzerinde yarattığı olumsuz sonuçları ortadan kaldırmaya yönelik AB 2020 İş ve Büyüme Stratejisi kabul edilmiştir. 16-17 Aralık 2010'da yapılan AB Zirvesi'nde¹⁸³ avro bölgesinde finansal istikrar sağlamak amacı ile sürekli bir mekanizma kurulmasına yönelik Kurucu Antlaşma'da sınırlı bir değişik kabul edilmiştir. 23-24 Haziran 2011'de yapılan AB Zirvesi'nde sınırlarda artan göçmen geçişlerine karşı Schengen kurallarının ve sınır denetiminin sıklaştırılması kabul edilmiştir. Bu zirvelerde AGSP'ye ilişkin konular ikincil derecede önemli olmuştur.

Aralık 2011 Brüksel Zirvesinde Kuzey Afrika ve Orta Doğu'da yaşanan "Arap Baharı"na ilişkin AB'nin beklentileri ile konuya ilişkin AB'nin görüşleri açıklanmıştır. Özellikle Libya'ya yapılan uluslararası operasyona yönelik değerlendirmeler yapılmıştır. 28-29 Haziran 2012'de yapılan zirvede Suriye ve İran'daki belirsizlikler değerlendirilmiştir. Haziran 2013'deki Zirvede Suriye ile ilgili husular konuşulmuş ve Kırım'daki gelişmeler görüşülmüştür.

Aralık 2013'deki yapılan zirvenin gündemi bankacılık birliği ve ortak savunma projeleri olmak üzere iki ana maddeden oluşmuştur. AB devlet ve hükümet başkanları bankacılık birliği ile ilgili görüşmelerde uzlaşmaya varmıştır. Ancak ortak savunma için beklenen ilerleme kaydedilememiştir. Fransa Cumhurbaşkanı François Hollande askeri alanda ortak savunma projelerinde işbirliği sağlanmasını savunurken, İngiltere Başbakanı David Cameron Avrupa Savunma Gücü oluşturmaya yönelik inisiyatlara engel olacaklarını belirtmiştir.

AB Komisyon Başkanı Jose Manuel Barroso, savunma sanayinin ekonomiye olan katkısına dikkat çekmiştir. "96 milyar Euroluk hacmi ve 1,5 milyon istihdam ile bu sektörün AB ekonomisi için hayati bir öneme sahip olduğu ve Avrupa Konseyi'nin raporunda belirttiği gibi sektörün askeri alandaki başarıları da ortada" demiştir.

---

¹⁸² "AB Haziran Brüksel 2010 Zirvesi", **Council of the European Union**, http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/council_conclusion_17_june_en.pdf, (Erişim Tarihi: 01.11.2014).

¹⁸³ "AB Aralık 2010 Brüksel Zirvesi", **Council of the European Union**, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/118578.pdf, (Erişim Tarihi: 01.12.2014).

Ancak gelinen noktada, Fransa'nın yanı sıra, Almanya, İtalya, İspanya ve Polonya AB içerisinde operasyonel bir askeri yapılanma isterken; İngiltere, AB bünyesinde NATO'ya alternatif askeri yapılanmalara karşı çıkmıştır.¹⁸⁴

Bu dönemde ortaya çıkan Kırım sorunun da üye devletlerin belirtilen hususlardaki konulara yönelik politikaları, AB içerisinde güvenlik ve savunma stratejilerinin ortaya koymuştur. Bu çerçevede, Mart 2014 Brüksel Zirvesi sonrasında üye ülkeler benimsedikleri ilkeler üzerine açıklamalar yaparak politik düşüncelerin benimsenmesine yönelik değerlendirmeler yapmışlardır. Bu politikaların en başında, tüm üyeler Kırım'da yapılan referandumu tanımadıklarını belirtmişlerdir. Diğer yandan, İngiltere Başbakanı David Cameron: "Avrupa Birliği üyelerinin birlik ve beraberlik içinde hareket etmesi gerektiği ve güçlü ve demokratik bir Ukrayna için AB'nin elinden geleni yapması gerektiği ve Ukrayna'ya siyasi destek sağlanması gerektiği" açıklamasını yaparak, çok boyutlu bir çözümün gerektiğinin işaretini vermiştir.

Diğer yandan, Baltık ülkeleri ve Polonya Kırım'ı ilhak eden Rusya'ya sert yaptırım uygulanması gerektiğini belirterek, AB'nin ortak askeri kapasitesinin geliştirilmesi yönünde politikalara öncelik vermesi konusunda fikir beyan etmişlerdir.

Bu zirvenin ardından Avrupa Politikalar Merkezi'nde araştırmacı olarak görev yapan Steven Blockmans üye ülkelerin birlik ve beraberlik içinde hareket etme konusunda zorlandığını söylemiş ve "Tansiyonun iyice yükselmesi halinde Avrupa Birliği ülkeleri arasında birlik ve beraberliği korumanın güçleşebileceği belirtilmiştir. Zira her üye ülkenin enerji, ekonomik ve güvenlik çıkarları farklı"¹⁸⁵ açıklamasında bulunmuştur.

Haziran 2014 Brüksel Zirvesinde "Ukrayna'da hükümetin düşmesiyle sonuçlanan protestoların fitilini ateşleyen AB Ortaklık Anlaşması imzalanmıştır. Bu konu ile ilgili zirveden; "Cumhurbaşkanı Poroşenko'nun anlaşmayı imzalamasıyla Ukrayna, AB'ye bir adım daha yaklaşmış olacağı ve bu dönemde yaklaşık 7 ay önce dönemin Devlet Başkanı Yanukoviç'in Rusya'nın baskısını gerekçe göstererek anlaşmayı imzalamaması ülkeyi çatışmaların yaşandığı bir sürece sürüklediği; Moskova, kendisine yakın Yanukoviç'in görevden uzaklaştırılmasına karşılık Kırım'ı

---

¹⁸⁴ "AB Aralık 2013 Brüksel Zirvesi", <http://tr.euronews.com/2013/12/20/ab-liderleri-ortak-savunmaprojelerini-tartisiyor/>, (Erişim Tarihi: 20.02.2015).

¹⁸⁵ "AB Mart 2014 Brüksel Zirvesi", Haber Tarihi: 20.03.2014, <http://tr.euronews.com/2014/03/20/abrusya-ya-yeni-yaptirimlar-icin-toplandi/>, (Erişim Tarihi: 20.02.2015).

topraklarına kattığı; Ukrayna, doğu kesimlerinde çatışmaların hala devam ettiği ve Donetsk ve Luhans bölgelerini elinde tutmaya çalıştığı" açıklaması yapılmıştır.

Ekim 2014 Brüksel Zirvesi sonrasında AB'nin "Doğu Akdeniz'de yeni tansiyondan ciddi endişe duyduğu" belirtilerek; Türkiye'ye, Rum yönetiminin "egemenlik haklarına saygı göstermesi" çağrısı yapılmış ve mevcut olayların Kıbrıs sorununa kapsamlı çözümün her zamankinden daha önemli hale geldiği ifade edilmiştir.¹⁸⁶

Şubat 2015'deki Brüksel Zirvesinde AB liderleri Ukrayna'nın doğusundaki çatışmayla ilgili taraflar arasında ateşkes anlaşması imzalanmasından dolayı Ukrayna sorununa iyimser baktığı belirtilmiştir. Ancak durumun kötüleşmesi durumunda, AB'nin gerekirse harekete geçmesi kabul edilmiştir.¹⁸⁷

2.4. AGSP'NİN KURUMSAL YAPISI VE KARAR ALMA MEKANİZMASI

2.4.1. AGSP Kurumsal Yapısı

2.4.1.1. Siyasi ve Güvenlik Komitesi (SGK)

Üye devletlerin büyükelçileri ve komisyon üyelerinden oluşan SGK'nın görevleri Nice Antlaşmasında belirlenmiştir. Başlıca görevi Ortak Dış Güvenlik ve Askeri Güvenlik ve Savunma Politikalarını ilgilendiren konuları izlemek, uluslararası gelişmeleri yakinen takip etmek ve Bakanlar konseyine tekliflerde bulunarak, politika geliştirmesine katkıda bulunmaktır. SGK'nın diğer bir görevinde kriz yönetim operasyonlarını takip etmek, değerlendirmeler yaparak operasyonların stratejik seviyedeki yönlendirmesini sağlamaktır. SGK diğer komitelerle iş birliği halindedir ve onlara ODGP ile ilgili konular hakkında bilgi sağlar. AB'nin askerî yeteneklerinin geliştirilmesi için ilgili komitelerle istişarelerde bulunur ve yeteneklerin gelişmesini planlar.¹⁸⁸

---

¹⁸⁶ "AB Liderler zirvesi başladı: İklim konusunda uzlaşma aranıyor", Haber Tarihi: 23.10.2014, <http://www.abhaber.com/ab-liderler-zirvesi-basladiiklim-konusunda-uzlasi-araniyor/>, (Erişim Tarihi: 20.02.2015).

¹⁸⁷ "AB Şubat 2015 Brüksel Zirvesi", Haber Tarihi: 13.02.2015, <http://www.abhaber.com/ab-liderler-zirvesi-sonuclariabden-rusyaya-yeni-yaptirim-uyarisi-english/>, (Erişim Tarihi: 20.03.2015).

¹⁸⁸ Çomak, Avrupa'da Yeni Güvenlik Arayışları, s. 67.

2.4.1.2. AB Askerî Komitesi (ABAK) / The EU Military Committee (EUMC)

AB Askerî Komitesi, Konsey içinde kurulmuş en yüksek askerî organdır. Bu organ SGK'ye tavsiyelerde bulunur ve AB Askerî Karargâhına direktif verir. Mart 2000'de geçici olarak Ocak 2001'de ise sürekli bir komite olarak kurulmuştur.¹⁸⁹ Komite normalde üye devletlerin genelkurmay başkanlarından oluşmaktadır. NATO Askerî Komitesinde olduğu gibi orgeneral / oramiral seviyesinde bir subay, komiteye üç yıllığına başkanlık etmektedir. AB Askerî Komitesinin görevleri temel olarak kriz yönetimi konseptini (askerî yönleri) geliştirmek, kriz yönetimi harekâtlarının yönlendirmesini sağlamak, potansiyel krizlerin risk değerlendirmesini yapmak, yetenek hedeflerini gözden geçirmek, değerlendirmek ve detaylandırmak, NATO üyesi olup da AB üyesi olmayan devletler ve diğer devletler ve kuruluşlar ile askerî ilişkileri sağlamak, harekât ve tatbikatların finansal tahminlerini yapmaktır.

AB Askerî Komitesi, askerî konularda son karar makamı olan ve AB Askerî Karargâhına yönlendirici talimat veren, AGSP operasyonlarını değerlendiren bir organdır. Bu yönü ile askerî konularda SGK'ye tavsiyelerde bulunarak onun karar almasına yardımcı olmaktadır.

2.4.1.3. Politik Askerî Grup (PAG) / The Political Military Group (PMG)

PAG; AGSP'nin askerî ve sivil danışman niteliğindeki iki organı AB Askerî Komitesi ile COREPER¹⁹⁰ arasında yer almaktadır. COREPER'in kararı gereği Nisan 2001'de kurulan PAG'ın yetkisi sınırlı olup genelde askerî konuların politik boyutu ve SGK'nin çalışmalarının altyapısını hazırlamakla görevlidir. Zamanla güvenlik sektörü reformunun AB içinde sorumlu organı durumuna gelmiş ve genellikle dışişleri bakanlığı ile savunma bakanlığı personelinde teşkil edilmiştir.¹⁹¹

2.4.1.4. AB Askerî Karargâhı

AB Askerî Karargâhı, AGSP'ye askerî uzmanlık sağlamakla görevlidir. Bu uzmanlığın kapsamına kriz yönetimi harekâtlarının icrası girmektedir. AB Askerî Karargâhı, AB Askerî Komitesinin askerî direktifleri ile faaliyetlerini yürütür ve raporlarını AB Askerî Komitesine sunar. AB Askerî Karargâhının başında AB Askerî

---

¹⁸⁹“Council Decision setting up the Military Committee of the European Union”, 2001/79/CFSP, Brussels, 22 Ocak 2001.

¹⁹⁰ COREPER Fransızca “Comite des Representants Permanents’in baş harflerinden oluşmakta ve “Daimî Temsilciler Komitesi” anlamına gelmektedir. Görevi konsey toplantılarını yapmaktır. Ülkelerin büyükelçileri ile yardımcılarında oluşmaktadır.

¹⁹¹ Grevi Giovanni, “ESDP Institutions”, içinde: Grevi Giovanni, Damien Helly ve Daniel Keohane (Ed.) **European Security and Defence Policy: The First 10 Years” (1999-2009)**, The EU Institute for Security Studies, Paris, Ekim 2009, s. 32.

Karargâhı Genel Direktörü bulunur. Genel Direktör korgeneral ya da koramiral rütbesinde bir subaydır. AB Askerî Karargâhı, AB'nin askeri birimi olarak AB organlarına askeri temsilci sağlar, askeri kaynaklar arasında irtibat kurar, kriz yönetim planı, askeri strateji planlamaları yapar, AB'nin ulaşması gereken askeri yetenek planlarını hazırlar, eğitim ve tatbikatlar planlayarak icra ettirir, değerlendirmeler yapar ve geri besleme sağlar.¹⁹²

2.4.1.5. Askerî Personeli

AB Askerî Personeli, AB'nin askerî uzmanlarıdır. Erken uyarı durum değerlendirmesi, "Petersberg Görevleri" ne yönelik stratejik planlama (insani görevler, barışı destekleme ve kriz yönetimi) ve AB'nin yürüttüğü tüm askerî operasyonlar görev sahalarına girmektedir.¹⁹³ Askerî personel aynı zamanda; muhtemel krizleri takip etme, stratejik planlamaların askerî kısımlarını yürütmek, ulusal ve uluslararası karargâhları (NATO'nun AB için tahsis ettikleri dâhil) organize ve koordine etmek, AB kriz yönetim süreçlerinin askerî kısımlarını programlamak, planlamak, yürütmek, değerlendirmek, NATO irtibat timine ev sahipliği yapmak, NATO SHAPE karargâhında irtibat timi tesis etmek, OGDG'ye ve terörizmle mücadeleye destek olmak gibi görev ve sorumluluklara sahiptir.

2.4.1.6. Dış İlişkiler (RELEX) Konseyi

Dış İlişkiler AGSP'ye kurumsal, finansal ve yasal yönlerden özel danışmanlık yapmakla görevlidir. Bu grup 1994'te kurulmuş ve AGSP'nin kurumsal gelişmesine bağlı olarak yapısı ve işlevi de artmıştır. ASA ve Avrupa Güvenlik ve Savunma Kolejinin faaliyetlerini yönlendirir. ODGP kapsamında yapılan tekliflerin kurumsal, hukuki ve mali unsurlarını inceler. COREPER'in ortak eylemlere ilişkin çalışmalarını hazırlar.

2.4.2. Karar Alma Mekanizması

AGSP'nin işleyişi AB'yi oluşturan askerî kurumlar ile politik açıdan karar verici makamlar tarafından sağlanır. AGSP'ye ilişkin politika belirleyen en üst makam üye devletlerin devlet veya hükümet başkanlarının toplandığı AB zirveleridir.

---

¹⁹² İsmail Mantar, **Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının Gelişimi ve Genişleme Sürecinde Transatlantik Etkisi**, İstanbul Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010, s. 94.

¹⁹³ "Military Staff of the European Union (EUMS)", Summaries of EU legislation, **EUR-Lex**, 22 Ocak 2001, http://europa.eu/legislation_summaries/foreign_and_security_policy/cfsp_and_esdp_implementation/0006_en.htm, (Erişim Tarihi: 02.12.2014).

Bu zirvelerde AGSP'nin işleyişi, yeni politikalar ve/veya yeni operasyonların belirlenmesi, başlama ve bitim süreleri gibi önemli kararlar alınır. Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyinde (GİDİK/GAERC) dışişleri bakanları düzeyinde temsil edilen ulusal siyasi makamlar aracılığı ile zirvelerin altyapısı hazırlanır. GİDİK (GAERC)'te üye devletlerin onaylarını gerektiren görüşmeler dışişleri bakanları tarafından yapılmaktadır. Bu süreçte Politika ve Güvenlik Komitesinin görevi ODGP'nin kapsamı içine giren sahalardaki uluslararası durumu takip etmek ve yeni politikalar ortaya koyarak bunların uygulamalarını takip etmektir.

SGK Askerî Komiteyi yönlendirir ve komitenin fikirlerini ve tavsiyelerini değerlendirir. Ayrıca SGK, konseyin kontrolünde askerî ve siyasi yeteneklerin geliştirilmesi için siyasi yönlendirme faaliyetlerini yürütür. SGK, krizle mücadele kapsamında AB'nin siyasi kontrol ve stratejik yönlendirme faaliyetlerini yürütür. Ayrıca emir - komuta zinciri, harekât konsepti, harekât planı gibi stratejik askerî seçenekleri değerlendiren SGK, bu değerlendirmelerini konseye sunar.

AB Genelkurmayı, AB Konseyi ve Politika ve Güvenlik Komitesinin aldığı kararlar doğrultusunda AGSP'ye ilişkin uygulamaları ve harekât alanındaki işlemleri yürütür. Harekâtın icra edileceği alan NATO'nun sorumluluk alanında ve tamamen askerî nitelikte bir harekât ise AB ile NATO arasında görüşmeler yapılarak iş bölümü ve sorumluluklar siyasi ve askerî seviyede belirlenmektedir. Özerk bir AB harekâtı söz konusu olduğunda gayri resmi müzakereler üye devletlerarasında yapılır ve karargâhların kullanılmasını öneren devlet "çekirdek devlet" olarak harekâtın merkezinde yer alır. Güç oluşturma işi ise Askerî Komite ve Askerî Karargâhın iş birliği ile gerçekleştirilir.

Harekâtın sonunda ulaşılmaması arzulanan hedefler ve harekât esnasında kullanılacak araçlar GİDİK tarafından hazırlanan bir "Müşterek Eylem" planında belirtilir. ODGP/AGSP kararlarının alınmasında oy birliği esası geçerlidir. Amsterdam'dan beri üye devletlerin çekimser kalma hakkı vardır, ancak bu nitelikli bir çekimserlik durumudur. Çekimser kalan üye harekâta katılmaya ya da harekât için ödeme yapmaya zorlanamaz. Çekimser kalan üyelerin toplamı konsey içindeki ağırlıklı oyların üçte birinden fazla ise karar onaylanamaz.

Her harekâtın kendine has finansal yapısı mevcuttur. Bu yapı "Müşterek Eylem"de belirlenir. AB Antlaşmasınının 28. maddesi, idari harcamaların genel AB bütçesinden karşılanacağını, harekâta ilişkin harcamaların ise üye devletlerin GSMH'sine göre ya da Konsey tarafından belirlendiği şekilde karşılanacağını dikte etmektedir. 2003 - 2004 yıllarında icra edilen AB harekâtlarında elde edilen

tecrübeler ışığında bu düzenlemelerin üzerinde çalışmalar başlamıştır. Bu kapsamda askerî harekâtlarda yük paylaşımının iyileştirilmesi için “Athena” ismi verilen bir mekanizma oluşturulmuştur. Askerî görevlerdeki spesifik ihtiyaçlar bu mekanizma tarafından karşılanmaktadır.

AGSP'ye ilişkin temel kararlar Konsey seviyesinde alınmaktadır. Bu AB dışişleri bakanlarının oluşturduğu Genel İşler ve Dış İşleri Konseyi (GİDİK) olabileceği gibi gerektiğinde, Avrupa Konseyinin kendisi de olabilir. Ancak sonuçta kararların hayata geçirilmesi için Avrupa Konseyi tarafından onaylanması gerekmektedir.

AGSP'nin uygulamasına ilişkin Kriz Yönetim Konsepti yani nerede, ne kadar bir güçle ve nasıl bir harekât türünün icra edileceği önce AB Askerî Karargâhı tarafından hazırlanır, Askerî Komiteye sunulur, burada görüşüldükten sonra SGK'de sivil otoritenin onayına sunulur. Bu safhada GİDİK devreye girebilir. Üye ülkeler arasında ön görüşmeler bu safhada tamamlanır. Üzerinde uzlaşılan metin konseyde onaylanarak yürürlüğe girer. Bundan sonra onaylanan harekâtın veya alınan askerî kararın uygulamasına ilişkin dokümanlar hazırlanır.

2.4.2.1. AGSP Kriz Yönetimi Operasyonlarında Karar Verme Süreci

AB üyelerinin Avrupa güvenliği konusunda farklı düşünce ve bakış açılarına sahip olmaları ve kendi aralarındaki askerî yetenekler ile savunma bütçeleri arasındaki büyük farklılıklar nedeniyle, AGSP ile ilgili alanlarda karar alma süreçlerindeki güçlükleri önlemek amacıyla hükümetler arası karar alma mekanizması benimsenmiştir.¹⁹⁴ Diğer bütün AB politikalarının aksine, AGSP operasyonlarını ilgilendiren bütün karar alma sürecinde tüm üye ülkelerin katılımı esas alınmış ve sürecin her bir aşamasında veto hakkı tanınmıştır.¹⁹⁵

Bu yaklaşım kriz yönetim oprasyonlarında karar verme sürecini uzatmaktadır. 2007 Lizbon Antlaşması ODGP ve OGSP ile ilgili bütün konuların, Avrupa Konseyi ve Bakanlar Konseyinde görüşüleceği ve bütün kararların oybirliği ile alınacağı, çekimser kalan üyelerin birlik nüfusunun 1/3'ünü geçmesi halinde karar alınamayacağı belirtilmektedir. Bu denli uzun süreçler AGSP kriz yönetimi

---

¹⁹⁴ Zhussipbek, Düşünsel Arka Planı, s. 149.

¹⁹⁵ Annika Björkdahl ve Maria Strömvik, “The Decision-Making Process Behind Launching and ESDP Crisis Management Operation”, **Danish Institute for International Studies**, 2008, s. 1

operasyonlarına karar verme sürecini olumsuz yönde etkilemekte, NATO'da olduğu gibi krizlere ani müdahale etme imkânını ortadan kaldırmaktadır.¹⁹⁶

AGSP Kriz Yönetimi Operasyonlarında karar süreçlerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz;

AGSP Operasyonunun Gündeme Alınması

Yeni bir AGSP operasyonu planlama düşüncesi, her zaman üye devletlerin kendi inisiyatifleri ile olmamaktadır. Bazı durumlarda, yüksek temsilci ve konsey sekreterliği yeni bir operasyonun ilk mimarları konumundadır, bazen de inisiyatif tamamen BM ve NATO gibi AB dışındaki sistemlerden gelmektedir.

Önemli olan; operasyonun politik uygulanabilirliği, operasyonun AB açısından stratejik fayda ve mahzurları ve mevcut kapasite ile operasyonun uygulanabilirliğidir. Siyasi ve Güvenlik Komitesi (SGK), durum merkezi, konsey sekreterliği, komisyon, AB uydu merkezi, üye ülkelerden bilgi talebinde bulunabilir. SGK ve konsey sekreterliğindeki diğer ilgili kurumlar, BM ve NATO gibi kuruluşlar, katılımcı muhtemel üçüncü ülkeler ve kriz bölgesindeki bölgesel organizasyonlarla gayri resmi görüşmeler başlamaktadır. Bununla birlikte, eğer SGK gerek duyarsa, kriz bölgesine bilgi edinme timleri yollayabilmektedir. Bu aşamada, operasyonun uygulanabilir olmadığı sonucuna varılırsa, operasyon gündemden düşmektedir. Diğer taraftan AB Askeri Karargâhı, askeri planlarını yaparak SGK'ya sunar, askeri planlarda her türlü komuta-kontrol ve koordine hususları ile lojistik destek planı yer alır. Operasyona karar verilmeden önce askeri karargâhın hazırladığı bu detaylı rapor SGK'nın karar sürecini oluşturur.¹⁹⁷

Operasyon Hazırlıkları

SGK'da, devam edilmesine yönelik anlaşma sağlandığı takdirde, operasyonun genel hedeflerini tanımlayan "Kriz Yönetimi Konsepti" (KYK) hazırlanır. Bu konsepti AB askeri personeli, askeri stratejik seçenekleri oluşturur. Askerî Komitenin onaylaması üzerine SGK, KYK'yi görüşür. SGK uygun gördüğünde konsey KYK'yi onaylamaktadır. Operasyona yönelik personel ve mali ihtiyaçları belirlemek bir sonraki adımdır. Konsey sekreterliğindeki ilgili birimler, ülkelerin muhtemel askerî birlik ve sivil katkılarına yönelik araştırma yapmaktadır. Ancak, genellikle sivil görevlere yönelik katkı tahminlerini almak zordur. Çünkü polisler,

---

¹⁹⁶ Lizbon Antlaşması, EUR-Lex, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>, (Erişim Tarihi: 14.12.2014).

¹⁹⁷ Zhussipbek, Düşünsel Arka Planı, s. 153.

hâkimler ve diğer sivil çalışanlar dışarıda görevlendirildiklerinde onların yaptığı işlerin yerine başkalarını görevlendirmek gerekecektir. Ancak askerî birlikler, belirli bir seviyeye kadar bu tür görev değişikliklerine ihtiyaç duymadan görevlendirilebilmektedir.

Sivil operasyonlar genellikle ODGP bütçesinden karşılanmaktadır.¹⁹⁸ Ancak genellikle bu bütçe yeterli gelmemektedir. Katılımcı ülkeler gönüllü olarak bu tür operasyonları finanse etmektedir. Askerî operasyonlar ise, ODGP bütçesinin dışından, katılımcı ülkelerin direkt finansmanı ile yürütülmektedir.

Kararın Uygulanması

Konsey, operasyona yönelik olarak üye ülkeler arasında anlaşma sağlanması, ihtiyaç duyulan yeteneklerin karşılanacağıının anlaşılması ve ilgili durumlarda BM güvenlik konseyi kararının varlığı ve oybirliği ile AB'nin resmî kararını almaktadır. Bu karar "ortak plan" olarak adlandırılmakta ve yürütülecek operasyonun resmi altyapısını oluşturmaktadır.

Ortak planın içeriği; operasyonun genel yapısı, operasyonun yapılma nedenleri, bölgedeki diğer AB içerisinde veya dışında gerçekleştirilen operasyonlarla ilişkisi, operasyonun hedefi ve hukuki temellerini içermektedir. Aynı zamanda; yüksek temsilci ve AB özel temsilcisi de dâhil olmak üzere operasyona katılan bütün unsurlar arasındaki emir-komuta ilişkisini ve görevlerini tanımlamaktadır. Ortak plan, operasyon komutanını, karargâhını, kuvvet komutanını ve sivil operasyonlar için görev başkanını belirlemektedir. Üçüncü ülke ve kurumlarla ilişki ve onların rolleri ile finansal mekanizma da belirtilmektedir. Ayrıca, operasyonun başlayacağı zamanı belirleyebilir veya bunun için alınacak müstakil bir karara atıfta bulunabilir. İkinci seçeneğin işletilmesi genellikle askerî operasyonların yürütülmesinde kullanılmaktadır.¹⁹⁹

Kuvvet oluşturma süreci, üye ülkeler ve diğer muhtemel katılımcı ülkelere yapılan kuvvet oluşturma konferansına "katkı çağrısı" ile başlamaktadır. Askerî operasyonlarda, AB askerî personeli ve operasyon komutanı müşterek olarak bu süreçten sorumludur. Sivil operasyonlar için, görev başkanı ve konsey sekreterliğindeki ilgili unsurlar bu süreçten sorumludur. AGSP operasyonlarına katılım her zaman için gönüllülük esasına göredir. Bundan dolayı, üye ülkelerin

---

¹⁹⁸ Björkdahl ve Strömvik, s.2.

¹⁹⁹ Björkdahl ve Strömvik, s.3.

askerî birlik eksikliklerine ilave olarak mevcut birlikleri göndermedeki siyasi isteksizlik, kuvvet oluşturmada karşılaşılan sorunlardır.

Planlamayı Tamamlama ve Operasyonu Yürütme

Operasyonun planı askeri personel tarafından yapılır ve SGK'ye sunulur. Operasyon planları komuta-kontrol-koordinasyon-lojistik ve muhabere planlarını içeren çok kapsamlı planlardır. Planın konsey tarafından onaylanmasından sonra taktik planlar operasyon komutanı ve askeri personelle birlikte yapılır.²⁰⁰ Operasyon planı, ihtiyaç duyulan kuvvetleri, destek unsurları ve ulaştırmayı, personel için angajman kurallarını içerecek şekilde operasyon tasarısını hazırlamaktadır. Operasyonun hukuki temellerini oluşturmak amacıyla; AB ve operasyon bölgesindeki hükümet arasında "kuvvetlerin statüsü" anlaşması imzalanmaktadır. Operasyon planları hazırlanıp SGK'ya sunulduktan sonra Bakanlar Konseyi'nin onayı alınır.²⁰¹

2.4.2.2. AB ATHENA Finans Mekanizması

Athena finans mekanizması AGSP/OGSP kapsamındaki harekâtların finansal desteğini sağlamak amacı ile 23 Şubat 2004'de kurulmuştur. NATO'da olduğu gibi ortak masrafların oluşturulan bir bütçeden karşılanması hedeflenmiştir. 2004'te kurulduktan sonra çeşitli değişikliklere uğrayan söz konusu mekanizmanın prensipleri aşağıdadır.²⁰²

- ATHENA'nın işletilmesi amacı ile harekâta iştirak eden üye devletlerin temsilcilerinden oluşan bir özel komite oluşturulmuştur.
- Harekâta ilişkin bütçenin oy birliği ile onaylandığı özel komitede oy hakkı sadece ülke temsilcilerine verilmiştir. Özel Komiteye başkanlık eden AB Konsey başkanı ve toplantıya çağrılan diğer AB kurumsal temsilcilerinin de oy hakkı yoktur. Harekât ortak giderleri: karargâhların kurulması, ulaştırma masrafları, kiralık yerel ücretli giderleri, kışla ve altyapı harcamalarını kapsamaktadır.

---

²⁰⁰ Galym Zhussipbek, "2007 Lizbon Antlaşması, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın Tanımı ve Özellikleri, Güvenlik Aktörü Olarak AB'nin Nitelikleri", **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt 8, Sayı 1, 2009, (2007 Lizbon Antlaşması) s. 154.

²⁰¹ Zhussipbek, 2007 Lizbon Antlaşması, s. 154.

²⁰² "AB ATHENA Finans Mekanizması",

http://europa.eu/legislation_summaries/foreign_and_security_policy/cfsp_and_esdp_implementation/l3_3281_en.html, (Erişim Tarihi. 02.12.2014).

- ATHENA, harekâtların masraflarını karşıladığı gibi tatbikatların da masraflarını belli şartlar altında karşılar. Bu şartlar her tatbikat için ayrı ayrı belirlenir.

2.4.3. AGSP'nin Sivil ve Askerî Kaynakları

AGSP'nin kuruluşundan bu yana karşılaştığı en büyük sorunlardan biri, görevini yapabilmek için yeterli kaynak bulabilmek ve böylece güvenliğe katkı sağlamak olmuştur. Elde edilen tecrübeler hangi yönden eksikliklerin olduğunu tespit etmesi ve tamamlanması açısından yardımcı olmasına karşın, AGSP hâlen nitelik ve nicelik açısından yeterli kaynaklara sahip değildir. AB'ye tahsisli olabilecek kuvvetlerin uzun mesafeli taşıma kapasitesi oldukça sınırlıdır. Benzer şekilde sivil kriz yönetimlerinin maddi anlamda desteklenmesinde de önemli problemlerle karşılaşmıştır.

Avrupa Savunma Ajansı'nın (ASA) savunma verilerine göre AB savunma harcamalarının GSMH'ye ortalama oranı tedricen azalmaktadır. Savunma bütçesindeki daralmanın yanı sıra yeni alımlar maliyeti artmakta ve yürütülen operasyonların artan maliyetleri modernizasyonu geciktirmektedir. Askerî Yetenek Eylem Planı (AYEP) tedarik planında bu hususlarla ilgili iki önemli ilke benimsemiştir. Bunlar; "çerçeve ülke" ve "geçici tedarik" yöntemidir. Çerçeve ülke yönteminde bir ülke bir tedarik planının sorumluluğunu üstlenmektedir, örneğin İspanya'nın ulaştırma uçaklarının tedarigi sorumluluğunu üstlenmesi gibi. Geçici tedarik yönteminde ana kabiliyet tamamlanana kadar geçici yöntemler ile tedarigin sağlanması hedeflenmiştir.²⁰³

Özetle, AB'nin uygun kuvvet teminindeki zorlukları AB, NATO veya BM çatısı altında yürütülen operasyonların fazlalığı, mevcut kuvvetlerin hâlen çeşitli operasyonlarda kullanılması ve en son olarak ekonomik kriz AB'nin askerî kaynakları üzerindeki etkileri nedeni ile aşınmaya neden olmuştur. AGSP'nin esas unsurunu oluşturan kuvvetin yeterli ve uygun şekilde tasarımı AGSP'nin geleceği açısından önemlidir. Bu nedenle, AGSP'nin askerî ve sivil gücünü oluşturan profesyonel silahlı askerî güç, jandarma ve polis gücünün uygun şekilde oluşturulması ve muhafazası son derece önemlidir.

---

²⁰³ Grevi Giovanni ve Daniel Keohane, "ESPD Resources", içinde: Grevi Giovanni, Damien Helly ve Daniel Keohane (Ed.), **European Security and Defence Policy: The First 10 Years (1999-2009)**, The EU Institute for Security Studies, Paris, Ekim 2009, ss. 70-90.

2.5. AVRUPA GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASI'NIN (AGSP) OPERASYONEL OLMASI İLE BAŞLAYAN DÖNEM VE KARŞILAŞILAN KRİZLER

2.5.1. AB'nin Irak ve Darfur Krizlerine Bakışı

Irak Krizi ile ilgili olarak AB için iki farklı alanda ayrışma öne çıkmıştır. Bunlardan birincisi Avrupa eksenli bir ayrışmadır. Burada söz konusu olan, öncelikli olarak Avrupa Birliği mevcut üye ülkeleri arasındaki öncelik-çıkar farklılaşmasıdır. Geleneksel Avrupalı-Atlantikçi üyelerin arasındaki sürtüşmeler Irak krizi esnasında belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır. Buradaki sadece Irak krizi ile ilgili gibi görünen farklılıkların arka planı AB'nin geleceği, ODGP'nin içeriği ve yapısı, AB'nin uluslararası ilişkilerdeki rolü ve güvenilirliğiyle ilgili hayati konulardaki görüş farklarından oluşmaktadır. Avrupa eksenli diğer farklı yaklaşım ise, yeni üye olacak ülkelerle eski üyeler arasındaki öncelik ve çıkar çatışmalarını kanıtlar niteliktedir. Burada söz konusu olan durum, AB ve NATO'nun paralel zamanlarda genişleme süreci içerisinde olmasından dolayı ve bu iki genişleme dalgasındaki ülkelerin çoğunun birbiriyle örtüşmesinden dolayı yeni üyelerin NATO- AB ikilisi içerisinde önceliği NATO dolayısıyla ABD tarafına kullanmasıdır.

İkinci ayrışma eksenini ise atlantik ötesi ilişkiler eksenli bir ayrışmadır. AB üye ülkelerinin NATO'ya ve ABD'ye bakış açısı, ABD'nin özellikle 11 Eylül 2001 saldırılarından sonraki tavrıyla daha da derinleştirmiştir. Özellikle Fransa'nın başı çektiği grup tek kutuplu dünyanın Atlantik aşırı ve küresel ilişkiler yönünden tehlikeli olduğu kanaatindeyken; Birleşik Krallık, İspanya, İtalya'yı içine alan grup çok kutupluluktan ziyade çok taraflılığın önemine vurgu yapmaktaydı. Bu farklılaşmalar ve sürtüşmeler Irak Krizi ve Savaşı esnasında AB'nin tek sesli olarak konuşmasını ve birlikte hareket etmesini kısıtlayan bir etken olmuştur. Bundan dolayı zirve toplantılarında Irak'la ilgili olarak keskin ifadeler yerine, Irak'ın silahsızlandırılmasının hedef alındığına ve Irak'ın işgali süresince de artık Irak'la ilgili farklı bir süreç girildiğine ve bir antlaşma ile Irak'ın tekrar yapılandırılmasının BM çatısı altında yapılması gerekliliğine vurgu yapılmıştır.²⁰⁴

AB Darfur sorununa, insani yardım, Afrika karakterli bir İzleme Misyonu'na teknik – finansal ve askeri ve sivil personel desteği, Sudan hükümetine yaptırımlar, Avrupa Parlamentosu ve Konsey kararlarında politik çözüm önerileri, AB Özel

---

²⁰⁴ Dila Ungan-Kavak, "AB'nin Ortak Dış ve Güvenlik Politikası'nın Etkinleştirilmesi ve AB'nin Uluslararası Rolü", Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, 2010, ss. 133-136.

Temsilcisi atanması ve kriz koordinasyon merkezinin kurulması ile politik varlığın hissettirilmesi, katliam sorumlularının Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne havale edilmesi, BM'nin sorunun çözüm merkezi olması gerekliliği, çerçevesinde bakmıştır.

Bütün bu inisiyatifleri göz önünde bulundurarak, AB'nin Darfur Krizi'ne çözüm için elinde bulunanlarla uygulamalar arasında büyük bir uçurum olduğu ortaya çıkmaktadır. Darfur'daki krizin öngörülen araçlarla çözüme kavuşması imkânsız gözükmektedir. Her ne kadar Avrupa Parlamentosu seviyesinde ve AB kamuoylarında daha elle tutulur çözümler geliştirilmesi için sesler yükselse de AB üye ülkeleri arasında Darfur konusunda genel bir isteksizlik ve eylemsizlik gözlenmiştir.

2.5.2. AB'nin Libya Krizine Bakışı

Tunus ve Mısır'da 2011 başında yaşanan olaylar Libya krizine de neden olmuştur. Libya Krizi, 17 Şubat 2011'de Bingazi'de gerçekleştirilen büyük çaplı gösteriler ile başlamıştır.

Yaşanan çatışmalar neticesinde 5 Mart 2011 tarihinde "Geçici Ulusal Konseyi" kurulmuştur. Müteakiben BM 1970 sayılı kararı ile Libya'nın yurt dışındaki varlıkları dondurulmuş ve bir dizi uluslararası görüşme gerçekleştirilmiştir.

11 Mart 2011'de Avrupa Konseyi olağanüstü olarak toplanmış ve askerî müdahale seçeneğini reddedilmiştir. Fransa ve İngiltere kuvvet kullanımını desteklerken, diğer ülkeler, özellikle de Almanya, Libya'ya asker gönderme konusunda isteksiz davranmıştır. Libya Krizi'nde, Avrupalılar'ın güvenlik ve savunma politikası oluşturma çabalarına rağmen, NATO bir defa daha Avrupa ve çevresinde en etkili aktör olduğunu kanıtlamıştır. Tüm bu gelişmeler, NATO-AGSP ilişkilerini bir kez daha gözden geçirme gereksinimini doğurmaktadır.²⁰⁵ AB'nin Libya Krizindeki eksiklikleri aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

2.5.2.1. Ulusal Çıkar Uyuşmazlığı

Libya Krizi sürecinde Fransa ve İngiltere müşterek askerî müdahale çağrısında bulunmuştur. Avrupa Konseyi'ne gönderilen mektupta, uçuşa yasak

---

²⁰⁵ Claudia Louati, "Military Intervention in Libya: Where is ESDP?", **Nouvelle Europe**, Haber Tarihi: 20.04.2011, <http://www.nouvelle-europe.eu/node/1098>, (Military Intervention), (Erişim Tarihi: 02.12.2014).

bölge uygulamasının desteklenmesi ve askerî operasyona yönelik kapının açık bırakılması talep edilmekteydi. Fransa ve İngiltere'nin askerî güç kullanımı konusundaki söylemlerine karşın Almanya, askerî müdahaleye karşıydı. Alman halkının büyük kısmının askerî müdahaleye karşı olması ve yerel seçimlerin yaklaşıyor olması siyasilerin kararında etkili olmuştur. Almanya, Avrupa'nın kriz çözümlerinde sivil kimliğine vurgu yapmaktadır. AB'nin en büyük üç üyesi arasında anlaşma ihtimalinin bulunmaması, Avrupa'nın savunma ve dış politika alanlarında entegrasyonunu geliştirmesi önündeki potansiyel engeldir.²⁰⁶

Avrupalılar arasındaki anlaşmazlık, AB'nin Libya'ya askerî AGSP misyonu göndermesini müzakere etmesini bile imkânsız kılmıştı.

2.5.2.2. Fikir Ayrılığı

Fransa'da hükümetin, 2012 seçimleri öncesinde risk almak istememesi, Almanya'nın operasyonda ABD'nin yanında yer almak istememesi, ABD yanlısı AB ülkelerinin ABD'yi desteklemek adına operasyona dâhil olmak istemeleri, Libya'dan beklenen ekonomik çıkarlar gibi sebepler AB içinde Libya operasyonu ile ilgili bir fikir birliğinin olmadığını göstermiştir.²⁰⁷

2.6. OGSP'DE GELİNEREN DURUM

Avrupa Güvenlik Stratejisi'nin ana fikri, AB'nin güvenlik alanında küresel bir oyuncu olmak istemesidir. Küresel bir oyuncu olabilmek için güvenlik ve savunma stratejilerinde söz sahibi olmak gereklidir. Tehditlerle başa çıkmak için savunma hattını çok genişletmek, tehdit sınırı gelmeden bertaraf edebilme gereklidir. Kafkaslar, Orta Doğu, Kuzey Afrika AB'ye yakın sınırlardır, güvenliğin bu sınırlar dışında oluşturulması ve NATO/ABD ile birlikte hareket edilmesi önem taşımaktadır. Avrupa Güvenlik Stratejisi de bu amaca ulaşmak için politikalar üretmektedir. En büyük zafiyet askeri yeteneklerin gerektiği kadar geliştirilmemiş olmasıdır.²⁰⁸

Avrupa'nın savunma harcaması konusundaki yetersizliği, Avrupa savunmasının bütünleşmesiyle aşılabilir. Güçlü bir Avrupa askerî kabiliyetinin

²⁰⁶ Louati, Military Intervention, 20.04.2011

²⁰⁷ Louati, Military Intervention, 20.04.2011

²⁰⁸ Avrupa Güvenlik Stratejisi, Sayı 147, 30 Kasım 2004, **İnadına**, www.inadina.com/inadeski/sayi147/yayiny.htm, (Erişim Tarihi: 01.03.2015).

ABD'nin dış politika hedeflerinin elde edilmesine katkı sağlayabileceğini dikkate alarak, ABD yönetiminin Avrupa bütünleşme sürecini ve Avrupa savunmasının oluşturulmasını desteklemesi uygun bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Avrupa savunması için iki yol arasında seçim yapmak gerekebilir²⁰⁹; ilki, ABD ile ortaklaşa müdahale yetkisine sahip, kendi ulaştırma, iletişim ve lojistik imkânlarıyla donatılmış bağımsız bir Avrupa kuvvetinin oluşturulmasıdır. Böyle bir kuvvetin geliştirilmesi uzun süre alabilir. Çünkü bu kuvvete uzun menzilli havadan ve denizden taşıma kabiliyetinin kazandırılması, zamanında ve uzak mesafeden silah, mühimmat ve yiyecek ihtiyacını karşılayabilecek lojistik yeteneklerle destek sağlanması gerekmektedir. Ayrıca bu kuvvete, süratli manevra yeteneğine sahip bir Harekât Komuta Karargâhı tahsis edilmelidir. İkinci yol ise; Avrupa'da ve sınır komşularında sadece Petersberg görevlerinin ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir gücün oluşturulmasıdır. Avrupa'da ortak güvenlik ve savunma konusunda fikir birliği olmaması nedeni ile bu konu halen çok net değildir. AB Komisyonu Başkanı Jean-Claude JUNCKER, "Welt am Sonntag" gazetesine 10 Mart 2015 tarihinde verdiği röportajda bu durumun ipuçlarına rastlamak mümkündür. Çünkü Juncker açıklamasında; AB'nin kendi ordusunu kurması durumunda, üye ya da komşu ülkelerdeki barışa yönelik tehditlere daha güçlü karşılık verilebileceğini, Avrupa ordusunun ortak bir dış güvenlik politikası oluşturmada ve Avrupa'nın dünya içindeki sorumluluklarını yerine getirmesinde yardımcı olacağını ve Avrupa'nın ortak ordusunun Avrupa değerlerinin savunulması noktasında Rusya Federasyonu'na (RF) karşı daha etkili bir mesaj vermesine katkı sağlayacağını belirtirken; ortak bir Avrupa ordusunun, AB ülkeleri arasında bir daha asla savaş yaşanmayacağını tüm dünyaya göstermesi açısından sembolik bir önemi olduğuna ve NATO'yla rekabet olarak algılanması hususunun üye ülkeler arasında netlik kazanmadığı ve Avrupa'nın son dönemde itibarını önemli ölçüde kaybettiğine, hatta dış politikada pek ciddiye alınmadığına ilişkin farklı görüşlerin ortaya çıktığı belirtilmiştir.

Juncker'in gündeme getirdiği "Avrupa ordusu" oluşturulması fikrine, Almanya Başbakanı Angela MERKEL destek vermiştir. Almanya Hükümet Sözcü Yardımcısı, Federal Basın Evi'nde düzenlediği basın toplantısında Başbakan MERKEL'in Avrupa ordusu fikrine açık olduğunu ve Avrupa'da daha güçlü bir askeri işbirliğine gidilmesini olumlu bulduğunu ifade etmiştir. Ancak, bunun uzun vadeli bir gelişme ve "gelecek projesi" olabileceğini, bu nedenle konunun bir takvime bağlanamayacağını

---

²⁰⁹ "Avrupa Savunmasına Giden Yollar", Defense National, 2003.

belirtmiştir. Avrupa Ordusu fikrine, İngiltere Hükûmet Sözcüsü “İngiltere için Avrupa ordusunu asla söz konusu olamaz” şeklinde cevap vererek olumlu bakılmadığını beyan etmiştir. AB ülkelerinin Avrupa Ordusu oluşturma konusunda fikir birliğine sahip olmadığı düşünülmektedir. Başta İngiltere olmak üzere Polonya ve Baltık ülkeleri güvenliği NATO’nun sağladığını düşünmekte, buna karşılık bazı AB ülkeleri (Fransa ve Almanya başta olmak üzere) Avrupa ordusu fikrine sıcak bakmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NATO'NUN, ABD'NİN, TÜRKİYE'NİN AVRUPA'NIN GÜVENLİĞİNE ETKİLERİ; OGSP'DEKİ KIRILGANLIK VE YETERSİZLİKLER

3.1. NATO'NUN AVRUPA GÜVENLİĞİ İÇİNDE YERİ VE ÖNEMİ

3.1.1. NATO'nun Kuruluş Amacı²¹⁰

Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (North Atlantic Treaty Organisation-NATO) Washington Anlaşması ile BM'nin 51'inci maddesi çerçevesinde; uluslararası anlaşmazlıkları barışçıl yollardan çözmek, uluslararası ilişkilerin dostane ve barışçıl şekilde gelişmesini sağlamak, ekonomik iş birliğini teşvik etmek, üyelerinin bireysel ve kolektif yeteneklerini geliştirmek, üyeler arasında danışmalarda bulunmak, kolektif savunma sağlamak amacı ile 4 Nisan 1949 tarihinde kurulmuştur.

NATO'nun 28 adet üyesi olup üyeliğe katılma tarihleri aşağıdadır.²¹¹

1949	Belçika, Kanada, İzlanda, İtalya, Norveç, Portekiz, Danimarka, Lüksemburg, İngiltere, Fransa, Hollanda, ABD.
1952	Türkiye, Yunanistan,
1955	Almanya,
1982	İspanya,
1999	Polonya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan,
2004	Litvanya, Bulgaristan, Letonya, Romanya, Slovenya, Slovakya, Estonya,
2009	Arnavutluk, Hırvatistan.

NATO'nun organizasyon yapısı sivil askeri unsurlardan oluşmaktadır. Sivil ve askeri yapılar ilişkin görevler farklılaşmasına karşın, Genel Sekreterlik düzeyinde alınan kararlar doğrultusunda askeri ya da sivil müdahaleler sözkonusu olabilmektedir. Şekil-1'de görüleceği gibi sivil daimi temsilciliklere bağlı Nükleer Planlama Grubu ve Kuzey Atlantik Konseyi'nde oluşurken, askeri yapı askeri

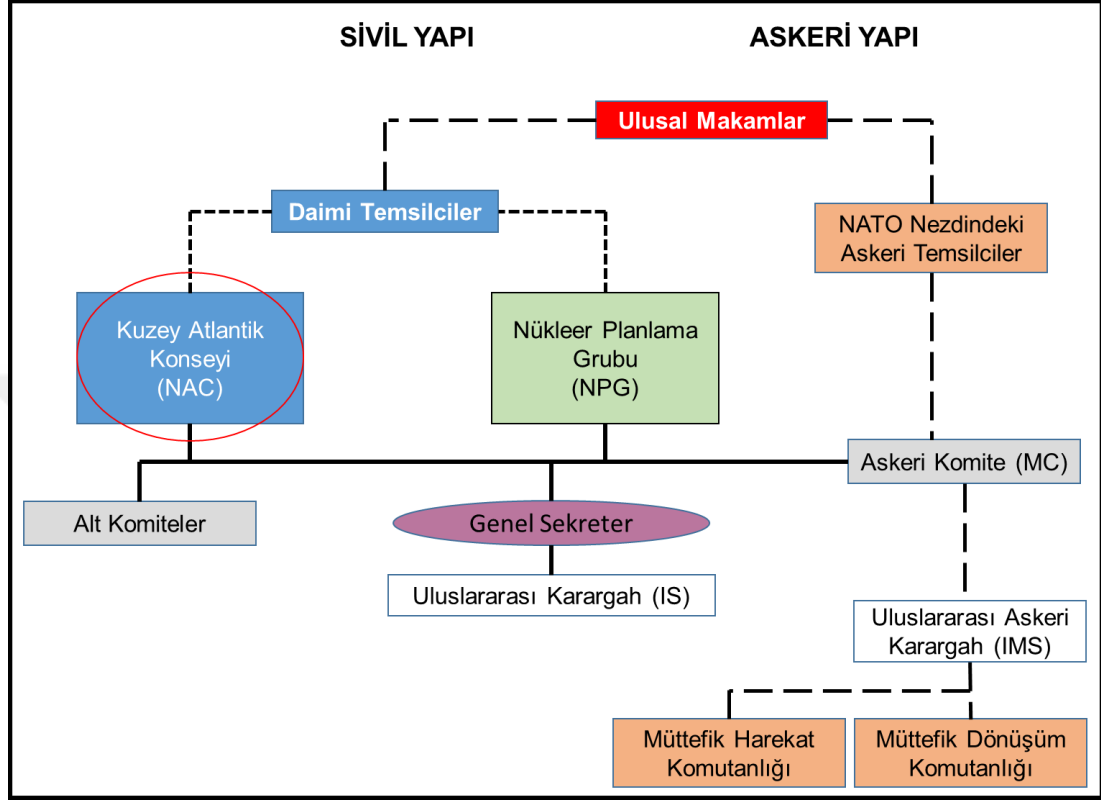
---

²¹⁰ NATO Formation, Membership and Purpose, Nisan 1949, http://www.johndclare.net/cold_war9_NATO.htm, (Erişim Tarihi: 21.03.2015).

²¹¹ NATO Official Website, <http://www.nato.int/nato-welcome/>, (Erişim Tarihi: 21.03.2015).

temsilciler ve askeri komitelerden oluşmaktadır. Her iki yapının yönetim birimi ise NATO Genel Sekreterliğidir. NATO'nun Sivil ve Askerî Yapısı aşağıdaki şekilde belirtilmiştir.

Şekil-1: NATO'nun Sivil ve Askerî Yapısı

Kaynak: Todd Sandler ve Keith Hartley, **The The Political Economy of NATO: Past, Present and Into the 21st Century**, Chambridge: Chambridge University Press,1999, s. 242.

3.1.2. NATO'nun Yeni Stratejik Konsepti²¹²

Stratejik konsept; NATO'da doküman hiyerarşisinde en üstte yer alır ve NATO'nun gelecekte ne yapmayı planladığını gösterir. Stratejik konsept Devlet/Hükümet Başkanları seviyesinde NATO zirvesinde onaylanır. NATO Stratejik

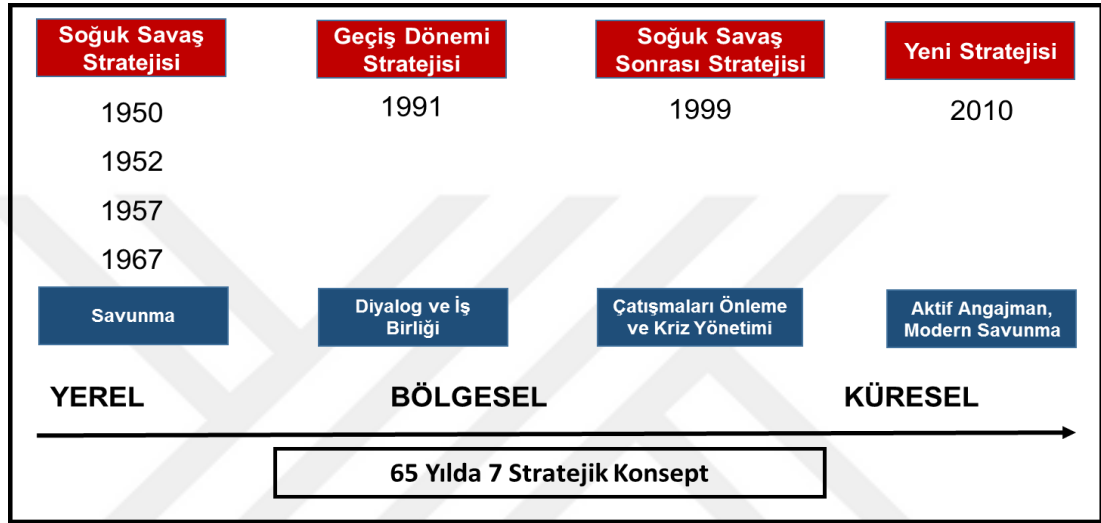
²¹² NATO Official Webside, "Active Engagement, Modern Defence", <http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>, (Erişim Tarihi: 21.03.2015); Emine Akçadağ-Alagöz, "NATO'nun Yeni Stratejik konsepti: Aktif Angajman, Modern Savunma", **Bilge Adamlar Stratejik Araştırma Merkezi** (BILGESAM Yayını), Haber Tarihi: 24.11.2010, <http://www.bilgesam.org/incele/1227/-nato%27nun-yeni-stratejik-konsepti--aktif-angajman--modern-savunma/#.VRADJtKsUeU>, (Erişim Tarihi: 21.03.2015); Dış Politika ve Araştırma Grubu, "Başlangıcından Bugüne NATO Stratejik Konseptinin Geçirdiği Evreler," Haber Tarihi: 22.12.2010, **Bilge Adamlar Stratejik Araştırma Merkezi** (BILGESAM Yayını), <http://www.bilgesam.org/incele/1221/-baslangicindan-bugune-nato-stratejik-konsepti%E2%80%99ningecirdigi-evreler/#.VRAC5dKsUeU>, (Erişim Tarihi: 21.03.2015).

konsepti genel olarak ittifakın temel görevlerine ve prensiplerine, stratejik bakış açısına, tehdit algılamasına, kuvvet yapılanması için esaslara yer verir.

Yeni Stratejik Konseptin gelişimi aşağıdaki tabloda olduğu gibidir. Soğuk savaş döneminde dört adet, geçiş döneminde bir adet, Soğuk Savaşın sonrası bir adet olmak üzere toplam 6 stratejik konseptten sonra son olarak 2010 da yeni stratejik konsept belirtilmiştir.

Şekil-2: Yeni Stratejik Konseptin Gelişimi

Tablo-6: Yeni Stratejik Konseptin Getirdiği Değişim/Dönüşüm

	1949	2010
Tehdit	- Konvansiyonel Tehdit, Varşova Paktı (Silahlı Saldırı)	- Konvansiyonel Tehdit, - Balistik Füzelerinin Yayılması - Nükleer Silahlar, Diğer Kitle İmha Silahları ve Atma Vasıtalarının Yayılması, - Siber Saldırıları , - Terörizm, - NATO Bölgesi Ötesindeki İstikrarsızlık ve Çatışmalar,
Görev	- Kollektif Savunma (5'inci Madde)	- Kollektif Savunma (5'inci Madde) - 5'inci Madde Dışı, - Kriz Yönetimi - İş Birliğiyle Güvenlik
Harekât Alanı	- Alan İçi (NATO Ülkeleri Toprakları)	- Alan İçi (NATO Ülkeleri Toprakları) - Alan Dışı (İttifakın Güvenliğini Doğrudan Etkileyebilen NATO Sınırlarının Ötesindeki Bölgeler),
Kullanılan Yetenekler	- NATO Ülkelerinin Askeri Yetenekleri	- NATO Ülkelerinin Askeri Yetenekleri, - NATO Ülkelerinin Sivil Yetenekleri, - Ortakların Askeri ve Sivil Yetenekleri
Üyeler	- 12 Ülke	- 28 Ülke - Ortaklar

Yeni Stratejik Konseptin Getirdiği Değişim/Dönüşüm temel hatlarıyla aşağıdaki tablo 6'da belirtilmiştir. Soğuk savaş döneminden itibaren sahip olunan stratejik konseptlerin temel argumanı savunma, güvenlik ve son olarak da işbirliğiyle güvenlik olmuştur (Şekil-3).

Şekil-3: Yeni Stratejik Konsept (Güvenlik İhtiyaçlarının Dönüşümü)

Yeni Stratejik Konseptin hazırlanmasında öne çıkan tehditler; terörizm, siber saldırılar ve balistik füzelerdir. Diğer tehditler ise; istikrarsızlık, konvansiyonel tehdit, nükleer silahlar, iletişim ve ulaşım yollarına bağlılığın getirdiği hassasiyetler, temel çevre ve kaynak kısıtları, sağlık sorunları, iklim değişimi, gıda ve su kaynakları vb. olarak sıralanabilir.

Yeni Stratejik Konseptin esasını oluşturan hususlar aşağıdadır.

Vizyon: Yeni tehditlere (Füze ve siber saldırısı) karşı tedbir alınması, güvenliğin ortaklarla daha yakın işbirliği yapılarak sağlanması, nükleer caydırıcılığın sürdürülmesi, enerji güvenliğine katkı yapacak yeteneklerin geliştirilmesi, reformların sürdürülmesi olarak belirlenmiştir.

Temel Görev ve Prensipler: Kolektif Savunma (Collective Defence), Kriz Yönetimi (Crisis Management), İşbirliğiyle Güvenlik (Cooperative Security)'tir.

Kolektif Savunma: NATO üyelerinin birbirlerini, Washington Antlaşmasının 5'inci Maddesi kapsamındaki saldırılara karşı savunacağı, İttifakın ortaya çıkan güvenlik sorunlarına karşı caydırıcılık ve savunma sağlayacağı hususlarını içermektedir.

Kriz Yönetimi: NATO'nun bir çatışma öncesini, esnasını ve sonrasını kapsayan kriz yelpazesinin tamamına cevap verecek (kuvvetli ve tek) politik ve askerî yeteneklere sahip olduğu, NATO'nun İttifakın güvenliğini etkileyecek krizleri yönetmek için, uygun politik ve askerî vasıtaları; krizler çatışmaya dönüşmeden önce, devam eden çatışmaları durdurmada ve çatışma sonrası istikrarı sağlamada aktif olarak kullanacağı konularını kapsamaktadır.

İşbirliği ile Güvenlik: İttifakın, uluslararası güvenliği sağlamak için ilgili ülkeler ve diğer uluslararası kuruluşlarla ortaklıklar yapacağı beyan edilmiş olup, Açık Kapı Politikası uygulandığı belirtilmiştir. BM ve AB ile sürmekte olan işbirliğine ilave olarak Rusya, Ukrayna ve Gürcistanla işbirliği faaliyetlerine önem verilmiştir. Rusya ile işbirliği faaliyetleri belirsizliğini korumaktadır.

Kurumsal Dönüşüm: Kurumsal dönüşümle ilgili olarak uluslararası ve sivil toplum kuruluşlarının yeteneklerinden yararlanılması, işbirliği ve karşılıklı çalışabilirlik ve NATO-AB ilişkilerinin geliştirilmesi kararlaştırılmıştır. Bu iki husus ışığında çeşitli sivil toplum kuruluşları ile irtibat kurularak, yetenek paylaşımı yapılmaktadır.

Karargâh Reformu: Karar verme, politik-askerî iş birliği, sivil bütçe yönetimi, komitelerin gözden geçirilmesi çalışmaları kapsamında yeni karargâh yapısına geçişi içermektedir.

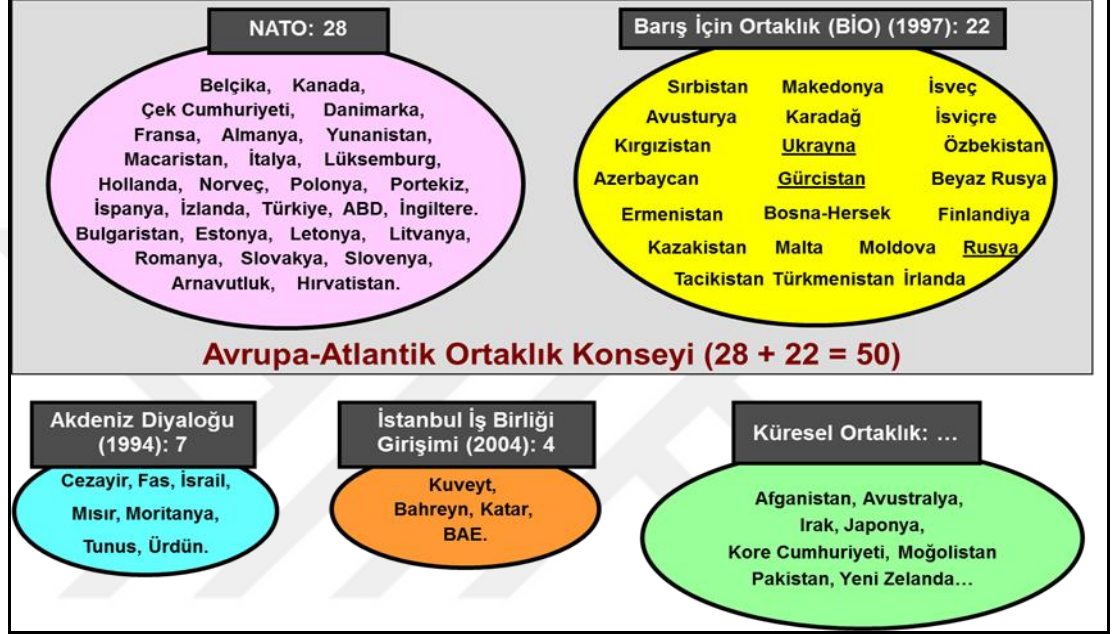
Askerî Dönüşüm: Aşağıda belirtilen hususlar Askerî yeteneklerin kaynakların uygun olarak kullanılması ile askerî dönüşümün yapılacağı hususlar olarak belirlenmiştir.

- Caydırıcılık ve Güvenlik
- Alan Dışı Harekât
  - Harekât Etkinliğinin artırılması,
  - Yeni Askerî Yeteneklerin (Stratejik İntikal, Komuta-Kontrol, Muhabere, İstihbarat-Keşif-Gözetleme, Füze Savunması, Eğitim İş Birliği) kazanılması,
  - Kaynakların Maliyet-Etkin Kullanılması,
  - Komuta ve Kuvvet Yapısının Geliştirilmesi.

NATO'nun Ortaklık Faaliyetleri

NATO'nun Barış için Ortaklık, Akdeniz Diyalogu, İstanbul İşbirliği Girişimi, Küresel Ortaklık gibi ortaklık faaliyetleri bulunmaktadır (Şekil-4).

Şekil-4: NATO'nun Ortaklık Faaliyetleri

Kaynak: Ortaklık Yoluyla Güvenlik, NATO Otan, <http://www.nato.int/docu/sec-partnership/sec-partner-turkish.pdf>, (Erişim Tarihi: 21.03.2015); "Akdeniz Diyalogu", <http://www.nato.int/docu/comm/2004/06-istanbul/press-kit/011.pdf>, (Erişim Tarihi: 21.03.2015).

NATO-Rusya Federasyonu (RF) İlişkileri

NATO-RF Konseyi: NATO-RF işbirliği vasıtası ile oluşturulmuş olan konsey ile icra edilen NATO-RF askeri iş birliği faaliyet alanları lojistik desteğin ve olanakların sunulması, deniz haydutluğu ile mücadele, terörizmle mücadele, denizde arama kurtarma, füze savunması, askerî akademik değişim programı geliştirmektir.

NATO-Ukrayna İlişkileri: NATO-Ukrayna ilişkileri düzenlenmekte olup, Bakanlar ve Büyükelçiler düzeyinde ilişkinin tesisi ve NATO ile ortaklık ilişkilerinin geliştirilmesi; Prensipler çerçevesinde Yıllık Ulusal Planlar vasıtası ile ilişkileri en üst düzeyde tutmaya çalışılmaktadır. Son gelişmeler çerçevesinde NATO'nun Ukrayna krizi ile ilgili olarak kararları: krizin uluslararası diplomatik yollarla çözümü, etnik/dini grupların temel insan hak ve hürriyetlerinin korunması, bölgede süratle istikrarın

sağlanması, Ukrayna'nın toprak bütünlüğüne destek, Rusya ile iş birliğinin askıya alınması, NATO Kriz Yönetim Sisteminin işletilmesi, Karadeniz Havzasının güvenliği, Montrö Boğazlar Sözleşmesinin ihlal edilmemesidir.

NATO-Gürcistan İlişkileri: Gürcistan'la ilişkiler, özellikle 2007'deki Rusya-Gürcistan krizinden sonra daha da artmıştır. Bu yoğunlaştırılmış Diyalog Programı ve NATO ile ortaklık ilişkilerinin geliştirilmesi hususlarını içermektedir. Yıllık Ulusal Planlar ile ilişkiler sürdürülmektedir.

Temas Ülkeleri: NATO Küresel Ortaklık çerçevesinde bazı ülkelerle temas halindedir. Temas ülkeleri üç grupta sınıflandırılmaktadır.

- NATO harekâtına birlik katkısı sağlayan ülkeler,
- Özel stratejik önemi haiz ülkeler,
- NATO'nun ilişki kurmakta fayda gördüğü ülkeler,

NATO'nun ortaklık faaliyetlerinde son olarak Ukranya ve Gürcistan ile gelecekte Üyelik Eylem Planına davet edilmesi kararlaştırılmış ancak Rusya'nın tepkisi nedeniyle süreç yavaşlatılmıştır. Diğer yandan Sırbistan ile Bireysel Ortaklık Eylem Planı geliştirilmiştir.

3.1.3. NATO'nun Dönüşümü

2010 yılında Lizbon Zirvesinde Yeni Stratejik Konsept kabul görmüştür. Yeni Stratejik Konsept Akıllı Savunma Girişimi (Smart Defence) ve İrtibatlandırılmış Kuvvetler İnisiyatifi (Connected Forces Initiative) prensiplerinin üzerine inşa edilmiştir.

Akıllı Savunma Girişimi (Smart Defence): Akıllı Savunma Girişimi, savunma harcamalarında meydana gelen kayda değer azalmanın NATO'nun kolektif savunma yeteneklerine ilişkin olumsuz etkilerinin azaltılmasını hedeflemektedir. Temel olarak girişimde, geliştirmede, üretimde, kullanımda ortaklık anlayışıyla; NATO'nun ihtiyaç duyduğu yeteneklerin çok uluslu iş birlikleri ile geliştirilmesini, ülkelerin sahip olduğu kritik yeteneklerin bir havuzda toplanmasını, bazı ülkelerde bulunan mevcut eğitim altyapılarının diğer müttefik ülkeler tarafından da kullanılmasını, yetenek ihtiyaçlarının önceliklendirilmesini öngörmektedir.

İrtibatlandırılmış Kuvvetler İnisiyatifi (Connected Forces Initiative): İrtibatlandırılmış Kuvvetler İnisiyatifi'nin amacı; ISAF ve diğer harekâtlarda kazanılan

birlikte çalışabilirliğin, eğitim/öğretim faaliyetlerinin genişletilmesi, tatbikatların artırılması ve teknolojinin daha etkin kullanılması suretiyle sürdürülmesi; NATO kuvvetlerinin her ortamda kendi içinde ve ortak ülkelerle birlikte harekât icra edebilmesini sağlamak; inisiyatif kapsamında, milli karargâhların NATO ile irtibat ve etkileşiminin geliştirilmesi öngörülmektedir. Yeni Stratejik Konseptin kabulünün sonrasında NATO'yu etkileyen gelişmeler şekil-5'de sunulmuştur.

Şekil-5: Yeni Stratejik Konseptin kabulünün sonrasında NATO'yu Etkileyen Gelişmeler

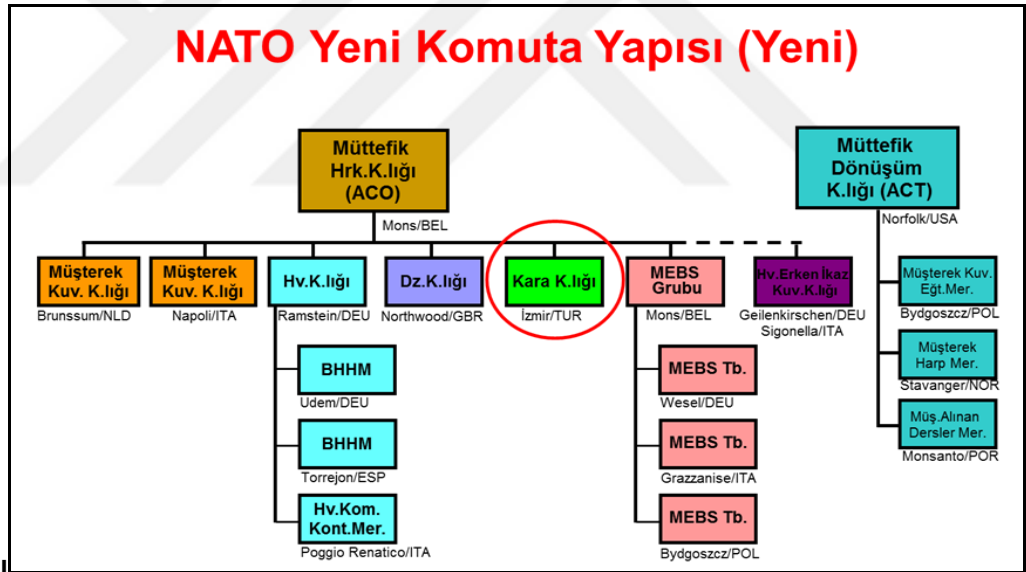
3.1.4. NATO Komuta Yapısı

NATO'nun komuta yapısı; soğuk savaş dönemi, soğuk savaş sonrası ve bugünkü çok tehditli ortam dönemi olarak gruplandırılabilir. Sabit kuvvetler yerini konuşlanabilir kuvvetlere dönüşmüştür. Günümüz tehditleri karşısında ise sabit ve konuşlanabilir kuvvetlerle işbirliği içinde olan muhasım bölgesindeki diğer kuvvetler önemli hale gelmiştir. NATO'nun yeni komuta yapısına dönüşüm dönemleri aşağıda olduğu gibidir. Dönüşüm sonucunda NATO'nun hâlihazırdaki komuta şekil 6'da sunulmuştur.

Tablo-7: Kuvvet Yapısının Dönüşümü

KUVVET YAPISI	DÖNEM	HAREKAT
Sabit Kuvvetler Takviye Kuvvetler	Soğuk Savaş	Caydırıcılık Harekata Hazırlık
Sabit Kuvvetler Konuşlanabilir Kuvvetler Mukabele Kuvvetleri	Soğuk Savaş Sonrası	Kosova Bosna Genişleme
Diğer Kuvvetler Konuşlanabilir Kuvvetler Mukabele Kuvvetleri	Bugün	Afganistan Libya Füze Savunması Siber Savunma

Şekil-6: Dönüşüm Sonucunda NATO'nun Hâlihazırdaki Komuta

Yapısı

Kaynak: "Background on NATO Command Structure Review", Haziran 2011, http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2011_06/20110609-Backgrounder_Command_Structure.pdf, (Erişim Tarihi: 21.03.2015).

3.1.5. NATO Zirveleri

Periyodik olarak icra edilen NATO zirvelerinden son yıllarda icra edilen Şikago ve Galler NATO Zirveleri ve alınan kararlar müteakip maddelerde belirtilmiştir.

3.1.5.1. Şikago Zirvesi

Şikago Zirvesi 20-21 Mayıs 2012 tarihinde icra edilmiş olup, Afganistan, NATO savunma paketi, ortaklar ile ilişkiler, caydırıcılık ve savunma yapısının gözden geçirilmesi ve füze savunması konularında kararlar alınmıştır.

Zirvede alınan kararları belirtecek olursak; Afganistan, özelinde Lizbon Zirvesinde imzalanan Uzun Vadeli Ortaklığın tüm yönleriyle 2014 yılına kadar ve sonrasında devam ettirileceği; Afgan yönetiminin ISAF ülkelerinin sağladığı güvenlik desteğinin 2014 sonrasında devam etmesini talep ettiği; 2014 sonrası için NATO liderliğinde yeni bir görevin geliştirileceği ve söz konusu görevin hukuki bir alt yapısının (BMGK kararı gibi) olmasının sağlanacağı; 2014 sonrasında NATO'nun Afgan Güvenlik Kuvvetlerine eğitim ve danışmanlık ile eksik yeteneklerin karşılanması şeklinde destek sağlayacağı; SACEUR'ün Harekât planını bu çerçevede güncelleyeceği belirlenmiştir.

Ayrıca savunma paketi, füze savunması ve ortaklar ile ilişkilere yönelik kararlar ele alınmıştır.

Savunma Paketi: NATO Savunma Planlama Sisteminin (NDPP), akıllı savunma, İrtibatlandırılmış Kuvvetler ve Temel Yetenekler ile ülkelerle yapılacak danışmaları daha etkin hale getirecek şekilde geliştirilmesi, çok uluslu yeteneklere erişimin esaslarının belirlenmesi, NATO Ortak Fon sisteminin gözde geçirilmesi, İrtibatlandırılmış Kuvvetler İnisiyatifinin uygulanmasına ilişkin esasların belirlenmesi ile Akıllı Savunma ve İrtibatlandırılmış Kuvvetlere ortakların iştirakine ilişkin esasların belirlenmesi konularını içermektedir.

Füze Savunması: Füze Savunması ile ilgili olarak; Rusya ile Balistik Füze Savunması konusundaki iş birliğinin öngörülenden daha yavaş ilerlediği, Füze Savunması Ara Yeteneğinin; Türkiye'de konuşlu erken ihbar radarı, ABD Komuta/Kontrol Muhabere Yönetimi ve Haberleşme Sistemi ile Aegis gemilerinden oluştuğu, Askerî yetkililerin; Füze Savunmasının başlangıç/tam harekât yeteneğine ulaşması konusunda çalışma yapması ve ilgili Daimi Savunma Planlarının gözden geçirilmesi ile görevlendirildiği belirtilmiştir.

Ortaklar ile İlişkiler: Bu kapsamda; ortaklık statüsü kazanmak isteyen ülkelere destek verileceği, AB'nin NATO açısından benzersiz bir stratejik ortak olduğu belirtilmiştir. Gelecekte olabilecek harekâtlarda, NATO ve AB'nin birlikte çalışabilirliğinin daha pratik hale getirilmesi gerektiği, ayrıca Suriye'deki gelişmelerin

artan bir kaygı ile takip edildiği, BM ve Arap Ligi'nin gayretlerinin kuvvetli bir şekilde desteklendiği, Annan Planının tam olarak uygulanması ve krize barışçıl bir çözüm bulunması gerektiği vurgulanmıştır.

3.1.5.2. Galler Zirvesi

2014 Yılı NATO Zirvesi 04-05 Eylül 2014/İngiltere' de icra edilmiştir. Zirvede; Afganistan'nın (ISAF, RSM, ANSF) durumu ve geleceği, NATO'nun geleceği, 2014 yılı sonrasında NATO'nun operasyonel hazırlık ve esnekliğinin artırılması, NATO yeteneklerinin idamesi ve modernize edilmesi, deniz güvenliğinin geliştirilmesi, NATO'nun iş birliğiyle güvenlik kapsamındaki rolü ve ortaklarla karşılıklı çalışabilirliğin geliştirilmesi, daha dengeli bir Transatlantik bağının temini, savunma harcamalarına yeterli kaynak ayrılmasının ve mali durum elverdiği ölçüde artırılmasının vurgulanması konuları görüşülmüştür.

Yapılan zirvede ABD NATO'nun ABD politikalarını takip ederek güvenlik ve savunma stratejisi oluşturması gerektiğini ve bu süreçte AB'nin ABD'ye yönelik önemli desteklerde bulunması gerektiğini vurgulamıştır. Buna karşılık AB bu tür konularda ilgili aktörler arasında işbirliği yapılması gerektiği ve OGDP'nin geliştirilerek bu işbirliğinin teorik arka planı haline getirilmesini ifade etmiştir. Bu hususta özellikle Fransa ve Almanya öncü rol oynarken, İngiltere NATO'nun etkinliğini muhafaza edilmesi gerektiği ve Baltık ve Orta Avrupa ülkelerinin Rusya'ya karşı korunması gerektiğini ifade etmiştir.

Galler Zirve Bildirisi; kapsamında önem arz ettiği değerlendirilen hususlar, müteakip maddeler halinde sunulmuştur. Bu maddeler aşağıda verilmiştir.

- Avrupa-Atlantik Güvenliğinin kritik bir dönemden geçtiği, Rusya'nın Ukrayna'daki faaliyetleri ile Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesindeki istikrarsızlıkların NATO'nun güvenliğini tehdit ettiği, ittifakın istikrarı sağlamak amacıyla Stratejik Konseptte belirtilen görevleri (Kolektif Savunma, Kriz Yönetimi ve İşbirliği ile Güvenlik) yerine getirmeye devam edeceği,
- NATO'nun hazırlık seviyesinin artırılması için "Hazırlık Eylem Planı"nın onaylandığı, Hazırlık Eylem Planı içerisinde, ittifakın doğu bölgesinde sürekli olarak kara, hava ve deniz unsurları bulundurulacağı,

Galler Zirvesi'nde uyum tedbirleri kapsamında sorumluluk sahasındaki muhtemel tehditlere karşı kullanılmak üzere, NATO Mukabele Kuvvetleri yapısı içerisinde Çok Yüksek Hazırlık Seviyeli Görev Kuvveti (Very High Readiness Joint

Task Force-VJTF) oluşturulacağı ve İttifakın doğu bölgesinde sürekli olarak komuta kontrol unsurları tesis edileceği kararlaştırılmıştır. Tehdit altındaki ittifak üyelerine daha çabuk destek verebilmek amacıyla; gerekli altyapı tesislerinin hazırlanması, malzeme ve teçhizatın önceden konuşlandırılması ve belirli üslerin tesis edilmesi konularında NATO'nun imkân ve kabiliyetlerinin iyileştirilmesi hususu da bir diğer uyum tedbiri olarak değerlendirilmiştir. Diğer yandan, Denizcilik alanında durumsal farkındalığın artırılması ve kapsamlı deniz harekâtı icra edilebilmesi amacıyla Daimi Deniz Görev Kuvvetlerinin güçlendirilmesi ve NATO Komuta yapısının etkin ve çevik olmasının temin edilemesi, bu kapsamda bölgesel odaklanma ve uzmanlıktan istifade edileceği, Polonya'daki Çok Uluslu Kuzeydoğu Kolordu Karargâhının hazırlık seviyesinin yükseltilmesi ve bölgesel iş birliği konusunda merkez olması yönünde yeteneklerinin iyileştirileceği hususları ön plana çıkmıştır.

Kolektif savunma konularına yönelik kapsamlı bir tatbikat programının takip edileceği, İrtibatlandırılmış Kuvvetler İniyatifi'nin, Hazırlık Eylem Planı'nın eğitim ve tatbikat unsurlarının karşılanmasında önemli bir araç olarak kullanılmasına olanak sağlayacaktır. NATO'nun Hibrit Savaşa karşı etkili şekilde mukabele etme yeteneğinin geliştirileceği, bu kapsamda tatbikat ve stratejik iletişim konularına ağırlık verileceği, Letonya'da kurulan Stratejik İletişim Mükemmeliyet Merkezi'nin bu alanda önemli katkılar sağlayacağı hususları özellikle Kuzey Avrupa'da NATO kapasitesinin kullanılması açısından kritik bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca savunma harcamaları ile ilgili olarak; Gayri Safi Milli Hâsılanın %2'sinin savunma harcamalarına ayrılması ve savunma harcamalarının en az %20'sinin ana silah teçhizat ve AR-GE faaliyetleri için tahsis edilmesi hedeflerinin korunacağı, bu standartların altında olan ülkelerin savunma harcamalarındaki azalmanın durdurulması ve NATO Yetenek Hedeflerinin gerçekleştirilmesi konularını gözden geçirmeleri gerektiği hususları değerlendirmiştir.

Galler zirvesinde, güvenlik ve savunma politikalarını doğrudan ilgilendiren Rusya'nın bölgedeki faaliyetleri, "Levant ve Irak İslam Devleti (İŞİD)" faaliyetleri, Suriye ve Libya meseleleri, Sahel-Sahra Bölgesinin durumu, Batı Balkanların istikrarsızlığı, Afganistan ile caydırıcılık faaliyetleri, balistik füze savunması konusu ve ortaklıklarla ilgili konular gündeme gelmiştir.

Ayrıca Rusya'nın bölgedeki faaliyetlerine ilişkin olarak; Ukrayna'ya askeri müdahalesinin kınandığı ve Kırım'ı ilhakının tanınmadığı, Ukrayna içindeki ve sınırındaki askeri birliklerini çekmesi ve Doğu Ukrayna'daki ayrılıkçı grupları

desteklemekten vazgeçmesi gerektiği ve Kırım Tatarları ve Kırım'daki diğer halklara uyguladığı ayrımcılığın endişe verici olduğu ifade edilmiştir.

Bu görüşmelerde, Rusya'nın temel uluslararası antlaşmaları (BM, Helsinki Nihai Antlaşması, AKKA) ihlal etmesinin Karadeniz güvenliğini uzun vadede olumsuz etkileyeceği ve Karadeniz'in Avrupa-Atlantik güvenliği için önemli olduğu, Karadeniz'de güvenlik ve istikrarın sağlanmasına yönelik kıyıdaş ülkelerin tesis ettiği işbirliği faaliyetlerine desteklenmesi ve bu desteğin sürdürülmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Diğer yandan, Rusya'ya karşı uygulanan yaptırımların (AB, G7 vb.) desteklendiği, askeri/sivil iş birliği faaliyetlerinin askıya alınması kararının geçerliliğini koruduğu, ancak NATO-Rusya ortaklığının stratejik değeri nedeniyle Rusya ile direkt bir angajmandan kaçınıldığı ve politik diyalog kanallarının açık bırakıldığı bakılması gereken ayrı bir konu olarak ön plana çıkmıştır.

Bu toplantıda öne çıkan en önemli görüşlerden bir diğeri de, Ukrayna'nın NATO'nun önemli bir ortağı olduğu, bağımsız ve istikrarlı bir Ukrayna'nın Avrupa-Atlantik güvenliği için kritik önemi haiz olduğu, Cumhurbaşkanı Poroşenko'nun Barış Planı'nın desteklediği, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Gözlem Misyonu ile AB Ortak Güvenlik ve Savunma Misyonu'nun Ukrayna'da önemli görevler ifa ettiğidir. Güney Kafkasya ve Moldova'da yaşanan çatışmaların temel Uluslararası Antlaşmalar, BM ve Helsinki Nihai Antlaşması çerçevesinde barışçıl yollarla çözülmesi gerektiği, Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan ve Moldova'nın toprak bütünlüğünün desteklenmesi gerekliliği ve Orta Doğu ve Kuzey Afrika'daki istikrarsızlıklardan derin endişe duyulduğu, söz konusu gelişmelerin NATO'nun güvenliğini etkilediği, olası NATO yardımı için bölgedeki gelişmelerin izlenmeye devam edileceği, hususlarına dikkat çekilmiştir.

Bu toplantıda alınan kararlardan dikkat çeken konulardan bir diğeri de "Levant ve Irak İslam Devleti (İŞİD)" ile ilgilidir. Bu toplantıda İŞİD'in başta Irak ve Suriye olmak üzere tüm uluslararası toplum için tehdit olduğu konusunda hem fikir olmuştur. İŞİD'in herhangi bir müttefikin güvenliğini tehdit etmesi durumunda kolektif savunma yükümlüğü kapsamında gerekenin yapılacağı belirtilmiştir. Ancak NATO-Irak Ortaklık faaliyetlerinin devam edeceği, Irak Hükümetinin istemesi halinde güvenlik kuvvetlerinin teşkili ve savunma kurumlarının tesisi faaliyetlerini içeren Savunma ve İlgili Kapasite İnşası faaliyetlerinin icra edilebileceği belirtilmiştir.

Galler Zirvesi'nde Suriye ile ilgili olarak; Esad Rejimi'nin kendi halkına uyguladığı şiddet eylemleri kınanmış ve Suriye Hükümeti'nin 30 Haziran 2012 tarihli

Cenevre Bildirisi kapsamında politika değişimi yapması önerilmiştir. Suriye krizi nedeniyle Türkiye, Lübnan ve Ürdün'ün milyonlarca mülteciyi fedakârca misafir etmeye devam etmesi karşılığında ortak çözümün üretilmesi ve söz konusu ülkelerin güvenliğinin sağlanması için Türkiye'ye PATRIOT füzelerinin konuşlandırılmasının NATO'nun ittifak üyelerini korumadaki kararlılığının önemli bir göstergesi olduğu belirtilmiştir. Diğer taraftan toplantıda Kimyasal Silahların Önlenmesi Teşkilatı-BM Ortak Misyonu ve Müttefikler tarafından Suriye'nin deklare edilmiş kimyasal silahlarının imhasının başarı ile tamamlandığı, ancak halen kimyasal silah varlığından endişe edildiği ve 12 adet kimyasal silah üretim merkezinin imha edilmediği ve Esad rejiminin, IŞİD'in Suriye'de ortaya çıkmasını ve bölgeye yayılmasını desteklediği, ancak mevcut durumda söz konusu örgütle mücadelede uluslararası desteğe ihtiyaç duyduğu konuları tartışılmıştır.

Zirvede Libya ile ilgili olarak ise; güvenlik durumunun kötüye gitmesinden ve devam eden şiddet olaylarından endişe duyulduğu, uluslararası desteği koordine etmekten sorumlu BM Misyonu'nun (UN Support Mission in Libya-UNSMIL) ateşkesi sağlamak ve milli birliği oluşturmak üzere önemli bir görev üstlendiği ve savunma ve güvenlik kurumlarının inşasında Libya'ya danışmanlık sağlanacağı ve söz konusu süreç sonunda Libya'nın Akdeniz Diyalogu'na katılımının gerçekleşebileceği karara bağlanmıştır.

Galler Zirvesi Sahel - Sahara bölgesiyle ilgili olarak ise; bölgede terörist eylemler ile silah ve uyuşturucu kaçakçılığının önemli bir tehdit olduğu ve NATO, Afrika Birliği ve AB'nin bölgede icra ettikleri faaliyetlerin memnuniyetle karşılandığı, bölge ülkelerinin talep etmesi durumunda NATO'nun her türlü desteği vereceği, tartışılmıştır.

Batı Balkanlarla ilgili, Sırbistan'ın NATO ortaklığı ile ilgili olumlu gelişmeler yaşandığı, 08 Haziran 2014 seçimlerinin Kosova için demokratikleşme adına önemli olduğu ve tarafların AB çerçevesinde yürütülen Belgrat-Priştina diyalog sürecine bağlı kalmalarının hatırlatıldığı; KFOR'un; geçtiğimiz 15 yıl içinde Kosova makamları ve AB ile iş birliği içerisinde görevini başarıyla sürdürdüğü, harekât kapsamında kuvvet indirimine şartların oluşmasına bağlı olarak karar verileceği ifade edilmiştir.

Son olarak Afganistan ile ilgili olarak, ISAF harekâtının İttifak tarihinin en büyük harekâtı olduğu, harekâtın sona ermesi ile birlikte NATO'nun Afganistan'a yönelik faaliyetlerinin; kısa vadede Kararlı Destek Misyonu, orta vadede Afgan

Ordusunun mali yönden desteklenmesi, uzun vadede NATO'nun Afganistan ile ortaklık ilişkilerinin geliştirilmesi kapsamında yürütüleceği görüşülmüştür.

Zirvede caydırıcılık ile ilgili olarak; nükleer, konvansiyonel ve füze savunma kabiliyetlerine dayanan caydırıcılık anlayışının ittifakın genel stratejisinin çekirdeğini oluşturduğu, ABD, İngiltere ve Fransa'nın sahip olduğu nükleer silahların ittifaka yeterli güvenliği ve caydırıcılığı sağladığı, füze savunmasının nükleer kabiliyeti tamamlayıcı bir unsur olarak görüldüğü, silahların kontrolü, silahsızlanma ve yayılmanın önlenmesi faaliyetlerinin güvenlik ortamının şekillenmesini direkt olarak etkilediği, Ukrayna'da yaşanan gelişmeler kapsamında Rusya'nın Silahların Kontrolü Anlaşmalarını (Vienna Belgesi, Açık Semalar Anlaşması ve Avrupa Konvansiyonel Kuvvetler Anlaşması) ihlal ettiği, Rusya'nın Orta Menzilli Nükleer Kuvvetler Antlaşması'na uymasının beklendiği vurgulanmıştır.

Balistik füze savunması ile ilgili olarak; kolektif savunma görevinin bir parçası olarak Balistik Füze Savunma kabiliyeti geliştirilmesine Lizbon Zirvesi'nde (2010) karar verildiği ve füze savunma kabiliyetinin Rusya'ya yönelik olmadığı, Avrupa-Atlantik bölgesi dışından olabilecek tehditlere karşı tüm Avrupa'yı korumak amacıyla öngörüldüğü bildirilmiştir. Ayrıca Şikago Zirvesi'nde (2012) alınan kararlar doğrultusunda oluşturulan Geçici Balistik Füze Savunma Kabiliyetinin mevcut durum itibarıyla operasyonel olduğu, mevcut tehditleri karşılamak için "Savunma Planlama Paketi"nin kabul edildiği, bu kapsamda öncelikli konuların; eğitim ve tatbikat, komuta kontrol, istihbarat, keşif, gözetleme, Balistik Füze Savunması, Siber Savunma ve krizlere mukabele kapsamında kara birliklerinin kabiliyetlerinin yükseltilmesi olduğu, Çerçeve Ülke Konsepti'nin zirvede onaylandığı ve bu kapsamda Almanya, İngiltere ve İtalya liderliğinde ittifak üyelerinin katılımıyla çalışma gruplarının oluşturulduğu vurgulanmıştır. Akıllı Savunma kapsamında, NATO'nun yetenek geliştirme ve birlikte çalışabilirliğin artırılması amacıyla AB ile müşterek çalışacağı, ittifak üyeleri ve AB ülkelerinin; stratejik hava taşıması, havada yakıt ikmali, tıbbi destek, denizde keşif, uydu haberleşmesi ve uzaktan komutalı uçuş sistemleri üzerindeki çalışmaların memnuniyet verici olduğu, yeni güvenlik ortamında ittifakın denizlerde olan etkinliğinin artırılması gerektiği, bu kapsamda ittifak deniz stratejisinin uygulama alanının genişletileceği, siber savunma ile ilgili olarak; gözden geçirilmiş ve Siber Savunma Siyasetinin onaylandığı, siber savunmanın Kolektif Savunma görevinin bir parçası olduğu ve meydana gelecek siber saldırının, Konsey onayına bağlı olarak 5'nci Madde kapsamında ele alınabileceği ve Nükleer Silahlanma ve Kitle İmha Silahları konusunda, İran'ın

Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu ile iş birliğini artırması ve Kuzey Kore'nin derhal nükleer ve balistik füze denemelerini ve ilgili faaliyetleri durdurması gerektiği ifade edilmiştir.

Zirve'de ortaklıklarla ilgili olarak; Berlin Ortaklık Siyaseti çerçevesinde ortaklık ilişkilerinin artırılarak sürdürüleceği, Akdeniz'de artan güvenlik sorunlarının Avrupa-Atlantik güvenliğini tehdit ettiği, bu kapsamda Akdeniz Diyalogu girişiminin önemini artırdığı, zirve'de, ortaklarla ilişkiler kapsamında Savunma ve İlgili Kapasite İnşası inisiyatifinin başlatılma kararının alındığı, NATO Genel Sekreter Yardımcısı'nın bu konuda Özel Koordinatör olarak görevlendirildiği, Gürcistan, Ürdün ve Moldova'nın bu sürece dâhil edildiği belirtilmiştir. Zirvede Gürcistan'ın NATO'ya üye olması eğilimi desteklenmiş, Rusya'nın Gürcistan'ın toprak bütünlüğüne ve egemenliğine saygılı olması ve Gürcistan'da yaşanan sorunlara AB, BM ve AGİT ile işbirliği içerisinde çözüm bulunması gerektiği kararlaştırılmıştır. Küresel problemlerin çözümü için Kapsamlı Yaklaşımın vazgeçilmez olduğu, bu alanda NATO'nun, BM, AB, Afrika Birliği gibi uluslararası kuruluşlarla işbirliği faaliyetlerini sürdürdüğü, NATO ve AB'nin ortak değerlere ve stratejik menfaatlere sahip olduğu, bu kapsamda NATO-AB arasındaki işbirliğinin, tarafların anlaşığı çerçevede artırılarak sürdürüleceği, NATO'nun AB üyesi olmayan ülkelerinin, AB güvenliği için çok önemli katkılar sağladığı, iki kurum arasındaki stratejik işbirliğinin devamı için AB üyesi olmayan NATO ülkelerinin icra edilen faaliyetlere tam katılımının sağlanması gerektiği ve enerji güvenliği konusunun; Ukrayna krizi, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da yaşanan gelişmeler ışığında önemini artırdığı, Konsey'in bu konuda bir sonraki zirvede sunulmak üzere bir rapor hazırlamakla görevlendirildiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak; 2014 Galler Zirve Bildirisinde;

- Başta mukabele ve hazırlık yeteneklerinin geliştirilmesi olmak üzere, önemli yapısal değişiklikler üzerinde durulduğu,
- Caydırıcılık ve kolektif savunma konularına özel vurgu yapıldığı ve 5'nci Madde kapsamında ittifak topraklarının korunmasına yönelik teminatın yenilendiği,
- Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da yaşanan gelişmelerin Avrupa-Atlantik güvenliğine tehdit oluşturduğunun açık olarak ifade edildiği ve bu kapsamda Doğu Akdeniz'e yönelik Akdeniz Diyalogu girişiminin öne çıkarıldığı,
- Enerji güvenliği konusuna öncelikli gündem maddesi olarak yer verildiği,

- Kara harekâtı icra yeteneğinin yanı sıra denizlerde de etkinliğin artırılmasına ve bu kapsamda İttifak Deniz Stratejisinin uygulama alanının genişletilmesine karar verildiği,
- AB ile iş birliğinin artırılması konusunun vurgulandığı,
- Afganistan'a yönelik, ISAF harekâtı sonrasında Kararlı Destek Misyonu ve müteakip döneme ilişkin yol haritasının ortaya konduğu,
- Karadeniz'in güvenliğinin sağlanması, Kırım Türkleri'nin haklarının gözetilmesi ve AB üyesi olmayan NATO ülkelerinin icra edilen faaliyetlere tam katılımının sağlanması gibi milli hassasiyetleri oluşturan ve çeşitli NATO platformlarında gündeme getirilen hususlara yer verildiği belirlenmiştir.

Şekil-7: Galler Zirvesi

3.1.6. Türkiye-NATO İlişkileri

1952 yılından bugüne kadar Türkiye, NATO'nun güçlü bir müttefiği olmuştur. NATO'nun bütün sivil ve askeri karargâhlarına personel görevlendirmiş; harekât, lojistik ve muhabere konularında NATO'ya çok geniş kapsamlı destek sağlamıştır. NATO kuvvet yapısındaki sekiz adet yüksek hazırlık seviyeli kolordunun bir tanesi İstanbul'da konuşludur. Çok Uluslu Deniz Güvenliği Mükemmeliyet Merkezi'nde Marmaris'te konuşludur. Türkiye Bosna-Hersek'teki IFOR ve SFOR'a, Adriyatik denizindeki Joint Guardian Harekâtına, Amber Fox, Allied-Harmony Harekâtları-Makedonya'ya, Libya Birleşik Korucu Harekâtına, Afganistan ISAF kuvvetine destek

sağlamış/harekâtların içinde yer almıştır. Barışı destekleme harekâtları olarak: Irak-Kuveyt Askeri Gözlem Misyonu, Gürcistan Gözlem Misyonu, Doğu Timor Destek Misyonu, Kosova Denetim Misyonu, Gürcistan Sınır Gözlem Misyonu, El-Halil Misyonu, Somali ve Sudan BM Harekâtı, Bosna-Hersek BM Koruma Kuvveti ve BM Bosna Hersek Misyonu, Althea Harekâtı, Sharp Guard Harekâtı, Alba Harekât, Kosova Gücü Harekâtı, Makedonya Konkardiya ve Proxima Harekâtları ve Afganistan'da Uluslararası Güvenlik Yardım Kuvveti (ISAF) gibi birçok NATO faaliyetinde aktif bir biçimde yer almıştır.

Yanı sıra, devam eden NATO harekâtlarına destek sağlanmaktadır. Bu harekâtları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz;

NATO Kosova Gücü (Kosovo Force): 12 Haziran 1999 tarihinde BM Güvenlik Konseyi'nin aldığı 1244 sayılı kararla, Kosova'da güvenliğin tesis edilmesi amacıyla oluşturulmuştur. Türkiye, harekâtın başlaması sonrasında vermiş olduğu etkin desteğini devam ettirmektedir.

NATO Okyanus Kalkanı Harekâtı: Aden Körfezi ve Somali açıklarında deniz haydutluğu ile mücadele kapsamında 30 Haziran 2009 tarihinde başlatılan harekâta Türkiye bir fırkateyn ile destek sağlamaktadır.

NATO Etkin Çaba Harekâtı: Akdeniz harekât alanında terörizmle mücadeleye yönelik olarak (Washington Anlaşması'nın 5'inci maddesi kapsamında yürütülen tek harekâttir) 26 Ekim 2001 tarihinde başlatılmıştır. Söz konusu harekâta aktif olarak destek devam etmektedir.

Kararlı Destek Misyonu (Resolute Support Mission-RSM): NATO Uluslararası Güvenlik Yardım Kuvveti'ni (ISAF) müteakip 01 Ocak 2015 tarihinden itibaren Afganistan'da başlayan NATO Kararlı Destek Misyonu kapsamında, Kabil-Bagram merkez olmak üzere 4 farklı bölgede eğitim, yardım ve danışmanlık faaliyeti icra edilmektedir. Türkiye, Afganistan'da ABD, Almanya ve İtalya ile birlikte "Çerçeve Ülke" rolünü üstlenerek, sınırlarının ötesinde güvenlik sorunları yaşayan bir ülkeye önemli katkılar sağlamakta, ayrıca Kabil Uluslararası Havaalanını da işletmektedir.

Son Dönemde Yaşanan Gelişmeler

2014 yılı NATO Zirvesi 4-5 Eylül 2014 tarihlerinde Galler-İngiltere'de icra edilmiştir. Zirvede NATO'nun geleceği, deniz güvenliğinin geliştirilmesi, NATO yeteneklerinin modernize edilmesi, NATO'nun operasyonel hazırlık ve esnekliğinin artırılması, güvenlik kapsamında ortaklarla karşılıklı çalışılabilirliğin geliştirilmesi,

daha güçlü transatlantik bağ konuları görüşülmüş ve daha güçlü bir dayanışma sergilenmiştir. Türkiye'nin coğrafi konumu nedeni ile NATO'nun ve AB'nin güvenliğindeki rolün önemine vurgu yapılmıştır. Bu gelişmeler uzun dönemde Türkiye'nin askeri yeteklerini geliştirmesine katkı sağlayacaktır.

Türkiye'nin NATO ile ilişkilerde Prensipleri

Türkiye-NATO ilişkileri değerlendirildiğinde, NATO'nun Türkiye'nin güvenliğine büyük katkı sağladığı, Türkiye'nin dış politikasına artı bir katma değer sağladığı, Milli Menfaatler çerçevesinde NATO ile ilişkilere devam edilmesinin, içinde bulunulan konjunktörde uygun bir hal tarzı olduğu görülmektedir. Bu çerçevede, Türkiye'nin NATO ile ilişkilerindeki prensipler aşağıdaki biçimde belirlenmiştir;

- 5'inci Madde kapsamında Kolektif Savunma,
- Konvansiyonel ve Nükleer Caydırıcılığın muhafazası,
- Kriz ve çatışmaların meydana gelmeden önlenmesi,
- NATO harekâtlarında yer alınması,
- Ortaklıkların geliştirilmesine destek sağlanması,
- Oy birliği ile karar alma esasının muhafazası,
- İkili sorunların NATO platformlarına taşınmaması,
- Türk Millî Savunma Sanayisinin NATO ile işbirliğinin artırılması,
- NATO'ya azami desteğin verilmesi,
- NATO-AB ilişkilerinde Çerçeve Dokümanına uyulması.

3.2. ABD'NİN AVRUPA'NIN GÜVENLİĞİNE ETKİLERİ

3.2.1. ABD ve Avrupa Arasındaki Farklılıklar ve Benzerlikler

"ABD ve Avrupa, birlikte küresel istikrarın eksenini ve dünya ekonomisinin lokomotifini olmalarının yanı sıra, küresel entelektüel sermayenin ve teknolojik öncülüğün merkezidirler. Ayrıca, dünyanın en başarılı demokrasilerine sahiptirler".²¹³

Politik birliğe sahip bir AB oluşturulmasının, politik bütünlüğünün derinliğine, dışa genişleme amacına ve politik kimliğinin yanı sıra ordusunu getireceği seviyeye bağlı olduğu düşünülmektedir. Ancak, Avrupalı devletlerin, birlikte hareket etseler dahi, ABD ile aralarındaki askeri yetenekler konusundaki farkı yakın gelecekte kapatamayacakları öngörülmektedir. 21. yüzyılın ilk çeyreğinde, ABD'nin tek küresel

---

²¹³ Zbigniew Brezezinski, "Living with a new Europe", **The National Interest** 60, 2000, s. 22.

güç olarak kalmaya ve NATO'nun baskın ortağı olmaya devam edeceği değerlendirilmektedir.

Diğer yandan, nükleer veya diğer Kitle İmha Silahlarının artması, Avrupa'nın sınırlı askeri kabiliyetleri ve tehdit unsuru olan ülkelere yakınlığı nedeniyle Avrupa'yı daha fazla tehdit edebilmektedir. Uluslararası sistemin bu karakteri, transatlantik bağın güçlendirilmesine destek olacağı ve Avrupa'nın güvende olabilmesi için Amerika'ya ihtiyaç duymaya devam edeceği değerlendirilmektedir. Bununla birlikte Avrupalıların Amerika'nın kıtasal büyüklüğüne ve küresel dünyadaki konumuna benzer şekilde, gelecekte Amerika'ya eş bir küresel güç olmayı arzu ettiklerine dair görüşlerin, ABD dış politika uzmanlarını bir ölçüde rahatsız ettiği söylenebilir. Çünkü ekonomik ve siyasal bütünlüğünü tamamlayan AB'nin ABD'nin potansiyel bir rakibi olacağı düşünülmektedir.

Gelecekte, Avrupa'nın ABD için bir rakip haline gelmekten çok ABD stratejisi için faydalı bir denge unsuru olarak kalması beklenmektedir. Bu bağlamda, ABD'nin Avrupa ile ortaklığını geliştirerek sürdürmesi uygun bir yaklaşım olacaktır. ABD'nin tek süper güç olarak, küresel üstünlüğü sonsuza kadar sürmeyecektir. Bu nedenle, Avrupa ve ABD'nin refah ve demokrasi için birlikte çalışabilecekleri bir ortaklığın kurumsal çatısını oluşturmak için neler yapabileceklerinin belirlenmesi önemli görülmektedir.

Genel anlamda Avrupa güvenlik sorunları kontrol altına alınmaya çalışılırken, ABD bu sorunları çözme yolları aramaktadır. Günümüzün güvenlik tehditleriyle mücadele yöntemleri konusunda, Avrupa ve ABD arasında önemli farklar vardır. Avrupa diplomasisi, uzlaşmaya dayalı güvenliğe daha çok değer verirken, ABD çıkarlarını korumak ve bölgesel güvenliği arttırmak maksadıyla, sınırlı müdahale harekâtı kapsamında şiddete dayalı güvenliğe odaklanmıştır. Bu bağlamda, Eurobarometre'de; ABD ve İsrail'in dünya barışı için tehlike oluşturan ilk beş ülke arasında değerlendirildiğinin ortaya çıkması dikkat çekicidir. Avrupa basınında bazı analistlerin yazılarında da bu tür değerlendirmeler görülmektedir.

Avrupalılar, savaş sonrası durumlarla başa çıkmakta daha hazırlıktır. Çünkü barışı sağlamanın ilk aşamada insanların kalplerini kazanmayı gerektirdiğini düşünmektedirler. ABD ise, savaşı kazandıktan sonra bile, toplumun güvenlik ve sosyoekonomik açıdan iyileştirilmesi yerine, savaş konumuna devam etmektedir. Bu nedenle, Avrupa'nın askeri yeteneklerini, ABD'nin ise savaş sonrası barış ve uzlaşmanın sağlanmasıyla ilgili kabiliyetlerini geliştirmeye ihtiyacı bulunmaktadır.

Avrupa güvenilir bir askeri kabiliyetten yoksun olduğu sürece, ABD ve AB askeri operasyonlarda uzmanlaşmaya dayalı bir işbirliğine gitmek durumundadırlar. İş bölümüne dayalı stratejik bir ortaklığın geliştirilmesini gerektiren bu ortaklık, ABD'nin çarpışma ve Avrupa'nın istikrar ve yeniden yapılandırma üstünlüğüne dayalı olmak durumundadır.

3.2.2. ABD'nin Avrupa Güvenlik Politikalarındaki Rolü ve Önemi

ABD'nin Avrupa ile ilgili temel dış politika prensipleri çerçevesinde, Atlantikçi bir Avrupa, Asya-Avrupa dengesi için önemlidir. Bu nedenle; Avrupa'nın Amerika'nın doğal ve öncelikli müttefiki olarak kalması arzu edilmektedir. Bağımsız bir Avrupa savunma kabiliyeti, ABD ile zıtlık içinde olmamalıdır. Çünkü NATO'nun politik birliği, askeri yeteneklerinin artırılmasından daha önemlidir. ABD Avrupa'nın bütünleşmesinden çok genişlemesinde daha fazla menfaat bulmaktadır ve genişlemiş bir NATO'dan yanadır. Bu kapsamda, NATO ve AB'nin daha büyük bir genişleme için ortak çalışması beklenmektedir.

ABD'nin Avrupa'ya yönelik politikası; barışın muhafazası ve refahın geliştirilmesi hedefleri istikametinde, politik, ekonomik ve askeri alanlarda ABD ile işbirliğini destekleyen; ticarete, yatırım fırsatlarına ve Atlantik ötesi işbirliğinin geliştirilmesine açık; barış içinde, demokratik, bölünmemiş, istikrarlı, müreffeh bir Avrupa'nın oluşturulması ve istikrarın doğuya doğru genişletilmesidir. Böylece, ABD'nin güvende olacağı ve ekonomik yönden güçleneceği kabul edilmektedir.

3.2.3. ABD ve NATO'nun Avrupa Savunmasındaki Rolünün Analizi

ABD'de, OGSP'nin gelişimiyle ilgili iki yaklaşım vardır: Eski ABD Dışişleri Bakanı *Colin Powell*, konuya ılımlı yaklaşarak NATO'nun ilgilenmeyeceği krizlerde AB'nin öncü rol oynayabilmesi için Acil Müdahale Gücü'nün geliştirilmesi gerektiğini savunmuştur. Eski Savunma Bakanı *Donald Rumsfeld* ise radikal bir tutum izleyerek AGSK'nin gelişmesinin ABD'nin gücünü azaltacağını ifade etmiştir.²¹⁴

---

²¹⁴ A. Seda Serdar, "Yıldız Savaşları'nın Oğlu ve AGSK: ABD'nin Bitmeyen Avrupa'nın Başlamayan Oyunu", *Stratejik Analiz Dergisi*, Cilt 2, Sayı 14, 2001, s. 45.

ABD'nin OGSP'yi desteklemesinin temel sebebi; askeri harcamaların yükünü Avrupa ile paylaşma düşüncesidir. ABD ayrıca Kıta Avrupa'sındaki etkisini yitirmek istememekte ve AGSP'nin NATO şemsiyesi altında gelişmesini savunmaktadır.

2003 yılında, Irak Savaşı nedeniyle, ABD ile AB'ye üye ülkeler arasında derin bölünmeler ortaya çıkmıştır. Avrupa ve ABD'yi bölen, tehlike karşısında sergilenen tutum değil, söz konusu tehlikenin ne olduğudur. Şu anda, ABD'nin odaklandığı konu terörizme destek veren devletlerdir. Oysa Avrupalıların başka bir sorunu vardır. Bu sorun iflasın eşiğindeki devletlerdir, çünkü bu devletlerden Avrupa'ya büyük insan göçleri söz konusudur. ABD güvenlikten bahsettiğinde; Orta Doğu'yu kastetmekte, Avrupa ise Afrika'yı ima etmektedir. Bugün Fransa ya da Almanya'da kurulmuş olan sosyal devlet mekanizmasını işlemez hâle getirmek için, bir Afrika ya da Magrip ülkesinden gelecek on milyon kişilik bir göç dalgasının yeterli olabileceği değerlendirilmektedir.

ABD, İslâm'ı bir dış sorun, AB ise iç sorun olarak algılamaktadır. Siyasal İslâm anlayışı, Avrupa toplumu içindeki Müslüman gruplar tarafından bir ölçüde temsil edilmektedir. ABD'deki İslâmcı kesim ise Avrupa'daki kadar güçlü değildir. ABD'de ilk defa 2007 yılı başında Minnesota Eyaletinden milletvekili olan bir Müslüman'ın Kuran'a el basarak yemin etmesi büyük tartışma yaratmıştır. ABD, AB'ye nispeten yabancı olduğu İslâm konusunda katı tavrını ortaya koyabilmektedir.

Kurulduğundan bu yana NATO'nun yapısını ve politikalarını etkileyen gelişmelerin, ABD'nin küreselleşme adı altında uygulamaya koyduğu stratejilerle uyumlu olması tesadüf değildir. Küreselleşmenin önüne geçilemediği ortamda, çıkarların uygulamaya konulmasında yalnızca ekonomik güçlerin kullanılması yetersiz kalabilmektedir. AB ekonomik başarısını askeri güçle birleştiremedikçe, küreselleşmenin nimetlerinden pay alamayacağını kavramıştır. ABD, Ortadoğu'nun nimetlerini kendi belirlediği kurallarla elde ederken, AB sadece gözlemci ya da ABD tarafından belirlenen politikaların uygulayıcısı olmuştur.

Sınırlarına doğrudan bir tehdit bulunmayan AB, küresel stratejik hedeflerine ulaşmak için NATO'ya tahsis ettiği yeteneklere ihtiyaç duymaktadır. NATO'nun ise Avrupa desteği olmadan ayakta kalabilmesi mümkün görülmemektedir. Bu ikilem, ancak karşılıklı çıkarların her iki tarafı da memnun edecek şekilde paylaşılması halinde faydalıdır. Uzun vadede, ulusal güçlerini AB kimliği altında etkinleştirmeye çalışan, Fransa ve Almanya gibi AB başat ülkelerinin tavrı bu konuda belirleyici olabilir.

Stuart Croft'a (2002) göre, NATO'nun desteğini almaksızın yapacağı her türlü harekâta büyük kayıp verme riskini göze almak zorunda kalacak olan Avrupa, "Askeri Operasyonel Bir Kuvvet" oluşturmak için karardır.²¹⁵ Yeni bir Avrupa kuvveti meydana getirilse bile, NATO desteğinin sağladığı imkânlar olmadan, yakın gelecekte kararlı bir şekilde hareket etme kabiliyetine ulaşabileceği şüphelidir. Ciddi krizlerin ortaya çıkması durumunda, Avrupa'nın NATO'dan bağımsız ve ABD'nin katkısı olmaksızın harekete geçebilmesi mümkün görülmemektedir. Ancak orta veya uzun vadede Avrupa savunma sanayi ve askeri planlamasının koordine edilmesiyle, bağımsız hareket edebilme yeteneğine sahip ortak bir Avrupa Kuvveti oluşturulabilir. Yinede AB'nin küresel bir askeri güç haline gelmesi oldukça zor görünmektedir.

Yanı sıra, AB içindeki üye devletler, Atlantik ötesi ilişkilerin önemi hakkında farklı görüşlere sahiptir. Çatışmalara katılmaya isteksiz hükümetler, Petersberg görevlerini sınırlandırılmış şekilde yorumlamaktadır. Fransa gibi güçlü bir Avrupa'dan yana olan ülkeler ise maksimalist bir anlayışla, ihtilâfların tümünde Petersberg görevleri için gerekli askerî kabiliyete sahip olunmasını savunmaktadır. Bu ülkeler Avrupa'nın, uzak bölgelerde büyük ölçekli çatışma harekâtlarında başarıya ulaşabilmek için kendi askeri kabiliyetine ihtiyacı olduğuna inanmaktadırlar. Minimalistler kabiliyetlerin NATO içinde geliştirilmesini vurgularken, maksimalistler bunun AB içinde olmasını savunmaktadır. Bu farklı anlayışların, NATO ve AB'nin birbirini takviye eden ve tamamlayan kurumlar olarak gelişmesini bir ölçüde engellediği söylenebilir.

3.3. TÜRKİYE'NİN AVRUPA'NIN GÜVENLİĞİNE ETKİLERİ

3.3.1. Türkiye'nin Avrupa Güvenliğindeki Rolü

Avrupa'nın güvenlik ve savunmasını güçlendirebilmek için Türkiye'ye ihtiyacı olduğu, genel kabul gören bir yaklaşımdır. Balkanlara, Kafkaslara, Orta Doğu'ya ve Akdeniz'e yakınlığı, Türkiye'ye son derece önemli bir stratejik sahanın ortasında kritik bir konum sağlamaktadır. Ancak, bu jeopolitik konuma rağmen, Türkiye Avrupa politikalarında ve uluslararası ilişkilerde yeterli derecede etkili olamamıştır.

Türkiye'nin coğrafi konumunun Avrupa'nın güvenliği için vazgeçilmez olduğu değerlendirilirken diğer yandan Türkiye'nin NATO'da ve uluslararası barışı koruma

---

²¹⁵ Stuart Croft, "Guaranteeing Europe's Security Enlarging NATO Again", **The Royal Institute of International Affairs** 1944, Cilt 78, Sayı 1, Ocak 2002, ss. 97-114.

operasyonlarında edindiği deneyimleri, büyük askerî harcamaları ve insan gücü ile birliğe katılımının ardından AGSP yapılarına önemli katkılarda bulunabileceği düşünülmektedir.

Türkiye başlangıçtan beri, Avrupa güvenliği için gerekli kararların alınması sürecine doğrudan katılımının sağlanması üzerinde önemle durmuştur. Türkiye'ye göre bu düzenlemeler, ortak bir Avrupa savunma ve güvenlik sistemi çerçevesinde olmalıdır. Türkiye, BAB içinde elde etmiş olduğu hakların korunması bakımından AGSP içinde etkin olarak yer almayı savunmaktadır. AB tarafından düzenlenen operasyonların hazırlanması ve planlanmasında olduğu kadar, karar alma mekanizmasında da bir ortaklık istemektedir.

Türkiye NATO imkân ve yeteneklerinin kullanımında NATO'dan gelen hakları çerçevesinde "Veto" hakına sahiptir. AB'nin NATO imkân ve yeteklerini kullanacağı harekâtlarda Türkiye'nin onayının alınmasının ve karar mekanizmasına eşit katılımın sağlanmasının önemli olduğu belirtilmiş, AB'nin Türkiye'yi AGSP mekanizmalarından ayrı tutma yaklaşımı nedeni ile NATO kaynaklarının AB tarafından kullanımı bloke edilmiştir. Ankara Mütabakatı ile AB'nin NATO imkân ve yeteneklerinde Türkiye ile Yunanistan arasında çıkacak bir sorunda kullanılmaması şartı ile istifa etmesi kabul edilmiş ve Nice uygulama dökümanına dâhil edilmiştir.²¹⁶

Türkiye'nin tam üyeliği, öncelikle AB Strateji Belgesinde öngörülen AB'yi özellikle askeri ve coğrafik katkılarıyla küresel aktör olma hedefine yaklaştırabilecek rol üstlenebilecektir. Bu anlamda bölgesel tehditlere daha etkili karşı koyabilecek kapasiteye sahip olacaktır. Strateji Belgesinde sayılan bölgesel tehditlere daha etkili karşı koyabilecektir. Türkiye'nin coğrafik ve tarihsel birikimi Ortadoğu, Orta Asya ve Kafkasya ile ilişkilerde AB'nin lehine önemli düzeyde gelişmelerin olmasına fırsat tanıyacaktır. Bu da, AB'nin bölgede Rusya Federasyonu, ABD ve Çin'e karşı üstünlük sağlaması anlamına gelmektedir. Coğrafik açıdan tehdit unsuru olan bölgeye yakın konumda bulunan Türkiye, AB'nin tehditlere karşı bir üssü olarak kullanılabilir potansiyele sahiptir. Bu sayede AB enerji kaynakları ve güzergâhlarının güvenliği sağlanmış olacak ve küresel düzeyde kritik bir aktör olma yolunda avantajlara sahip olacaktır.

AB Komisyonu, Türkiye'nin AB üyeliğinin etkileri üzerine hazırladığı bir raporunda, Türkiye'nin, AB'nin güvenliği ve korunmasına önemli katkılar sağlayacağı

---

²¹⁶ O. Lesser Ian, "Turkey Greece and the U.S. in a Changing Strategic Enviroment, Testimony Before the House International Relations Committee", Santa Monica, **RAND Research Project**, 2001.

belirtilmiştir. Komisyon görüşüne göre; “Türkiye’nin üyeliği durumunda, sayısız jeopolitik fırsatlar yakalanabilir ve çatışmalara gebe Ortadoğu Bölgesi istikrara kavuşturulabilir. Müslüman bir ülkenin Avrupa değerler topluluğuna dâhil edilmesi, tüm İslam dünyası için örnek teşkil edebilecek bir model oluşturabilir. Böylece, Avrupa’ya nakledilecek enerji kaynaklarının (petrol, doğalgaz) güvenliği sağlanabilir ve teröre karşı verilen uluslararası mücadele daha etkin yürütülebilir”.²¹⁷

Türkiye’nin birliğe katılması sonucu; AB’nin İran, Suriye ve Irak’la doğrudan komşu olmasının, AB’nin iç ve dış güvenliği için ciddi sorunlar doğuracağı yönünde Avrupa kamuoyunda görüşler de dile getirilmektedir. Ancak, AB’nin bu ülkelere komşu olmasının, parlamenter demokrasi, insan hakları, kadın hakları gibi çağdaş sosyal normların bölge halkları tarafından benimsenmesine katkı sağlayacağı ve bu gelişmenin AB’nin güvenliğine olumlu etki edeceği tartışılmaktadır.

Medeniyetler arasında en önemli kültürel ayrışma noktasında yer alan Türkiye’nin izleyeceği politikalar, AB’nin istikrarı ve güvenliği yanında küresel istikrar ve barış için de önemli etkiler doğurabilecektir. *Wallerstein’in* öngördüğü şekilde; Türkiye’nin katılımıyla, AB küresel ölçekte bir güç olma konumunu güçlendirecek aksi durumda ulaşabileceği en yüksek zirve noktasından önlenemeyecek şekilde inişe geçecektir. Ayrıca, Türkiye tam üyeliğe kabul edilmediği takdirde, AB’nin güvenliğine yönelik potansiyel risklerin bu bölgede oluşabileceği değerlendirilmektedir.

3.3.2. Türkiye’nin AB Güvenlik Stratejilerine Katkıları

Avrupa ülkelerinin büyük çoğunluğu için ortak bir güvenlik politikası oluşturulmasını sağlayabilecek asgari bir ortak tehdit vizyonuna ihtiyaç bulunmaktadır. Avrupalıların; askerî ve askerî olmayan risk ve tehditleri iyi tespit etmeleri, bunları belli bir öncelik sıralamasına sokmaları, ortak olan ya da olmayan risk ve tehditleri belirlemeleri ve bunların AB’ye üye ülkelerin tamamı tarafından üstlenilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, AB’ye üye ülkelerin korunması gereken ortak çıkarlarının yeniden tanımlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Avrupa bütünleşmesinin amacı, geçmişi arkada bırakarak ortak değerler temelinde bir gelecek inşa etmektir. Avrupa zaten etnik yapı ve kültür açısından çok farklı insanlara sahip bir kıtadır. Çoğu Avrupalı için, bütünleşmiş bir güvenlik modeli

---

²¹⁷ Manfred Perterer, “Yeni Sınırın Askeri Kalesi”, <http://www.byegm.gov.tr/haber/yen-sinirin-asker-kales/21973>, (Erişim Tarihi: 22.03.2015).

içinde Türkiye'nin gelecekteki rolü, BAB içinde daha önce üstlendiği destek rolüne ya da geleneksel NATO stratejisindeki rolüne benzemektedir. Türkiye'deki askeri liderlerinin yeni silah sistemleri ve kuvvet yapıları hakkında yapacağı seçimler, Türkiye'yi gelecekte ABD ile ortak olarak bağımsız hareket eden bir devlet olarak mı, yoksa daha geniş bir AB ile bütünleşmiş olarak mı gördüklerinin bir göstergesi olabilir. Her iki seçim de Türkiye'nin Batıdaki yerini garanti altına alsa da, ulusal güvenlik stratejisinin belirlenmesinde bazı farklar yaratabilecektir.

Türkiye'nin barış ve istikrar içinde kalkınmasını sağlayabilmesi, komşu ülkelerle karşılıklı güven oluşturmaya ve uluslararası ilişkilerde yeni bir işbirliği anlayışı geliştirmesine bağlı olacaktır. Bu maksatla AB ile bütünleşmeyi istemektedir.

AB içindeki güçlü devletlerin birliği kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmek istemeleri ve diğer üyelere baskıda bulunmaları halinde, AGSP konusunda müşterek karar alınmasında güçlükler doğurabilecektir. Bu maksatla, dört temel bütünleşme stratejisi izlenmektedir:

- Avrupa'nın gelecekteki savunma ihtiyaçlarını karşılayabilecek askeri yetenekler ve doktrin ile ilgili yeni bir vizyon geliştirilmesi,
- Öncelikli askeri yetenekler için işbirliğine dayalı araştırma, geliştirme ve tedarik faaliyetlerinin geliştirilmesi,
- Eğitim ve lojistik desteğin en optimal biçimde sağlanabilmesi için, ulusal ve uluslararası birliklerin bir havuzda toplanması,
- Müşterek güvenlik için büyük katkı sağlayabilecek bazı yetenek alanlarında ülkeler bazında uzmanlaşmaya gidilmesi.²¹⁸

AB dünyada siyasi anlamda da söz sahibi olabilmenin ve dünya sorunlarının çözümünde rol alabilmenin bir ön koşulu olarak askeri bakımdan güçlenmenin gerekliliğini anlamıştır. AB'nin bu çerçevede, sadece Avrupa kıtasında değil, dünyanın her köşesindeki sıcak noktalarda varlık gösterme gayretini önümüzdeki dönemde de devam ettireceği anlaşılmaktadır.

AGSP; Avrupa güçlerinin aynı anda birden fazla bölgede ve gerektiğinde Avrupa dışında kullanılabilmesini öngörmektedir. Diğer yandan NATO aynı anda üç büyük operasyon yürütmeyi hedeflemektedir. Avrupa güçlerinin; BM, NATO, AB komutası altında veya koalisyon kuvvetleri olarak operasyon icra etme olasılıkları,

---

²¹⁸ Michele Flournoy ve Smith Julianne, "European Defense Integration: Bridging the Gap Between Strategy and Capabilities", **CSIS**, New Defence Agenda, Ekim 2005, s. 11.

bu güçlerde birlikte operasyon yapabilme yeteneğine sahip olmalarını ve ortak iletişim sağlayabilmelerini gerektirmektedir. Bu nedenle müşterek operasyon konsepti ve prosedürleri önem kazanmıştır.

Geleceğin hazırlanması, ancak bugünden mümkün olabilir. Amerika'nın, Avrupa savunmasından çekilmesi veya NATO'nun ortadan kalkması, bugünden yarına gerçekleşecek düşünceler değildir. Ancak, dünyadaki stratejik dengeler büyük bir değişim içerisindedir ve 21. yüzyılın stratejik mimarisinin oluşturulması çalışması 1989 yılından itibaren başlatılmıştır.

Bazı AB ülkeleri Türkiye'nin jeostatejik konumundan dolayı birliğe dâhil olmasını ve böylelikle küresel bir güç olabilmenin mümkün olacağını, Ortadoğu, Hazar enerji havzaları ve Kafkas ülkeleri üzerinde etkinlik sağlayacaklarını değerlendirmektedirler.

AB ve NATO'nun genişleme süreçleri, neredeyse birbirleri ile çakışan zaman periyotlarında ve birbirini destekleyecek tarzda gerçekleşmiştir. Türkiye, NATO içindeki kritik konumu ve güçlü silahlı kuvvetleri ile Avrupa'nın güvenliğine önemli katkı sağlamıştır. Aynı katkının gelecekte AB için daha da artarak sağlanması daha da mümkün olabilecektir. Çünkü AB'ye yönelebilecek istikrar bozucu tehditlere karşı Türkiye bir kalkan vazifesi görebilecek konumdadır. Türkiye'nin coğrafi avantajlarından birisi de özellikle karadan ve denizden gelebilecek tehditlere karşı ülkenin savunulmasının nispeten kolay olmasıdır. Dört tarafının denizlerle ya da yüksek dağlarla çevrili olması bu avantajı sağlamaktadır. Bu açıdan Türkiye adeta bir kale görünümündedir. Diğer yandan Türkiye ile AB içinde geçmişte rakip olunan ülkeler arasındaki ekonomik büyüklük farkının, her geçen yıl azalması önemli bir avantaj olarak sunulmaktadır.

Özellikle Ortadoğu'da meydana gelen son gelişmeler, İran'ın nükleer güç olma çabaları ve RF'nin doğalgaz tekeli olma politikalarını sürdürmesi, AB'ye yönelik yeni risk ve tehdit alanlarını ortaya çıkarmaktadır. Bu risk ve tehditler, AB'ye üye olsun veya olmasın Türkiye için de söz konusudur. AB'nin güvenlik ve ekonomik çıkarlarının korunmasında, Türkiye'nin her iki bölgeye yakın coğrafi konumu nedeniyle önemini korumaya devam edeceği değerlendirilmektedir. Türkiye'nin yeni risk ve tehditler karşısında yalnız kalması halinde, ekonomik gelişmesi de olumsuz etkilenebilecektir. Bu durum, ülkede iç istikrarın bozulması ve iç güvenlikle ilgili tehditlerin artmasına neden olabilecektir.

AB'nin Türkiye'nin üyeliğini istemesi bir takım stratejik nedenlerledir. Orta Doğu, Kafkasya ve Karadeniz'e olan sınırları düşünüldüğünde, Türkiye'nin

üyeliğinin, AB'nin sınırlarının güneydoğuya doğru genişlemesini ve birliğin bu sorunlu bölgelerdeki çıkar yelpazesini genişleterek bölge ve dünya ilişkilerinde daha büyük bir ağırlık kazanmasını sağlayacağı değerlendirilmektedir. Türkiye gerek bölgesel gerekse küresel istikrara katkıda bulunarak AB'nin politik gücünü geliştirecek bir faktör olabilecek ve dış politika ve güvenlik alanında AB için yeni fırsatlar sunabilecektir.

3.3.3. Türkiye'nin Avrupa Birliğine, Askeri ve Siyasi Açından Katkıları

Avrupa Birliği, bugün adlandırılan şekliyle dünya ölçeğinde "ekonomik dev siyasi cüce" olarak yer almaktadır. Son genişlemesiyle dünyanın toplam GSMH içerisinde en büyük paya sahip olan organizasyonu olan AB'nin dünya üzerindeki siyasi ve askeri gelişmelere yön verebildiğini söylemek neredeyse imkânsızdır. Bu yaklaşımla Türkiye'nin, gerek güçlü bir askeri yapıya sahip olması, gerekse tarihten gelen güçlü bir mirasa sahip olması sebebiyle AB'nin gücüne güç katacağı açıktır.

AB'nin askeri güç anlamında Türkiye'ye vereceği teknolojik yenilik dışında fazla bir şeyi yoktur. Türkiye gerek Avrupa güvenlik ve savunma politikasında etkili olacak, gerekse söz konusu dünyadaki çatışmaların önlenmesinde katkıda bulunabilecek potansiyele sahip ülkelerden biridir. Nitekim mevcut üye ülkelerden hiçbirisi Türkiye'nin askeri ve savaş tecrübesine sahip değildir. Birde Türkiye AB'nin çıkarları bakımından kritik olan bölgelere yakın bir coğrafyada bulunması, konumu nedeniyle AB açısından çok değerli bir askeri güç ve ortama sahip olduğu kaçınılmaz bir gerçektir.²¹⁹

Türkiye'nin Ortadoğu ve Orta Asya Cumhuriyetleri ile milli ve manevi bağları, bunların yanında dünyanın en önemli enerji üretim bölgelerine yakınlığı ve bunların Avrupa'ya taşınacağı yolun üzerinde olması bazı açmazlarının yanında Avrupa Birliği'nin küresel bir güç olmasına katkıda bulunacaktır. Ayrıca Batı ve İslam dünyası arasında bir köprü de olacaktır. Sahip olduğu coğrafik konum nedeniyle Balkanlar'dan Kafkasya'ya ve Orta Asya'ya, Karadeniz ve Akdeniz havzalarından Ortadoğu'ya uzanan geniş bir alanda çok önemli bir stratejik güce sahiptir. AB'ye Türkiye üye olduğu takdirde Avrasya ile ilişkilerinin mevcut durumu ve geleceği AB'ye de önemli katkılar sağlayacak niteliktedir.

---

²¹⁹ Ali L. Karaosmanoğlu, "Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği Açısından Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri", *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, Cilt 4, Sayı 14, 2001, s. 161.

Türkiye'nin AB'ye üyeliğiyle, AB Türkiye'nin komşularına komşu olacak ve dünya siyasetinde daha etkin olacak ve hatta öncü bir rol oynama fırsatı bulacaktır. Çünkü Türkiye'nin NATO üyeliği, Kafkas ve Balkan ülkeleriyle işbirliği, ABD ile ilişkileri ve Müslüman ülkelerle ortak kültürü AB'nin küresel güç olma hedefine yaklaşmasına katkı sağlayacak unsurlardır. Bunun yanında Tablo-8'da belirtilen Türkiye'nin NATO'ya değişik alanlarda sağladığı maddi katkılar AB'nin güvenlik politikasına destek sağlayacaktır.

Tablo-8: Türkiye'nin NATO'ya Değişik Alanlardaki Maddi Katkıları

1.	NATO Askeri Bütçelerine Katkı Payı
2.	NATO Enfrastrüktür (Altyapı) Ortak Bütçesi Katkı Payı
3.	NATO Karargâhı Ortak Giderleri Askeri Temsilciliği Katkı Payı
4.	SHAPE Karargâhı Lojistik Destek Masraflarına Katkı Payı
5.	SHAPE Uluslararası Okul Bütçesine Katkı Payı
6.	NATO İttifak Kara Gözetleme Sistemi Karargâh Destek Hücresi Katkı Payı
7.	JAPCC (Joint Air Power Competence Çenter) Katkı Payı
8.	NATO Güney Bölgesi Müttefik Deniz Hava Kuvvetleri K.ığı Katkı Payı
9.	Güney Bölgesi Deniz Kuvvetleri Hücum ve Destek Kuvvetleri Bütçesi Katkı Payı
10.	NATO Güney Bölgesi Müttefik Denizaltı (SUBSOUTH) Katkı Payı
11.	CAOC (Combined Air Operations Çenter) Bütçeleri Katkı Payı
12.	Kolordu (İspanya/İtalya/Almanya-Hollanda/Türkiye/İngiltere) Bütçeleri Katkı Payı
13.	NATO Emekli Sandığı Askeri Personel Katkı Payı (IMS,SHAPE, NAPMA, NAMSA)
14.	NATO Muhabere Sahası Bilgi Toplama ve Kullanma Sistemi) Katkı Payı
15.	NAEW-C (NATO Early Warning-Command) Harekât ve Destek Katkı Payı
16.	NAEW-C Modernizasyon Katkı Payı
17.	NAMSA İdari Bütçesine Katkı Payı (TC-15/M-60/TOW/MLPS/M-113/STINGER)
18.	NAMSA Mühimmat Destek Silah Sistemi Ortaklık Komitesi Yıllık İdari Katkı Payı NATO SEA SPARROW Katkı Payı
19.	Uluslararası Özel Eğitim Merkezi(ISTC)-ALMANYA Katkı Payı
20.	Güneydoğu Avrupa Çokuluslu Barış gücü (SEEBR1C) Katkı Payı
21.	Avrupa NATO İstihkâm Eğitim Merkezi (ENTEC) İdari Katkı Payı
22.	NAMSA Radar Entegrasyon Sistemi (RIS) Bütçesi Katkı Payı
23.	Patlayıcı Mühimmatın Tesirsiz Hale Getirilmesi Teknik Bilgi Merkezi Katkı Payı

Türkiye, AB için modern ve güçlü ordusu ile Avrupa'nın güvenliğine katkı sağlama, güvenlik politikası uygulamasında yeni olanaklar elde etme, Avrupa ile Asya arasında çok amaçlı köprü tesisi, genç iş gücü oluşturma potansiyeli, geniş pazar yaratma olanağı, yabancı sermaye için uygun yatırım olanakları, Ortadoğu ve Kafkaslar üzerinde etkili olabilme yeteneği ile Radikal İslâm karşısındaki en büyük güç ve engel olma kapasitesini kullanması ile AB'nin küresel bir güç olmasına katkı sağlayacaktır.

3.4. AB'NİN ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA SİSTEMİNİ ŞEKİLLENDİREN KIRILGANLIKLAR

AGSP'ye ve bu çerçevedeki tarihsel sürece, Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramı ve Realizm kuramının zayıf devletlerin sistemdeki baskın gücün yanında yer alması yaklaşımı ile bakıldığında, sistemin geleceğini şekillendirme kapasitesine sahip olduğu değerlendirilen üç temel kırılma noktası görülmektedir. Bu kırılma noktaları, “üye devletlerin süreci belirleme gücü”, “kamuoyunun güvenlik ve savunma politikalarını etkileme gücü” ve “ABD'nin süreci yönlendirme gücü” olarak tanımlanmıştır. Şüphesiz ki, farklı bakış açılarıyla sürece bakıldığında, ekonomik sorunlar, askeri veya sivil kapasite sıkıntısı, jeopolitik etkenler gibi birçok farklı kırılma noktası da tanımlanabilir.

3.4.1. Üye Devletlerin Süreci Belirleme Gücü

AB, tek başına bir “ulus devlet” değildir. Üye devletlerin, özellikle güvenlik ve savunma politikalarını egemenlik alanlarının en önemli unsuru olarak değerlendirmesi²²⁰ nedeniyle; AB bütünsel bir dış politika, bu politikaya uygun hedefler veya strateji geliştirememektedir. Dolayısıyla, AB'nin dış politika alanındaki fonksiyonu, üye devletler arasında veya üye devletlerle Birlik organları arasında, eşgüdümü sağlayıcı bir takım araçlar geliştirmekten öteye geçememektedir. Üye devletlerin güvenlik ve savunma alanında bütünleşmeye yönelik göstereceği siyasi iradenin seviyesi, OGSP'nin gelişimi açısından önemli bir unsur olarak ön plana çıkmaktadır.²²¹ Üye devletlerin söz konusu belirleyici konumları, Liberal Hükümetlerarasıcılık perspektifinden bakıldığında, AB'nin ortak güvenlik ve savunma sisteminin geleceğini şekillendiren birinci kırılma noktası ortaya çıkarmaktadır. Bu kırılma noktasının en temel nedeni, alınan kararların oybirliği prensibine dayandırılması ve ulusüstü müzakerelerin üye devletlerin ulusal çıkar ve önceliklerini ortadan kaldırmamasıdır. Dolayısıyla, ulusal hükümetler kendi çıkarlarını sağlamak adına rasyonel ve stratejik hareket ederek en fazla faydayı sağlama arayışına girmektedir.²²² AB çatısı altında ulaşılan ortak politikalar ise Birliğin kapasiteleri bakımından en önde gelen üyeleri olan ve “üç büyükler” olarak adlandırılacak

²²⁰ Aykut Çelebi, **Avrupa: Halkların Siyasi Birliği**, İstanbul, Metis Yayınları, 2002, s. 98.

²²¹ M. Müftüler Baç, “Information Societies, New Terrorism: Its Impact on International Politics”, **Review of International Law and Politics**, Cilt 3, Sayı 9, 2007, s. 15.

²²² Gegout, s. 25.

İngiltere, Almanya ve Fransa'nın "en düşük ortak payda" da sağladıkları uzlaşmayı yansıtmaktadır. Bir başka ifade ile AB'nin tüm müzakerelerinde, topluluğun en güçlü ve büyük ülkeleri olan İngiltere, Fransa ve Almanya arasındaki pazarlıkların önemi oldukça büyüktür.²²³ Dolayısıyla, üye devletlerin süreci belirleme gücü olarak terimleştirilen birinci kırılmalılığı çözümlerken, üye ülkelerin ODGP ve OGSP'ye bakış açılarını ve ulusal güvenlik stratejilerini incelemek faydalı olacaktır. Ancak, bu süreçte bahse konu üç büyük ülkenin güvenlik ve savunma alanındaki bakış açıları diğer üye ülkelere nazaran daha fazla önem kazandığı da göz önünde tutulmalıdır.

İngiltere ile Fransa'nın, ODGP/OGSP eksenine konumlandırıldığında, iki uç noktayı temsil ettikleri görülmektedir. İngiltere, güvenlik ve savunma alanında ABD'nin gerisinde bir destekçi olarak; Fransa ise ABD'ye eşdeğer ve özgün bir oyuncu olarak hareket etme arayışındadır. Bir başka ifadeyle, İngiltere taktik ve faydacı bir güvenlik ve savunma anlayışına sahipken, Fransa bu alanda daha stratejik bir bakış açısına sahiptir.²²⁴ Geçmiş tarafından hâlihazırda kısıtlanmaya devam eden Almanya'nın pozisyonu ise diğer iki büyük devletten farklıdır. Almanya çoğu kez İngiltere, Fransa ve ABD arasında dengeleyici bir rol üstlenmektedir. ODGP/OGSP ekseninde merkezde yer aldığı söylenebilecek olan Almanya, ulusal-ulusüstü yapılanma konusunda da oldukça dengeli bir politika izlemektedir. Görüldüğü üzere üç büyük ülke arasında önemli bir görüş ayrılığı mevcuttur.

Her ne kadar Saint-Malo Bildirisi ile aksi düşünülmüş olsa da, İngiltere'nin transatlantik bağlara ve dolayısıyla NATO ve ABD'nin Avrupa güvenlik ve savunmasında birincil pozisyonda kalmasına olan geleneksel eğilimi, hiçbir zaman değişmemiştir. Bu anlamda İngiltere, ODGP/OGSP sürecinin daha ileri seviyelere taşınması bakımından en büyük Avrupalı engel durumundadır. Güçlü bir ODGP/OGSP açısından oldukça kritik öneme sahip olan İngiltere'nin söz konusu geleneksel yaklaşımı, İşçi Partisi'nin iktidarda olduğu Tony Blair ve halefi Gordon Brown dönemi için de geçerliliğini korumaya devam etmiştir.²²⁵ Müteakiben, Muhafazakâr kanat ve Liberaller arasında kurulan koalisyon hükümetinin de günümüze kadar olan dönemde, "Avrupacı" görüşlerin liderliğini yapması veya bu konuda güçlü bir destek vermesi söz konusu olmamıştır.

---

²²³ Moravcsik, European Community, ss. 20-21.

²²⁴ Klaus Brummer, **The Big Three and ESDP France, Germany and the United Kingdom**, Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, Kasım 2006, s. 7.

²²⁵ F. Stephen Larrabee, "The United States and the Evolution of ESDP", **RAND Corporation Reprint**, 2009, s. 47.

Bilindiği üzere Fransa'nın, ABD'nin Avrupa'daki rolüne yönelik bakış açısı, İngiltere'nin bakış açısından tamamıyla farklıdır. Fransa'ya göre, uluslararası kurum ve kuralları değiştirme kapasitesi bakımından değişimci (revizyonist) bir karakteri olan ABD, ulusal çıkarlarını ve hareket alanını maksimize etme arayışında olan bir oyuncudur. Dolayısıyla istikrar, ABD ile ortaklık kurularak değil, bölgesel güçlerin sayısını artırarak gerçekleştirilebilir. ABD'yi ortaklık kurmaya ikna etmenin tek yolu, ABD'yi dengeleyecek bir güce erişmektir.²²⁶ Kültür, dil, ekonomik çıkarlar ve politik etkileri bakımından ABD, Fransa'nın geleneksel etki alanı olarak gördüğü bölgeler üzerinde, küreselleşme dinamiklerinin de etkisiyle, her geçen gün artan bir oranda nüfuz sahibi olmaya başlamıştır. Dolayısıyla, Fransa'nın bakış açısına göre küreselleşme, "Amerikanlaşma" ile oldukça paralel bir yapıdadır.²²⁷ Bu tespitlerin, Fransa'nın neden Avrupacı kanadın liderliğine soyunduğunu ve ABD'nin Avrupa üzerindeki etkisini hafifletmeye çalıştığını açıkladığı değerlendirilmektedir.

Fransa AB'nin güvenlik ve savunma alanında bağımsız hareket edebilme kapasitesine erişmesini ve uluslararası seviyede güçlü bir güvenlik aktörü olarak rol oynamasını desteklemektedir. İkinci Dünya Savaşı'ndan itibaren, güvenlik ve savunma alanında görülen tüm Avrupalı girişimlerin başlatılmasının arkasında Fransa'nın yer alması, bu tespiti doğrular niteliktedir. 1998 yılındaki Saint-Malo Fransa-İngiltere zirvesinin, AB'ye ilk defa özerk bir güvenlik ve savunma rolü veren AGSP sürecini başlatmasının arkasındaki temel itici gücün, büyük oranda Fransa olduğu da yadsınamaz bir gerçektir.²²⁸ Ancak, yine aynı Fransa, bütün bu güçlü yapılanmanın ulusüstü kurumlar vasıtasıyla yönetilmesine ve karar verme yetkisinin ulus devletlerden ulusüstü seviyelere yükseltilmesine tamamen karşıdır. Böylesi bir yapı Fransa'nın liderliğini zayıflatacak ve sistemdeki dışlılardan sadece biri konumuna getirecektir. Koenig-Archibugi'nin aktarımıyla, Avrupa Parlamentosu'nun Fransız üyesi Jean-Louis Bourlanges'in bu konu hakkındaki ifadeleri, Fransa özelinde AB'nin üç büyük devletinin ODGP/OGSP'ye bakış açısını özetlemektedir. Bourlanges'e göre "Fransa, tıpkı Almanya gibi güçlü bir Avrupa, fakat tıpkı İngiltere gibi zayıf ulusüstü kurumlar istemektedir".²²⁹ Fransa'nın, Chirac

---

²²⁶ Tim Dunne, 'When the Shooting Starts': Atlanticism In British Security Strategy", **International Affairs**, Cilt 80, Sayı 5, 2004, s. 898.

²²⁷ Margaret Blunden, "France", içinde: Ian Manners ve Richard G. Whitman (Ed.), **The Foreign Policies Of European Union Member States**, Manchester: Manchester University Press, 2000, s. 42.

²²⁸ Hans Stark, "France and ESDP", içinde: Klaus Brummer (Ed.), **The Big Three and ESDP, France, Germany and the United Kingdom**, Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, Kasım 2006, ss. 13-15.

²²⁹ Mathias Koenig-Archibugi, "Explaining Government Preferences for Institutional Change in EU Foreign and Security Policy", **International Organization**, Cilt 58, Sayı 1, 2004, s. 140.

sonrası dış politikası için geleneksel çizgisinden tamamen ayrılmadan küçük sapmalar yaşadığını belirtmek gerekmektedir. Özellikle Sarkozy'nin yönetime gelmesi ile birlikte şüphesiz ki, Obama yönetimi de bu noktada önemli bir rol üstlenmiştir güvenlik ve savunma alanında, Fransa-ABD ilişkilerinin oldukça yakınlaşmaya başladığı söylenebilir. Bu doğrultuda, Fransa'nın ODGP/OGSP'ye yönelik bakış açısı, NATO'ya bir alternatif oluşturmaktan ziyade NATO'yu destekleyici bir yapılanma oluşturmaya doğru kaymaya başlamıştır. NATO'ya ve dolayısıyla ABD'ye rakip olabilecek bir Avrupa'nın, Fransa tarafından inşa edilmesi olasılığı da, Fransa'nın, NATO'nun askeri kanadına dönüşü ile birlikte oldukça düşmüştür.²³⁰ Dolayısıyla, Fransa için içerisinde bulunduğu güvenlik ve savunma platformundan ziyade asli öncelik konusunun, Fransa çıkar ve önceliklerinin gerçekleşebileceği ve liderliğinin sağlanabileceği politikaların izlenmesi olduğu görülmektedir.

Almanya'nın konumu ise diğer iki büyük devletten oldukça farklıdır. Her iki dünya savaşının da sorumlusu olarak görülen Almanya, sürecin başlangıcında “özne” değil “nesne” konumunda yer almıştır. Bu doğrultuda, Avrupacı-Atlantikçi ayrımının ilk belirtileri, Avrupa'da bütünleşme hareketleri için bir milat kabul edilen İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ertesinde, Almanya problemi üzerinden şekillenmeye başlamıştır. ABD ve İngiltere, Almanya'nın kaçınılmaz olarak sürece dâhil edilmesi gereken bir yapıtaş olduğunu savunmuştur. Bu yaklaşımın tam tersi olarak, Fransa ve savaşın en fazla vurduğu Kıta Avrupa'sının diğer devletleri ise Almanya'yı, kendilerini korumaları gereken en önemli tehdit olarak algılamıştır.²³¹ Müteakiben, Atlantikçi kanadın görüşlerinin somut hali olarak NATO'nun kurulması ve Avrupacı kanadın görüşlerinin somut hali olarak da BAB'nin kurulması ile bu alanda dengeli bir politika izlenmiştir. Batılı müttefikler Almanya'yı bir yandan kontrol altında tutarak diğer yandan kademeli bir şekilde Avrupa'ya entegre ederek, Almanya problemini çözüme kavuşturmaya gayret etmişlerdir. Böylece Almanya, tarihsel bir perspektifle değerlendirildiğinde, hem NATO'ya hem de BAB'ye oldukça kısa sayılacak bir sürede dâhil edilerek Avrupa'nın güvenlik ve savunmasında yeniden söz sahibi konumuna getirilmiştir.

Almanya'nın diğer Avrupa ülkeleri ile ilişkisi, İkinci Dünya Savaşı sonrası yaşanan “nesne” konumunun getirdiği acı tecrübeler nedeniyle büyük bir kırılma

---

²³⁰ Larrabee, s. 48.

²³¹ Ian Bache ve George Stephen, **Politics in the European Union**, Oxford: Oxford University Press, 2006, s. 89.

yaşayarak, ılımlı bir seyir izlemeye başlamıştır. Her ne kadar Almanya'nın dış politika rolü, diğer devletlerce açık bir şekilde tanımlanmış ve transatlantik ilişkiler ve Avrupa bütünleşmesiyle sınırlı tutulmuş²³² olsa da, savaş sonrası Almanya dış politikasının temel karakteri, çok taraflılık ekseninde, nispi olarak esnek, ulusal egemenlik yönelimli ve barışçıl olarak tanımlanabilir. Bu doğrultuda Almanya, Avrupa'yı yeniden birleşmenin ve yeniden yapılanmanın bir aracı olarak görmüş ve özellikle güvenlik ve ekonomi alanlarında izlediği bütünleştirici politikalar sayesinde önemli gelişmeler kaydetmiştir. Soğuk Savaş döneminde, Batı Bloğunun doğudaki ileri karakolu olarak konumlandırılan Batı Almanya, Berlin Duvarı'nın yıkılması ile Doğu Almanya ile birleşmiş ve giderek "merkez Avrupa" konumuna gelmeye başlamıştır.²³³ Bu durum, birleşmiş Almanya'nın, Avrupa güvenliği açısından yeniden bir tehdit doğuracağı endişelerini ortaya çıkarmış ve "Almanya problemi" yeniden dillendirilmeye başlanmıştır. Ancak, Almanya kendisine yönelik "problem" algısını oldukça iyi sezinleyerek "kendi kendini bütünleştirme"²³⁴, bütünleşme sağlamak adına barışçıl ve ulusüstü yapılanmalara destek veren bir görüntü izlemeye devam etmiştir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında adeta Almanya'ya yaşama şansı verilmesini sağlayan ABD, Almanya'nın uzun yıllar boyunca sağlam bir Atlantikçi görüntüsü çizmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bu nedenle Almanya açısından NATO ve dolayısıyla ABD, öncelikli konumunu genel olarak korumuştur. Ancak, Soğuk Savaş sonrasında, ABD ile Almanya arasındaki ilk önemli kırılma, 1991 yılındaki Körfez Savaşı'nda Almanya'nın aktif rol oynamaktan kaçınması ile gerçekleşmiştir. Almanya'nın değişen dış politika anlayışına göre, Körfez'de yaşanan büyüklükte bir savaşın, uluslararası barış ve istikrarı sağlama açısından olumlu sonuçlar doğurmayacağı değerlendirilmiştir. Müteakiben, Bosna ve Kosova'da yaşanan olaylar, Almanları savaşı reddetmekle, soy kırımını engellemek arasında bir ikileme düşürmüştür. Dolayısıyla Almanya, ilk olarak BM, AGİT ve BAB çerçevesinde ve müteakiben AB çatısı altında klasik savaşların yerini alabilecek ve kriz yönetimi operasyonlarını sağlayabilecek askeri müdahaleler yapma kapasitesine sahip

---

²³² Franco Algieri, Thomas Bauer ve Klaus Brummer, "Germany and ESDP", içinde: Klaus Brummer (Ed.), **The Big Three and ESDP: France, Germany and the United Kingdom**, Gültersloh: Bertelsmann Stiftung, 2006, s. 23.

²³³ Jeffrey Anderson, "Germany and European Centrality in the EU". İçinde: Simon Blumer ve Christian Lequesne (Ed.), **The Member States of the European Union**, Oxford: Oxford University Press, 2005, ss. 78-79.

²³⁴ Ingo Peters, "ESDP as a Transatlantic Issue: Problems of Mutual Ambiguity", **International Studies Review**, Cilt 6, Sayı 3, 2004, s. 388.

yapılanmalar oluşturma arayışına girmiştir. Böylece, ABD'nin küresel stratejisine hizmet etmeden ve aynı zamanda ABD desteğini kaybetmeden, çok taraflılık ekseninde güvenlik ve savunma politikası üretilebileceği düşünülmüştür.²³⁵ Soğuk Savaş sonrasında filizlenmeye başlayan ODGP/OGSP süreci, Almanya'nın çok taraflılık ekseninde geliştirmeye çalıştığı güvenlik ve savunma anlayışını aktif hale getirebileceği önemli bir uygulama alanı olmuştur. Doğu-Batı çatışmasının sona ermesi ile birlikte içsel sorunlarını büyük oranda çözüme kavuşturan Almanya, ODGP'nin yaratılmasında ve ulusal dış politikası ile uyumlu bir şekilde içeriğinin belirlenmesinde önemli bir yönlendirici olmaya başlamıştır. Böylece, bir yandan dış politika alanında Avrupa bütünleşmesinin hukuki bir tabana oturtulması sağlanırken, diğer yandan transatlantik ilişkilerin önemi Almanya vasıtasıyla AB seviyesinde teyit edilmiştir. Dolayısıyla, Soğuk Savaş sonrası Almanya dış politikası özgüven kazanarak aktif bir rol oynamaya ve Avrupalı ve transatlantik ortaklar tarafından kabul görmeye başlamıştır. Bu dönemde Almanya ABD, Fransa ve Rusya ile özel ilişkiler geliştirmiş ve AB çatısı altında küçük üye devletlerle büyük üye devletlerarasında bir köprü vazifesi görmüştür.²³⁶

2002 yılında Schwerin'de düzenlenen Fransa-Almanya zirvesinde, bu iki ülkenin kendilerini AB bütünleşmesinin itici gücü olarak tanımlamaları ve OGSP alanında daha ileri bütünleşme sağlanmasına çalışacaklarını açıklamaları, Almanya ABD ilişkileri açısından önemli bir kırılma olarak görülmüştür.²³⁷ Müteakiben, ABD'nin Irak müdahalesine karşı olumsuz tavır geliştiren Almanya, geleneksel Atlantikçi imajını büyük oranda değiştirmiştir. Ancak Almanya'nın pozisyonunu, Fransa'yla özdeşleştirmek çok doğru sonuçlar vermeyecektir. Fransa, ABD karşıtı dış politikasını Fransa liderliğinde bir Avrupa kimliği oluşturulması bakımından savunurken, Almanya hem daha güçlü bir transatlantiğe bağlanmadan yana hem de daha güçlü bir Avrupa ortaklığından yanadır.²³⁸ Almanya'yı özel kılan unsur, askeri tedbirlerden çok sivil tedbirlerin ön plana çıkarılmasını savunmasıdır. Almanya'nın günümüzdeki konumu, Fransa, İngiltere ve ABD'nin Avrupa'nın güvenlik ve savunması üzerinden sağlamaya çalıştıkları çıkarlarını dengelemek adına merkezde bulunmaktadır.²³⁹

---

²³⁵ Howorth, ss. 152-153.

²³⁶ Algieri ve diğerleri, s. 24.

²³⁷ Algieri ve diğerleri, s. 25.

²³⁸ Sevilay, Kahraman, "Avrupa Birliği ve Irak Krizi: Bölünmeden Yeniden Birleşmeye Uzun İnce Bir Yol", **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt 2, Sayı.4, 2003, (Avrupa Birliği ve Irak Krizi), s. 158.

²³⁹ Algieri ve diğerleri, s. 25.

İkinci Dünya Savaşı ertesinde girişilen tüm yapılanmaların en başından beri dâhil olan İtalya'nın geleneksel dış politikası, hem NATO hem de OGSP yanlısı olarak tanımlanabilir. Soğuk Savaş döneminden itibaren, ABD önderliğindeki NATO'ya büyük önem atfeden İtalya, 1998 yılından itibaren OGSP çerçevesinde geliştirilen tüm oluşumlara da katılmıştır. İtalya'nın, OGSP çerçevesinde oynadığı olumlu rolün altında yatan temel dinamik, lider ülkeler olarak öne çıkan İngiltere, Fransa ve Almanya tarafından, İtalya'nın lider ülkeler grubunun dışında tutulması endişesidir. Bu nedenle İtalya, askeri ve sivil oluşumlara, üç büyük ülkenin çok fazla gerisinde kalmayacak şekilde ve hatta bazı durumlarda, çok daha ileri seviyede katkı yapmaya çalışmaktadır. Bununla beraber, İtalya'nın güvenlik strateji dokümanlarının tamamında NATO ve OGSP'ye eş zamanlı olarak yer verilmekte ve kriz yönetimi operasyonları için oldukça büyük önem arz eden ulusal mobilize birliklerini, her iki yapılanma çerçevesinde kullanmaya hazır olduğu belirtilmektedir.²⁴⁰ Ekonomik ve askeri anlamda gelişmiş bir ülke olan İtalya, önemli bir savunma sanayine sahiptir. Dolayısıyla, söz konusu üstün özelliklerinin ulusal çıkarlarına hizmet eder kılınması ve en kötü ihtimalle, dördüncü büyük olarak sürecin karar verme ve yönlendirme aşamalarında geri planda kalmamak koşuluyla İtalya, dengeli bir güvenlik ve savunma politikası izlemektedir. Ancak aynı İtalya, Irak Krizi gibi sert bir güven testi gereken durumlarda, NATO ve dolayısıyla ABD'ye olan bağlılığını göstermekten çekinmemektedir.

İspanya, OGSP'nin güçlü bir destekçisi olduğunu, 2004 yılında yayınlanan Ulusal Savunma Direktifi dokümanında açık bir dille ifade etmiş ve ortak savunma, sivil ve askeri kapasitelerin geliştirilmesini ve BM Şartı'na bağlı olmak koşulu ile bağımsız kriz yönetimi operasyonlarında bulunulmasını desteklediğini bildirmiştir.²⁴¹ Ancak İspanya'nın ODGP/OGSP çerçevesindeki ulusal politikasını, "pragmatik Avrupalılaştırma" olarak tanımlamak yerinde olacaktır. Bunun nedeni, ekonomik, politik ve askeri kapasitesi bakımından lider ülke rolü oynaması zor olan İspanya'nın, AB'nin politik ağırlık merkezinin güneyden kuzeye doğru kaymasını, ulusal çıkarlarına uygun görmemesidir. İspanya'nın OGSP çerçevesinde, Avrupalı güçlerin ilerleme kaydetmesini desteklerken, karar alma sürecinde ve askeri operasyonlarda ulusal egemenliğe vurgu yapması ve her bir durumun ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiğini savunması, temelde bu endişeden kaynaklanmaktadır.

---

²⁴⁰ Giovanni Gasparini, "Italy and ESDP", içinde: Klaus Brummer (Ed.), **The Big Three and ESDP: Greece, Italy, Portugal and Spain**, Gütersloh: Bertelsmann-Stiftung, 2007, ss. 23-28.

²⁴¹ "National Defence Directive 1/2004", Madrid, Aralık 2004, ss. 3-13.

Ayrıca İspanya, OGSP'nin, NATO'nun Avrupalı ayağı olarak güçlendirilmesini ve NATO'nun asli güvenlik ve savunma sağlayıcı örgüt olarak varlığını devam ettirmesi gerektiğini savunmaktadır.²⁴² Dolayısıyla, İspanya'nın, güvenlik ve savunma alanında diğer küçük devletlere paralel bir strateji benimsediği görülmektedir.

Portekiz, NATO'nun kurucu üyelerinden biri olarak tarihsel ve politik tecrübeleri bakımından, Avrupa bütünleşmesinin önemli oyuncularından biridir. Portekiz, Salazar'ın diktatörlük rejimi sonrası başlayan uzun süreli bir reform sürecinin ardından, 1986 yılında Birliğe katılmıştır. Bu tarihten itibaren Portekiz'in Avrupalı kimliğini, güvenlik ve savunma alanı dâhil olmak üzere ön plana çıkardığı bir dönem başlamıştır. Portekiz, özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde, AB'nin proaktif bir üyesi olduğu imajını çizerek, 1998 sonrası aktif hale gelmeye başlayan AB'nin ortak güvenlik ve savunma sistemine tam destek vermiş ve önemli katkılarda bulunmuştur. Ancak, bütün bu Avrupalı duruşun arkasında, asli güvenlik ve savunma yapılanması olarak gördüğü NATO'ya olan bağlılığını gösteren bir takım ulusal politikalar mevcuttur. Portekiz'i, bir yandan AB'nin ortak güvenlik ve savunma sistemine tam destek verirken, diğer yandan NATO üyeliğini ön plana çıkararak kontrollü davranmaya iten temel hususun, "federalizm korkusu"²⁴³ olduğu söylenebilir. Bunun anlamı, büyük Avrupalı güçlerin baskınlığında kurulacak olası bir Avrupa Federasyonu modelinin, Portekiz'in egemenlik haklarını ve ulusal çıkarlarını ortadan kaldırma ihtimalinin yarattığı endişedir. Dolayısıyla, Portekiz de ulusal güvenlik ve savunma stratejisini bir denge mekanizması içerisinde yürütmeye çalışmaktadır.

Belçika ve Lüksemburg, Realizm'in, askeri ve ekonomik anlamda kapasiteleri düşük seviyede olan ülkelerin, hegemon gücün aksine hareket etmemesi ya da en azından tarafsız kalması gerektiği yönündeki yaklaşımının tam tersi istikamette bir savunma ve güvenlik politikası geliştirmektedir. Belçika ve Lüksemburg Avrupa'nın savunma ve güvenliğinin sağlanmasında, NATO'ya nazaran OGSP'yi daha fazla benimsemektedirler.²⁴⁴ Kapasite ve büyüklük bakımından Belçika ve Lüksemburg ile paralellik gösteren Hollanda ise güvenlik ve savunma alanında İngiltere ile hemen hemen aynı çizgide kalmaya özen göstermektedir. Bununla birlikte Hollanda, Avrupa

---

²⁴² Esther Barbe ve Laia Mestres, **The South and ESDP: Greece, Italy, Portugal and Spain**, Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 2007, ss. 53-54.

²⁴³ Laura C. Ferreira-Pereira, "Portugal and ESDP", içinde: Klaus Brummer (Ed.), **The Big Three and ESDP: Greece, Italy, Portugal and Spain**, Gütersloh: Bertelsmann-Stiftung, 2007, s. 33.

²⁴⁴ Howorth, ss. 153-154.

bütünleşmesini ve çok taraflılık ilkesini şiddetle savunmaktadır. Ancak Hollanda için kırmızıçizgi, NATO'nun hiçbir şekilde zayıflatılmamasıdır.

1981 yılında Birliğe katılan Yunanistan, sadece ekonomik ilişkilerini güçlendirmek adına değil, aynı zamanda Türkiye'ye yönelik olarak geliştirdiği güvenlik ve savunma politikalarının arkasına AB desteğini alma amacıyla da Birliğe katılmıştır. Yunanistan, Türkiye ile arasındaki güvenlik meselelerini, AB üye devletlerinin imkân ve kabiliyetlerini kullanarak çözüme kavuşturma ve ulusal çıkarlarını gerçekleştirme arayışına girmekten kaçınmamıştır. Ulusal güvenlik anlayışı çerçevesinde, Türkiye'yi asli tehdit unsuru olarak gören Yunanistan, bir yandan büyük miktarda savunma harcamaları yaparak, diğer yandan tüm Avrupalı güvenlik ve savunma yapılanmalarına dâhil olarak güvenliğini sağlama arayışına girmiştir.²⁴⁵

OGSP alanının tamamen dışında kalmayı tercih eden tek AB üyesi olan Danimarka'nın, güvenlik ve savunma politikasının merkezinde NATO bulunmaktadır. Danimarka'nın, OGSP'nin ulusal ve kültürel kimliğini tehdit ettiği yönünde endişeleri vardır. Danimarka'nın bu noktadaki endişesi, kapasite bakımından oldukça zayıf bir ülke olarak ulusal çıkarlarının OGSP çatısı altında silikleşeceği için. Bu nedenle Danimarka, OGSP çerçevesinde alınan kararlardan etkilenmemekte, ancak, dışarıda kalmış olmanın verdiği çekiciliği kullanarak OGSP'yi dolaylı yollardan etkileyebilmektedir.²⁴⁶ Finlandiya, İrlanda, Avusturya ve İsveç gibi geleneksel olarak tarafsız politikalar izleyen ülkelerin, 1990'lardan sonra hiçbir büyük güce bağlı olmayan ve kendilerine özgün politikalar geliştirdiğini belirtmek uygun olacaktır. İsveç, temel çatışmaların dışında kalarak ve realist bakış açısını hiçbir şekilde yansıtmayarak; İrlanda, AB referandumlarında varlığını hissettirerek; Avusturya, antlaşmalara tamamen bağlı kalarak; Finlandiya coğrafi avantajlarını kullanarak ulusal güvenliklerini sağlama stratejisi izlemektedir. Bu ülkeler, bir yandan güvenlik ve savunma alanında Avrupa bütünleşmesine dâhil olarak, diğer yandan yapıcı çekimserlik ilkesi çerçevesinde ulusal stratejilerine uygun olmayan durumlarda dışarıda kalarak faydacı bir politika izlemektedirler.²⁴⁷ Irak Krizi döneminde, Fransız-Alman eksenini ile ABD hegemonyası arasında kalan Doğu Avrupa devletlerinin güvenlik ve savunma politikalarına bakıldığında, bu iki gücü dengede tutacak ve ulusal önceliklerini sağlayacak şekilde geliştirmeye çalıştıkları görülmüştür. Her

---

²⁴⁵ Ioannis Parisi, "Greece and ESDP", içinde: Klaus Brummer (Ed.), **The Big Three and ESDP: Greece, Italy, Portugal and Spain**, Gütersloh: Bertelsmann-Stiftung, 2007, s. 12.

²⁴⁶ Klaus Brummer, **The North and ESDP: The Baltic States, Denmark, Finland and Sweden**, Gütersloh: Bertelsmann-Stiftung, 2007, ss. 6-7.

²⁴⁷ Howorth, ss. 149–151.

geçen gün, AB ile bağlarını daha da kuvvetlendiren Doğu Avrupa devletleri, güvenlik ve savunma alanında, sahip oldukları bütün yumurtaları aynı sepete koymaktan kaçınmaktadır. Bu noktada verilebilecek en güzel örnek Polonya'dır. Birliğe kabul edilmesi için topluluk mükteşebatı içerisindeki OGSP'ye müdahil olmayı kabul ettiği halde Polonya, her bir önemli kriz durumunda NATO'yu ön plana çıkarma eğilimi taşımaktadır.²⁴⁸

Doğu Avrupa devletleri, sert güç bakımından Avrupa'ya kıyasla çok daha ileri düzeyde bir imkân kabiliyete sahip olan ABD önderliğindeki NATO'yu askeri ve savunma konularında ön planda tutmak istemektedirler. Buna mukabil, demokratik ve hukuksal düzenlemeler bakımından şiddetle ihtiyaç duydukları AB yönlendirmelerini ise iç güvenlik yapılanmalarının sağlanması bakımından ön planda tutmaktadırlar. Dolayısıyla, Doğu Avrupa ülkelerinin ODGP/OGSP çerçevesinde izledikleri politikanın, Türkes'in deyimi ile "çift taraflı garanti stratejisi"²⁴⁹ kavramı ile açıklanabileceği değerlendirilmektedir.

Üye devletlerin, OGSP'ye yönelik bakış açılarını özetlemek gerekirse, hiçbir üye devletin, AB'nin güçlü bir küresel güvenlik örgütüne dönüşmesi adına, OGSP'ye tam destek vermediğini söylemek yanıltıcı bir değerlendirme olmayacaktır. Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramını doğrular nitelikte, her bir üye devlet, güvenlik ve savunma alanında ulusal çıkar ve önceliklerinin maksimizasyonunu sağlama arayışındadır. İngiltere'nin ABD'ye olan bağlılığını, Fransa'nın ise liderlik arayışlarını gizlemeye çalışan sözde destekçi tavrı, OGSP'nin gelişimine önemli katkılar sağlamaktan çok uzaktır. Almanya'nın ise her ne kadar güçlü bir Avrupa oluşturulması yönünde bir söylev geliştirmiş olsa da, özellikle askeri anlamda sorumluluk almaktan daima uzak durması ve savunma harcamaları bakımından sahip olduğu potansiyelin oldukça altında kalması OGSP açısından pek tatmin edici görünmemektedir.

İtalya, Portekiz, Hollanda ve İspanya gibi devletler görünürde güçlü bir ODGP/OGSP destekçisi imajı çizmelerine rağmen, gerçekte NATO'nun baskılandığı bir güvenlik ve savunma yapılanmasını tercih etmemektedir. Geleneksel olarak tarafsız ülkelerin izlediği faydacı politika, sisteme artı değer kazandırmaktan çok uzaktır. Bununla birlikte, diğer küçük Avrupalı devletler ve 2004 genişlemesi ile Birliğe katılan Doğu Avrupa devletleri ise üç büyüklerin baskın olacağı bir Avrupalı

---

²⁴⁸ Howorth, s. 147.

²⁴⁹ Mustafa Türkes, "New vs. Old Europe: Contested Hegemonies and the Dual-Guarantee Strategy of the East European Countries", **International Problems**, Cilt 57, Sayı 3, 2005, s. 240.

güvenlik yapılanmasına çok fazla olumlu yaklaşmamaktadır. Bu noktada, tarihsel arka plan bölümünde detaylı olarak değinilen Fouchet Planları'nın, başarısızlığa uğramasının altında yatan temel dinamiğin günümüzde de varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Klasik bir saldırıdan ziyade, ulusal kimliklerinin ve pozisyonlarının, büyük devletlerce baskılanmasını daha önemli bir tehdit olarak değerlendiren bu devletler, üç büyüklerden hem çok daha güçlü, hem de çok daha uzakta olan ABD'yi, güvenlik ve savunma alanında tercih etmektedir.²⁵⁰ Dolayısıyla ODGP/OGSP'nin geleceğinin tayin edilmesinde en önemli belirleyici güce sahip olan üye devletlerin söz konusu pozisyonları, AB'nin uluslararası seviyede bir güvenlik ve savunma aktörü olma serüveninin daha uzun zaman devam edeceğini göstermektedir.

3.4.2. Kamuoyunun Güvenlik ve Savunma Politikalarını Etkileme Gücü

İkinci kırılma olarak, kamuoyunun güvenlik ve savunma politikalarını etkileme gücünde AB kamuoyunun ODGP ve OGSP'ye olan destek hayli yüksektir. Her 10 Avrupalıdan yaklaşık 8'i bu alanda ortak politikalar izlenmesini desteklemektedir. Bu durum, güvenlik ve savunma alanında bütünleşmeye gidilmesi bakımından, egemenlik haklarının korunması refleksi nedeniyle güçlü bir irade göstermediği bilinen üye ülke hükümetlerini, daha ılımlı politikalar izlemeye yöneltebilecek bir etkidir. Üye ülke halklarının, ODGP'ye nazaran OGSP'ye daha yüksek oranda destek vermeleri de oldukça dikkat çekicidir. OGSP'nin ODGP'ye oranla, egemenlik hakları bakımından daha kritik bir alan olduğu düşünüldüğünde, AB kamuoyunun güvenlik ve savunma alanında üye ülke hükümetlerine nazaran daha esnek olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Liberal Hükümetlerarasıcılık perspektifinden bakıldığında bütün veriler, AB üyesi ülke halklarının, AB'nin uluslararası arenadaki rolünün artırılması ve ortak güvenlik ve savunma sisteminde daha ileri seviyede kurumsal düzenlemelere gidilmesi yönünde tetikleyici bir rol oynama potansiyeline sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak bütün veriler, şüphesiz ki, AB üyesi ülke halklarının, AB'nin NATO'ya alternatif oluşturması veya güvenlik ve savunma alanında transatlantik bağlantıların yıpratılması gibi sert kırılmalara gitmesini desteklediği gibi anlamların çıkartılması için yeterli değildir. Bu doğrultuda söz konusu kamuoyu desteğinin,

---

²⁵⁰ Stark, s. 15.

AGSP bakımından önemli olduğu, ancak bu desteğin sınırsız olacağı anlamına gelmediği değerlendirilmektedir.

3.4.3. ABD'nin Süreci Yönlendirme Gücü

Üçüncü kırılma, Realizm kuramının zayıf devletlerin sistemdeki baskın gücün yanında yer alması yaklaşımı çerçevesinde, "ABD'nin süreci yönlendirme gücü" olarak tanımlanabilir. Realizm'in bu yaklaşımı, AB üye devletlerinin, uluslararası sistemin en büyük gücü ile aynı doğrultuda hareket ettikleri tezine dayanmaktadır. AB'nin ODGP sürecinde aldığı/alacağı kararlar, genellikle Amerikan çıkarlarına hizmet eden veya en azından bu çıkarlara ters düşmeyen kararlardır.²⁵¹

İkinci Dünya Savaşı'ndan itibaren tarihsel sürece genel olarak bakıldığında, ABD'nin güvenlik ve savunma alanında, güçlü ve kendisine yardımcı olabilecek niteliklere sahip bir Avrupa'ya ihtiyaç duyduğu ve bu yönde destekleyici politikalar izlediği görülmektedir. Bunun nedeni, ABD'nin Soğuk Savaş yılları boyunca neredeyse tek başına taşıdığı "Avrupa'nın savunulması" yükünü, Avrupalı devletlerin üzerindeki kontrolünü kaybetmeksizin paylaşma arayışıdır.²⁵² Ancak aynı ABD, güvenlik ve savunma alanında kendi ayakları üzerinde durabilen bir Avrupa'nın, NATO'nun işlevselliğini kısıtlayarak zaman içerisinde ortadan kalkmasına neden olabileceğinden ve hatta transatlantik bağlantıları kopartabileceğinden endişe edilmektedir.²⁵³ Bu doğrultuda, ABD'nin, Avrupa'ya yönelik stratejisine aykırı olmayan durumlarda ve Avrupa güvenlik mimarisindeki konumunu tehlikeye atmayacak ölçüde, AGSP'nin, NATO ve ABD'den bağımsız kabiliyet kazanmasına karşı olmadığı görülmektedir.

1990'ların hemen başında yaşanan Körfez Savaşı ve Yugoslavya Krizi, Avrupalı devletlere NATO olmaksızın²⁵⁴ güvenlik ve savunmanın sağlanması açısından, ne denli yetersiz olduklarını göstermiştir.²⁵⁵ Bu durum, bir yandan NATO'nun sürdürülmesinin önemini gösterirken, diğer yandan Avrupalı devletlerin güvenlik ve savunma alanında bağımsız yapılanmalara ihtiyaç duyduğunu gösteren

---

²⁵¹ Gegout, s. 37.

²⁵² Howort, s. 16.

²⁵³ Suhnaz Yılmaz, "Turkey and the European Union: A Security Perspective", içinde: Giovanni Gasparini (Ed.), **Turkey and European Security**, IAI-TESEV Report, 2007, s. 56.

²⁵⁴ Günümüz itibarıyla NATO'ya üye olan 28 devletten 21'i AB üyesidir. AB ile NATO arasındaki kapasite farkının temel nedeni süper güç ABD'nin sahip olduğu imkân ve kabiliyetlerdir.

²⁵⁵ Stanley Hoffmann, "US-European Relations: Past and Future", **International Affairs**, Cilt 79, Sayı 5, 2003, s. 1030.

en önemli gelişmelerden biri olmuştur. Bir başka ifadeyle; söz konusu kapasite farkı, Avrupalı devletlerin, güvenlik ve savunma alanında ABD'den destek almaksızın daha cesur adımlar atmasını tetiklemiştir. Böylece AB'nin güvenlik ve savunma alanında kararlı adımlar atmaya başladığı; ABD'nin ise, bu alanda atılan adımları kontrol altında tutmaya çalıştığı bir döneme girilmiştir.

ABD'nin, özellikle AGSK dönemi temel alındığında, AB üzerindeki yönlendirici etkisini, AB'nin güvenlik ve savunma yapılanmalarının NATO bünyesinde gelişmesini sağlayarak yürüttüğü görülmektedir. Ayrıca NATO'nun katılmadığı harekâtlarda NATO'nun imkânlarının, AB'nin BAB vasıtasıyla icra edeceği harekâtlarda kullanmasına imkân tanınmıştır. Bu sürecin bir parçası olarak geliştirilen Birleşik Müşterek Görev Gücü (BMGG) konsepti ile "ayrılabilir fakat ayrı olmayan" askeri yeteneklerin NATO ve BAB'nin kullanımına sunulması ve böylece esneklik ve etkinliğin artırılması amaçlanmıştır.²⁵⁶ Bu noktada BMGG'nin, ABD'nin Avrupalı devletlerin NATO bünyesinde sınırlı haklar edinmesine uygun ortam sağlayarak, AB üzerindeki kontrolünü sürdürme politikasının tipik bir örneği olduğu değerlendirilmektedir.

Avrupalı devletlerin, güvenlik ve savunma politikalarının genel istikametini büyük oranda değiştiren 1998 Saint-Malo Zirvesi, ihtiyaç duyulan yeni düzenlemelerin ilk belirtisi olmuştur. Avrupalı kanadın en istekli üyesi Fransa ile Atlantikçi kanadın lider ülkesi İngiltere'nin, Saint-Malo bildirisi ile AB'nin uluslararası seviyede etkinliğini artırması ve güvenlik ve savunma konusundaki kararlarında NATO'dan özerk olması gerektiği ilk kez dile getirilmiştir. Birliğin bağımsız eylem yapabilme kapasitesine sahip bir askeri güce ulaşması, bunları kullanma kararı alacak organlara ve hazırlık seviyesine sahip olması amaçlanmıştır. Ancak hemen belirtilmelidir ki, bütün bu hedefler, NATO'nun tek başına müdahale etmediği durumlarla sınırlandırılmış ve transatlantik bağa alternatif bir yapılanmaya gidilmediği belirtilerek²⁵⁷, ABD'nin olası bir karşı tepkisinin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Avrupalı devletlerin NATO'dan özerk hareket etmeyi amaçladıklarını açıklarken bile, ABD stratejisinin dışına çıkmamaya çalışmaları, ABD'nin AB üzerindeki etkisini göstermesi bakımından, Realizm kuramının zayıf devletlerin

---

²⁵⁶ NATO Handbook, **NATO Office of Information and Press**, Belçika 2001, <http://www.opsroom.org/documents/handbook.pdf>, (Erişim Tarihi: 20.03.2014), s. 99.

²⁵⁷ "Joint Declaration Issued at the British-French Summit", Saint-Malo, Fransa, Aralık 1998.

sistemdeki baskın gücün yanında yer alması yaklaşımına oldukça iyi bir örnek teşkil etmektedir.

Saint-Malo Bildirisi'ndeki söz konusu hafifletici yaklaşıma rağmen, Fransa ve İngiltere'nin ortaya koyduğu güvenlik ve savunma hedefleri, ABD tarafından, AB'nin kendine özgü bir savunma politikası olmasına yönelik bir yaklaşım olarak değerlendirilmiştir. ABD'nin bu doğrultudaki endişeleri, dönemin Dışişleri Bakanı Madelaine K. Albright tarafından, Saint-Malo bildirisinden sadece üç gün sonra açıklanmıştır. İlk olarak, Avrupalı devletlerin güvenlik ve savunma alanında güçlü bir yapılanmaya gitmelerinin memnuniyetle karşılandığı belirtilen açıklamada, 3D prensipleri olarak tanımlanan bir yaklaşım geliştirilmiştir. Bu yaklaşım; AB'nin söz konusu güvenlik ve savunma yapılanmasının, transatlantik ilişkilerde ayrılığa (decoupling), NATO'nun AB üyesi olmayan müttefiklerine yönelik ayrımcılığa (discrimination) ve savunma kaynaklarında gereksiz tekrara (duplication) neden olmayacak şekilde kurgulanması gerektiği şeklinde ortaya koyulmuştur.²⁵⁸ Buna ilave olarak ABD, sadece Avrupalı devletlerden oluşan bir güvenlik ve savunma yapılanmasının, intikal etme, harekâtı idame ettirme ve karşılıklı (bağlantılı) çalışabilme yeteneği ile esneklik, hayatta kalabilirlik ve vuruş gücü bakımından ne oranda Avrupa güvenliğinin sağlanmasına imkân tanıyacağı konusunda da endişeye düşmüştür.²⁵⁹

ABD'nin "evet, ama" ²⁶⁰ yaklaşımı olarak özetlenebilecek söz konusu yaklaşımı, NATO'nun 1999 Washington Zirvesi'nde de baskınlığını korumuştur. Zirvede kabul edilen Stratejik Konsept'te AB'nin aldığı kararlar memnuniyet verici olarak değerlendirilmiştir. Ancak bu sürecin geliştirilmesi bir takım şartlara bağlanmıştır. Her şeyden önce, AB'nin güvenlik ve savunma alanında gerçekleştirdiği bütün eylemlerin "Avrupa güvenliği" çerçevesinde tüm NATO ülkelerini etkilediği vurgulanmıştır. Bu kapsamda, AGSK'nın NATO bünyesinde geliştirilmeye devam ettirilmesi, AB üyesi olmayan NATO üyelerinin sürece tam katılımının sağlanması, dayanışma, işbirliği ve açıklık ilkelerinin korunması gereksiz tekrarlara gidilmemesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca, NATO'nun iştirak etmediği harekâtlarda BAB'ye, uygun olduğunda ise AB'ye NATO'nun varlık ve kabiliyetlerinin tahsis edilmesi "her bir durumu ayrı ayrı inceleme" ve "oybirliği" prensibine

---

²⁵⁸ Natalia Touzovskaia, "EU-NATO Relations: How Close to Strategic Partnership?", **European Security**, Cilt 15, Sayı 3, 2006, s. 240.

²⁵⁹ Yılmaz, s. 57.

²⁶⁰ Stanley R. Sloan, "The United States and European Defence", ISS WEU, **Chaillot Papers 39**, Nisan 2000, s. 16.

dayandırılmıştır.²⁶¹ Bununla birlikte, stratejik konseptin 42'nci maddesinde “Kuzey Amerika güvenliği ile çok yakın irtibat içerisinde bulunan Avrupa güvenliğinin idamesi için ABD klasik ve nükleer güçlerinin Avrupa’da bulunması hayati önem taşımaktadır”. İfadesi, ABD'nin Avrupa’da bulunmaya²⁶² ve buradaki imtiyazları üzerinden Avrupa güvenliğini yönlendirmeye devam edeceği değerlendirmelerine yol açmıştır. 2000 yılında ABD, AGSP'nin kurumsal gelişim sağlamak yerine askeri kabiliyetlerini geliştirmesini istemiştir. İkinci olarak, NATO antlaşması ve zirvelerinde önemle vurgulandığı üzere, NATO'nun hiyerarşik olarak ilk seçim hakkı olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle, AGSP'nin eylemsel veya politik olarak NATO'nun hareket kabiliyetini kısıtlayıcı bir şekilde geliştirilmemesi gerektiği vurgulanmıştır. Üçüncü olarak, AB ile NATO arasında resmi iletişim kanalları kurulması ve böylece, AB ile ABD arasında olası bir rekabet durumunun veya yanlış anlaşılardan kaynaklanabilecek bir krizin gelişmesinin önüne geçilmesi istenmiştir.²⁶³ Söz konusu şartlar, ABD'nin AB üzerindeki kontrolünü sürdürme politikasının önemli göstergeleri olarak ortaya çıkmaktadır.

Uluslararası güvenlik anlayışını derinden sarsan ve günümüz güvenlik ve savunma politikaları için milat kabul edilen 11 Eylül terör olayları ABD'nin oldukça kısa bir sürede küresel boyuttaki güvenlik stratejisini değiştirmesine neden olmuştur. 11 Eylül sonrası ABD güvenlik stratejisini²⁶⁴ uluslararası güvenlik meselelerinde ABD hâkimiyetinin vurgulanması ve ABD güvenliğinin öncelikli tutulması, güvenlik hedeflerinin sağlanması için, askeri güç kullanımı dâhil olmak üzere “ön alıcı savaş” doktrini, ABD'nin güvenlik stratejisini kısıtlayıcı harici etkenlerin azaltılması adına, tek taraflı hareket etme tercihi şeklinde üç temel prensip üzerine kurulmuştur.

Söz konusu prensipler, çerçevesinde ABD, ulusal güvenliğinin bir yansıması olarak öne sürdüğü uluslararası güvenliği inşa etmek adına, herhangi bir tehdidin eyleme geçip geçmemiş olmasına bakmaksızın ve BM onayı almaksızın savaşmaktan geri durmayan, tek taraflı bir güvenlik stratejisi izlemeye başlamıştır. Clinton yönetimine nazaran, Amerikan hegemonyasını sert güç kombinasyonu üzerine inşa etme anlayışı çok daha güçlü olan Bush yönetimi, Clinton'ın OGSP'ye

---

²⁶¹ “The Alliance's Strategic Concept”, Nisan 1999, Washington, Madde 17, 18, 30.

²⁶² Michael Rupp, **Avrupa Birliğinin Ortak Dışışleri ve Güvenlik Politikası ve Türkiye'nin Uyumunu**, İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, 2002, s. 57.

²⁶³ Sevilay Kahraman, “Avrupa Dış Politikası ve Avrupa Birliği'nin Uluslararası Aktörlüğü”, içinde: Belgin Akçay, Sevilay Kahraman, Sanem Baykal (Ed.), **Avrupa Birliği'nin Güncel Sorunları ve Gelişmeler**, Ankara: Seçkin Yayınları, 2008, (Avrupa Dış Politikası) ss. 36-42.

²⁶⁴ Jeffrey S. Lantis, “American Perspectives on Transatlantic Security Agenda”, **European Security**, Cilt 13, Sayı 4, 2004, s. 368.

Şartlı destek olma politikalarını (“evet, ama” yaklaşımı), biraz daha şüpheli bir çizgiye taşımıştır.²⁶⁵ Ancak, tarihsel derinliği İkinci Dünya Savaşı'na kadar dayanan yük paylaşımı sorunu kapsamında, ABD terör eylemleri bakımından böylesine hassas bir dönemde, AB'nin daha güçlü bir desteğine ihtiyaç duyduğunu da saklamamıştır. Dolayısıyla, bahse konu ikircikli yaklaşım sürekliliğini korumaya devam etmiştir.

Avrupalı devletlere destek verilmesi gerektiği yönündeki ABD bakış açısında, Bosna ve Kosova krizlerinde, askeri yükün üçte iki oranında²⁶⁶ ABD tarafından çekilmesi²⁶⁷ ve 11 Eylül olayları ile birlikte oluşan güvenlik algılamaları büyük yer tutmuştur.²⁶⁸ Diğer taraftan, Avrupalı devletlerin oluşturacağı bağımsız güvenlik ve savunma sisteminin, ABD'yi bölgede ekarte etmesi ihtimali de doğmuştur. Ayrıca, AB'nin tüm mekanizmalarıyla bir savunma ve harekât planlama sistemine sahip olmasının, NATO'nun birincil kurum konumunu ortadan kaldırması, ilk etapta sadece kolektif savunma örgütü olarak uç noktada bir organizasyona dönüşmesi ve müteakiben tamamen etkisizleşmesine neden olacağı endişesi doğmuştur.²⁶⁹ Söz konusu endişelerin bir belirtisi olarak, dönemin ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell, AGSP'nin planlama fonksiyonunun kesinlikle NATO içerisinde olması gerektiğini ve bu gücün NATO'ya rakip bir planlama ve icra yapısı üzerine oturtulmaması gerektiğini açıkça dile getirmiştir.²⁷⁰ Böylece ABD, AGSP'yi NATO'nun planlama kabiliyetleri içerisinde tutarak, Avrupalıların bağımsız hareket etme yeteneği kazanmasını engellemiş ve Avrupalı devletlerin, NATO varlık ve kabiliyetlerini kullanma arayışları üzerinden²⁷¹ süreci yönlendirmeye devam etmiştir.

Bununla birlikte, Irak Krizi kısa süre içerisinde Avrupa genelinde çok büyük bir kırılma yaşanmasına neden olmuştur. 22 Haziran 2003 tarihinde dönemin ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld, Doğu Avrupa ülkelerini, ağırlık merkezinin doğuya doğru kaydığı argümanı ile “Yeni Avrupa” olarak tanımlamış²⁷² ve ABD'nin Irak müdahalesine, bu bölgeden destek gelmesinin adeta ön hazırlığını yapmıştır.

---

²⁶⁵ Larrabee, s. 48.

²⁶⁶ Yılmaz, s. 58.

²⁶⁷ Merve İrem Yapıcı, **Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Ekseninde AB-ABD İlişkileri**, İstanbul: İktisadi Araştırma Vakfı, 2005, s. 131. (Kosova Krizine müdahale eden yardım gücünün yaklaşık %80'i Avrupalı güçler oluşturmasına rağmen müdahalede kullanılan bombaların %90'ı, hava gücünün %70'i ve istihbarat faaliyetlerinin asli unsuru olarak öne çıkan uydularının %90'ı ABD tarafından karşılanmıştır).

²⁶⁸ Özdal ve Genç, s. 206.

²⁶⁹ Rupp, s. 68.

²⁷⁰ Yapıcı, s. 142.

²⁷¹ Rupp, s. 58.

²⁷² Moustakis ve Violakis, s. 422.

30 Haziran 2003 tarihinde ise İngiltere, İspanya, İtalya, Portekiz, Danimarka, Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Polonya tarafından yapılan ortak bildiriye, ABD'ye Irak müdahalesinde destek verildiği ilan edilmiştir. Çok geçmeden, Rumsfeld'in yeni Avrupa olarak tanımladığı Doğu Avrupa ülkeleri de ABD'nin yanında yer aldıklarını bildirmişlerdir. Bu gelişmeler, Fransa Cumhurbaşkanı Chirac tarafından şiddetle eleştirilmiş ve söz konusu Doğu Avrupa ülkelerinin Birliğe üyelik şanslarını yitirdikleri yönünde açıklamalar gelmesine neden olmuştur.²⁷³

Irak Krizi'nin AB üyeleri arasındaki ciddi görüş farklılıklarını bir kez daha ortaya çıkarması, ODGP/OGSP alanında bir çözülme yaşanacağı değerlendirmelerine neden olmuştur. Öyle ki, AB'nin nükleer güce sahip iki büyük devleti ve BM'nin iki daimi üyesi Fransa ve İngiltere, birbirine tamamen zıt şekilde pozisyon almıştır. NATO ve AB çatısı altında bütünleşen diğer devletler de bu ülkelerin liderliğinde iki kampa ayrılmıştır. Üstelik anlaşmazlık konusu, tamamen Avrupa'nın dışında bir mesele olan, ABD'nin BM onayını beklemezsin Irak'a yaptığı müdahale olmuştur. Bu durum, temelleri 1982 yılından itibaren atılmaya başlanan Fransa ve Almanya ortaklığını²⁷⁴ belirginleştirmiş ve Belçika ile Lüksemburg'un da katıldığı Avrupacı bir kutup ortaya çıkmıştır. Söz konusu devletler, barışçıl müdahalelerde kullanılmak üzere, askeri konularda daha ileri bir bütünleşmeyi amaçlayan üye devletler tarafından, Avrupa Güvenlik ve Savunma Birliği'nin kurulması teklifinde bulunacak kadar ayrı bir kanata dönüşmüşlerdir.

Söz konusu gelişmenin altında yatan temel neden ise Fransa'nın yeni genişlemelerle birlikte, Doğu Avrupa ülkelerinin Birliğe katılmasının ardından, Atlantikçi görüşün Birlik genelinde çoğunluk elde edeceğini görmüş olmasıdır. Böylece, ABD Savunma Bakanı Rumsfeld'in ortaya attığı "yeni Avrupa" ve "eski Avrupa" ayırımına, Fransa'nın bulunduğu geçici çözüm eski Avrupa olarak tanımlanan merkezdeki Avrupa devletlerinden oluşan "Çekirdek Avrupa" yapılanmasına gitmek olmuştur.²⁷⁵

Fransa-Almanya liderliğinde bir kanadın, karşı bir duruş olarak oluşmaya başlaması, ABD'de, Berlin-Artı düzenlemelerinin ötesinde bir girişimin başlatıldığı endişesi yaratmıştır. Özellikle, Tervuren'de, Avrupa Güvenlik ve Savunma Birliği adı altında, NATO planlama sisteminden tamamen bağımsız bir operasyon planlama sistemi kurulması teklifi, ABD'nin, Avrupacı devletlerce AB'nin NATO'dan

---

²⁷³ Türkeş, ss. 231-233.

²⁷⁴ Kahraman, Avrupa Dış Politikası, s. 36.

²⁷⁵ Kahraman, Avrupa Birliği ve Irak Krizi, s. 157.

soyutlanmaya çalışıldığını düşünmesine yol açmıştır. Ancak, bu teklifin ABD'ye olan kadim bağlılığını gösteren diğer Avrupalı devletlerce kabul görmemesi ve Atlantikçi bir karşı kanadın doğması ihtimalinin belirmesi, Avrupalı kanadın geri adım atmasına neden olmuştur. Bu gelişme, Realizm kuramının zayıf devletlerin sistemdeki büyük gücün yanında yer alması yaklaşımına paralel olarak, AB'nin ABD'ye rağmen güvenlik ve savunma alanında ortak hareket edemeyeceğini bir kez daha göstermiştir. Diğer taraftan AB-NATO ilişkilerine bakılığında görünen tablo şu şekildedir.

AB ve NATO arasında kriz yönetimine yönelik tesis edilen stratejik ortaklık, paylaşılan değerler ve 21'inci yy. güvenlik gereksinimlerine dayanmaktadır. NATO üyelerinin kolektif savunmasını sağlamaya devam ederken, AGSP kriz yönetim operasyonlarında kullanmak üzere pek çok araç geliştirmiştir. NATO ve AB yeteneklerini kuvvetlendirme konusunda kararlıdır.²⁷⁶

16 Aralık 2002'de imzalanan "AGSP üzerine AB-NATO Deklarasyonu"nda;

- Farklı doğaları olan her iki organizasyonu karşılıklı işbirliğine zorlayan müştereklik,
- Etkin olarak karşılıklı görüşme, diyalog işbirliği ve şeffaflık,
- AB ve NATO yararına olacak şekilde bağımsız karar verebilme,
- AB ve NATO üye ülkelerinin menfaatlerini gözetme,
- BM genel kurulu prensiplerine itaat,
- Her iki organizasyonun askerî yetenek gereksinimlerinin geliştirilmesinde karşılıklı ve şeffaflığa dayalı işbirliği prensipleri vurgulanmıştır.

Avrupa savunma planlaması ve komuta yapısının NATO'dan tamamen bağımsız kurulması, siyasi, ekonomik ve askerî gerekçeler açısından AB'nin tercih edemeyeceği bir seçenektir. Helsinki, Feira ve Nice Zirve'lerinde danışma, işbirliği ve şeffaflık temelinde AB ve NATO arasındaki temel prensipler ortaya konmuştur. Bu işbirliği, askerî kriz yönetimindeki genel çıkarları esas almıştır. Her iki organizasyon, karar verme mekanizmalarına tamamen saygı duyarak bir kriz durumunda en etkili tepkiyi verecektir.²⁷⁷

AB ve NATO'yu birbirine bağlayan "kriz yönetiminde stratejik ortaklık" Aralık 2002'de kabul edilen "Berlin-Plus" anlaşmasına dayanmaktadır. Bu antlaşmayla

---

²⁷⁶ "Cooperation with NATO", **Summaries of EU Legislation**, http://europa.eu/legislation_summaries/foreign_and_security_policy/cfsp_and_esdp_implementation/l3_3243_en.html, (Erişim Tarihi: 05.01.2015).

²⁷⁷ Fabien Penone ve Helene Le Gal, "Brief Guide to the European Security and Defence Policy ESDP", **Permanent Representation of France to European Union**, 2005, s. 17.

birlikte NATO'nun katılmadığı operasyonlarda, AB'nin NATO'nun yetenek ve altyapısını kullanmasına olanak tanımıştır.

Bu düzenlemeler ilk kez Mart 2003'te "Concordia Operasyonu Makedonya" da hayata geçirilmiştir. AB Bosna Hersek'te NATO'dan gerçekleştirilen SFOR harekâtının komutasını Aralık 2004'te "Berlin-Plus" anlaşması çerçevesinde devralmıştır. AB üyesi Malta ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY), NATO ile güvenlik anlaşmaları olmadığından "Berlin-Plus" çerçevesinde icra edilen operasyonlara dâhil olmamıştır.

3.4.4. AB'nin Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası Oluşturmadaki Yetersizliği

AB'nin ortak Güvenlik ve Savunma Politikası oluşturmadaki temel yetersizliği üye devletlerin ulusal dış politikaları ile AB düzeyinde belirlenmek istenen dış politika ve ortak siyasetin uyumsuz olmasıdır. Oybirliği ile karar verilen ancak çok süratli karar verilmesi gereken konularda yavaş kalınmakta, sivil ve askeri taraf üyeleri arasında farklı yaklaşımlar olmakta ve böylece tedbirlerin alınması/yürürlüğe sokulması büyük zaman almaktadır.²⁷⁸

1990'lı yıllar boyunca Balkanlar'da yaşanan savaşlar, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası'nın (ODGP) sadece askerî müdahale gücü olursa inandırıcı olabileceğini göstermiştir. Aynı zamanda, NATO'nun Bosna'da ve özellikle Kosova'daki deneyimi, Avrupa ordularının Soğuk Savaş sonrası dönemin askerî zorluklarına hazır olmadığına ortaya koymuştur. Ayrıca, bu kuvvetlerin Amerikan ordusuyla beraber çalışmaya zorlandığı görülmüştür. Geleneksel olarak ülke dışındaki alanlara gönderilen birlikler şeklinde organize edilmiş Amerikan ordusu, 1990'larda geniş kapsamlı bir değişim sürecine girerek hareketli, esnek ve çabuk tepki verebilen bir görünüme kavuşmuştur. Bu sürecin arkasındaki temel dinamik modern bilgi edinme ve iletişim teknolojilerinin askerî amaçlarla kullanımının artmasıdır. Avrupa'nın bu gelişmelerden uzak kalması sonucunda, bu "Askerî Devrim" in hızı ve boyutları birlikte işleyebilirlik konusunda sorunlar yaratmış, AB ve ABD arasındaki ilişkiyi azaltmıştır.

Bütün bu gelişmeler, AGSP'nin gelişiminin ilk safhalarından itibaren askerî yeteneklerin merkezî bir konumda olmasına yol açmıştır. Atlantik İttifakı'nda

---

²⁷⁸ Aslıhan P. Turan, "Avrupa Birliği Güvenlik Aktörü Olmaya Ne Kadar Yakın?", **Bilge Strateji**, Cilt 2, Sayı 3, Güz 2010, ss. 31-40, www.bilgesam.org/Images/Dokumanlar/0-3-2014022536bs2010-2-29-58.pdf, (Erişim Tarihi: 17.02.2015) (Avrupa Birliği Güvenlik Aktörü).

Avrupa'nın askerî zayıflığının yıpratıcı etkileri, Avrupa Birliği'nin (AB) savunma alanındaki rolüne sıcak bakmayan Birleşik Krallık'ın geleneksel bakış açısını değiştirmesinde ana etkenlerden biri olmuştur. Bu açılım Fransa'da NATO'ya karşı esnekliğin ve Güçlü Avrupa (Europe puissance) vizyonunun hareket kabiliyeti ile desteklenmesi gereğinin kabul edilmesi şeklinde karşılık bulmuştur. Bu yakınlaşma Fransa ve Birleşik Krallık'ın ortak girişimi olan St-Malo Bildirisi'nin (3-4 Aralık 1998) temeli olmuştur. Bu bildirgeye göre AB, "uluslararası krizlere tepki verebilme açısından, askerî anlamda desteklenebilirliği olan bağımsız hareket gücüne ve askerî kuvvet kullanımına karar verme imkânı ve yetkisine sahip olmalıdır. Bu durumda, AB'nin uygun askerî imkânları (NATO'nun Avrupa sütununda önceden belirtilmiş imkânlar veya Avrupa'nın NATO çerçevesi dışındaki ulusal veya çok-uluslu imkânları) kullanabilmeye ihtiyacı vardır".²⁷⁹

"Kosova'daki çatışma St. Malo'daki antlaşmanın hızla Avrupalılaştırılmasına yol açtı. Alman Dönem Başkanlığı bu iki taraflı girişimi Avrupa'nın genelini kapsayan bir gerçeğe dönüştürülmesinde başarıyla gayret gösterdi".²⁸⁰ Haziran 1999'da Köln'de yapılan Avrupa Birliği Konseyi toplantısında, üye devletler ODGP'yle ilgili sorumluluklarını yerine getirebilmek için AB'nin ihtiyaç duyduğu imkân ve yetenekleri sağlama konusunda uzlaştılar. Bu hedefe ulaşmak için, "var olan ulusal, iki taraflı ve çok uluslu olanaklardan hareketle Avrupa'nın askerî yeteneklerini daha etkili biçimde geliştirme, kendi yeteneklerini bu amaca hizmet eder şekilde güçlendirme, savunma çabalarını uzun vadede sürdürme ve istihbarat, stratejik ulaşım, kumanda ve kontrol alanlarındaki yeteneklerini sağlamlaştırma" amaçlarını benimsediler. Aynı zamanda, NATO'nun "kendi üyelerinin toplu savunmasının temeli"²⁸¹ olarak kalması görüşünü yineleyerek, AGSP'nin kapsadığı alanı "Petersberg Görevleri"yle sınırladılar.

Altı ay sonra, Aralık 1999'da, Helsinki Avrupa Birliği Konseyi bağımsız karar alabilme ve NATO'nun bütün olarak müdahil olmadığı uluslararası krizlerde AB tarafından yönetilen askerî operasyonlar başlatma ve uygulama mekanizmaları geliştirmedeki kararlılığını bir kez daha ifade etti. Üye devletler, bu amaca ulaşmak için, "Helsinki Temel Hedefi" adıyla bilinen standardı belirlediler. Bu standart, 2003 yılı itibarıyla, en zorlusu da dâhil olmak üzere tüm Petersberg Görevleri'ni uygulama gücüne sahip kuvvetlerin, kolordu seviyesine kadar ki askeri harekâtı icra edebilecek

---

²⁷⁹ Rutten, s. 8.

²⁸⁰ Haine Jean-Yves, "ESDP: an Overview", <http://users.clas.ufl.edu/zselden/Course%20Readings/Haine.pdf>, (Erişim Tarihi: 17.02.2015).

²⁸¹ "Nice Antlaşması", Şubat 2001, Madde 17.

yetenekte olması prensipdir. Helsinki Başkanlık Sonuç Belgesi'ne göre, "Üye devletler 60 gün içinde bu seviyede tam olarak harekete geçebilmeli ve aynı süre zarfında daha küçük boyutlu ve harekete hazır durumda acil mukabele unsurları sağlayabilmelidirler. Böyle bir harekâtı en az bir yıl süreyle destekleyebilmelidirler".²⁸² Bu da başlangıçtaki kuvvetlerin yerine geçebilecek ek bir harekâta hazır kuvvetlerinden (ve destek ünitelerinden) oluşturulacak bir havuz gerektirmektedir. Bunlara ek olarak üye devletler, komuta, kontrol, istihbarat ve stratejik ulaşım konularında ortak yeteneklerle ilgili hedefleri hızla geliştirme kararı aldılar.

Bununla beraber, üye devletler bu sürecin bir Avrupa ordusu yaratma anlamına gelmediğinin altını çizmişlerdir. Amaç, geçmişte olduğu gibi bugün de "sadece", Konsey'in oybirliğiyle bir uluslararası krize askerî olarak müdahale etmeye karar vermesi durumunda, ilkesel olarak AB'nin kullanımına hazır ulusal birimlerden oluşan bir havuzu yaratmaktır. Bu kaynakların gerçek bir kriz durumunda kullanılabilir halde olması her bir üyenin ulusal seviyede alacağı ayrı ayrı kararları gerektirmektedir. Bu sebeple; Helsinki Temel Hedefi sürekli bir "Avrupa Gücü" oluşturulması anlamına gelmez ve gelecekte belirecek herhangi bir krizde bağlayıcı bir söz teşkil etmez.

Köln ve Helsinki'de alınan kararlarla temeli atılan AGSP, Portekiz ve Pratisa'nın başkanlığı döneminde daha da geliştirilmiştir: 19-20 Haziran 2000'de Santa Maria da Feira Avrupa Birliği Konseyi, aday ülkeleri ve NATO'nun AB üyesi olmayan Avrupalı, üyelerini, Avrupa'nın imkânlarını geliştirmeye ve AB askerî kriz yönetimine katkıda bulunmaya çağırıştır.

Son olarak, Feira'da üye devletler AGSP kapsamında AB'nin sivil krizlerin yönetimi konusundaki yeteneklerinin geliştirilmesine karar vermişlerdir. Sivillerin korunması, kamu yönetimi ve kamu düzeni sağlama ile polis işbirliği alanlarında mütabakat sağlamışlardır.²⁸³ Bunlara paralel olarak, üye devletler askerî Temel Hedefi da geliştirmeye devam etmişlerdir. Savunma planlaması alanında çalışan ulusal uzmanlar, "Temel Hedef Görev Kuvveti" olarak bilinen grubun liderliğinde, genel bir yetenekler listesi belirleyerek Helsinki'de karara bağlanmış olan siyasi amacı, kuvvetler ve özel yeteneklerin yer aldığı bir bilgi bankasına dönüştürmüştür. Bu liste dört ana senaryo (savaşan tarafların güç kullanarak ayrılması, çatışmaların önlenmesi, İnsanî yardım, vatandaşların tahliyesi) bazında oluşturulmuş olup, yedi

---

²⁸² "Helsinki Başkanlık Sonuç Belgesi", Aralık 1999.

²⁸³ "Feira Başkanlık Sonuç Belgesi", Haziran 2000.

kategori altında 144 yeteneği ana hatlarıyla tanımlar.²⁸⁴ 2000 sonbaharında, bu liste son haline getirilmiş ve Helsinki Temel Kataloğu olarak onaylanmıştır.

Bu belgedeki bulgulara dayanarak, üye devletler Temel Hedef Kataloğuna yapabilecekleri katkıyı belirlediler. 20-21 Kasım 2000'de Brüksel'de yapılan Yetenek Taahhüt Konferansı'nda, üye devletler Temel Hedef'te belirlenen acil mukabele becerilerine uyacak şekilde ulusal katkılarda bulunma sorumluluğunu gönüllü olarak aldılar. Bu sorumluluklar Helsinki Kuvvet Kataloğu olarak bilinen belgede belirlenmiştir. Sayısal anlamda, üye devletlerin katkıları 100.000'nin üzerinde insan gücü, ortalama 100 gemi ve 400 savaş uçağından oluşan bir havuz meydana getirmektedir. Buna ek olarak, AB'ne aday ülkeler "Headline Goal-plus" projesine kuvvet ve yetenek katkısında bulunmuşlardır.²⁸⁵

Bununla beraber, Yetenek Taahhüt Konferansı, askerî becerileri geliştirme konusunda devam eden çalışmaların "sadece" ilk ayağını oluşturmaktadır. Kuvvet Kataloğunun analizi, AB'nin Helsinki hedeflerine sayısal olarak ulaşacağını, ama hazır bulunma, hareket kabiliyeti, sürdürülebilirlik ve beraber çalışabilme konularında acil olarak niteliksel gelişime ihtiyaç duyulduğunun altını çizmiştir. Bu yüzden, Nice'teki Avrupa Birliği Konseyi toplantısında (7-9 Aralık 2000), üye devletler aşağıdaki amaçları içeren bir gözden geçirme mekanizması kurma konusunda karara varmışlardır.

- AB'nin yetenekleriyle ilgili hedeflerinin değerlendirilmesi ve gerekirse düzeltilmesi,
- Kuvvet kataloğunun izlenmesi - denetlenmesi,
- Ulusal katkıların belirlenmesi ve uyumlu hale getirilmesi,
- Ortak işlerlik ve kullanıma hazır olma konularında önceden onaylanmış taahhütlerin niteliksel ve niceliksel gelişimlerinin izlenmesi.

Daha sonraki başkanlık dönemlerinde bu konularda yapılan çalışmalar ilerlemiştir. İzleme sürecinin devamlılığını sağlamak ve NATO planlama organlarıyla (AB arasında) oluşabilecek ortak alanları tanımlamak ve bu alanlarda bağdaşma sağlamak amacıyla AB Yetenek Geliştirme Mekanizması kurulmuştur. Helsinki Temel Hedef Kataloğunun yeni bir versiyonu onaylanmış ve üye ülkeler Helsinki Kuvvet Kataloğuna katkılarını yeniden tanımlamışlardır. Operasyonel ve stratejik

---

²⁸⁴ Komuta, Kontrol, İletişim ve İstihbarat (C3I), İstihbarat, Keşif, Hedef Tespit ve Gözetleme Sistemleri (ISTAR), Konuşlandırma ve Hareket Kabiliyeti, Etkili Yükümlülük, Koruma ve Hayatta Kalabilme, Sürdürülebilirlik ve Lojistik, Genel Destek.

²⁸⁵ "Declaration of the Capability Commitment Conference", Brüksel, Kasım 2000, 31'inci Belge.

yetenekler için gerekli olan şartlar daha da geliştirilmiş ve ulusal katkılardaki eksiklikler belirlenmiştir.

Sonuç olarak, AB'nin Ortak Güvenlik ve Savunma Sistemini şekillendiren temel kırılmalardan birinin de AB'nin yeteneklerinin geliştirilmesindeki yavaşlık ve aksaklıklar olduğunu söylemek mümkündür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AB'NİN YÜRÜTTÜĞÜ ASKERİ OPERASYONLAR

AB tarafından bugüne kadar AGSP kapsamında 23 askerî-sivil kriz yönetimi operasyonu yürütülmüştür. Bunlardan 19'u sivil, 4'ü ise askerî karakterli operasyonlardır. Günümüzde ise devam eden çeşitli operasyonlar vardır. Bu bağlamda, AB'nin devam eden harekât ve misyonlarından en önemlisi AB'nin Korsanlığa Karşı Deniz Harekatı (EU NAVFOR Somalia-Operation Atalanta) dır. Bir askerî harekât olarak yürütülen bu operasyon Kızıl Deniz'in güneyinde Aden Körfezi ve Batı Hint Denizi'nde icra edilmiştir. Harekât merkezi İngiltere'de Northwood kenti olup 8 Aralık 2008 tarihinde başlamıştır. Atalanta Harekâtı'nın sonrası bu bölgedeki bir diğer misyonu ise, Somali Güvenlik Güçlerinin Eğitimine Yardım Misyonu (EUTM-Somalia) dur. 2010 yılında başlayan bu misyon askerî amaçlı eğitimi içermektedir. Yine aynı bölgede Afrika Boynuzunda ve Batı Hint Okyanusu'nda Bölgesel Denizcilik Yeteneklerinin Geliştirilmesi Misyonu (EUCAP Nestor) 2012 yılında aynı bölge içerisinde başlatılarak, bölge insanının ekonomik geçimini kolaylaştırmak amacıyla sivil halkın denizcilik yeteneklerinin geliştirilmesini amaçlamıştır.

Bu operasyonların yanı sıra, Afrika Kıtası'nda 2005 yılında başlatılan Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde (DKC) Güvenlik Sektörü Reformu İçin Danışmanlık ve Destek Sağlama Misyonu (EUSEC RD Congo) ve 2012-2015 yılları arasında Nijer Güvenlik Makamlarının Terörizme ve Organize Suçlarla Mücalesinde Kapasitelerinin Artırılması Misyonu (EUCAP Sahel Niger), Mali İç Güvenlik Güçlerinin Desteklenmesi Misyonu (EUCAP Sahel Niger), Mali Eğitim Misyonu (EUTM Mali), Orta Afrika Cumhuriyeti'ndeki Harekâtı (EUFOR RCA), Orta Afrika Cumhuriyeti'nde (OAC) Başlattığı Askerî Danışmanlık Misyonu (EUMAM RCA) ları icra edilmiştir. Bu misyonlardan sadece Mali Eğitim Misyonu (EUTM Mali) askerî kapasitenin artırılması için askerî birliklere yönelik bir eğitim misyonu olarak öne çıkarken, diğer misyonlar bölgedeki sivil halkın ekonomik, sosyal ve fiziki koşullarının düzenlenmesine yönelik politikalar olarak değerlendirilmiştir.

Diğer taraftan AB'nin Uzak Doğu ve Orta Doğuda 2005 yılından bu yana sivil inisiyatifli gerçekleştirdiği farklı amaçlara yönelik Afganistan'daki Polis Misyonu

(EUPOL Afghanistan), Filistin Toprakları İçin Polis Misyonu (EUPOL COPPS/Palestinian Territories), Libya'daki Entegre Sınır Destek Misyonu (EUBAM Libya), Refah Sınır Geçiş Noktası Misyonu-Filistin (EUBAM Rafah) gibi misyonlarda söz konusudur.

Avrupa sınırları dışında gerçekleştirilen bu operasyonların yanında özellikle doğu Avrupada yaşanan siyasi ve etnik temelli çekişmelere yönelik gerçekleştirilen politikalarda söz konusudur. AB'nin bu anlamda gerçekleştirdiği en önemli misyon Bosna Hersek Askeri Harekatı (Operation EUFOR Althea) dır. 2004 yılında Saraybosna'da kurulan bir karargâhta başlatılan askeri operasyon, bölge güvenliği ve barışının sağlanmasına yönelik müdahaleleri içermektedir. Bu operasyonun sivil ayağı olarak ise Kosova'da Hukukun Üstünlüğü Misyonu (EULEX Kosova) 2008 yılında Kosova'nın başkenti Priştina'da kurulan karagahta gerçekleştirilmiştir. Bölgede yasal ve hukuki düzenlemeler ile birlikte temel insan haklarının yerleştirilmesini amaçlayan bu misyon, hukuki ve yasal ilkeler açısından bölgenin AB normlarına yaklaşmasını hedeflemiştir.

Benzer biçimde, Doğu Avrupa'da 2008 yılında Tiflis'te sivil bir inisiyatif olarak başlatılan Gürcistan'daki Gözlem Misyonu (EUMM Georgia), 2005 yılında Moldova ve Ukrayna sınırlarındaki anlaşmazlığı gidermek adına başlatılan EUBAM Sınır Destek Misyonu-Ukrayna ve Moldova (EUBAM Moldova and Ukraine) Misyonu ve 2014 yılında Kiev'de Ukrayna'nın sivil güvenliğine yönelik danışmanlık hizmeti sağlayacak Ukrayna'nın Sivil Güvenlik Sektör Reformu İçin Danışmanlık Misyonu (EUAM Ukraine) Ab tarafından icra edilmiştir.

Türkiye her ne kadar AB üyesi olmasa da icra edilen operasyonlara katılmış ve AB'nin başarılı olması için üzerine düşen görevleri yerine getirmiştir. Türkiye'nin katkı sağladığı tamamlanan AB harekât misyonları ise Tablo-9'da ifade edilmiştir.

Tablo-9: Türkiye'nin Katkı Sağladığı Tamamlanan AB Harekât Misyonları

Harekât / Misyonlar	Katkılar
AB Askerî Harekâtı -Makedonya (CONCORDIA) 31 Mart – 15 Aralık 2003	11 Personel
AB Polis Misyonu - Makedonya (PROXIMA) 15 Aralık 2003 - 15 Aralık 2005	5 Polis
AB Kinşasa Polis Misyonu – Kongo (EUPOL) Ocak 2005 – 30 Haziran 2007	1 Personel
AB Askerî Harekâtı - Demokratik Kongo Cumhuriyeti (EUFOR) 30 Temmuz – 30 Kasım 2006	2 Personel C-130 Uçağı (8 Personel)
AB Polis Misyonu - Bosna Hersek (EUPM BIH) 01 Ocak 2003 – 30 Haziran 2012	4 Polis 2 sivil personel
Toplam	33 Personel

Tablo-10: Türkiye'nin Katkı Sağlamaya Devam Ettiğı AB Harekât Misyonları

Harekât / Misyonlar	Katkılar
AB Askerî Harekâtı - Bosna Hersek (EUFOR-ALTHEA) Başlangıç Tarihi: 02 Aralık 2004	1 Motorlu Piyade Bölüğü 5 İrtibat ve İzleme Timi ve diğ er Millî Destek Unsurları 243 Personel
AB Hukukun Üstünlüğü Misyonu - Kosova (EULEX KOSOVO) Başlangıç Tarihi:16 Şubat 2008	5 polis/sivil personel
Toplam	248 Personel

AB harekât misyonlarını gösteren harita Şekil-8'de ifade edilmiştir.

Şekil-8: AB Harekât Misyonları

Kaynak: European Union External Action, <http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/>, (Erişim Tarihi: 10.02.2015).

Askerî operasyonlar; Makedonya'da Concordia, Bosna Hersek'te Althea, Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde Artemis ve Somali'de Atalanta Harekâtıdır. 2003 yılı, Avrupa Birliği'nin yönettiği ilk askerî operasyonların yapıldığı yıldır. AB'nin Balkanlar'daki ilk barışı koruma operasyonunu (Concordia) ve ilk polis operasyonu

(Proxima) 2003 yılında başlatılmıştır. Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ne askeri operasyon 2003 yılında gerçekleşmiştir.

Mevcut durumda AB'nin NATO'nun imkânlarını kullanarak yaptığı operasyon sayısı ikidir, bunlardan birisi Makedonya'da Concordia, diğeri de Bosna Hersek'te yürütülen Althea operasyonudur. Bu operasyonların AB için maliyetleri düşünüldüğünde AB'nin operasyonel faaliyetleri NATO'ya bırakması da beklenebilirdi. Ancak Batı Balkanlar AB için hem güvenlik hem de ticaret anlamında önemli bir bölge olarak görülmektedir. Bu sebeple AB'nin bölgeye olan ilgisi sadece Birlik kurumları düzeyinde kalmamakta, AB içindeki iş dünyası temsilcileri, ticari birlikler ve STK'lar gibi kurumlar düzeyinde de bölgede istikrarın sağlanması önem arz etmektedir. Bu anlamda, Birlik içinde oluşan iç politik talep doğrultusunda üye ülkelerin hükümetlerarası bir karar alarak bu operasyonların yürütüldüğünü söylemek mümkündür.

4.1. CONCORDIA OPERASYONU (MAKEDONYA)

EUFOR-Concordia, AB'nin ilk askerî operasyonudur. Makedonya Cumhurbaşkanı'nın daveti üzerine AB kuvvetleri Ohrid Çerçeve Antlaşması'nın (Makedonya'da 2001 yılındaki çatışmaları çözen antlaşma) uygulanması amacıyla NATO Operasyonu (Allied Harmony) Arnavutluk, Sırbistan ve Kosova ile Makedonya'nın Sınır Bölgelerinde icra edilmiştir. Operasyonun komutası Fransız Komutan tarafından yürütülmüştür. 30 Eylül 2003'de komuta görevi Fransa'dan Avrupa Acil Müdahale Gücü EUFOR'a devredilmiştir. Bu düzenleme, 15 Aralık 2003'te görevin tamamlanmasına kadar sürdürülmüştür. AB operasyon merkezi NATO SHAPE karargâhında teşkil edilmiştir.

Concordia Operasyonu'nun yukarıda da belirttiğimiz gibi 15 Aralık 2003 tarihinde sona erdirilmesini takiben görev, kısa sürede sonra Proxima adı verilen bölgedeki yeni AB Polis Gücü tarafından devralınmıştır. Misyonun işlevi ve kapasitesi NATO ile kıyaslandığında oldukça az ve küçüktür, ancak bu operasyon AB için bir güven tazeleme harekâtı olmuştur.²⁸⁶

---

²⁸⁶ Tarık Söylemiş, "Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası ve Üç Kritik Sınavı: Makedonya, Kongo ve Bosna Hersek Misyonları", **Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi**, Cilt 3, Sayı 12, 2007, s. 48.

4.2. ARTEMIS OPERASYONU (KONGO DEMOKRATİK CUMHURİYETİ)

Uganda, Ruanda ile savaşı Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde 1998'de etnik iç çatışmada başlamıştır. Kargaşa ülkenin barış sürecinin raydan çıkması ve daha geniş bir bölgede istikrarsızlık tehlikesini doğurmuştur. Mayıs 2003'ten bu yana, Hema ve Lendu militanları arasındaki etnik çatışma kargaşasının yayılmasına, yüzlerce insanın ölmesine ve binlerce insanın yerlerinden çıkartılmasına neden olmuştur. 10 Mayıs 2003'te BM, AB'ye Kongo'ya yapılacak kriz yönetimi çerçevesinde müdahaleye katılması için teklifte bulunmuştur. Sonuç olarak BM Güvenlik Konseyi'nin 1484 sayılı kararına ve AB Konseyi'nin 423 sayılı kararına göre Kongo'ya Petersberg görevleri kapsamında 2000 kişilik askerî misyon ve yardım gönderilmesine karar verilmiştir.²⁸⁷

AB, 2003'te 2000 kişilik barışı koruma gücünü (13 AB üyesi toplam 16 ülke), Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nin kuzey doğusundaki istikrarsız İturi Bölgesi'ne göndermiştir. Artemis olarak adlandırılan operasyon, AB'nin NATO yardımı almadan ve Avrupa'nın dışında konuşlandırdığı ilk askerî görev olmuştur. Harekâtın hedefi, Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nin kuzey doğusunun güvenliğe kavuşmasıdır. Fransa Harekâta 1700 kişiyle katılmış ve harekâta komuta etmiştir. İsveç'in Fransa'dan sonraki ikinci büyük katılımcı (70 görevli) olduğu operasyonun kuvvet karargâhı, Uganda'daki Entebbe'de konuşlanmıştır. Buraya gönderilen gücün görevi şehirde, mülteci kampları ve havaalanlarında BM Personeli, insani yardım çalışanları ve sivillerin güvenliğini sağlamaktır. 01 Eylül 2003'te operasyon sona ermiş ve BM'ye devredilmiştir.

4.3. ALTHEA OPERASYONU (BOSNA-HERSEK)

1996 Dayton anlaşması ile NATO Barışı Koruma Gücü SFOR'un faaliyetlerini 2 Aralık 2004'de AB Askeri Gücü, Saraybosna'da Althea Operasyonu adı altında devralmıştır. AB Askeri gücü NATO'nun Askeri Gücünün aynı sayısı olması yaklaşımı nedeni ile 7000 kişiden oluşmuştur. Komutasını İngiliz bir generalin üstlendiği Althea Operasyonu, AB'nin 2003 yılındaki Makedonya görevinden sonra gelen ikinci büyük görevdir. AB'nin bu görevi esnasında planlama, komuta-kontrol ve askerî yetenekler bakımından NATO'da bağımlı kalması nedeni ile birçok sorunlar

---

²⁸⁷Turan, Avrupa Birliği Güvenlik Aktörü, s. 51.

yaşanmış, Atalanta Harekâtı gibi AB'ye ait bir operasyon olma özelliğine sahip olamamıştır.²⁸⁸

Bölgede güvenliği sağlamak olan asli askerî görevinin yanında, AB Barış Gücü, AB Özel Temsilciliği'ni ve Birleşik Polis Birimi'nin (IPUs) organize suçlarla savaşabilmesi için askerî komuta altında eğitimini desteklemek görevlerini de üstlenmiştir.

4.4. ATALANTA HAREKÂTI (EU NAVFOR)

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 2008 yılında Somali açıklarında artan deniz haydutluğunu engellemek amacıyla aldığı 1814, 1816, 1838, 1846 ve 1851 sayılı kararları desteklemek amacı ile AB, Atalanta Harekâtını başlatmıştır. Atalanta Harekâtı'nın amacı, Somali'deki mültecilere gıda yardımı götüren gemilere refakat etmek, bölgesel deniz ticaret akışını ve AB ülkelerinin deniz ticareti ile balıkçılık faaliyetlerini korumaktır.²⁸⁹

4.5. ASKERÎ OPERASYONLARDA ÖNE ÇIKAN HUSUSLAR

AB tarafından yürütülen askerî operasyonların (Atalanta Harekâtı hariç) genelde taşıdıkları ortak özellikler:

- Sınırlı bir bölgede, kısa zaman aralıklı ve küçük ölçekli olmaları,
- BM ve NATO'dan teslim alma şeklinde olmaları,
- Şiddetli çatışmalar içermemesi,
- Temelde sivil karakterli bir yapıda olmalarıdır.

Concordia Operasyonu, AB'nin icra ettiği ilk askerî operasyondur. Bu özelliğine ilave olarak, aynı zamanda, 2002'de bir işbirliği mekanizması olarak kurulan ve "Berlin-Plus" olarak adlandırılan AB-NATO arasındaki stratejik düzenlemenin ilk uygulaması olmuştur. Bu operasyon; refah içinde, demokratik ve barışçıl, uluslararası güvenlik gücüne artık ihtiyacı olmayan ve istikrarlı ülkeler arasına girmiş olan bir ülke oluşturmayı başarmaya yönelik çabalara katkıda bulunmuştur.

---

²⁸⁸ Gökçen Yavaş, "AB Barış Koruma Gücü (ALTHEA) ve Türkiye", **TASAM**, Aralık 2004, http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/112/ab_baris_koruma_gucu_althea_ve_turkiye, (Erişim Tarihi: 10.02.2015).

²⁸⁹ "EU NAVFOR Somalia–Operation ATALANTA", Council of the European Union, Mayıs 2009.

Artemis Operasyonu başarılı bir AB operasyonu değildir. Fransa'nın AB operasyonu adı altında kendi dış politika çıkarları için kendi kuvvetlerini ve kendi komuta yapısını kullanarak icra ettiği bir harekâttir. Fransa Ruanda'da yaptığı katliamın kötü imajını değiştirmek için ve Kongo'nun kendilerinin eski kolonisi olmasından dolayı bu operasyonu kendi milli çıkarları çerçevesinde yönetmiştir.²⁹⁰ Kongo'ya düzenlenen müdahale, AB için bir yandan AGSP'nin gelişimini, diğer yandan da, sınırlarını göstermektedir.

Althea Operasyonunda AGSP'nin askerî araçları NATO imkânlarıyla birlikte kullanılmıştır. Althea Operasyonu NATO'dan devralınan ve devralındıktan sonra da NATO komuta-kontrol-lojistik destek imkân ve kabiliyetleri ile icra edilen bir harekâttir. AB'nin kendi inisiyatifi ile giriştiği Atalanta Harekâtından çok farklıdır. Bu harekâtın olumlu tarafı NATO harekâtını süratle devredebilmiş olmasıdır.²⁹¹ AB liderliğindeki bu operasyon, istikrar ve işbirliği içerisinde Bosna-Hersek'e yardım etme görevinin yanında, bu ülkenin AB bütünleşmesine doğru daha ileri bir aşamada hazırlanmasını ve böylece AB'nin politik hedeflerini desteklemesi açısından da önemlidir.

4.6. OPERASYONLARDA ORTAYA ÇIKAN PROBLEM SAHALARI

4.6.1. Ulaştırma İhtiyaçları

Özellikle hava ulaştırmasında olmak üzere askeri ulaşım imkânlarının kısıtlı olması operasyonları olumsuz etkilemiştir. AB'nin ulaşım faaliyetlerinin sağlanması konusunda belirli kararlar alması zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Ulaştırma kiralananacak unsurlarla veya üye ülkelerin kendi milli imkânları ile sağlanabilir. Ancak bu husus planlama safhasında belirlenerek uygulamaya konulması gereken meselelerdir.

4.6.2. Muhabere

Muhabere, etkin olarak tesis edilemezse muharebe yapılamaz. Bunun da ötesinde karşılıklı müdahaleler ve istenmeyen kazalar olabilir. Bu nedenle Muhabere

---

²⁹⁰ Sinem Kocamaz, "Lizbon Antlaşması Çerçevesinde Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasının Geleceği", **Ege Akademik Bakış Dergisi**, Cilt 10, Sayı 3, 2010, s. 951-953.

²⁹¹ Turan, Avrupa Birliği Güvenlik Aktörü, ss. 39-48.

yetenekleri ve organizasyonu artırılmalı, operasyonların muhabere planları detaylı bir şekilde yapılmalıdır.

4.6.3. Sürdürülebilirlik

Bir operasyonun idame edilebilmesi, başlatılmasından daha önemlidir. Lojistik olarak ve harekâtın icrasındaki aşamaların koordinesinde sürdürülebilirlik, AB operasyonlarında ortaya çıkan eksikliklerden biri olmuştur. AB operasyonlarında, özellikle lojistik sürdürülebilirlik hususu üzerinde en çok durulması gereken konu olarak ön plana çıkmaktadır.²⁹²

4.6.4. Finansman Zorlukları

Kullanılan veya oluşturulan fonların yetersizliği, operasyonların icrasını direk etkilemektedir. Operasyonların icrasının başarılı olabilmesi maksadıyla yeterli fonlar oluşturulmak, finansman sıkıntısını ortadan kaldıracaktır.

4.6.5. Planlama Zorlukları

Operasyonların planlanmasında, değişen koşullara uygun alternatif planlar da yapılmalıdır. Plandaki bir aksama nedeni ile beklenmemeli, alternatif plan devreye sokulmalıdır. Planlama sadece operasyonun kendisi ile ilgili değil; idaresi, finansmanı, lojistik desteği, medya desteği gibi hususları da kapsmalıdır. Detaylı planlama operasyondan çok önce yapılmalı, her koşulda icra edilecek faaliyetler kapsamlı olarak belirtilmelidir. Yerinde karar verimiz tarzı operasyon planlarının başarısız olduğu, bu planların üye ülkeler tarafından da tam olarak anlaşılmadığı dolayısı ile operasyonları menfi etkilediği belirlenmiştir.²⁹³

---

²⁹² Nicole Gnesotto, **AB Güvenlik ve Savunma Politikası**, İstanbul: Tasam Yayınları, 2005, s. 123.

²⁹³ Gnesotto, ESDP: Results and Prospect, s. 28.

BEŞİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ ATALANTA HAREKÂTI'NIN LİBERAL HÜKÜMETLERARASI YAKLAŞIMLA DEĞERLENDİRİLMESİ

Atalanta Operasyonu'nun mantığını kavrayabilmek AB ve benzeri ülkelerin Somali'ye olan ilgileriyle ilişkilidir. Germond ve Smith, "Somali korsan faaliyetlerinin yapıldığı dünyanın yeni başkenti" değerlendirmesi ile buna önemli bir ipucu sumaktadır.²⁹⁴ Somali, 2008 yılında dünyada gerçekleşen 293 korsanlık faaliyetinin 111'inin gerçekleştiği yer olarak öne çıkmıştır.²⁹⁵ Üstelik bu bölgede korsan faaliyetlerinin artması Dünya Gıda Programı (DGP/WFP) ve ticari gemiler için bölgenin çok tehlikeli sular olması anlamı taşımaktadır. DGP'ye yönelik tehditler, özellikle 2008 yılının sonuna kadar yiyecek ihtiyacı duyan 3.5 milyon Somaliliye yapılacak yardımın ulaştırılmasını amaçlayan BM Güvenlik konseyinin 1838 numaralı çözüm kararını etkilemiştir. EU NAVFOR yetkililerine göre, korsancılık faaliyetleri son zamanlarda konvansiyonel bir tarz olmaktan daha çok arzu edilen bir hal almaya başlamıştır. Çünkü bu faaliyetler çalışılarak elde edilecek gelirden daha fazla para kazanma olanağı tanımaktadır.

Atalanta Operasyonu, korsan faaliyetlerini önlemeye yönelik Aden Körfezi ve Somali açıklarındaki gerçekleştirilen bir AB projesidir. Bu misyon 10 Kasım 2008 tarihinde gerçekleştirilen Konsey Ortak Eylem Planı kararlarından sonra 18 Kasım 2008 tarihinde, bir yıllık süre için yapılmıştır.²⁹⁶ Bu operasyon daha sonra 2009 Aralık ayında bir yıl süreyle, 8 Aralık 2010 yılında ise iki yıl süreyle uzatılmıştır.²⁹⁷ Operasyon süresi iki kez uzatıldığı için, bu operasyonun AB eksenli ve mevcut durumunu sürdüren (status quo) bir karakter ile kabul görmüştür.²⁹⁸

---

²⁹⁴ Basil Germond ve Michael E. Smith, "Re-Thinking European Security Interests and the ESDP: Explaining the EU's Anti-Piracy Operation", **Contemporary Security Policy**, Cilt 30, Sayı 3, 2009, ss. 576-577.

²⁹⁵ Era Strickmann, "EU and NATO Efforts to Counter Piracy off Somalia: A Drop in the Ocean?", KFIBS Commentary Edition 2/09, Research Paper, 2009, s. 1.

²⁹⁶ Bernard Kouchner, "Acts Adopted under Title of the EU Treaty", **Official Journal of the European Union**, Cilt 301, 2008, ss. 33-37.

²⁹⁷ EU NAVFOR, "European Union's Naval Force Counter-Piracy Operation Enters its 3rd Year as an Extension to 2012 is Confirmed", <http://www.eunavfor.eu/2010/12/european-union%E2%80%99s-naval-force-counter-piracy-operation-enters-its-3rd-year-as-an-extension-to-2012-is-confirmed/> 2010, December 15, (Erişim Tarihi: 18.04.2016), (Counter-Piracy Operation).

²⁹⁸ Sodha, s. 4.

EU NAVFOR'un işaret ettiği gibi, operasyon diplomatik çözümleri, askeri gücü, ekonomik desteği ve sanayi gelişimini içeren kapsamlı bir yaklaşıma sahiptir. Bu yaklaşım operasyonun daha iyi anlaşılması açısından çok önemlidir. Bu bakış aynı zamanda AB'nin önemli bir parçası olarak geliştirilen Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının (ODGP/CFSP) önemini ortaya koymaktadır.²⁹⁹ Ayrıca, AB'nin iç politik düzeyde politika talebi oluşturma sürecini de anlayabilmek bu operasyonun nedenlerini daha iyi anlamakla mümkün olacaktır.

5.1. TARİHSEL ARKA PLAN

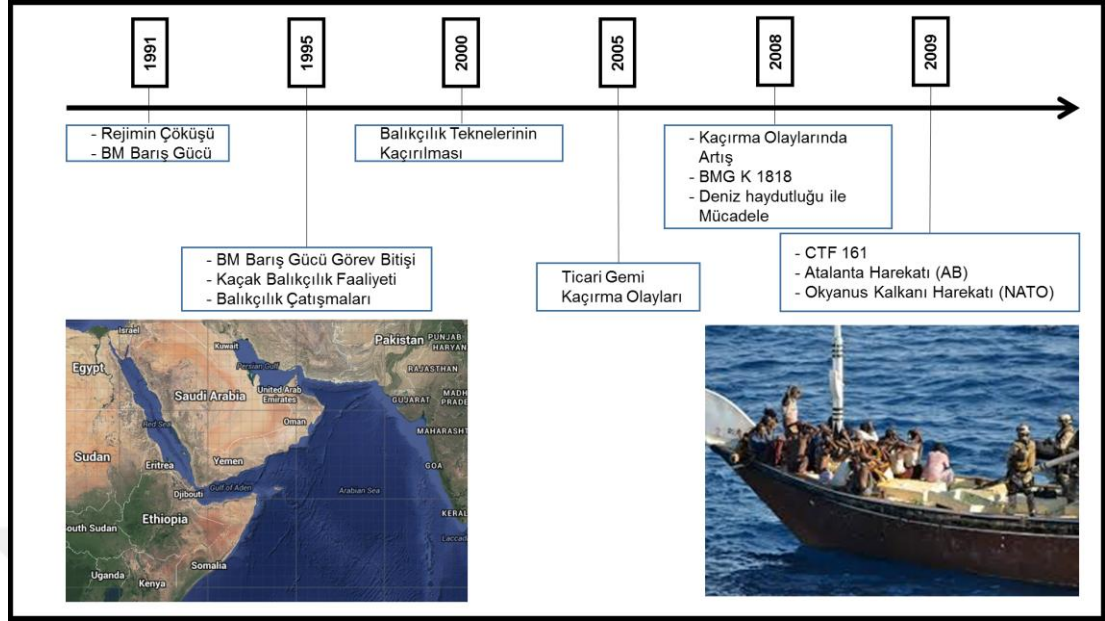
Somali'de yaşanan karışıklıklar nedeniyle, 1991 yılında rejim yıkılmış ve BM barış gücü Somali'de meydana gelen karışıklık ve ihtiyaçların karşılanması amacıyla faaliyet göstermeye başlamıştır. 1995 yılına gelindiğinde, BM barış gücü bölgeden çekilmiştir. BM barış gücünün bölgeden çekilmesiyle birlikte, bölgede kaçak balıkçılık faaliyetlerinde ciddi oranda bir artış yaşanmış ve akabinde balıkçılık çatışmaları başlamıştır. 2000 yılında balıkçı teknelerinin kaçırılması ile başlayan gemi kaçırma faaliyetleri, 2005 yılına gelindiğinde ticari gemi kaçırma olaylarına dönüşmüştür. 2008 yılında gemi kaçırma olaylarında büyük artış yaşanmış, BMGK 1818 kararlarına istinaden deniz haydutluğu ile mücadele harekâtı başlamıştır. 2009 yılında ise deniz haydutluğu ile mücadele maksadıyla NATO'ya ait deniz görev grubu ve AB Atalanta Harekâtı benzeri deniz görev grupları teşkil edilmiştir (şekil-9).³⁰⁰ Gerek balıkçılık gerekse ticaret gemileri üzerindeki bu baskılar ilgili sektörlerin temsilcileri tarafından da Atalanta operasyonunun yapılmasını bir ihtiyaç haline dönüştüren gerekçeler olarak değerlendirilebilir.

---

²⁹⁹ Sodha, s.5.

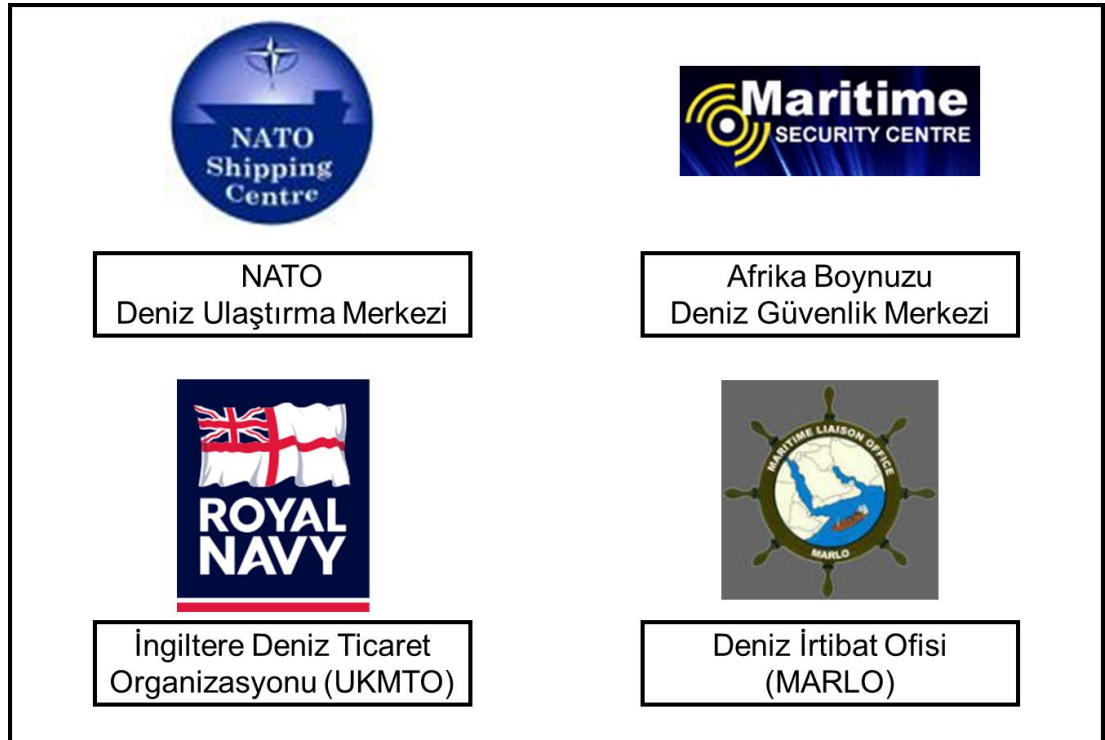
³⁰⁰ Stig J. Hansen, "The dynamics of Somali Piracy", **Studies in Conflict and Terrorism**, Cilt 35, Sayı 7-8, 2012, ss. 525-526.; Peter Chalk, "Assessing the Utility of Current Counterpiracy Initiatives off the Horn of Africa", **Studies in Conflict and Terrorism**, Cilt 35, Sayı 7-8, 2012, ss. 553-554.; Sodha, ss. 1-3. Giovanni, s. 21.

Şekil-9: Aden Körfezi ve Somali Havzası'nda İcra Edilen Faaliyetler (Tarihçe)

Bu çerçevede, Aden Körfezi ve Somali Havzasında deniz ulaştırması için işbirliği ve rehberlik faaliyetleri, Atalanta Harekâtı Deniz Güvenlik Merkezine ilave olarak NATO Deniz Ulaştırma Merkezi, İngiltere Deniz Ticaret Organizasyonu (UKMTO), Deniz İrtibat Ofisi (MARLO) tarafından yürütülmüştür (Şekil 10).

Şekil-10: Deniz Ulaştırması İçin İşbirliği ve Rehberlik

Londra'da bulunan NATO Deniz Ulaştırma Merkezi, NATO unsurları ile İngiltere Deniz Ticaret Organizasyonu arasındaki ana irtibat noktası olup, ticari trafiğin korunması ve askeri harekâtın desteklenmesi amacıyla faaliyet icra etmiştir. Atalanta Harekâtı Afrika Boynuzu Deniz Güvenlik Merkezi ise; Avrupa Birliği Deniz Gücünün ticari gemi takip merkezi olup, gemi bilgileri ve gemi hareketlerinin kaydedildiği merkezi konumundadır.

Şekil-11: NATO ve Avrupa Birliği Deniz Ulaştırma ve Güvenlik Merkezi

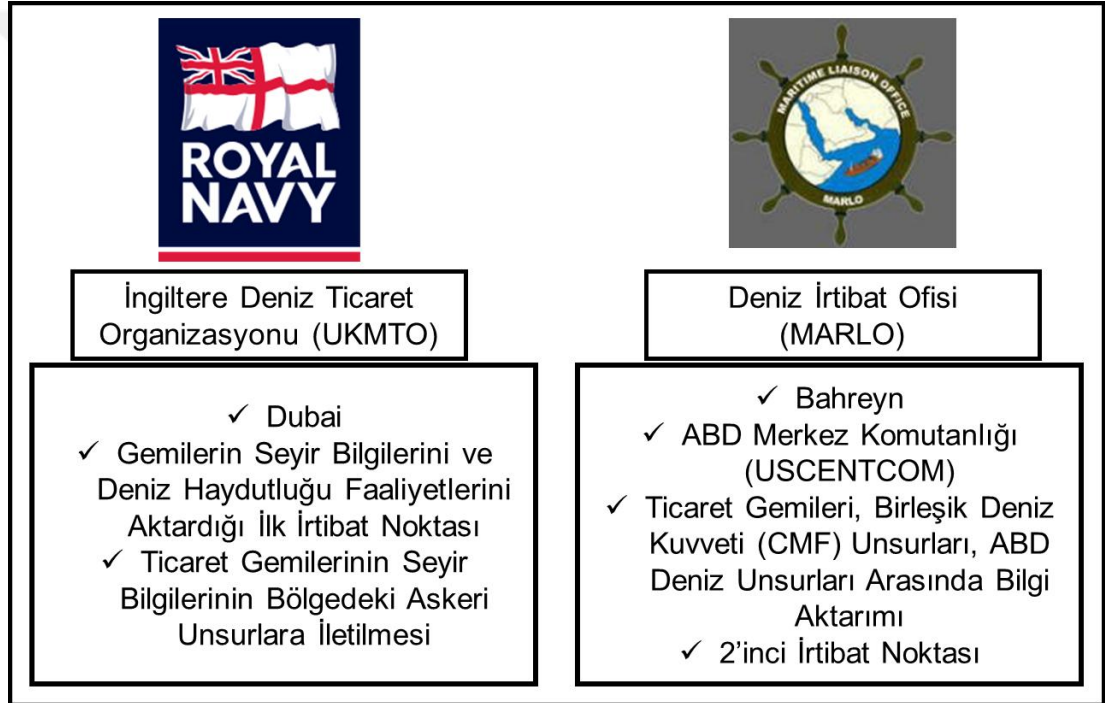
Dubai'de bulunan İngiltere Deniz Ticaret Organizasyonu, gemilerin seyir bilgilerini ve deniz haydutluğu faaliyetlerini aktardığı ilk irtibat noktasıdır. Ticaret gemilerinin seyir bilgilerini bölgedeki askeri unsurlara iletmektedir. Deniz irtibat ofisi, Bahreyn'de bulunan ABD merkez komutanlığı bünyesinde faaliyetlerini yürütmektedir. Deniz İrtibat Ofisi, ticaret gemilerin, Birleşik Deniz Kuvveti (CMF) unsurları ve ABD deniz unsurları arasında bilgi aktarımı yapmaktadır. Ayrıca Deniz İrtibat Ofisi İngiltere Deniz Ticaret Organizasyonu ile irtibat kuramayan gemiler için ikinci irtibat noktasıdır. İngiltere Deniz Ticaret Organizasyonu ve Bahreyn'deki Deniz İrtibat Ofisi, bütün gemi bilgilerini Avrupa Birliğinin Atalanta Harekâtı Afrika Boynuzu Deniz Güvenlik Merkezine aktarmaktadır.

Deniz ulaştırması için işbirliği ve rehberlik faaliyetlerini yürüten bu kuruluşlar arasında, işbirliği ve bilgi paylaşımı yapılmaktadır. Ayrıca deniz haydutluğu güvenlik duyuruları, hassas gemi listesi, konvoylara ilişkin duyurular, en iyi uygulamalar dokümanı ve deniz haydutlarının kullandığı deniz vasıtalarının tanıtımını içeren

yayınlar bu kuruluşlar tarafından yayımlanmaktadır. Gerek resmi gerekse sivil kuruluşların bölgedeki çıkarları da bu yoğun işbirliğinin gerçekleşmesinde en önemli unsur olarak belirtilmelidir. Zira bu durum Atalanta Operasyonu'nun diğer operasyonlarla kıyaslandığında neden bu kadar başarılı olduğunu da açıklamakta yardımcı olmaktadır.

Bölgede deniz haydutluğu ile mücadele kapsamında; ABD'ye bağlı görev grubu 150, 151 ve 152; Atalanta Harekâtı kapsamında AB Deniz Gücü Komutanlığına bağlı görev grubu 465, NATO deniz görev grubu 508 ile milli kontrol altında çeşitli ülke gemileri harekât icra etmektedir.

Şekil-12: Dubai'de ve Bahreyn'de bulunan ve Avrupa Birliğinin Afrika Boynuzu Deniz Güvenlik Merkezine Bilgi Aktaran Merkezi

Şekil-13: AB Atalanta Harekâtı AB Afrika Boynuzu Deniz Güvenlik Merkezi ile Bilgi Paylaşımı Yapan Merkezler

5.2. ATALANTA HAREKÂTININ KAPSAMI

AB Deniz Görev Kuvveti (European Union Naval Force EU NAVFOR/CTF-465), 1995 yılında Petersberg görevlerinde belirtilen deniz kontrolü, barışı zorlama ve kriz mukabele harekâtı kapsamında görev yapmak üzere Fransa, İspanya, Portekiz ve İtalya'nın katılımıyla kurulmuştur. AB Deniz Görev Kuvveti, 2008 yılına kadar eğitim, tatbikat, Etkin Çaba Harekâtı ve UNIFIL Harekâtı vb. maksatlarla belirli dönemlerde görev yapmak üzere aktive edilmiştir. Bu noktada başlangıçta yer alan bu ülkelerin özel sektörlerinin önemli denizcilik faaliyeti icra ettiğini belirtmek liberal hükümetlerarası yaklaşımın iç politik talep vurgusunu açıklamak anlamında yararlı olacaktır. Zira bu ülkelerdeki çıkar gruplarının gerek kendi ülkelerinde gerekse Brüksel düzeyinde lobi faaliyetleri önem arz etmektedir.

AB Konseyi tarafından Somali açıklarında artan korsanlık faaliyetleri üzerine BM Güvenlik Konseyi'nin 2008 yılında alınan 1814, 1816, 1838, 1846 numaralı düzenlemeleri ve 2009 yılında alınan 1918 numaralı düzenlemelerini desteklemek için 10 Kasım 2008 tarihinde alınan karara istinaden Atalanta Harekâtı adı altında yeniden aktive edilen AB Deniz Görev Kuvveti, 2008 Aralık ayı içerisinde Aden Körfezi ve Somali açıklarında fiili olarak göreve başlamıştır. AB'nin savunma ve

güvenlik politikası alanında gerçekleştirilen ilk deniz harekâtı olan Atalanta Operasyonunun öncelikli amacı, Somali'deki ihtiyaç sahibi insanlara gıda yardımında bulunan Dünya Gıda Programının (WFP) yardım gemileri için güvenlik sağlamaktır.³⁰¹ İkinci amacı ise, Aden Körfezi ve Somali açıklarındaki korumasız deniz araçlarının korunması ve Somali açıklarında meydana gelen silahlı soygunların bastırılması, önlenmesi ve caydırılmasıdır.³⁰² Buna ilaveten, bu operasyon Somali'de uzlaşma ve barış sürecini destekleyen ve Somali'deki Afrika Birliği Misyonu (AMISON)'u finansal olarak destekleyen BM Cibuti sürecinin bir parçası niteliği taşımaktadır. Operasyonun siyasi kontrol ve stratejik kararları SGK tarafından yapılırken, AB Askeri Komitesi (EUMC) misyonun izleyicisi konumundadır.

Atalanta Operasyonu yönetim merkezi İngiltere'nin Northwood kentinde bulunmaktadır. Bu kent daha önce NATO ve çeşitli Deniz Operasyonları için yönetim merkezi olması açısından önemlidir. Londra'ya yakın bir bölgede bulunan Northwood, Uluslararası Denizcilik Organizasyonuna (IMO) oldukça yakın bir konumda yer almaktadır. Dahası, Londra "küresel gemi topluluğunun odağı (hub)" olarak bilinmektedir.³⁰³ İngiltere'nin bu anlamda öne çıkmasını AGSP'ye verilen destekten ziyade Londra'nın bu konumunu kaybetmemek için İngiliz özel sektörünün yoğun lobi faaliyetlerine bağlayan görüşler de vardır.³⁰⁴ Bu anlamda İngiltere'nin bölgedeki denizcilik faaliyetlerinden olumsuz etkilenmesi ve bu durumun gerek ticari gerekse askeri amaçlı birçok alana sekte vurması bu ülkeyi ön plana çıkarmıştır. İngiltere'de bu konunun ticarete sekte vurduğu, doğu ile batı arasındaki geçiş yollarının güvenliğinin sağlanması için Birlik düzeyinde yoğun bir lobi faaliyeti yapılması gerektiği Lordlar Kamarası tarafından da tartışılmıştır.³⁰⁵ Bu operasyona Hollanda, İspanya, Almanya, Fransa, Yunanistan, İtalya, İsveç, Belçika, Lüksemburg, Hırvatistan, Norveç gibi AB ülkeleri katılmıştır.

Operasyona katılan AB Deniz Gücü 5-10 su üstü savaş gemisi, 1-2 yardımcı gemi, 2-4 deniz karakol uçağı ve 2000'e yakın askeri personelden oluşmaktadır. Bu

---

³⁰¹ Kouchner, ss. 33-37.

³⁰² Kouchner, ss. 33-37.

³⁰³ AB Komitesi, "Combating Somali Piracy: the EU's Naval Operation Atalanta", **EU Committee 12th Report of Session 2009-10**, 2010, London.

³⁰⁴ Tony Chafer, "Anglo-French Security Cooperation in Africa Since Saint-Malo", içinde: Gordon Cumming ve Tony Chafer (Ed.), **From Rivalry to Partnership?: New Approaches to the Challenges of Africa**, England: Ashgate Press. 2011, s. 80.

³⁰⁵ House of Lords, "Combating Somali Piracy: the EU's Naval Operation Atalanta", **EU Committee 12th Report of Session 2009-10**, 2010, London, s. 59.

güç, İngiltere'nin 30 katı büyüklüğünde alanı kaplayan yaklaşık 2 milyon deniz mili karesi büyüklüğündeki alanda görevli olmuştur. Askeri personeller tarafından yakalananlar, 6 Mart 2009 tarihinde yapılan anlaşma çerçevesinde Kenya'da ve AB üyesi ülkelerde ya da 20 Kasım 2009 tarihindeki anlaşmadan itibaren Şeyşel Adaları Cumhuriyeti'nde yargılanmıştır. Ancak, Kenya 1 Kasım 2010'da 6 aylık süre içerisinde hapisanelerin yoğunluğundan dolayı korsanların yargılanması ve kovuşturulması sürecini durdurduğunu bildirmiş ve uluslararası topluluklardan finansal destek görmediğini iddia etmiştir.³⁰⁶

Atalanta Operasyonu temelinde Somali açıklarındaki belirli deniz araçlarının korunması üzerine odaklanmış olmasına rağmen, bu misyon ile birlikte "korsan faaliyetleri ve silahlı soygun eylemlerinin gerçekleştiği bölgede bu tür eylemleri caydırma, önleme ve bertaraf etme gibi önlemlerin alınmasına yönelik güç kullanımını içeren hazırlıklar da yapmıştır".³⁰⁷ Bu durum, belirli deniz araçlarının korunmasına odaklanan ilk hedeften farklı olarak, bölgede saldırıya maruz kalmış gemileri korsancılık faaliyetlerinden bertaraf etmekten ziyade, bu eylemleri sonlandırmak ve korsancılık eylemleriyle gerçek manada mücadele etmenin ilk sinyali olarak algılanmıştır. Bir başka deyişle, bu operasyonun işlevi olan Dünya Gıda Programı gemilerinin korunması temel hedefinin yanı sıra, korsancılık faaliyetlerinin etkinliğinin kalıcı olarak sonlandırılması ve geçerli planları içeren bütüncül bir yeni hedef sunmaktır. Ancak EU NAVFOR yönetim merkezindeki yetkililer operasyonun asıl olarak korsan faaliyetlerinin bertaraf edilmesi misyonu olduğunu üstüne basarak ifade etmişlerdir. Bu hedeflerin yanı sıra, AB Deniz Gücü Komutanı Tümamiral Peter Hudson CBE (2010) BM'deki konuşmasında, bölgeden geçen korumasız gemileri korumak ve bölgede yeniden güven tesis etmek kadar AMISON gemilerinin korunmasının bir diğer hedef olduğunu belirtmiştir. Üstelik tümamiral Peter Hudson şüpheli korsanların yakalanıp, kovuşturulması için aramaların yapılması, caydırıcı ve eylemleri aksatmaya yönelik stratejilerin geliştirildiğini belirtmiştir. Bu yüzden, Atalanta Operasyonu uluslararası yasal sistemlerin kullanılmasının yanı sıra, korsan faaliyetlerinin ilerlemesini durdurmak için askeri güç kullanımını içermektedir. Operasyonun ortaya çıkışı ile birlikte nasıl icra edileceği üzerine de tartışmalar yaşanmıştır. Üye ülkelerin denizcilik sektörünün temsilcileri de farklı beklentiler ortaya koymuş, hem kendi ülkeleri hem de Birlik

---

³⁰⁶ BBC, Kenya Ends Co-operation in Hosting Somali Pirate Trials. <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-11454762>, Erişim Tarihi: 12.03.2016.

³⁰⁷ Sodha, s. 16.

düzeyinde önlemlerin yapısı hakkında kendi görüşlerini savunmuşlardır.³⁰⁸ Bu da liberal hükümetlerarası yaklaşımın öngördüğü yerel ve ulusal düzeydeki taleplerin birlik düzeyinde yansıma bulmasını açıklamaktadır.

Bu süreç, Atalanta Operasyonunun genişletilmesiyle birlikte, yani misyonun güncelleşmesiyle gerçekleşmiştir. Aralık 2009'da, misyonun temel olarak güncellendiği konu balıkçılık faaliyeti yapan gemilerin izlenmesine yönelik stratejileri içermiştir.³⁰⁹ Buradaki beklenti, illegal olarak avlanan ya da okyanusa toksin kirleticiler bırakan AB botlarının varlığını tespit ederek, bölgedeki balıkçı botlarına ilişkin verilerin toplanmasıdır. Bu durumda, Atalanta Operasyonunun gizili gündemi "Somali'de deniz korsanları ve illegal balıkçılığın uluslararası organizasyonları tarafından suçlanan Avrupa gemilerini korumak ve Somali denizini toksin atarak kirleten gemilerin geçişini önlemek" olduğu söylenebilir.³¹⁰ Bu misyon çerçevesinde, AB Deniz Gücü Komutanının 2010 Aralık ayında yaptığı konuşmada bölgede illegal olmayan aktivitelerin kaydedildiğini bildirmiştir. İlaveten, EU NAVFOR'un yaptığı açıklamaya göre, 2011 Mayıs ayında hem illegal aktiviteler kaydedilmemiş, hem de bölgede tehdit unsuru içeren balıkçı botlarına da rastlanılmadığı bildirilmiştir.³¹¹

AB operasyon komutanı Tümamiral Peter Hudson Mogadişu'da geçici Somali Federal Hükümetini (GSFH/TFG) destekleyen WFP ve AMISON gemilerinin korunması, korsan gruplarını caydırmak, saldırıya maruz kalmış gemileri korumak gibi temel hedefler bağlamında tüm okyanusun tehditlerden arındırıldığını ifade etmiştir. Ancak bu misyonun noksan yanı olduğu da ifade edilmiştir. Tümamiral Philip Jones -Aralık 2008 Haziran 2009 tarihleri arasında AB Operasyon komutanı- bir korsan botunun suç işlemeye teşebbüs etmediği durumlarda korsan botu olarak değerlendirilmemesini en önemli sorun olarak göstermiş, korsan botlarının limanda dâhil sürekli kontrol altında tutulması gerektiğini belirtmiştir. Bu çerçevede, EU NAVFOR web sayfasındaki verilere göre 2007-2011 yılları arasında WFP gemilerine yönelik hiçbir saldırının olmaması ve Uluslararası Denizcilik Bürosu (IMB) 1 Ocak 30

---

³⁰⁸ Damien Helly, "Lessons from Atalanta and EU Counter-Piracy Policies", **European Union Institute for Security Studies Seminar Reports**, 2011, Paris, ss. 7-9.

³⁰⁹ Thomas Ernst, "Discussion Meeting Counter-Piracy off Somalia: Operational Lessons from EU NAVFOR", London, UK: **International Institute for Strategic Studies**, 2010, London.

³¹⁰ Denise Recalde, "Operation Atalanta Criticised for not Stopping Poachers", <http://fis.com/fis/worldnews/worldnews.asp?monthyear=&day=18&id=36973&l=e&special=0&ndb=0>, 2011, Erişim Tarihi: 03.08.2015.; Sodha, s. 16.

³¹¹ EU NAVFOR, Counter-Piracy Operation, 2011; Sodha, s. 17.

Eylül 2010 tarihleri arasında deniz devriyeleri ve pozitif politikalardan dolayı Aden Körfezinde eylemlerin %50 azaldığı gözlemlenmiştir.³¹²

Atalanda Operasyonunun iki ana görevi olmuştur. Birincisi WFP ve saldırıya uğramış gemileri korumak. Ancak burada; korsan faaliyetlerini sonlandırmak ve AMISON'nun desteklenmesi gibi diğer görevleri de olmuştur. AB, Atalanta Operasyonundaki işlevlerini kendileri oluşturmuştur. Örneğin ülkelerin kaç taburla katılım sağlayacağı, bu misyona hangi tip gemilerin dâhil olacağı, nasıl konuşlanacağı gibi işlevlere üye ülkeler karar vermiştir. Bu nedenle, Atalanta Operasyonunu amaç ve hedeflerinin yanında, maliyetleri nasıl karşılayacağı gibi konular da ortak kararlar almıştır.³¹³

5.3. ATALANTA HAREKÂTININ SONUÇLARI

Tannock, Atalanta Operasyonunun AB'nin çok önemli bir OGSP operasyonu (flagship mission) olduğunu belirtmekte ve bu operasyon kapsamında düzenlenmesi gereken birçok konu olmasına rağmen, operasyonun başarısının çok önemli olduğu vurgulamaktadır.³¹⁴ Tümamiral Thomas Ernst Atalanta Operasyonu'nun misyonunu büyük bir başarıyla yerine getirdiğine ilişkin değerlendirmelerde bulunmuştur. Ernst'in 7 Aralık 2010'daki konuşmasında, Somali'ye 500.000 ton yiyecek yardımı yapan WFP'ye ait 90 geminin tamamının bölgeden zarar görmeden geçtiğini ifade etmiştir.³¹⁵ Dahası AMISON gemilerinin %98'ine denk gelen 73 gemi bölgeden güvenli bir biçimde geçiş yapmıştır. Ernst ayrıca EU NAVFOR olmadan, birçok Somali vatandaşının AMISON ve WFP'den gelen kaynaklara ulaşamayacağı, bu yüzden Somali vatandaşlarının AB'nin bu misyonundan verimli biçimde faydalandığını ifade etmiştir. Atalanta Operasyonu sayesinde, yaklaşık 1.3 milyon Somali vatandaşı her ay WFP'den gelen yiyecek yardımlarına ulaşmaktadır. Bu çerçevede Atalanta Operasyonunun başarılı olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca, operasyonun uzatılması için özel sektörün talepte bulunması ve bu yönde

---

³¹² EU NAVFOR, "EU Naval Operation Against Piracy", **EU European Security and Defence Policy**, Mayıs 2009, (EU Naval Operation) Paris, s. 3.

³¹³ EU NAVFOR, EU Naval Operation, s. 4.

³¹⁴ Sodha, s. 19

³¹⁵ Ernst, s. 15.

lobi oluşturma çabaları da operasyonun başarılı olduğunun bir başka kanıtı olarak düşünülebilir.³¹⁶

Atalanta Operasyonu'nun bir diğer hayati başarısı, EU NAVFOR'un küresel aktörler arasında olduğunu göstermesidir. Çünkü AB'nin askeri kapasitesi olmadığına ve askeri bir oyuncu olarak küresel rekabette yer alamayacağına ilişkin tartışmalar vardır.³¹⁷ Ancak Ernst'in belirttiği gibi, bu operasyonla birlikte EU NAVFOR'un yönetim merkezi NATO, Rusya, Çin, Hindistan ve ABD eksenli koalisyon güçlerinden oluşan 20 ülkenin tercih partneri (partner of choice) olmuştur. AB kaynaklı bu liderlik misyonu, OGSP'nin önemli başarısı olarak görülmekte ve küresel güçlerin OGSP'nin gelişmesinde AB'nin rolüne güvendiğini ortaya koymaktadır. Atalanta Harekatı bu açıdan AB'nin küresel bir güç, global bir aktör olduğunu kanıtlamıştır.

Buna ilaveten, AB Deniz Gücü tarafından belirlenen Uluslararası Tavsiyeli Koridorun Belirlenmesi (IRTC) büyük bir strateji başarısı olarak görülmektedir. Bu politika, bölgedeki tehlikeli sulardan geçiş yapan ticari gemilerin korunmasını sağlamak açısından oldukça önemlidir.³¹⁸ Ernst'e göre IRTC'nin oluşturulması ticari gemilerin geçişinde daha az zaman kaybına yol açan güçlendirilmiş koridor olarak operasyonun başarısına katkı sağlamıştır. Bu strateji AB Deniz Gücünün bir stratejisidir. Aden Körfezi ve Somali Havzasında korsan faaliyetlerinin 6 kat artmış olmasına karşın, tehlikenin ortaya çıkmasıyla müdahale edilme süresinin hala 10 dakikanın altında kalması, korsan faaliyetlerinin başarısızlık gösterdiğine işaret etmektedir. EU NAVFOR yönetim merkezinden yapılan açıklamalara göre, korsanlar eylemlerinin 2009'da %28'e, 2010'da %27'ye, 2011 ve 2012'nin Mayıs ayına kadarki dönemde %19'a kadar düştüğü belirtilmiştir. Bir başka deyişle, 2009'da 46 başarılı eyleme karşılık 117 başarısız eylem, 2010'da 47 başarılı eyleme karşılık 127 başarısız eylem, 2011'de 19 başarılı eyleme karşılık 79 başarısız eylem gerçekleşmiştir.³¹⁹

---

³¹⁶ Girija Shettar, "Maritime Business Human Rights Guide Launched", <http://fairplay.ihs.com/article/11725/shipping-leaders-lobby-brussels-operation-atalanta-extension-2014>.

³¹⁷ Henrik Larsen, "The EU: A Global Military Actor?", **Cooperation and Conflict**, Cilt 37, Sayı 3, 2002, ss. 284-286.

³¹⁸ EU NAVFOR, EU Naval Operation, s. 4.

³¹⁹ Bill Varner, "Somalia Pirates' Success Rate Rises, Stunting East Africa Economies", <http://www.bloomberg.com/news/2010-11-02/somali-pirates-success-rises-even-against-warships-of-us-japan-china.html>, Erişim Tarihi: 06.06.2015.

Bu operasyonun temel noksanlığı ise, yakalanan korsanların oldukça uzak bölgelerde yargılanması konusudur. Tannock AB içerisinde hiçbir ülke korsanların kendi ülkeleri içerisinde yargılanmasını istemediğini belirtmiştir.³²⁰ Birleşmiş Milletler Deniz Kanunu çerçevesince, korsanları yakalayan ülkeler Madde 105'e göre kendi ülkeleri içerisinde suçluların tutulmasına müsaade edeceklerdir. Ancak Tannock'un belirttiği gibi hiçbir AB üyesi ülke bu konuda gönüllü değildir. Ernst'nin bildirdiğine göre, 2010'da EU NAVFOR tarafından 400 korsan yakalanmış ve bunların sadece 15 tanesi tutuklanmıştır. Bu da, oransal olarak sadece %4'e tekabül eder ki, bu durumda operasyonun caydırıcılık özelliği zarar görebilmektedir. EU NAVFOR merkezi de, bu misyonun caydırma eğilimi altında gerçekleştirecek kovuşturma faaliyetlerinden mahrum olduğunu bildirmiştir. Çünkü yakalanan korsanların çoğunluğu serbest bırakılıyor ve bu durum korsanlar için küçük bir risk algısını ortaya çıkartıyordu. Bu çerçevede, Yüksek İlerleme Merkezi ve Avrupa Dış Eylemler Servisi (EEAS) Kenya ve Şeyşel Adaları ile yapılan anlaşmalar çerçevesince suçluların bölgedeki yakın ülkelere gönderilmesi sürecini denedi. Şeyşel Adaları'nın kovuşturma kapsamında tutuklanacaklarla ilgili hapisane altyapısına sahip olmaması da bir diğer sorun olarak ortaya çıkmıştır.³²¹

Harekâtın bir diğer noksan taraf Tümamiral Thomas Ernst' in bildirdiği gibi, korsan faaliyetlerinin başarısının düşmesine rağmen, bu tür eylemlerde sayısal olarak artış yaşanmasıdır. Özellikle korsan faaliyetlerinin %62'sinin gerçekleştiği alan olarak tanımlanan Somali Havzasında, korsan faaliyetleri 2010 yılında üç kat artmış ve bu durum operasyon alanının genişlemesinde önemli bir faktör olmuştur.³²² Bu operasyon alanı 1500 deniz mili uzaklığa kadar genişlemiştir. MV Star of Dhabî'ye 30 Ocak 2010 tarihinde kuzeyden gelen saldırıların gerçekleştiği bölge Somali kıyılarına 1475 deniz mili uzaklıktadır. İlave olarak, korsanlar tarafından Aralık 2010'da gerçekleştirilen iki başarılı eylemden biri olan MV Jahan Monî'ye doğudan yapılan saldırıların uzaklığı 1450 deniz mili ve MV Vege 5'e güneydoğudan yapılan saldırının uzaklığı 1750 deniz milidir.³²³ Şekil 14'de operasyonun genişleme dönemleri ile korsan faaliyetlerinin yoğunlukları arasındaki ilişkiler ortaya konulmuştur. Bahsedildiği gibi, korsan faaliyetlerinin artmasına bağlı

---

³²⁰ Sodha, s. 22.

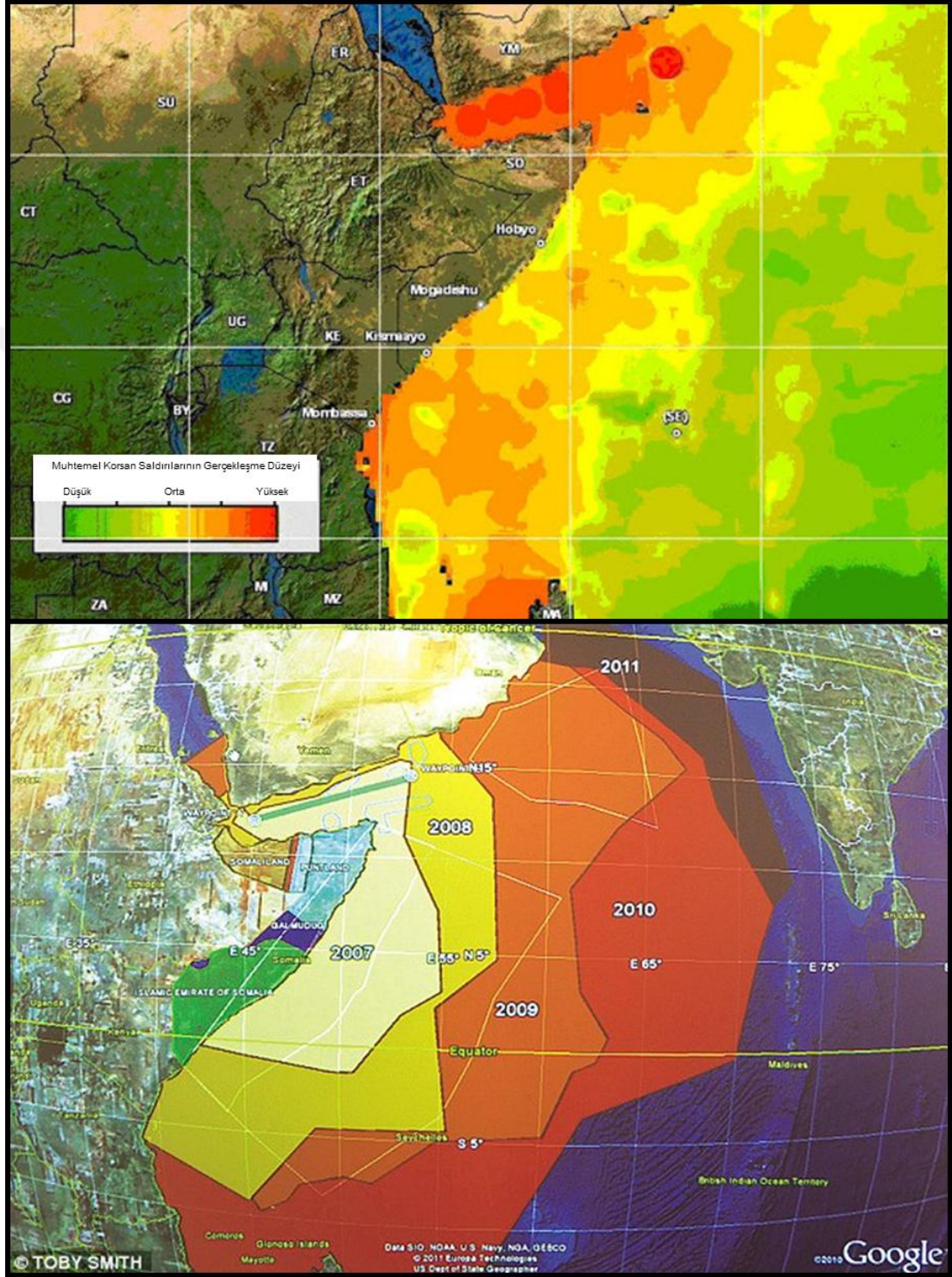
³²¹ Sodha, s. 22.

³²² Ernst, s33

³²³ EU NAVFOR, EU Naval Operation, s. 4.

olarak belirli aralıklarla operasyon süresi artarken, operasyon bölgesinde genişlemesi söz konusu olmuştur.

Şekil-14: Atalanta Harekâtı Genişleme Süreci ve Korsan Faaliyetlerinin Yoğunluğu

Bu çerçevede operasyon alanının genişleme sebebi, ticaret gemilerinin korsan saldırılarından kurtulması amacıyla Hindistan kıyılarına yakın güzergâh seçmesi ve korsanların ticari gemileri Somali kıyılarının uzağında takip etmesidir. Bu yüzden, Hindistan kıyıları boyunca gerçekleşecek saldırılara Hindistan güçleri cevap verebilecek durumdayken, Hint Denizi açıklarında gerçekleşecek saldırılara ise EU NAVFOR müdahale yapmıştır.

Şunu belirtmek gerekir ki, Atalanta Operasyonu tek başına korsan saldırılarını önleme operasyonu değildir. Onun temel hedefi WFP gemilerini korumaktır. Bu nedenle, Atalanta Operasyonuna kapsamlı bir yaklaşım getirilmiştir. EU NAVFOR merkez ofisi bu durumu demokrasi, kalkınma ve savunma/güvenlik ana teması bağlamında değerlendirmiştir. Dolayısıyla Atalanta Operasyonu sadece “bir hattın güvenliğini sağlamak (holding the line)” stratejisi değil, “Kapsamlı Somali Stratejisi”dir. Bu kapsamlı yaklaşım ise diplomasi, askeri, ekonomik kalkınma ve sanayi gelişimini içerir.³²⁴ Bu yüzden, Atalanta Operasyonu sadece korsan faaliyetlerini ortadan kaldırmak ve defetmek zorunda olan tek boyutlu bir misyon değildir.

Atalanta Operasyonu, OGSP’deki büyük gelişimine işaret eden diğer küresel güçlerin partner tercihi olarak övgüye değer bulunmuştur. Atalanta Harekâtı AB’nin OGSP alanında dünyadaki görünürlüğünü arttırmış ve AB’nin küresel bir güç olduğunu ispatlamıştır.

5.4. ATALANTA HAREKÂTININ OPERASYONEL/ASKERİ PARAMETRELERİ

Bölge güvenliği ve savunmasına yönelik gerçekleştirilen en önemli askeri operasyonları NATO Okyanus Kalkanı Harekâtı ve bölgedeki ikinci uluslararası gayret olan AB’nin Atalanta Harekâtı (CTF-465) olarak sınıflandırabiliriz.

Atalanta Harekâtı’nın askeri başarısını temelde üç strateji üzerine dayandırmak mümkündür. Bunlardan birincisi, bölgede güvenliğin temin edilmesine yönelik kurumların ve aktörlerin tespiti, kurum ve aktörlerle işbirliğini güçlendirmek için iletişim ve teknolojik altyapının kullanılması politikasıdır. İkinci temel strateji bölgede güvenliğin sağlanması adına oluşturulacak görev güçlerinin ve operasyon politikasının belirlenmesidir. Son strateji ise, yardım ve ticari gemilerin güvenliğini gerçekleştirmeye yönelik transit geçiş güzergâhı politikasının belirlenmesidir.

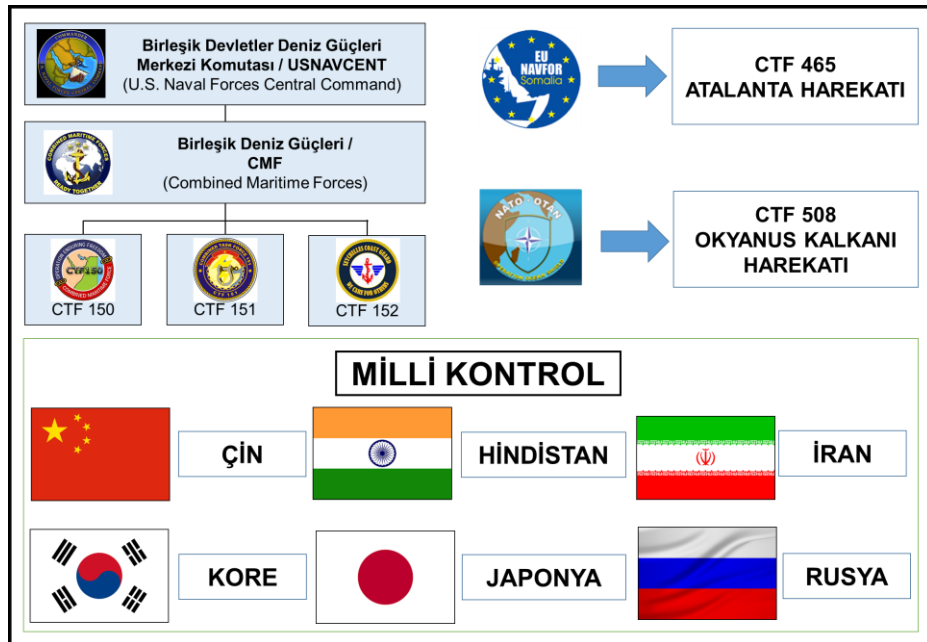
---

³²⁴ Sodha, s. 23.

İlk strateji olarak, Siyaset ve Güvenlik Komitesi (SGK/PSC) AB Konseyinin sorumluluğu altında Avrupa Birliği askeri operasyonun siyasi kontrolünü ve stratejik yönünü incelemekten sorumlu ve SGK'nın bir birimi olarak AB Askeri Komitesi (ABAK/EUMC) operasyon komutanı sorumluluğunda gerçekleştirilen faaliyetin yönetsel açıdan doğruluğunu izlemekten sorumlu kurumlar olmuştur. Tümamiral Philip Jones (Birleşik Krallık/UK) Birleşik Krallık/Northwood'daki operasyon yönetim merkezinden AB'nin yetkilileri tarafından verilen direktifler çerçevesinde bu operasyonu planlamış ve idare etmiştir. Juan Garat Caramé (İspanyol/ES) ise, operasyona katılan bir İspanyol firkateyn olan SPS NUMANCIA üzerine konuşlandırılan askeri güç yönetim merkezinden AB Deniz Askeri Gücünü idare etmiştir.

Bu operasyon öncelikle on iki aylık periyod için planlanmıştır. AB Konseyi tarafından görev süresi iki kez uzatılan Atalanta Harekâtı, 23 Mart 2012 tarihinde görev alanı Somali kıyı toprakları ve iç sularına kadar genişletilmiştir. Atalanta Harekâtı ilk dönemi boyunca 20'den fazla deniz ve hava aracı ile 2000'den fazla askeri personel EU NAVFOR'a katılmıştır.³²⁵ Bu süreçte, EU NAVFOR operasyonu boyunca Birleşik Devletler koalisyon gücü CTF 150, CTF-151, CTF 152 ile Rusya, Hindistan, Japonya, İran, Kore ve Çin gibi ülkelerden sağlanan destekle oluşan NATO Okyanus Kalkanı (CTF 508) deniz grupları ile kalıcı irtibatını sürdürülmüştür (Şekil 15).

Şekil-15: Atalanta Harekâtına Destek Veren Askeri Unsurlar

³²⁵ EU NAVFOR, EU Naval Operation, s. 4.

Operasyon yaklaşık olarak 8,3 milyon Avro bütçeyle fonlanmıştır. AB üyesi ülkelerin milli gelirleri oranında destek sağladığı bu bütçe, temelde Nortwood'daki operasyon yönetim merkezi ve SPS NUMANCIA firkateyninde konuşlanan askeri güç yönetim merkezinin harcamalarını kapsamıştır. Askeri güce tedarik edilen malzemelerin ortak maliyeti operasyona destek veren ülkeler tarafından karşılanmış ve maliyetlerin üstesinden gelmek için her bir ülke konumlarına göre desteklerini sürdürmüştür.³²⁶

Diğer yandan, Somali açıklarında ve Aden Körfezi boyunca transit geçiş yapacak ticari gemilere, bölgedeki deniz trafiğini düzenlemek için operasyonun başlangıcında kurulan Afrika Boynuzu Deniz Güvenlik Merkezi web sayfası (www.mschoa.eu) yapılarak, geçiş güzergâhlarına ilişkin kayıtlar tutulmuştur. Yani operasyonda iletişim ve teknolojik altyapı olanakları da kullanılmıştır. Bu politikayla, ticari gemilerin yakın askeri koruma alması ve EU NAVFOR'dan bölge güvenliğine ilişkin değerlendirmeleri elde etmesi neticesinde muhtemel geçişlerin yapılmasına olanak tanımakta ve böylece deniz araçlarının geçişi en az riskle gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Atalanta Harekât Merkezi Somali Yarımadası'nı 24 saat gözleyerek bölgede yol alan ticari gemilere risk değerlendirmeleri, korsan saldırı uyarıları, seyrüsefer haberleri ve gemilerin kendilerini korumalarına yönelik bilgiler vermektedir. Bu kapsamda; 2008 Aralık ayından bu yana 279 Dünya Gıda Programı ve 127 Afrika Birliği Misyonuna refakat görevi icra edilmiş, bölgeden geçiş yapan ticari gemiler, 429 şüpheli faaliyet ve 581 korsanlık saldırısından korunmuştur.

Atalanta Harekâtı'nın ikinci stratejik yaklaşımı bölgede askeri eylemleri gerçekleştirecek görev güçlerinin oluşturulmasıdır. Bu görev güçleri, şekil 15'de gösterilen ve yüksek risk sahası olarak isimlendirilen sahada deniz güvenlik harekâtı icra etmek ve bölge ülkeleri ile işbirliği faaliyetlerini yürütmek maksadıyla, Ağustos 2008'de teşkil edilmiştir. 01 Ocak 2009'dan itibaren ise; artan deniz haydutluğu faaliyetlerinin engellenmesi maksadıyla görev grubu CTF 151 oluşturulmuştur.

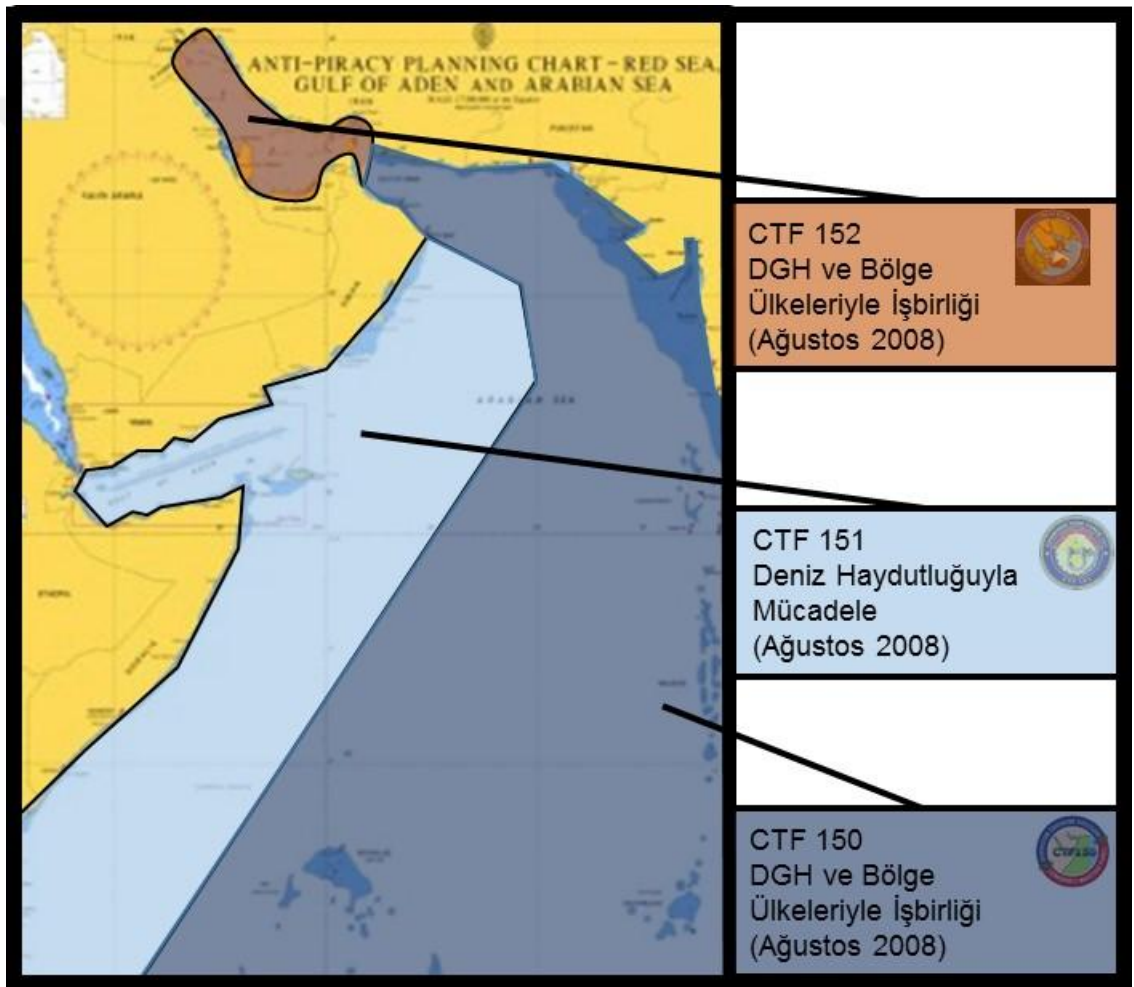
Bu görev güçlerinin haricinde, deniz haydutluğu ile mücadele, ticari trafiğin emniyetle geçişini sağlamak, bölge ülkeleri ile güvenliğin tesisine yönelik işbirliği, WFP gemilerine refakat, balıkçılığın gözlenmesi amacıyla AB Deniz Görev Kuvveti (CTF-465) gücü emrinde su üstü unsurlarını icra eden deniz karakol bölgeleri oluşturulmuştur (tablo 11). Bu operasyonda yer alan askeri personel, operasyonun

---

³²⁶ EU NAVFOR, EU Naval Operation, s. 4.

yapıldığı alanda silahlı soygun ya da korsan faaliyetleri gerçekleştirme eğiliminde olan ya da bu faaliyetleri gerçekleştirmiş şüphelileri tutuklama, alikoyma ve püskürtme yetkileriyle donatılmıştır. Bu askeri personel bölgede yardım mallarını taşıyan araçların güvenliğini sağlamanın yanında, korsanlar ve silahlı soyguncular tarafından el konulan araçları ya da korsanların kendi araçlarını ele geçirmek yoluyla güvenliği sağlama görevi yapmışlardır. Bu suçluların, 6 Mart 2009 tarihinde Kenya ile AB arasında yapılan anlaşmayla uygun yerde ve zamanda AB üyesi devletler ya da Kenya tarafından soruşturulması gerçekleştirilmiştir.

Şekil-16: Görev Güçlerinin Sorumluluk Sahaları

Tablo-11: NATO'nun ve AB'nin İcra Ettiği Askeri Harekâtlar

GÖREV GRUBU	İCRA EDİLEN HAREKAT
<p>CTF 508 (SNMG 1/2)</p> <p>OKYANUS KALKANI HAREKATI</p>	<ul style="list-style-type: none"> • DENİZ HAYDUTLUĞU İLE MÜCADELE HAREKATI • TİCARİ TRAFİĞİN EMNİYETLE GEÇİŞİNİ SAĞLAMAK • BÖLGE ÜLKELERİ İLE GÜVENLİĞİN TESİSİNE YÖNELİK İŞBİRLİĞİ • DÜNYA GIDA PROGRAMI (WFP) GEMİLERİNE REFAKAT • BALIKÇILIĞIN GÖZLENMESİ
<p>CTF 465 (EUNAVFOR)</p> <p>ATALANTA HAREKATI</p>	

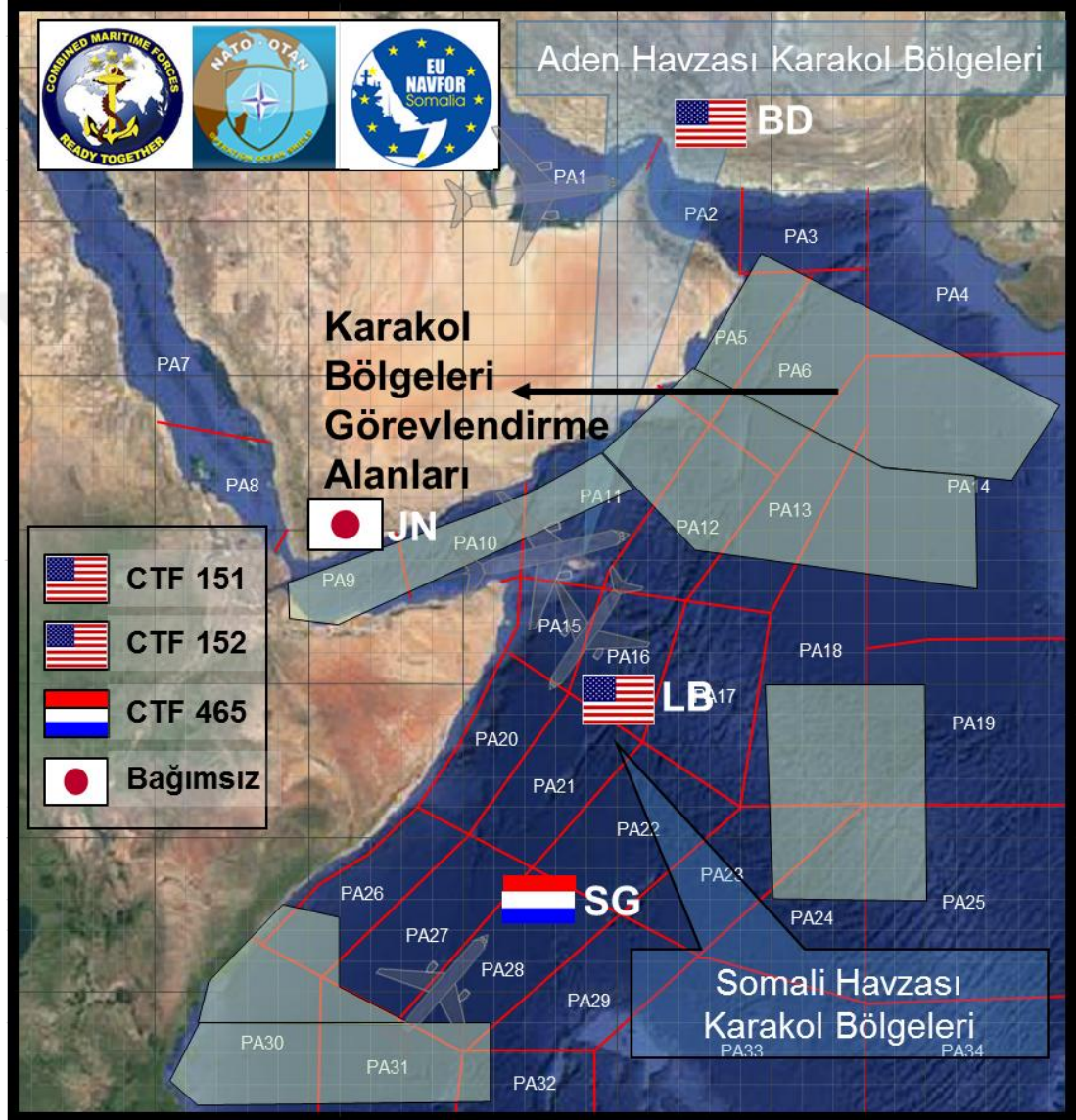
Bunun yanı sıra, Somali Havzasında görevlendirilen unsurlar haricindeki birlikler Uluslararası Tavsiye Transit Koridoru (IRTC) ve Hint Okyanusu'nda karakol görevi ve korsanlık hakkında bilgi toplamak amacıyla ticari gemilere ve balıkçı gemilerine “dostça yaklaşım (friendly approach)” faaliyeti icra etmişlerdir. AB deniz görev grubu tarafından deniz haydutluğu ile mücadele, ticari trafiğin emniyetle geçişinin sağlanması, bölge ülkeleri ile güvenliğinin tesisine yönelik işbirliği yapılması, WFP gemilerine refakat ve balıkçılığın gözlenmesi amacıyla icra edilen Atalanta Harekâtına NATO Deniz Gücü tarafından destek sağlanmaktadır. Deniz haydutluğunda kullanılan su üstü araçlarının havadan keşfi amacıyla icra edilen deniz karakol uçuşları, NATO ve Avrupa Birliği kontrolündeki unsurlar arasında koordine edilmiştir. NATO ve Avrupa Birliği kontrolündeki unsurlar tarafından icra edilen Deniz Karakol Uçuşu Faaliyetlerine ilişkin örnek Şekil 17’de sunulmuştur.

Suüstü gemilerinin karakol planı, şekil 16’da gösterilen sahalara istinaden NATO/AB görev grubu komutanlığı tarafından yapılmaktadır. NATO ve Avrupa Birliği Kontrolündeki muharip gemiler harekât sahasında görevlendirilmektedir. Askeri Girit Sistemine göre harekât sahasındaki görevlendirmeler yine şekil-16’da sunulmuştur.

Deniz haydutluğu faaliyetlerinin en yoğun yaşandığı bölge olan Aden Körfezinde; ticari trafiğin korunmasına yönelik olarak karakol planlanması amacıyla 4w grid sistemi esas alınarak deniz güvenlik karakol sahası oluşturulmuştur. Bu alan yaklaşık olarak 120 deniz mili eninde ve 480 deniz mili uzunluğunda bir alanı kapsamaktadır. Bu bölgede gerçekleşen saldırı olaylarının

analizi neticesinde; ticaret gemilerinin doğu ve batı yönlü intikalleri maksadıyla 500 deniz mili uzunluğunda ve 5 deniz mili genişliğinde 2 adet uluslararası tavsiyeli transit koridoru tesis edilmiştir.

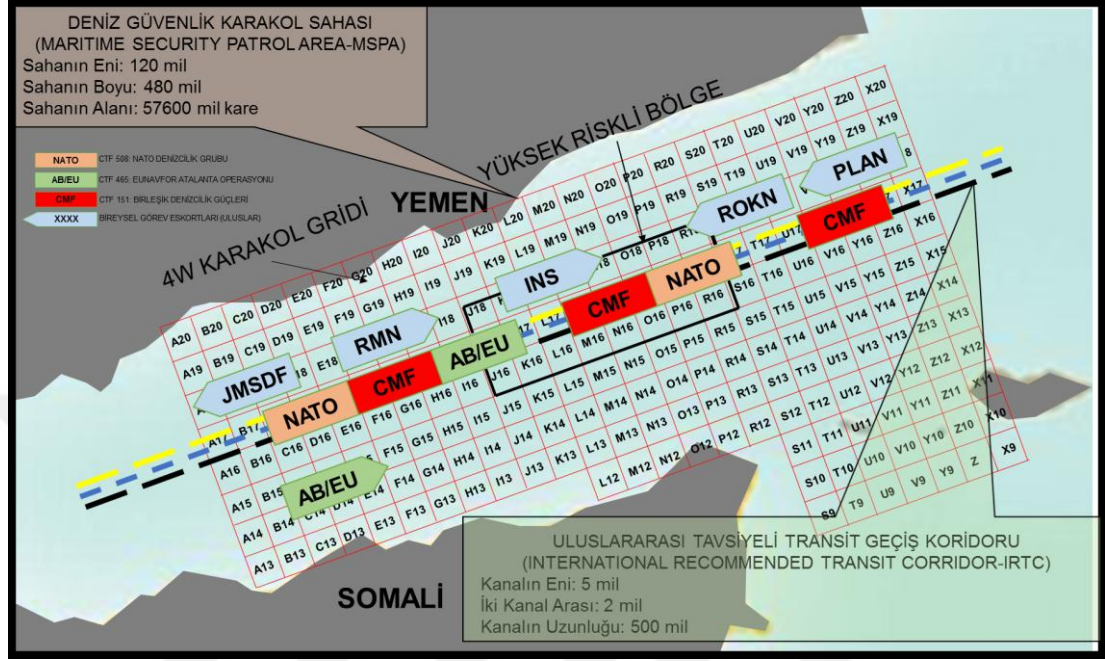
Şekil-17: NATO ve Avrupa Birliği Kontrolündeki Unsurlar Tarafından İcra Edilen Deniz Karakol Uçuşu Faaliyetleri ve Karakol Sahaları

Uluslararası Tavsiyeli Transit Geçiş Koridoru (IRTC) Atalanta Harekâtı'ndaki akseri stratejilerden üçüncüsü olarak değerlendirilmektedir. Aden Körfezi içerisinde belirlenen Uluslararası Tavsiyeli Transit Geçiş Koridoru (IRTC) güzergâhı şekil 18'de görülmektedir. Somali ve Yemen açıklarında oluşturulan bu geçici koridor aynı zaman bir karakol sahası olarakta kullanılmış ve NATO ile AB'nin müşterek planlamaları gerçekleştirilmiştir (Şekil 18). İlâveten, söz konusu bölgede bireysel

olarak çeşitli uluslara ait savaş gemilerinin de güvenlik sağlamak adına faaliyetler içerisinde olduğu gözlemlenmiştir.

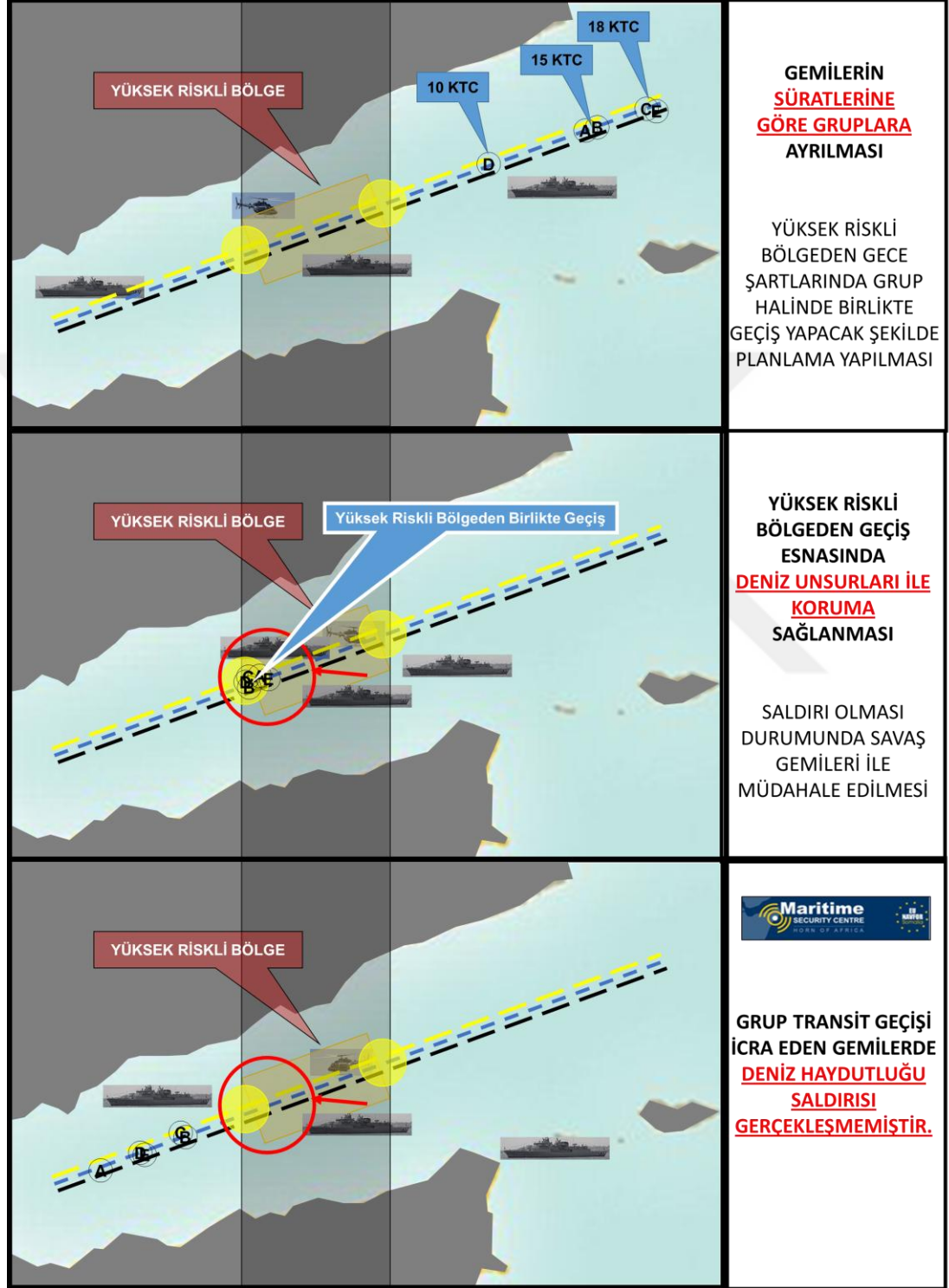
Şekil-18: Atalanta Harekâtı Aden Körfezi Harekât Sahası ve Karakol Planı

Uluslararası tavsiyeli transit koridorundan ticari gemi geçişleri 3 şekilde icra edilmektedir. Bunlar müstakil geçiş, grup transit ve konvoy ile geçiş usulleridir (Şekil 19).Müstakil geçiş ticaret gemilerinin en iyi uygulamalar dokümanında (BMP) belirtilen kendini koruyucu tedbirleri almış ve talep edilen raporları vermiş olarak icra ettiği geçiş şeklindedir. Türk savaş gemilerinin de kontrol altında tuttuğu transit geçiş koridorları şekil- 19'da sunulmuştur. Grup transit, gemilerin süratlerine göre gruplara ayrılması, intikalin yüksek riskli bölgeden gece şartlarında grup halinde birlikte geçiş yapacak biçimde planlanması, şeklindedir. Atalanta Harekâtında konvoylara grup transit geçiş usulü uygulanmış ve Atalanta Harekâtını icra eden birliklerin ve Türk savaş gemilerinin konvoylara desteği daha efektif hale getirilmiştir. Yüksek riskli bölgeden geçiş esnasında deniz unsurları ile koruma sağlanması ve saldırı olması durumunda savaş gemileri ile müdahale edilmesi esasına dayanan geçiş şeklindedir. Türk Savaş Gemileri AB Deniz Gücü ile koordineli olarak görev yapmış ve AB Deniz Gücünün başarısına katkıda bulunmuştur. Grup transit, Atalanta Harekâtı Avrupa Birliği Afrika Boynuzu Deniz Güvenlik Merkezi tarafından planlanmakta ve internet sitesi aracılığı ile duyurulmaktadır. Uygulanmaya başlandığı 2010 yılından itibaren grup transit geçişi icra eden gemilere, deniz haydutluğu saldırısı gerçekleşmemiştir.

Bu da Atalanta Harekâtı Avrupa Birliği Güvenlik Merkezinin koordinasyon başarısı olarak değerlendirilmiş ve Türkiye'nin desteğinden övgüyle bahsedilmiştir.

Şekil-19: Uluslararası Tavsiyeli Transit Koridor ve Geçiş Biçimleri

Aden Körfezi ve Somali Havzasında icra edilen deniz haydutluğu ile mücadele ve deniz ulaştırması için işbirliği ve rehberlik faaliyetleri neticesinde 2008 ve 2009 yıllarında yüksek seviyede olan gemi kaçırma faaliyetleri giderek azalmış, 2013 yılında gerçekleşen 5 gemi kaçırma girişimi başarısızlıkla sonuçlanmıştır. 2014 yılında saldırı olmamıştır. Bölgede 2006-2014 yılları arasında gerçekleşen saldırı ve gemi kaçırma sayıları Tablo-12'de verilmiştir. Diğer yandan, uluslararası tavsiyeli transit geçişi güzergâhından 08.12.2008-31.03.2009 tarihleri arasında 20 adet WFP gemisine koruma sağlanarak 120.000 tondan fazla gıda malzemesinin bölgeye ulaşması sağlanmış, 2009 yılının nisan ayından itibaren sene sonuna kadar geçen sürede ise 2 adet WFP gemisine koruma sağlanarak 20.000 tondan fazla gıda malzemesi erişim imkânı bulmuştur.

Tablo-12: 2006-2014 Yılları Arası Gemi Kaçırma Faaliyetleri

YIL	TOPLAM SALDIRI SAYISI	KAÇIRILAN GEMİ SAYISI
2006	20	8
2007	44	12
2008	135	44
2009	199	42
2010	116	25
2011	129	24
2012	63	7
2013	5	-
2014	-	-

5.5. ATALANTA HAREKÂTININ ULUSLARARASI ORGANİZASYONLAR İLE İŞBİRLİĞİ

Somali'deki kıyı nüfusu için alternatif geçim olanakları yaratmak maksadıyla, BM Gıda ve Tarım Örgütü (UN FAO) Kasım 2015'de denizde icra edilecek Somali kıyılarına 25 adet balık toplama düzeneği (Fish Aggregation Device-FADs) yerleştirilmesine yönelik bir politikayı hayata geçirmek için Atalanta Harekâtını icra eden EU NAVFOR'dan yardım talep etmiştir. Bu talep ışığında, Atalanta Harekâtı savaş gemileri ITS Carabiniere ve HNLMS Groningen, MV Comarco balıkçı gemisine balık toplama düzeneklerini Somali kıyıları boyunca yerleştirirken yakın koruma sağlamıştır. FAD'ler ile yapay resifler üretmek suretiyle öncelikle yerel balık

avı alanları geliştirilecek ve böylelikle kıyı ekonomisini ayağa kaldıracağı düşünülerek, yerel genç nüfus için korsanlığa alternatif finansal geçim kaynaklarının sağlanması hedeflenmiştir. Mogadişu kaynaklı haberler, FAD'lar yerleştirildiğinden beri avlanan balık miktarında beş katlık bir artışa işaret etmiştir. Bu çalışmanın yapılmasında Atalanta Harekâtı'nı icra eden AB Deniz Askeri Gücü büyük katkı sağlamıştır.

Diğer yandan, Somali Yarımadası'nda korsanlıkla mücadele operasyonlarında AB-NATO işbirliği gelişmiştir. Ayrıca bilgi paylaşımında da önemli ilerlemeler yaşanmıştır. Aden Körfezi'nde AB ve NATO operasyonları arasında iletişimi sağlamak amacıyla oluşturulmuş CENTRIXS ve Mercury olarak isimlendirilen iki sistem bulunmaktadır. Birleşik Bölgesel Bilgi Değişim Sistemi (CENTRIXS), ABD destekli bir bilgi paylaşma girişimidir. Mercury ise, AB tarafından geliştirilen ve işletilen internet temelli bilgi paylaşım sistemidir.³²⁷ Atalanta Harekât Merkezinin kullandığı Mercury Sistemi bölgedeki temel sistem olarak milli kontrolde bulunan diğer ülkeler tarafından da desteklenmiştir. Atalanta Harekâtı'na destek veren Türk Savaş gemileri de bu sistemi kullanmıştır.

Şubat 2016'da konsey; OGSP görevleri ve Afrika Boynuzu'ndaki harekâtı, EU NAVFOR, EUTM-S ve EUCAP Nestor'un etki alanlarını, AB'nin genişlemeci yaklaşımının ve OGSP'ye verdiği önemin bir göstergesi olarak, Aralık 2018'e genişletme niyetini belirtmiştir. Atlanta Harekâtının ana odağının korsanlık karşıtı operasyonlar ve Somali halkına yardım götüren BM Dünya Gıda Programı (UN World Food Programme-WFP) gemilerinin korunması olması hususlarının devam edecek olmasının yanında; EU NAVFOR, EU'nun Afrika Boynuzu'na yönelik genişlemeci yaklaşımını güçlendirme fırsatını başarıyla kullanmıştır. Harekâtın hali hazırdaki uygulaması Atalanta Harekâtını icra eden EU NAVFOR birliklerinin, görev olarak talep geldiğinde Somali'deki diğer AB unsurları ile Somali korsanlık krizine kalıcı bir çözüm için bölgede kontrolü sağlamaktır. AB, Atalanta Harekâtı sayesinde bu bölgeye yerleşmiş ve küresel bir aktör olduğunu göstermiştir.

---

³²⁷ MGK Çalışmaları, "Küresel Deniz Güvenliği Sorunları ve Doğurduğu Sonuçlar", http://www.mgk.gov.tr/calismalar/calismalar/017_jeostratejik_deniz_sorunlari.pdf, (Erişim Tarihi: 04.03.2015), ss. 20 -21.

5.6. ATALANTA HAREKÂTININ AB’NİN GENİŞLEMECİ YAKLAŞIMINA DESTEĞİ

Atalanta Harekâtı kapsamında EU NAVFOR, bilgi ve istihbarat paylaşımı konularında Somali için oluşturulan Delegasyon ve AB Eğitim Birimi ile koordineli çalışmaktadır. Aynı zamanda Interpol, Europol, BM Emniyet ve Güvenlik Teşkilatı, BM Somali Erite İzleme Grubu, Somali’deki BM Destek Komisyonu, BM Uyuşturucu ve Suç Birimi, Uluslararası Denizcilik Örgütü ve Ulusal Suç ve İstihbarat Örgütleri gibi güvenlik partnerleri ve kanun uygulayıcı kurumlarla da güçlü ilişkiler kurmaktadır. Bu işbirliği yakın zamanda, korsan oluşumunun lideri Mohamed Abdi Hassan Afweyne’nin Belçika makamları tarafından yargılanıp 20 yıl hapse mahkûm edilmesiyle zirveye çıkmıştır. Ayrıca Denizde Emniyet ve Güvenlik İçin Kolluk Güçleri Merkezi ve Bölgesel Füzyon (REFLECS3), Somali İstihbarat ve Güvenlik Ajansı (NISA) ve Şeyşeller Korsanlık İstihbarat Birimi (SEYPIC) benzeri Afrika Ulusal Kurumları ile ilişkili istihbarat paylaşımı yaparak güvenlik stratejileri genişletilmiştir. Buna paralel olarak, Yemen krizi sonrasında BM mülteciler yüksek komisyonu gibi kuruluşlar tarafından, Atalanta Harekâtını icra eden EU NAVFOR’a yardım taleplerinin sayısında ciddi artış görülmüştür. Bu da OGSP alanında AB’nin görünürlülüğünü dünya çapında artırmıştır. Göçmenlik EU NAVFOR’un görev alanına girmemesine rağmen üye devletlerin savaş gemilerinin bölgede bulunmasının maliyet artırımı olmaksızın daha fazla bilginin kullanılması anlamında bir katma değer sağladığı açıktır. BM yüksek komiseri ve bu çerçevede Atalanta Harekâtını icra eden EU NAVFOR’un Afrika Boynuzu Deniz Güvenlik Merkezi (MSCHOA)’nın önemini vurgulamıştır. BM nezdinde de Atalanta Harekâtı çok başarılı olarak pekçok defa ifade edilmiştir.

Atalanta Harekâtı’nın Somali’deki diğer OGSP görevlerine destek faaliyetlerinin bir parçası olarak EU NAVFOR farklı zamanlarda EUCAP Nestor’u desteklemiştir. Atalanta Harekâtı tarafından sağlanan uzmanlık eğitimleri, Somaliland askeri öğrencileri ile çalışmak ve kendi sahil güvenlik güçlerini kurmaya çalışan yerel halka denizcilik tecrübelerinin aktarılması için büyük bir fırsat olmuştur.

Atalanta Harekâtı kapsamında yerel denizcilik kabiliyetlerinin artırılması bağlamında bölge ülkelerinin ihtiyaçlarının karşılanması ve eğitim amaçlarının desteklenmesi maksadı ile EU NAVFOR gemileri liman ziyaretleri iyi bir fırsat olarak değerlendirilmiştir. Atalanta Harekâtına katılım gemiler tarafından yerel denizcilik kapasite inşa etme eğitimi Umman Kraliyet Deniz Kuvvetlerine, Cibuti Deniz

Kuvvetleri ve Sahil Kuvvetleri ve Sahil Güvenlik birimlerine, Madagaskar Deniz Kuvvetlerine, Tanzanya Deniz Kuvvetlerine ve Somaliland Sahil Güvenlik personeline verilmiştir.

BM ve özellikle WFP, bölgenin transit geçiş için oldukça tehlikeli olması nedeniyle güvenli geçişin sağlanması önlemlerin alınmasında AB'den talepte bulunmaktadır. AB'ye yönelik talepler operasyonun ilk başta olduğu gibi Somali'ye yiyecek yardımı teslim edecek olan WFP gemilerinin korumasıdır. AB genişlemeci ve küresel bir aktör olarak kendini ispatlaması için Somali'de 2010 yılında AB Eğitim Misyonu (EUTM) başlatmıştır. Bu etki, eğitim misyonunda EUTM gibi yeni bir kurumu ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla, Atalanta Operasyonunda eğitim misyonunu ortaya çıkaran kurumsal ve genişlemeci etkinin varlığı söz konusu olmuştur.³²⁸ Bu eğitimler dışında, yangınla mücadele ve seyir gibi temel eğitimlerden başlayarak çok katmanlı arama ve kurtarma eğitimlerine kadar değişik eğitim paketlerini içeren ulusal ya da yerel seviyede etkili haydutlukla mücadele faaliyeti için temel bilgiler de verilmiştir. Böylelikle Atalanta Harekâtı bölgedeki görünürlüğünü artırmıştır. AB'nin de bölgedeki etkisi artmıştır.

Atalanta Harekâtı'nın AB'nin genişlemeci yaklaşımı üzerindeki bir başka önemli görünürlüğü ise, bölgedeki siyasi ve politik gelişmelere yön verme arzusu ya da müdahil olma eğilimidir. Daha önce bahsedildiği gibi, EU NAVFOR operasyonu siyasi, güvenlik ve insani boyutlarla ilişkilendirilen Somali krizinin üstesinden gelmek için Afrika Boynuzunda AB tarafından gerçekleştirilen küresel bir faaliyetin parçasıdır. Bu misyon, AB'nin aynı zamanda Somali'deki uzlaşma ve barışı sağlamak için BM tarafından sağlanan bu Cibuti sürecini desteklediğine işarettir.³²⁹ Bu çerçevede, AB 30 Ocak 2009 tarihinde Sheik Sharif Sheik Ahmed'in başkan olarak seçilmesini memnuniyetle karşılamıştır. AB Somali'nin kalkınması ve güvenliğinin yeniden yapılanmasına yönelik çalışmalar için fırsatların zorlanması, Somali nüfusunun zorlukların üstesinden gelebilmesine yardımcı olunması için Somali'deki tüm siyasi partileri sorumluluğa çağırması ve barış sürecinin desteklemesi için gayretini ortaya koymuştur. AB ve üye devletler, Somali polis gücü başta olmak üzere finansal olarak askeri kapasitesini arttırmak ve insan haklarını ihlal eden, kötüye kullananlar ile mücadele etmek için Somali İçin Afrika Birliği Askeri Misyonusunu (AMISON) desteklemektedir. EU NAVFOR ayrıca AMISON'un gücünün

---

³²⁸ Sodha, s. 26.

³²⁹ EU NAVFOR, EU Naval Operation, s. 4

yeniden düzenlenmesi ve sürdürülebilirliği amacıyla koruma gemileri için gerekli kaynaklar sağlamaktadır. Bu gelişmelere paralel olarak, 2008-2013 dönemlerini kapsayan Somali için Ortak Strateji Dokümanı 10. Avrupa Komisyonu Avrupa Kalkınma Fonu (AKF/EDF) çerçevesinde 215,8 milyon Avro ödenek ayırmayı öngörmüştür. Bu ödenek yönetim, eğitim ve kırsal kalkınmaya yönelik girişimleri kapsamaktadır. Deniz güzergâhı güvenliği konusuna ayrıca Avrupa Komisyonunun 2009-2011 gösterge programında yer verilmiştir. AMISON ve Somali Güvenlik Kurumlarının desteğinde Brüksel'de düzenlenen Uluslararası Konferans 22-23 Nisan 2009 tarihinde Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve Afrika Birliği tarafından organize edilmiştir. Bu konferansta, barış ve istikrarı getiren yeni Somali Geçici Federal Hükümetine yardım amacıyla destekte bulunmuştur.³³⁰ Atalanta Harekâtı sayesinde bölgede varlık gösteren AB, bölge ülkelerin sorunları ile ilgilenerek küresel güç olduğunu göstermiş ve görünürlüğünü artırmıştır.

5.7. ATALANTA HAREKÂTININ DENİZCİLİK DİPLOMASİSİ VE TÜRKİYE İLİŞKİSİ

Tarihsel olarak donanmalar yurt dışı ilişkilerde her zaman diplomatik bir rol üstlenmişlerdir. Bu durum EU NAVFOR için de farklı değildir. Bir taraftan bölgesel savunma diplomasisi değişik konferanslar ile icra edilirken, Atlanta Harekâtının denizdeki gemi komutanları için ana görevlerden bir tanesi bölgedeki deniz haydutluğuna karşı yürütülen çalışmaları koordine etmek üzere bölge ülkeleri ile yakın bir irtibat geliştirmek olmuştur. Düzenli toplantılar ve denizde tatbikatlar sadece haydutlukla mücadele aktivitelilerin etkin bir şekilde koordine edilmesini sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda AB üyesi ülkeler ve uluslararası ortaklar arasında daha büyük bir anlayış gelişmesine yardım etmiştir. US AFRICOM sponsorluğunda, Şubat 2016 da icra edilen CUTLASS EXPRESS tatbikatının Atalanta Harekâtını icra eden EU NAVFOR tarafından yapılan devamlı katılımı sayesinde, AB olarak Afrika sahili açıklarında gelişmiş bölgesel işbirliğinin sağlanmasına destek verilmiştir. Bu tatbikata kendi deniz güvenlik kabiliyetlerini geliştirmek isteyen 10'dan fazla Afrika ülkesi katılmıştır. Atalanta Harekâtı AB'nin OGSP anlamında dünyadaki görünürlüğünü arttırmıştır.

---

³³⁰ EU NAVFOR, EU Naval Operation, s. 4

Görev bölgesine Atlanta Harekâtı savaş gemileri ESPS Tornado ve FGS Erfurt Çin donanmasına ait CNS Taihu adlı tanker ve CNS Daqing adlı Fırkateyn ile ortak eğitim yapmıştır. Gemiler üzerine konuşlu helikopterler ile hava harekâtı ve denizde yakıt ikmali eğitimleri yapılmıştır. Eğitimler başlamadan önce AB ve Çin irtibat subayları karşılıklı olarak gemilere geçmiş ve bu durum günlük faaliyetlerin aksamadan icra edilmesini kolaylaştırmıştır. İcra edilen bu faaliyet bir başarı olarak değerlendirilmiş ve Atlanta Harekâtının gemileri ile bölge de faaliyet gösteren diğer ülkelerin deniz kuvvetleri arasında işbirliği ve birlikte çalışabilirliğinin daha da gelişmesine yardımcı olmuştur. EU NAVFOR aynı zaman da uluslararası deniz haydutluğu ile mücadele aktörleri ile işbirliği bağlamında en ön sıra da yer almıştır. AB güçleri ile ortak çalışabilirliklerini ve güvenebilirliklerini gösterme arzusu ile bazı devletler EU NAVFOR ile birlikte çalışarak AB'nin haydutlukla mücadele çalışmalarını destekleme arzularını ortaya koymuşlardır. Nortwood İngiltere'de konuşlu Atlanta Harekâtı karargâhı bu konuları müzakere etmek için birçok ülkeden (Pakistan, Şili, Kolombiya, Kore Cumhuriyeti, vb.) delegasyonları ağırlamıştır.

Atlanta Harekâtında AB-Türkiye ilişkileri incelendiğinde Türkiye'nin AGSP deki önemi bir kez daha ortaya çıkmıştır. Bölgede Türkiye'nin AB'ye verdiği destek, AB'nin askeri anlamda küresel bir aktör olmasına ve dünya çapında çok iyi bir görünürlüğü olmasına büyük katkı sağlamıştır. Türkiye milli olarak, AB Deniz Kuvvetine sınırsız destek sağlamış, Atlanta Harekâtının başarısına büyük destek vermiştir. Türkiye, AB ile askeri operasyonlar kapsamında, uzun yıllardan beri birlikte harekâtlar icra etmekte ve AB ülkeleri ile aynı askeri taktikleri kullanarak, müşterek eğitim/tatbikatlar icra etmektedir. AB ülkeleri ve Türkiye, askeri anlamda on yıllardan beri entegre olmuş, müşterek bir kuvvettir. Atlanta Operasyonu bunu bir kez daha göstermiştir. Atlanta Operasyonu kapsamında, bölgede bulunan Türk Savaş gemileri AB savaş gemileri ile uyum içersinde bilgi/istihbarat paylaşımı yapmışlar, ortak hareket etmişlerdir. Bölgede Türkiye'ye karşı sempatisi olan ülkelerin özellikle Müslüman ülkelerin, Atlanta Harekâtına desteği çok yoğun olmuştur. Bu dayanışma AB'nin Atlanta Harekâtının başarı ile icra edilmesine büyük katkı sağlamıştır.

Türkiye'nin coğrafi konumu ve jeopolitik yapısı AB güvenlik stratejisi için büyük önem taşımaktadır. AB'nin güvenliğini doğrudan etkileyen ve AB Güvenlik ve Savunma Politikasındaki ilgi alanında bulunan Türkiye, AB'nin askeri operasyonlarına doğrudan ve büyük katkı verebilecek konumdadır. AB'nin Güvenlik Stratejisinde kendine biçtiği rol, küresel bir aktör olabilmektir. Bu maksatla

gerçekleştirilecek AB-Türkiye entegrasyonu AB'nin dünya siyasi arenasında gücünü artıracaktır. Atalanta Harekâtı bunun en güzel örneğidir. Türk Deniz Kuvvetlerinin Atalanta Harekâtına verdiği destek, AB'nin bu harekâtle çok başarılı olmasının bir etkeni olmuştur. AB'nin OGSP için bir milat olan Atalanta Harekâtı, Türkiye-AB arasındaki askeri ilişkilerin, ne denli faydalı olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur.

5.8. ATALANTA HAREKÂTININ KURAMSAL ARKA PLANDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Devletler karşılıklı bağımlılıklarla karakterize edilen uluslararası bir çevrede en başta ekonomik tercihlerini desteklemeyi amaçlarlar.³³¹ AB üyesi ülkeler dünyanın en büyük gemicilik şirketleri arasındaki ülkelerdendir. Bu ülkeler dünya filosunun yüzde 40'dan fazlasına sahiptir. Çeşitli ürünlerin Avrupa ile dünyanın diğer bölgeleri arasındaki nakliyesinin büyük bir bölümü deniz yoluyla sağlanmaktadır.³³² 2007 yılında Somali açıklarında korsancılık faaliyetlerinin ortaya çıkmasıyla birlikte, dünyanın en hayati suyollarından biri olan Aden Körfezinde gemilerin serbest hareketinin durdurulması tehdidi ortaya çıkmıştır. Bu nedenle Atalanta Harekâtı AB gemilerini korumak ve deniz ulaşımını açık tutmaya yönelik bir operasyonu başlatmıştır.³³³ Ancak bu harekâtı farklı kılan unsur, AB üyesi ülkelerin talepleri doğrultusunda şekillenen karar alma sürecinin ekonomik beklentiler dışında, savunma ve güvenlik konularında ortaya koyduğu iradenin hükümetler arası bir yapı içerisinde açıklanma gayretidir.

Kuramsal perspektif, Atalanta Harekâtı özelinde korsan faaliyetlerinde üye devletlerin, bölge ülkelerin ve ilgili kurum-kuruluşlar ile çeşitli aktörlerin değişik çıkarlarına odaklanır. Bu nedenle, kuramsal yapının açıklamaları korsan faaliyetlerine ilişkin gündem konularını ele almayı ve Atalanta Harekâtı'nın karar sürecine etkilerini incelemeyi gerektirir. Bu da üye ülkeler arasındaki işbirliğinin sosyal ağlar ve ilişkiler üzerinden ele alınmasını zorunlu kılar.

---

³³¹ Moravcsik ve Schimmelfenning, ss.85-88.

³³² Marianne Riddervold, "Finally Flexing its Muscles? Atalanta The European Union's Naval Military Operation Against Piracy", **European Security**, Cilt 20, Sayı 3, 2011, s. 395.

³³³ Riddervold, ss. 395-396.

Bu perspektifte, Atalanta Harekâtî'nin karar alma sürecine göz atmakta yarar görünmektedir. Atalanta Operasyonu 10 Kasım 2008 tarihinde Konsey Ortak Eylemi 2008/851/CFSP sayılı kararına istinaden ele alınmıştır. Siyaset ve Güvenlik Komitesi (SGK), karar alma sürecinde üye devletlerin görüşlerini ortaya koymak adına komisyonda her bir devletten katılan üyelerden oluşur. Bu özellikle Fransa'nın Somali kıyıları açıklarında korsan faaliyetlerine ilişkin gündem belirlemeye yönelik üye devletler özelinde gerçekleştirdiği girişimleri anlamlı kılmaktadır. Nisan 2008'de Fransız bayraklı bir yat olan Le Ponant'ın silahlı soyguna uğramasından sonra, Fransa'nın bu konudaki hassasiyeti artmıştır. Fransa bu konuya ilişkin stratejilerin BM Güvenlik Konseyi Çözüm 1816'da geçilmesi için baskı yapmış ve bu bölgede operasyon kararı alınmasında öncü rol üstlenmiştir. Ayrıca AB içinde bu söylemin yükselmesinde Haziran-Aralık 2008 arasında Fransız Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy'nin oynadığı rolün etkisi de dikkate değerdir. Üye devletlerin tutumu da, devletlerin korsan faaliyetlerine yönelik gönüllü olarak birleşebildiğini göstermiştir. Bu aynı zamanda OGSP alanında harekât icra etmek adına girişilen hükümetlerarası faaliyetin bir yansıması olması açısından da önemlidir.

Üye devletler tarafından korsan faaliyetlerine yönelik gündem belirleme süreci, operasyonunun genişletilme süreciyle ilişkili olarak devam etmiştir. Operasyonun en son uzama kararı 2010/766/CFSP Konsey Kararıyla Aralık 2010'da alınmıştır. Bu kararla operasyon 12 Aralık 2012' ye kadar uzatılmış ve sürece ilişkin karar almada üye devletler baskın rolünü sürdürmüştür. Operasyonun uzatılma süreci, özellikle finansal sıkıntıların söz konusu olduğu durumlarda üye devletlerin ekstra maliyetleri karşılamayı kabul etmelerine bağlıdır. Bu süreçte, üye devletler kendi ilgileri nedeniyle Atalanta Harekâtî'nin icrasında değişiklik yapılmaması ve ekstra maliyetlerin karşılanması üzerinde de görüş birliğine varmıştır. AB'ye yönelik talepler operasyonun sadece korsanlığa karşı koymak değil Somali'ye yiyecek yardımı teslim edecek olan WFP gemilerinin korunması yönünde olmuştur. Bunun yanı sıra, AB Somali'de 2010 yılında AB Eğitim Misyonu (EUTM) başlatmıştır. Atalanta Harekâtî'nde, askeri operasyonun yanısıra eğitim misyonu görevi ile AB'nin görünürlüğü artırılmıştır.

Atalanta Harekâtî'nin karar alma ve gündem belirleme sürecinde bürokrasinin önemli bir role sahip olmadığı gerçeği vardır. Bu tartışma, korsan faaliyetlerin gerçek bir tehdit olduğu ve AB çıkarlarını doğrudan olarak etkilediği gerçeği nedeniyle. AB'ye yönelik bu direkt tehditin varlığı EU NAVFOR'un devam eden varlığını güçlendirmiştir. Bu yüzden, bu misyon karar alma ve gündem

belirleme sürecinde bürokrasinin rolünü vurgulayan diğer ODSP misyonlarından farklı olduğu göstermiştir.³³⁴ Burada Somali halkına yönelik saldırılar, denizcilik faaliyetleri, enerji güvenliği, Avrupa ekonomisi ve deniz ticareti gibi aktivitelere yönelik tehditler, kaçırma ve fidye yoluyla AB halkına tehditlerin varlığı söz konusudur. Bu nedenle, liberal hükümetlerarası kuramın da belirttiği gibi AB' ye yönelik direkt tehditler AB'nin gündem belirleme sürecini güçlendirmiş ve aktörler arasındaki işbirliğinin önü açmıştır.

Bu operasyon WFP gemilerini korumak amacıyla başlatıldığından dolayı yapısalcı yaklaşım korsan faaliyetleri devam ettiği sürece WFP gemilerinin öncelikli olarak korunması gerektiği misyonunun süreceği fikrini ifade etmektedir. Bu nedenle, Atalanta Harekâtı'nın doğası niçin değişmedi ve hala korsan faaliyetlerinin önlenmesi için bir operasyon olarak değerlendirilmenin ötesinde WFP gemilerinin güvenliğini sağlamaya odaklı bir operasyon olduğunu açıklamada hükümetlerarasıcılık üye devletlerin menfaatleri çerçevesinde belirlenmiştir.

Atalanta Operasyonu her ay yaklaşık 1.3 milyon Somaliliye yiyecek yardımı götüren WFP gemilerinin bölgeden başarılı bir şekilde geçiş yapmasında önemli rol oynamaktadır. Yani Atalanta Harekâtı'nın temel misyonunda bir değişiklik olmamasının önemli yönü, AB'nin diğer aktörlere karşı sorumluluklarının olmasıdır. Ernst'in belirttiği gibi, AB partner tercihi (partner of choice) olma övgüsüne sahip ve problemlerin üstesinden gelmek için diğer aktörlerle birlikte çalışma becerisine sahiptir. Bu nedenle, AB aldığı uluslararası rolleri ve sorumlulukları ortaya koyarak küresel güç ve lider bir aktör olduğunu ispata çalışmıştır. ABD ve NATO'nun müdahil olmadığı durumlarda, AB'nin küresel düzeyde sorumluluklarını yerine getirecek lider role sahip olma arzusu üye ülkeler arasında işbirliğinin yolunu açmıştır.³³⁵ Dolayısıyla farklı düzeylerdeki aktörlerin AB'ye yönelik dışsal beklentileri de Atalanta Harekâtı örneği üzerinden hükümetlerarasıcılık yaklaşımını desteklemektedir. Çünkü korsan faaliyetlerine yönelik küresel müdahaleleri geliştirmede, AB'nin liderliğiyle, diğer aktörler AB'nin bu rolünü devam ettirmesini bekleyebilmektedir. Örneğin, AB bu rolüyle ABD eksenli koalisyon güçlerinin koalisyon dışındaki diğer aktörlere liderlik yapmasından daha çok korsan faaliyetlerine karşı operasyona odaklanmasına izin verebilmekte ve zayıf devletlerin güvenlik ve savunma konularında küresel aktör olan AB'nin yanında yer alması söz konusu olabilmektedir. Bu nedenle, AB'nin diğer

---

³³⁴ Germond ve Smith, s. 577.

³³⁵ Germond ve Smith, s. 580.

aktörlere karşı sorumlulukları ve küresel düzeydeki müdahalelerde oynadığı rollerden dolayı Atalanta Harekâtı benzeri politikaların niçin sürdürülmesi gerektiği de açıklanabilmektedir.³³⁶

Liberal hükümetlerarasıcılık kuramı açısından Atalanta Harekâtı'nın bir önemli yönü de, Somali açıklarında meydana gelen korsan faaliyetleri üzerinden dış politika ve savunma konularında kendi yeterliliğini ispatlamasıdır. Bu perspektiften değerlendirildiğinde, Atalanta Harekâtı'nın öncelikli hedefi AB gemilerini korumak ya da korsanlara karşı güç dengesi oluşturmak değil, BM ve diğer küresel güçler karşısında farklı devletlerin işbirliği sonucunda hayata geçmiş politikaları uygulama becerisinin ortaya konulmasıdır.

Buna ilave olarak, bu misyon ile AB pozisyonunu güçlendirmiş ve AB'nin küresel düzeyde daha görünebilir olmasına katkı sağlamıştır. Bu bakış açısı, AB'nin kapasitesini ve dünya gücü olduğunu ortaya koyan norm ve değerlerini açıklamada yardımcı olduğu için, hükümetlerarasıcılık yaklaşım, yapısalcılık teorisiyle benzerlik göstermiştir. Ancak yapısalcılar bu norm ve değerleri desteklemeyen bir değişiklik durumunda operasyona inanmazlarken, hükümetlerarasıcı yaklaşım, sahip olduğu kurumsal kapasiteyle bu norm ve değerlerin oluşacağına inanır. Bu nedenle Atalanta Harekâtı kurumlar arasındaki bu değerlerin oluşmasına imkân tanınması açısından farklı bir boyut ortaya koymuştur.³³⁷

Ferreira ticari gemilerin durdurulma maliyetleri kadar, korsan faaliyetlerine yönelik operasyonların oldukça maliyetli bir süreç olduğunu belirtmektedir.³³⁸ Ferreira'nın bu analizi rasyonel tercih kuramını destekler niteliktedir. Çünkü Atalanta Harekâtı NATO ve Birleşik Devletler koalisyon güçleri tarafından yapılan operasyondan farklı olarak korsan faaliyetlerine karşı bir eylemi içermektedir. Deniz araçlarının ve personellerin kısa zamanda çok maliyetli kaynaklara ihtiyaç duyması nedeniyle, korsan faaliyetlerine karşı operasyonun gerçekleştirilmesi AB için rasyonel bir karar olarak değerlendirilmemektedir.³³⁹ Bu nedenle, Atalanta Harekâtı'nın korsan faaliyetlerini önlemeye yönelik olarak genişletilmemesi, AB için rasyonel bir durum olarak görülmektedir. Ancak bu durum hükümetlerarasıcı yaklaşım açısından

---

³³⁶ Germond ve Smith, ss. 577-580.

³³⁷ Moravcsik, European Community, ss. 20-25.

³³⁸ Pedro Teles Ferreira, Piracy and the Lisbon Strategic Concept of NATO, <http://www.contraditorio.pt/admin/source/files/1294673800-PiracyandtheLisbonStrategicConceptofNATO-Original.pdf>, Erişim Tarihi: 34.05.2016

³³⁹ House of Lords, Combating Somali Piracy: the EU's Naval Operation Atalanta, **EU Committee 12th Report of Session 2009-10**, 2010, London: The Stationary Office Limited

tutarlı bir yaklaşım değildir. Çünkü çok aktörlü bir yaklaşım olarak alınan kararların rasyonel olarak uzun dönemde maliyetlerin üzerinde fayda getireceği gerçeği farkedilmelidir. 2011'de operasyonun maliyeti sadece 7.8 milyon Avroda kalması operasyonun bu misyon çerçevesinde kaldığı sürece hala maliyetlerine göre faydalı olduğunu göstermektedir. Ancak şu da belirtilmelidir ki, AB daha az finansal ve beşeri maliyetlerle fayda ortaya çıkaracak operasyonları devam ettirme ve daha verimli eylemler gerçekleştirme olanağı devletlerarası işbirliği ve dayanışmayla mümkün olabilmektedir. Bu yüzden, AB bu çerçevede işbirliği içerisinde bulunduğu aktörlerle koordinasyon kurmuştur. AB bu rolü ve sorumlulukları bağlamında misyonunun devam etmesini kararlaştırmıştır. Atalanta Harekâtı'nda EU NAVFOR ofisinin daha kapsamlı bir stratejiye ihtiyaç duyduğuna ilişkin değerlendirmeler vardır. Bu stratejinin hem OGSP kapsamında görünürlüğün artırılması ve hem de bölge ülkelerinden menfaat sağlamasını içermesi beklenmektedir. Ayrıca maliyetine rağmen devamı için gemicilik sektörü gibi sivil kuruluşların yaptığı yoğun baskı da liberal hükümetlerarası kuramın özgürlükçü tarafını teyit eder niteliktedir.³⁴⁰

AB ve üye devletler, Somali polis gücü başta olmak üzere finansal olarak askeri kapasitesini arttırmak ve insan haklarını ihlal eden, kötüye kullananlar ile mücadele etmek için Somali İçin Afrika Birliği Askeri Misyonunu (AMISON) desteklemektedir. EU NAVFOR ayrıca AMISON'un gücünün yeniden düzenlenmesi ve sürdürülebilirliği amacıyla koruma gemileri için gerekli kaynaklar sağlamaktadır. Bu gelişmeler harekât içerisinde yer alan aktörlerin işbirliğini ortaya koyarken, yerel aktörlerin güçlendirilmesi yoluyla üye ülkelerin sorumluluk ve yükümlülüklerini azaltmayı hedeflemektedir. Ayrıca yerel aktörlerle karşılıklı menfaatler çerçevesinde işbirliğini öngörmektedir. Bu sistem hükümetlerarası yaklaşım bağlamında işlem maliyetlerini düşürürken, aynı zamanda ulusüstü kurumlara yetki devretmesi tezini doğrulanmaktadır. 2008-2013 dönemlerini kapsayan Somali için Ortak Strateji Dokümanı 10. Avrupa Komisyonu Avrupa Kalkınma Fonu (AKF/EDF) çerçevesinde bu düşünceden hareketle geniş bir ödenekle desteklenmiştir. Verilen bu mali desteklerle Atalanta Harekâtı, özellikle WFP ve AMISON gemilerine verilen koruma ile misyonunu başarılı bir şekilde gerçekleştirmiştir. Ancak korsan aktivitelerine yönelik yeteri kadar caydırıcı olmadığına ve bölgede korsan aktivitelerine yönelik artış olduğuna ilişkin eleştiri vardır. Bu durumda, Atalanta Harekâtı'nın sadece

---

³⁴⁰ Girija Shettar, "Maritime Business Human Rights Guide Launched", <http://fairplay.ihs.com/article/11725/shipping-leaders-lobby-brussels-operation-atalanta-extension-2014>.

korsan eylemlerine karşı bir misyon olmadığı ve ana hedefinin WFP ve AMISON gemilerini korumak olduğuna ilişkin savunma söz konusudur.³⁴¹

Atalanta Harekâtı'nda yaşanan bir diğer zorluk, korsanlarla ilgili adli işlemlerin yapılması sürecidir. Yakalanan korsanlara ilişkin kovuşturma faaliyetlerinin artırılmasıyla etkin bir caydırma sürecinin gerçekleşmesi yasal sisteme ilişkin bir yapıya bağlıdır. Bu nedenle, AB ve Somali etrafındaki ülkelere bir güven söz konusu olmaması durumunda, Somali içinde devlet misyonu odaklı yasal bir sistemin hayata geçirilmesi zorunluluktur. Yasal perspektifin bir gereklilik olduğu anlaşılmasına rağmen, kovuşturmanın yasal incelikleri bir başka çalışma konusu olarak değerlendirilmelidir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, hükümetlerarasıcılık kuram Atalanta Harekâtının belirlenen misyonunu optimal bir sonuç olarak görür. Ancak fidye taleplerinin artması, rehine kurtarma sürelerinin uzaması, rehinelere yönelik tehdit risklerinin yükselmesi, çıkar ve işbirlikleri üzerinde mütabakat süreçlerinin zarar görmesi, kurumlar ve kuruluşların birlikte çalışma ortamının ortadan kalkması bu misyonu gelecekte geçerli olmaktan çıkarır. Bu yüzden deniz üzerindeki faaliyetlerde, AB'nin görev ve sorumluluklarını sürdürmeye devam etmesine yönelik çeşitli müsaadeler aktörler arasındaki mütalaalarla hayata geçirilmiştir. Buda liberal hükümetlerarasıcılık kuramının bu operasyonda ne denli iyi işlediğinin bir göstergesidir.

Son olarak, Atalanta Operasyonu AB'nin öncü askeri misyonu olarak övgüye layık bir faaliyeti olarak öne çıkmıştır. Özellikle, AB'nin askeri operasyonlarda NATO kaynaklarına güvenmemesi nedeniyle, AB tarafından gerçekleştirilen bu misyon, AB'nin kendi kapasitesini kullanarak gelecekte yeni askeri misyonların üstesinden gelebileceğinin işareti olarak değerlendirilebilir. Zira küresel boyutlu politikalardan ve olaylardan etkilenen AB içindeki çıkar gruplarının, kendi beklentileri doğrultusunda AB'yi şekillendirmeye çalıştığı Atalanta Operasyonu ile teyit edilmiştir. Benzer şekilde, çıkarları başka alan veya farklı coğrafyalarda risk altına giren AB üyesi ülkelerde faaliyet gösteren çıkar gruplarının AB'nin o alandaki faaliyetlerini artırması yönünde baskı oluşturacağı düşünülebilir. Türkiye'nin de aday ülke statüsünde verdiği olumlu katkı göz önüne alınırsa, üye olması durumunda kendi içindeki çıkar

---

³⁴¹ Larsen, Henrik, "A Distinct FPA for Europe? Towards a Comprehensive Framework for Analysing the Foreign Policy of EU Member States". **European Journal of International Relations**, Cilt 15, Sayı 3, 2009, ss. 539-541.

gruplarının Brüksel düzeyinde lobi yaparak bu sürecin bir parçası olabileceği iddia edilebilir.

SONUÇ

Kuruluşundan bu yana Avrupa, bütünleşme benzeri olmayan bir gelişim süreci göstermesine rağmen farklı sorunlarla karşılaşmıştır. Soğuk Savaş'ın erken dönemine denk gelen kuruluş yıllarında başlatılmak istenen Avrupa Savunma Topluluğu projesinden itibaren yüksek politika alanı olarak görülen konular, daima hükümetlerarası düzeyde kalmış ve işbirliği bu alanlarda sınırlı düzeyde tutulmuştur. Nitekim Avrupa bütünleşme sürecinin temelini oluşturan ekonomik boyut dahi 1986 tarihli Avrupa Tek Senedi'ne kadar gerçekleştirilememiştir. Soğuk Savaşın sona ermesiyle birlikte Merkez ve Doğu Avrupa'da ortaya çıkan boşluğun Avrupa güvenliği açısından bir tehdit oluşturmaması için bütünleşme sürecinin genişleme politikası ile desteklenmesi, 1990'lı yılların ilk yarısında Avrupa bütünleşmesine damgasını vuran kararlardan biri olmuştur. Bir başka ifadeyle, Maastricht Antlaşması ile derinleşmesini bir ileri safhaya taşıyan Avrupa Birliği için Varşova Paketi'nin boşalttığı alandaki ülkeleri Birliğin içine almak bir gereklilik halini almıştır.

Maastricht Antlaşması ilk kez askeri konuların AB içinde tartışılmasını sağlayarak, Ortak Dış ve Güvenlik Politikasını (ODGP)'yi oluşturmuş, Birliğe bir güvenlik ve savunma politikası eklemiştir. Maastricht Antlaşması ayrıca BAB'ın, AB'nin savunma boyutu taşıyan karar ve eylemlerini yürütmek ve NATO'nun Avrupa ayağı rolünü üstlenmekle sorumlu olduğunu belirtmiştir. 1992 yılında Almanya'nın Bonn şehri yakınındaki Petersberg'de toplanan üyeler, "insani yardım ve kurtarma görevleri barışı koruma, barışın yeniden tesisi ve kriz yönetimi" konularını içeren Petersberg görevlerinin BAB tarafından yürütülmesini kararlaştırmıştır. Petersberg görevleri 16-17 Haziran 1997 Amsterdam Antlaşması ile ODGP içine dâhil edilmiş ve BAB'ın AB ile tam bütünleşmesinin yolunu açmıştır. 1999 yılında AB, Petersberg Deklarasyonu ile NATO'nun kolektif savunma görevini etkilemeyecek şekilde, ancak NATO ilgi alanı, erişim ve kabiliyeti dışında kalan alanlarda, birliğin güvenliğini sağlama görevini üzerine aldığı deklare etmiştir. Böylece Maastricht Antlaşmasında belirtilen ortak güvenlik politikası konusunda büyük bir ilerleme kaydedilmiştir.

Aynı dönemde, Avrupa güvenliğinde NATO'nun rolünün nasıl değişeceği konusunda da belirsizliğin yaşandığı gözlenmiştir. Sovyetler Birliği'nin tehdidine karşı Batı Avrupa'yı savunmanın temel eksenine oturduğu NATO'nun varlığı, ABD'nin Avrupa'ya sağladığı askeri güvenlik şemsiyesini ne kadar süreyle devam

ettireceği ve Avrupa'nın güvenlik anlamında kendi kendine yeterliliği bu dönemde önemli çalışma alanlarının başında gelmiştir.

Bu tartışmaların yaşandığı dönemde Avrupa bütünleşme sürecinin öncülüğünü yapan ülkeler Avrupa Tek Senediyle oluşturulan "Tek Pazarın" tamamlanması hedefine Maastricht Antlaşması ile ulaşmakla yetinmemiş ve tek kutuplu dünya düzenine geçişle birlikte başka hedefler ortaya koymuşlardır. Ekonomik entegrasyonun yürütüldüğü Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ve Adalet ve İçişlerinde İşbirliği ile desteklemek suretiyle Avrupa bütünleşme hareketini üç sütunlu bir yapıda inşa etmeye yönelmişlerdir. Bu dönemde Ortak Dış ve Güvenlik Politikası Varşova Paktı'nın dağılmasıyla ortaya çıkan güvenlik zaafı ve Avrupa'nın genişleme politikası sonucunda oluşabilecek yeni sınırlardaki güvenlik endişelerine karşı ortak karar alma süreçlerini hızlandırmayı amaçlamıştır. Nitekim Avrupa kıtasının coğrafi sınırları içinde çıkan Yugoslavya'nın dağılıma sürecindeki krizler, Avrupa'nın dış politika ve güvenlik alanında karar alma yeteneğinin ve ortak hareket edebilme kapasitesinin önemini teyit eder niteliktedir.

AB üyesi ülkelerin Bosna ve Kosova'da farklı politikalar izlemesi ve çatışmalara kendi olanak ve yetenekleri ile müdahale edememeleri sonucu 3-4 Aralık 1998'de İngiliz Başbakanı ve Fransız Cumhurbaşkanı St. Malo'da AB içinde ortak bir Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası görevleri ve yetenekleri belirlemiş, özerk hareket yeteneğinin oluşturulması konusunda anlaşmaya varan "Avrupa Savunması Üzerine Ortak Bildirge" yayınlamışlardır. Köln'de 1999'da düzenlenen zirvede AGSP'nin AB'nin üyeleri tarafından ortak bir şekilde geliştirilmesi kararı alınmış ve BAB'ın fonksiyonları AB'ye devredilmiştir. 2000 yılındaki Nice Zirvesi'nde ise AB Genelkurmayı, AB Askeri Komitesi ve Siyaset ve Güvenlik Komitesi ihdas edilmiş, 2001 yılında Laeken Zirvesi'nde "Avrupa Yetenek Paketi" başlatılmıştır. 2002'de AGSP hakkında AB-NATO bildirisi (Berlin Plus) yayınlanmış, AB'ye kriz yönetimi için NATO yeteneklerine erişim imkânı sağlanmıştır.

Bu gelişmelerin ardından tarihinin en büyük genişlemesini 2004 yılında yaşayan AB, bugün itibarıyla 28 üyeden oluşan bir yapı halini almıştır. Ulusal çıkarların üst düzeyde olduğu alanlarda AB'nin ortak karar almasının zor olduğu görülmektedir. Bunun bir diğer ifadesi de kurumsal yapıda izlenebilmektedir. Kömür ve Çelik sanayilerinin bir "yüksek otorite" kontrolünde yürütüldüğü 1950'li yılların entegrasyon sürecinden bugün gelinen noktada birçok alanda kararların uluslararası yapıda alındığı bir Birlik oluşturulmuştur. Daha açık bir ifadeyle, Avrupa Komisyonu tarafından şekillendirilen taslak metinler, Bakanlar Konseyi ve Avrupa

Parlamentosu'nun çifte okumasının ardından onaylandığında üye ülkeler üzerinde bağlayıcı etkiler oluşturmaktadır. Üye ülkeler AB düzeyinde oluşturulan ve müktesebatın bir parçası haline gelen bu belgeleri iç hukuklarına adapte etmek durumundadır. Olağan Yasama Usulü olarak adlandırılan bu sistemin kullanıldığı politika alanları Lizbon Antlaşması ile daha da genişletilmiştir. Ancak ulusal güvenliği ilgilendiren politika alanlarında halen oybirliği usulü esas alınmaktadır. Bu durum AB'nin başlangıcından bu yana tartışılan uluslararası-hükümetlerarası ayırımının halen önemli bir konu olduğunu da göstermektedir.

Lizbon Antlaşması ile AGSP hukuki bağlayıcılık kazanmış, AGSP'nin adı "Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası" (OGSP) olarak değiştirilmiştir. Antlaşmada OGSP'nin, ODGP'nin tamamlayıcısı olduğu ve OGSP hükümlerinin üye devletlerin güvenlik ve savunma politikasının kendine özgü niteliklere zarar vermeyeceği belirtilmiştir. Ayrıca NATO'nun kolektif savunma alanındaki üstünlüğüne vurgu yapılmıştır. AGSP/OGSP'nin gelişim süreci tezin ilgili bölümlerinde anlatıldığı gibi, NATO'nun ve ABD'nin Avrupa Güvenliği içindeki yeri ve politikaları yakından etkilemiştir. AGSP kapsamında icra edilen harekâtlarda (Proxima Polis Misyonu, AB Polis Danışma Timi, Concordia Harekâtı, Artemis Harekâtı, Kinshasa Polis Misyonu, Gürcistan Themis Misyonu, AB Çad Askeri Harekâtı, Darfur Sivil-Askeri Misyonu, Kongo Polis Misyonu, Kongo Askeri Harekâtı, Aceh İzleme Misyonu, Althea Harekâtı, Bosna Polis Misyonu, Lex Irak Misyonu, Filistin AB Polis Misyonu, Refah AB Sınır Misyonu, Afganistan Polis Misyonu, Gürcistan AB Gözlemci Misyonu, Kosova LEX Misyonu, Guinea-Bissau Güvenlik Misyonu, Kongo Güvenlik Misyonu) AB, dış güvenlik ve savunma alanında bütünleşme doğrultusunda adımlar atmış ancak bu adımlar ulusüstü bir nitelik kazanamamıştır.

Özellikle son dönemde ortaya çıkan krizlerle mücadele etmeye çalışan AB'de üye ülkeler arasında farklı yaklaşımlar ortaya çıkması, AB'nin uluslararası karakterinin gelişmesini zor durumda bırakmıştır. Özellikle 2008 sonrası dönemde Euro krizi ile üye ülkeler arasında makro-ekonomik politika uyumsuzluğu ortaya çıkmıştır. Birçok üye ülke, zor durumda olan diğer üyelerin getirdiği yükü taşımayı tartışma konusu yapmış, Euro Bölgesi dağılma tehlikesi geçirmiştir. Benzer şekilde Arap Baharı sonrası oluşan süreçte başta Suriye olmak üzere Avrupa'nın güneyinden kaynaklanan yoğun mülteci akını Soğuk Savaş sonrası dönemin en büyük krizlerinden birini beraberinde getirmiştir. Mültecilerin AB'ye girişlerinin yaşandığı ülkelerinin krizle mücadele etme çabalarına yeterli desteğin sağlanamaması Schengen Bölgesi'nin askıya alınması tehlikesini doğurmuştur. Yine

son dönemde terörle mücadele kapsamında üye ülkelerin aldığı tedbirler de birçok alanda Birlik politikalarının ne derece hükümetlerarası alana kaydığını teyit eder niteliktedir.

Avrupa Birliği'nin böylesi önemli krizlerle mücadele ettiği ve birçok alanda Birliğin kazanımlarının sorgulandığı bir dönemde Atalanta Harekâtı'nın başarısı güvenlik alanında ortak hareket edebilme yeteneğinin önemini vurgulamak anlamında bir test oluşturmuştur. Atalanta Harekâtı uluslararası nitelik kazanan ilk operasyon olması sebebiyle önem arz etmektedir. Özellikle AB ülkelerinin deniz ticaretinin güvenliğine ve balıkçılık alanındaki haklarına karşı yapılan saldırıların önlenmesinin amaçlandığı Atalanta Harekâtı, Birlik düzeyinde çıkarların uyuşturduğunda ortak kararların hızla alınıp uygulandığı bir örnek olarak ortaya çıkmıştır.

Liberal Hükümetlerarasılık kuramının öngördüğü şekilde, ilk aşamada ulusal tercihler saptanmıştır. Dünya ticaretinin ilk sırasında yer alan Avrupa Birliği için deniz ticaret yollarının önemi vazgeçilmezdir. Ticarete engel olacak her türlü sorunun çözülmesi Birlik için bir gerekliliktir. Bu sebeple ulusal tercih aşamasında deniz ticaret odaları, ticaret odaları, uzak doğu ile ticaret ve üretim faaliyeti yapanlar olmak üzere AB içindeki çıkar grupları, Aden Körfezi ve Somali çevresinde gerçekleştirilen deniz haydutluğu eylemlerinden önemli düzeyde etkilenmiştir. Bunlarla birlikte bölgede balıkçılık faaliyeti yapan Avrupa kaynaklı birçok gemi de benzer korsanlık faaliyetlerinden zarar görmüştür. Balıkçılık alanında çalışanların da Brüksel'de Atalanta operasyonuna yönelik lobi faaliyetlerinden söz edilebilir. Dolayısıyla liberal hükümetlerarası kuramın tartışmasındakine benzer şekilde, sözü edilen gruplar başta olmak üzere, Atalanta Operasyonu'na yönelik Birlik içindeki çevrelerin çıkarlarının şekillendirdiği bir "iç talep" oluştuğunu söylemek mümkündür. Bu talebin temel ekseni ulusların ekonomisine verilen zararın önlenmesi üzerine odaklanmıştır.

Liberal hükümetlerarası kuramın yaklaşımı çerçevesinde ikinci aşama hükümetlerarası görüşmeler yoluyla bir uzlaşma sağlamaktır. Operasyon bölgesinde ticaret ve balıkçılık faaliyetleri yürüten ülkelerin çıkarları olduğu gibi bu alanda hiçbir zarar görmeyen veya o bölgede balıkçılık veya ticaret faaliyetinde bulunmayan üye ülkeler de vardır. AB'nin bugüne kadar ortak karar alma aşamalarında gösterdiği uzlaşma kültürü ile bölgede çıkarları olmayan üye ülkeler de hükümetlerarası müzakereler yoluyla operasyonun gerçekleşmesine onay vermektedir. Bir başka ifadeyle, bu aşamada üye hükümetler arasında bu saldırının önlenmesinin Birliğin

temel çıkarlarına uygun olduğu konusunda uzlaşma sağlanmış, uluslararası kurumsal yapı çerçevesinde (AB deniz gücü) operasyon koşulları ve ekonomik maliyetin karşılanması ile ilgili detaylar tartışılmıştır.

Harekât Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarını desteklemek amacıyla, belirli bir coğrafi alanda (Somali açıkları, Kızıldeniz, Aden Körfezi ve Hint Okyanusu'nun batısına kadar uzanmaktadır) AB ülkelerinin askeri karargâhından icra edilmiştir. AB içindeki koordinasyon, OGSP tarafından yürütülen OGDP tarafından finanse edilen, bölgesel deniz gücünü inşa etme alanındaki faaliyetleri ve Avrupa Kalkınma Fonu'nun Deniz Güvenliği Programı ile Avrupa İstikrar Fonu'nun Kritik Deniz Yolları Programı kapsamındaki faaliyetleri içermiştir.

Son aşama ise uygulama safhasından oluşmaktadır. Üye ülkeler düzeyinde şekillenen "iç talep" hükümetlerarası düzeyde "politika arzı" oluşturmuştur. Bunun uygulaması da uluslararası yapının kontrolünde gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada ise AB deniz gücüne yani uluslararası bir deniz gücüne, üye ülkelere yapılan bu saldırının önlenmesi görevi verilmiş ve AB deniz gücü de bu hususu başarı ile icra etmiştir. Alternatif olarak üye ülkelerin kendi deniz kuvvetlerinin bireysel olarak icra edebilecekleri harekâtlar yoluyla yapılacak bir mücadeleden ortak deniz kuvveti oluşturmak suretiyle yapılan bu harekât AB ülkelerinin istemeleri durumunda güvenlik alanında başarılı bir operasyon gerçekleştirmelerinin mümkün olabileceğini ispatlaması anlamında ayrı bir öneme sahiptir.

Atalanta Harekâtı AB üyesi ülkelerin Deniz Kuvvetlerinin oluşturduğu "Müşterek Görev Kuvveti 465" tarafından 10 Kasım 2008 tarihinden itibaren başlatılmıştır. Bahse konu Müşterek Görev Kuvveti AB ülkelerinin Deniz Kuvvetlerine ait unsurlardan oluşmaktadır. Görev Kuvveti 465'in komutası 4'er aylık periyotlar halinde bir AB ülkesi tarafından deruhte edilmektedir. Müşterek Görev Kuvveti 465'in karadaki komuta merkezi de İngiltere'deki Deniz Komutanlığı karargâhı olmuştur. Atalanta Harekâtına bölgede bulunan Türk Fırkateynleri destek olmuş, istihbarat paylaşımı, lojistik destek, bilgi değişimi kapsamında Atalanta Harekâtının başarısına büyük ölçüde katkıda bulunmuştur.

Kuramsal anlamda Atalanta Harekâtı Liberal Hükümetlerarasıcılık açısından destekleyici bir örnek olduğu gibi, 2015 yılından beri Batı Akdeniz'de yasadışı göçün önlenmesi bakımından icra edilen Operation MED de AGSP/OGSP kapsamında Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramının geçerliliğinin test edilmesinde –ayrı bir çalışma konusu olarak–önemli bir vaka teşkil edebilir.

Atalanta Harekâtı'nın başarısında üye ülkeler içinde şekillenen iç talebin ve hükümetlerarası uzlaşının önemi olduğu kadar deniz kuvvetleri arasındaki eşgüdümün de operasyonun icraat kısmında önemli bir etken olduğu söylenebilir. Zira hükümetler anlaşmış olsa da ortak hareket edebilme kabiliyetinden yoksan birliklerle yürütülmeye çalışılacak askeri operasyonların yetersiz kalması muhtemeldir. Bu anlamda Soğuk Savaş döneminden beri NATO bünyesinde de birlikte hareket eden üye ülkelerin olduğu unutulmamalıdır.

Atalanta Harekâtında AB-Türkiye ilişkileri incelendiğinde Türkiye'nin AGSP deki önemi bir kez daha ortaya çıkmıştır. Bölgede Türkiye'nin AB'ye verdiği destek, AB'nin askeri anlamda küresel bir aktör olmasına ve dünya çapında çok iyi bir görünürlüğü olmasına büyük katkı sağlamıştır. Türkiye milli olarak, AB Deniz Kuvvetine sınırsız destek sağlamış, Atalanta Harekâtının başarısına büyük destek vermiştir. Türkiye, AB ile askeri operasyonlar kapsamında, uzun yıllardan beri birlikte harekâtlar icra etmekte ve AB ülkeleri ile aynı askeri taktikleri kullanarak, müşterek eğitim/tatbikatlar icra etmektedir. AB ülkeleri ve Türkiye, askeri anlamda on yıllardan beri entegre olmuş, müşterek bir kuvvettir. Atalanta Operasyonu bunu bir kez daha göstermiştir. Atalanta Operasyonu kapsamında, bölgede bulunan Türk Savaş gemileri AB savaş gemileri ile uyum içersinde bilgi/istihbarat paylaşımı yapmışlar, ortak hareket etmişlerdir. Bölgede Türkiye'ye karşı sempatisi olan ülkelerin özellikle Müslüman ülkelerin, Atalanta Harekâtına desteği çok yoğun olmuştur. Bu dayanışma AB'nin Atalanta Harekâtının başarı ile icra edilmesine büyük katkı sağlamıştır.

Türkiye'nin coğrafi konumu ve jeopolitik yapısı AB güvenlik stratejisi için büyük önem taşımaktadır. AB'nin güvenliğini doğrudan etkileyen ve AB Güvenlik ve Savunma Politikasındaki ilgi alanında bulunan Türkiye, AB'nin askeri operasyonlarına doğrudan ve büyük katkı verebilecek konumdadır. AB'nin Güvenlik Stratejisinde kendine biçtiği rol, küresel bir aktör olabilmektir. Bu maksatla gerçekleştirilecek AB-Türkiye entegrasyonu AB'nin dünya siyasi arenasında gücünü artıracaktır. Atalanta Harekâtı bunun en güzel örneğidir. Türk Deniz Kuvvetlerinin Atalanta Harekâtına verdiği destek, AB'nin bu harekâtle çok başarılı olmasının bir etkeni olmuştur. AB'nin OGSP için bir milat olan Atalanta Harekâtı, Türkiye-AB arasındaki askeri ilişkilerin, ne denli faydalı olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur.

Yukarıda belirtildiği gibi, AB'ye üye olmak için uzun yıllardır çaba gösteren Türkiye aynı zamanda NATO kapsamında birçok AB üyesi ülke ile askeri faaliyetlerde ortaklık yapmaktadır. Bu tecrübenin getirdiği birikimi Türkiye Atalanta

Harekâtı sırasında kullanma fırsatı bulmuştur. Bu anlamda operasyonel başarıda Türkiye'nin de önemli bir rolü olmuştur. Burada ortaya çıkan soru Türkiye'nin üye ülke olmadan bu operasyonda yer almasının ne gibi sonuçlar doğuracağı ile ilgilidir. Bir başka ifadeyle, Türkiye karar alma mekanizmalarında yer almadığı, AB'nin askeri bir faaliyetinde yer alarak belirli riskleri de üstlenmiş konuma düşmektedir. Benzer bir sorunun Türkiye ile AB arasındaki gümrük birliği için de söz konusu olduğu söylenebilir. Zira Türkiye AB'nin ticaret politikalarında aldığı kararlarda herhangi bir söz hakkına sahip olmadığı halde, üçüncü ülkelere karşı uyguladığı ticaret politikalarına uymak zorunda kalmaktadır. Benzer şekilde AB'nin hükümetlerarası toplantılarla aldığı kararlara Türkiye'nin müdahil olamadan bu kararların sonuçlarına uymak zorunda kalması bazı sorunlar doğurabilir. AB'nin OGSP açısından bu kadar önemli harekâtının başarısına çok büyük katkısı olmuş olan Türkiye'nin, AB'ye üyeliğinin, AB'nin küresel aktör olma amacına destek sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Bu sorunların başında "iç talep" çatışmasından söz edilebilir. Aden Körfezi ve Somali çevresindeki korsanlık faaliyetlerinden AB üyesi ülkelerde ve Türkiye'de etkilenen grupların beklentilerinin uygun olmaması sorun teşkil edebilir. Atalanta Harekâtı söz konusu olduğunda böyle bir uyumsuzluğun olmadığı düşünülebilir. Ancak teorik olarak böyle bir uyumsuzluğun yaşanması halinde, ulus düzeyinde oluşan iç talebin hükümetlerarası müzakerelerde görüşülmesi sürecinde Türkiye'nin yer almaması doğal olarak Türkiye içindeki "iç talebin politik arza dönüşmesini" engelleyecektir. Bu da operasyon alanında katılan kuvvetler arasındaki eşgüdümün olumsuz etkilenmesine neden olabilecektir.

Sonuç olarak, Atalanta Harekâtı AGSP/OGSP için bir milat niteliğindedir. AB ilk kez bir askeri harekâta bu ölçüde başarı sağlamıştır. AB Atalanta Harekâtından aldığı güç ile AB Dışişleri Konseyi 18 Mayıs 2015 tarihinde icra ettiği toplantısında, Akdeniz'deki insan kaçakçılığının önlenmesi amacı ile bir deniz harekâtı başlatılması EUNAVFOR MED-Operation Sofia kararı almıştır. 12 AB üyesi ülkenin katılım sağladığı harekâtın karargâhı Roma olacak ve ilk maliyetinin 11,8 milyon Avro tutarında olması beklenmektedir.

2-3 Eylül 2015 tarihinde Lüksemburg'da icra edilen AB Savunma Bakanları toplantısında +7 (Türkiye, Norveç, İrlanda, Makedonya, Arnavutluk, Karadağ ve Sırbistan) ülkelerini bilgilendirme brifingi yapılmış yasadışı göçün önlenmesi amacıyla batı ve güney Akdeniz'de icra edilen EUNAVFOR MED-Operation Sofia

harekâtının detayları anlatılmıştır. Bu kapsamda, AB'nin OGSP kapsamında geldiği aşamanın çok başarılı ve dikkat çekici olduğu değerlendirilebilir.

KAYNAKLAR

KİTAPLAR

Adler, Emanuel. "Constructivism and International Relations". İçinde: Walter Carlsnaes, Thomas Risse ve Beth A. Simmons (Ed.), **Handbook of International Relations**, London: SAGE Publications, 2013, ss. 95-118.

Algieri, Franco, Thomas Bauer ve Klaus Brummer. 'Germany and ESDP', içinde: Klaus Brummer (Ed.) **The Big Three and ESDP: France, Germany and the United Kingdom**, Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 2006, ss. 23-38.

Anderson, Jeffrey. 'Germany and European: Centrality in the EU', içinde: Simon Blumer ve Christian Lequesne (Ed.) **The Member States of the European Union**, Oxford, Oxford University Press, 2005, ss. 78-79.

Bache, Ian ve George Stephen, **Politics in the European Union**, Oxford, Oxford University Press, 2006.

Baç, M. Müftüler. **Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerine Güvenlik Boyutunda Bir Bakış**, TESEV, İstanbul, 2006.

Barbe, Esther ve Laia Mestres. **The South and ESDP: Greece, Italy, Portugal and Spain**, Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 2007.

Blunden, Margaret, "France", içinde: Ian Manners ve Richard G. Whitman (Ed.). **The Foreign Policies Of European Union Member States**, Manchester: Manchester University Press, 2000, ss. 19-43.

Bono, Giovanna. **European Security and Defence Policy: Theoretical Approaches**, the Nice Summit and Hot Issues, Research and Training Network: Bridging the Accountability Gap in European Security and Defence Policy (ESDP)/ESDP and Democracy. February 2002, ss. 6-9.

Brummer, Klaus. **The Big Three and ESDP: France, Germany and the United Kingdom**, Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, Kasım 2006.

Brummer, Klaus. **The North and ESDP The Baltic States, Denmark, Finland and Sweden**, Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, Haziran 2007.

Bulmer, Simon ve Christian Lequesne. **The Member States of the European Union**, Oxford: Oxford University Press, 2. Baskı, 2005.

Canbolat, İbrahim S. **Uluslararası Sistem Avrupa Birliği: Bir Dönüşümün Analizi**, İstanbul, Alfa, 1998.

Çaşın, Mesut Hakkı, Uğur Özgöker ve Halil Çolak. **Avrupa Birliği: Küreselleşmenin AB Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasına Etkisi**, İstanbul, Nokta Kitap, 2007, ss. 255-447.

Chafer, Tony, "Anglo-French Security Cooperation in Africa Since Saint-Malo", içinde: Gordon Cumming ve Tony Chafer (Ed.), **From Rivalry to Partnership?: New Approaches to the Challenges of Africa**, England: Ashgate Press. 2011, ss. 73-90.

Çelebi, Aykut. **Avrupa: Halkların Siyasi Birliği**, İstanbul, Metis Yayınları, 2002.

Çomak, Hasret. **Avrupa'da Yeni Güvenlik Arayışları ve Türkiye**, İstanbul, TASAM, 2005.

Efe, Haydar. **Avrupa Birliğinin Ortak Dış ve Güvenlik Politikası Yaratma Çabaları ve Türkiye'ye Etkileri**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2005.

EU NAVFOR, "EU Naval Operation Against Piracy", **EU European Security and Defence Policy**, Mayıs 2009, (EU Naval Operation) Paris, s. 3.

Ferreira-Pereira, Laura C. "Portugal and ESDP", içinde: Klaus Brummer (Ed.) **The Big Three and ESDP: Greece, Italy, Portugal and Spain**, Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 2007, ss. 32-49.

Gasparini, Giovanni. "Italy and ESDP", içinde: Klaus Brummer (Ed.) **The Big Three and ESDP: Greece, Italy, Portugal and Spain**, Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 2007, ss. 21-31.

Gegout, Catherine. **European Foreign and Security Policy: States, Power, Institutions and American Hegemony (European Union Studies)**, Canada: University of Toronto Press, 2010.

Giovanni, Grevi ve Daniel Keohane. "ESDP Resources", içinde: Grevi Giovanni, Damien Helly ve Daniel Keohane (Ed.), **European Security and Defence Policy: The First 10 Years (1999-2009)**, The EU Institute for Security Studies, Paris, 2009, ss. 69-114.

Giovanni, Grevi. "ESDP Institutions", içinde: Grevi Giovanni, Damien Helly ve Daniel Keohane (Ed.), **European Security and Defence Policy: The First 10 Years (1999-2009)**, The EU Institute for Security Studies, Paris, 2009, ss. 19-68.

Gnesotto, Nicole. "ESDP: Results and Prospect", içinde: Nicole Gnesotto (Ed.), **EU Security and Defence Policy: The First Five Years (1999-2004)**, The EU Institute for Security Studies, Paris, 2005, ss. 11-32.

Gnesotto, Nicole. **AB Güvenlik ve Savunma Politikası**, İstanbul: Tasam Yayınları, 2005.

Gürkaynak, Muharrem. **Avrupa'da Savunma ve Güvenlik**, Ankara, Asıl Yayınevi, 2004.

Helly, Damien, "Lessons from Atalanta and EU Counter-Piracy Policies", **European Union Institute for Security Studies Seminar Reports**, 2011, Paris.

House of Lords, "Combating Somali Piracy: the EU's Naval Operation Atalanta", **EU Committee 12th Report of Session 2009-10**, 2010, London.

Howorth, Jolyon. Security and Defence Policy in the European Union, New York, Palgrave Macmillan, 2. Baskı, 2007.

Hyde-Price, Adrian. European Security in the Twenty-First Century: The Challenge of Multipolarity, New York: Routledge Press, Contemporary Security Studies, 2007.

Ilgar, İsmail. Yaşlı Adam Avrupa, İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2008.

Jonson, Pal, The Development of the European Security and Defence Policy: An Assessment of Preferences, Bargains and Outcomes, **Swedish Defence Research Agency Scientific Report**, Report Number ISRN: FOI-R-1967-SE., 2006, İsveç.

Jean-Yves, Haine. "An Historical Perspective", içinde: Nicole Gnesotto (Ed.), **EU Security and Defence Policy: The First Five Years (1999-2004)**, The EU Institute for Security Studies, Paris, 2005, ss. 35-54.

Kahraman, Sevilay. "Avrupa Dış Politikası ve Avrupa Birliği'nin Uluslararası Aktörlüğü" içinde Belgin Akçay Sevilay Kahraman, Sanem Baykal (Ed.), **Avrupa Birliği'nin Güncel Sorunları ve Gelişmeler**, Ankara Seçkin Yayınları, 2008, ss. 397-417.

Kayaülger, İrfan. "Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının Arka Planı, Oluşumu ve Temel Anlaşmazlık Konuları", içinde: Rafet İnanç ve Hakan Taşdemir (Der.) **Uluslararası Güvenlik Sorunları ve Türkiye**, Ankara: Seçkin Yayınları, 2002.

Mantar, İsmail. **Avrupa** Güvenlik ve Savunma Politikasının Gelişimi ve Genişleme Sürecinde Transatlantik Etkisi, İstanbul Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010.

Milner, Helen V., "Power, Interdependence, and Nonstate Actors in World Politics", içinde: Helen V. Milner ve Andrew Moravcsik (Ed.), **Power, Interdependence, and**

Nonstate Actors in World Politics, Princeton: Princeton University Press, 2009, ss. 3-27.

Moravcsik, Andrew, **The Choice for Europe: Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht**, Ithaca, New York, Cornell University Press, 1998.

Moravcsik, Andrew ve Schimmelfenning Frank, "Liberal Intergovernmentalism", içinde: Antie Wiener ve Thomas Dies (Ed.) **European Integration Theory**, Oxford, Oxford University Press, 2009, ss. 67-96.

Özdal, Barış ve Mehmet Genç. **Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının Türkiye-AB İlişkilerine Etkileri**, Bursa, Alfa Aktüel Yayınevi, 2005.

Parisis, Ioannis. "Greece ve ESDP", içinde: Klaus Brummer (Ed.) **The Big Three and ESDP: Greece, Italy, Portugal and Spain**, Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 2007, ss. 11-20.

Rosamond, Ben. "Europe and the World: Contemporary International Theory and European Integration" içinde Ben Rosamond (Ed.), **Theories of European Integration**, New York, St. Martin's Press, 2000, ss. 76-143.

Ross, George, **Jacques Delors and European Integration**, Oxford: Oxford University Press, 2003.

Rupp, Michael. **Avrupa Birliğinin Ortak Dışışleri ve Güvenlik Politikası ve Türkiye'nin Uyumu**, İstanbul, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, 2002.

Rutten, Maartje, From St.-Malo to Nice European Defence: Core Documents, Institute for Security Studies of WEU, **Chaillot Paper 47**, 2001.

Sandler, Todd ve Keith Hartley. **The The Political Economy of NATO: Past, Present and Into the 21st Century**, Chambridge, Cambridge University Press, 1999.

Scharpf, Fritz, *Governing in Europe: Effective and Democratic?*, Oxford, Oxford University Press, 1998.

Snidal, Duncan, "Rational Choice and International Relations", içinde: Walter Carlsnaes, Thomas Risse ve Beth A. Simmons (Ed.), **Handbook of International Relations**, London: SAGE Publications, 2013, ss. 73-94.

Sodha, Ravi, **Operation Atalanta: A Rational Choice Approach**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Maastricht University European Studies, 2011.

Solana, Javier, (Ons.), Nicole Gnesotto (Ed.). **EU Security and Defence Policy: The First Five Years (1999-2004)**, The EU Institute for Security Studies, Paris, 2005.

Stark, Hans. "France and ESDP", içinde: Klaus Brummer (Ed.) *The Big Three and ESDP: France, Germany and the United Kingdom*, Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 2006, ss. 11-22.

Strickmann, Era, "EU and NATO Efforts to Counter Piracy off Somalia: A Drop in the Ocean?", KFIBS Commentary Edition 2/09, Research Paper, 2009.

Tezcan, Ercüment. "Anayasa'dan Lizbon Antlaşması'na: Avrupa Birliğinde Temel Metin Tartışmaları", **Küreselleşme, Demokratikleşme ve Türkiye Uluslararası Sempozyum Bildiriler Kitabı**, 27-30 Mart 2008 Antalya: Akdeniz Üniversitesi İİBF-Akdeniz Üniversitesi Yayın, Sayı 12, 2008, s. 75-98.

Türker, Haşim. **Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası**, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2007.

Yapıcı, Merve İrem. **Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Ekseninde AB-ABD İlişkileri**, İstanbul: İktisadi Araştırma Vakfı, 2005.

Yılmaz, Suhnaz, "Turkey and the European Union: A Security Perspective", içinde: Giovanni Gasparini (Ed.), **Turkey and European Security**, IAI-TESEV Report, 2007, ss. 51-64.

Waltz, Kenneth N., **Theory of International Politics**, New York, McGraw-Hill, 1979.

MAKALELER, BELGELER VE RAPORLAR:

Andrea, Ellner. "The European Security Strategy: Multilateral Security with Teeth? ", **Defense & Security Analysis**, Cilt 21, Sayı 3, 2005, ss. 223-242.

Arslan, Rıza. "Avrupa Birliği Savunma Politikası: Dünya Sahnesine Geri Dönüş mü?", **Gazi Üniversitesi İBF Dergisi**, Cilt 7, Sayı 1, 2005, ss. 229-248.

"Avrupa Savunmasına Giden Yollar" Defense National, 2003.

Baç, M. Müftüler. "Information Societies, New Terrorism: Its Impact on International Politics", **The Review of International Law and Politics**, Cilt 3, Sayı 9, 2007, s. 130-138.

Björkdahl, Annika ve Maria Strömvik. "The Decision-Making Process Behind Launching and ESDP Crisis Management Operation", **Danish Institute for International Studies**, 2008, ss. 1-5.

Brezzezinski, Zbigniew, "Living with a new Europe", **The National Interest** 60, 2000, ss. 17-29.

Chalk, Peter, "Assessing the Utility of Current Counterpiracy Initiatives off the Horn of Africa", **Studies in Conflict and Terrorism**, Cilt 35, Sayı 7-8, 2012, ss. 553-561.

Cornish, Paul ve Geoffrey Edwards, "Beyond the EU/NATO Dichotomy: the Beginning of a European Strategic Culture", **International Affairs**, Cilt 77, Sayı 3, 2001, ss 587-603.

"Council Joint Action of on the establishment of European Defence Agency", 2004/551/CFSP, 12 Temmuz 2004, ss. 1-12.

"Council Decision setting up the Military Committee of the European Union", 2001/79/CFSP, Brussels, 22 Ocak 2001.

Croft, Stuart. "Guaranteeing Europe's Security Enlarging NATO Again", **The Royal Institute Of International Affairs**, Cilt 78, Sayı 1, Ocak 2002, ss. 97-114.

Çayhan, B. Esra, "Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası ve Türkiye", **Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt 3, 2002, ss. 42-55.

Çomak, Hasret. "Avrupa'da Güvenlik Yapılanmasının Yeni Parametreleri ve Türkiye'nin Durumu", **Avrupa Araştırmaları Dergisi**, Cilt 14, Sayı 1, 2006, ss. 97-120.

"Declaration of the Capability Commitment Conference", Brüksel, Kasım 2000, 31'inci Belge.

Demir, Sertif. "Avrupa Güvenlik Mimarisinin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye'nin Bu Güvenlik Mimarisindeki Yeri", **Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Sayı 9, 2009, ss. 9-50.

Demir, Şeyhmus. "Bir Askerî Güç Olarak Avrupa Birliği; İmkânlar ve Sorunlar (Avrupa Güvenlik ve Savunma Konsepti Açısından Bir Parametre: Avrupa Ordusu)", **Hukuk, Ekonomi ve Siyasi Bilimler Aylık İnternet Dergisi**, Sayı 71, Ocak 2007.

Duke, Simon, "Consensus Building in ESDP: The lessons of Operation Artemis". **International Politics**, Cilt 46, Sayı 4, 2005, ss. 395-412.

Duke, Simon, "Germanizing Europe: Europeanizing Germany?", **Security Dialogue**, Cilt 25, Sayı 4, 1994, ss. 425-436.

Dunne, Tim. "When The Shooting Starts: Atlanticism in British Security Strategy", **International Affairs**, Cilt 80, Sayı 5, 2004, ss. 893-909.

Eekelen, Willem F. "Transitional Arrangements as Milestones Towards EU Enlargement", **Turkish Studies**, Cilt 10, Sayı 1, 2009, ss. 37-55.

Efe, Haydar. "AB'nin Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Oluşturma Çabaları", **Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt 3, Sayı 2, 2007, s. 18-38.

Ernst, T., "Discussion Meeting Counter-Piracy off Somalia: Operational Lessons from EU NAVFOR", London, UK: **International Institute for Strategic Studies**, 2010, London.

"EU NAVFOR Somalia–Operation ATALANTA", **Council of the European Union**, Mayıs 2009.

"Feira Başkanlık Sonuç Belgesi", Haziran 2000.

Flournoy, Michele ve Smith Julianne. "European Defense Integration: Bridging the Gap Between Strategy and Capabilities", CSIS, New Defence Agenda, Ekim 2005.

Germond, Basil ve Michael E. Smith, "Re-Thinking European Security Interests and the ESDP: Explaining the EU's Anti-Piracy Operation", *Contemporary Security Policy*, Cilt 30, Sayı 3, 2009, ss. 573-593.

Goldthau, Andreas, "Divided over Iraq, United over Iran. A Rational Choice Explanation to European Irrationalities". *European Political Economy Review*, Cilt 8, ss. 40-67.

Grieco, Joseph, "Anarchy and the Limits of Cooperation: A Realist Critique of the Newest Liberal Institutionalism", *International Organization*, Cilt 42, No 3, 1988, ss. 485-507.

Hansen, Stig J., "The dynamics of Somali Piracy", **Studies in Conflict and Terrorism**, Cilt 35, Sayı 7-8, 2012, ss. 523-530.

"Helsinki Başkanlık Sonuç Belgesi", Aralık, 1999.

Hoffmann, Stanley. "Obstinate or Obsolote? The Fate of Nation State and the case of Western Europe", **Daedalus**, Cilt 95, Sayı 3, 1966, ss. 862-915.

Hoffmann, Stanley. "US-European Relations: Past and Future", **International Affairs**, Cilt 79, Sayı 5, 2003, s. 1029-1036.

Ian, O. Lesser. "Turkey Greece and the U.S. in a Changing Strategic Enviroment: Testimony Before the House International Relations Committee", Santa Monica, **RAND Research Project**, 2001.

"Joint Declaration Issued at the British-French Summit", Saint-Malo, Fransa, Aralık 1998.

Kahraman, Sevilay. "Avrupa Birliği ve Irak Krizi: Bölünmeden Yeniden Birleşmeye Uzun İnce Bir Yol", **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt 2, Sayı 4, 2003, ss. 151-161.

Karaosmanoğlu, Ali L. "Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği Açısından Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri", **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Cilt 4, Sayı 14, 2001, ss. 156-166.

Kasım, Kamer. "NATO'ya ve ABD-AB İlişkilerine Etkisi Bakımından Ortak Avrupa Dış ve Güvenlik Politikası", **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt 1, Sayı 2, 2002, ss. 87-99.

King, Anthony. "The Future of the European Security and Defence Policy", **Contemporary Security Policy**, Cilt 26, Sayı 1, 2005, ss. 44-61.

Kocamaz, Sinem. "Lizbon Antlaşması Çerçevesinde Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasının Geleceği", **Ege Akademik Bakış Dergisi**, Cilt 10, Sayı 3, 2010, ss. 951-980.

Koenig-Archibugi, Mathias. "Explaining Government Preferences for Institutional Change in EU Foreign and Security Policy", *International Organization*, Cilt 58, Sayı 1, 2004, ss. 137-174.

Kouchner, Bernard, "Acts Adopted under Title of the EU Treaty", **Official Journal of the European Union**, Cilt 301, 2008, ss. 33-37.

Larsen, Henrik, "The EU: A Global Military Actor?", **Cooperation and Conflict**, Cilt 37, Sayı 3, 2002, ss. 283-302.

Larsen, Henrik, "A Distinct FPA for Europe? Towards a Comprehensive Framework for Analysing the Foreign Policy of EU Member States". **European Journal of International Relations**, Cilt 15, Sayı 3, 2009, ss. 537-566.

Lantis, Jeffrey S. "American Perspectives on Transatlantic Security Agenda", **European Security**, Cilt 13, Sayı 4, 2004, ss. 361-380.

Larrabee, F. Stephen. "The United States and the Evolution of ESDP", **RAND Corporation Reprint**, 2009, ss. 47-48.

Mattelaer, Alexander, "The CSDP Mission Planning Process: Innovations and Shortfalls", **European Integration Online Papers**, Cilt 14, Sayı 9, 2010, ss. 1-18.

Menon, Anand, "Power, Institutions and the CSDP: The Promise of Institutionalist Theory", **Journal of Common Market Studies**, Cilt 49, Sayı 1, 2011, ss. 83-100.

Meyer, Christoph O. "Convergence Towards a European Strategic Culture? A Constructivist Framework for Explaining Changing Norms", **European Journal of International Relations**, Cilt 11, Sayı 4, 2005, ss. 523-549.

Missiroli, Antonio. "From Copenhagen to Brussels-European Defence: Core Documents", "Paris: EU Institute for Security Studies", Chaillot Paper, Cilt 4, 2003, ss. 76-284.

Moe, Terry M., (2005). "Power and Political Institutions". **Perspectives on Politics**, Cilt 3, Sayı 2, 2005, ss. 215-233.

Moravcsik, Andrew. "Preference and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approach", **Journal of Common Market Studies**, Cilt 31, Sayı 4, 1993. ss. 473-521.

Moravcsik, Andrew. "Negotiating the Single European Act: National Interests and Conventional Statecraft in the European Community", **International Organization**, Cilt 45, Sayı 1, 1991, ss. 19-56.

Moravcsik, Andrew ve Nicolaidis Kalypso, "Explaining the Treaty of Amsterdam: Interests Influence Institutions", **Journal of Common Market Studies**, Cilt 37, Sayı 1, 1999, ss. 59-85.

Moustakis, Fatios ve Petros, Violakis. "European Security and Defence Policy Deceleration: An Assessment of the ESDP Strategy", **European Security**, Cilt 17, Sayı 4, 2008, ss. 421-433.

"National Defence Directive 1/2004", Madrid, Aralık 2004, ss. 3-13.

"Nice Antlaşması", Şubat 2001, Madde 17.

Özdal, Barış. "Lizbon Reform Antlaşması'nın Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasına İlişkin Düzenlemelerin Analizi", **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Sayı 7, 2008, ss. 125-161.

Penone, Fabien ve Helene, Le Gal. "Brief Guide to the European Security and Defence Policy (ESDP)", **Permanent Representation of France to European Union**, 2005, s. 17.

Peters, Ingo. "ESDP as a Transatlantic Issue: Problems of Mutual Ambiguity", **International Studies Review**, Cilt 6, Sayı 3, 2004, ss. 381-402.

Reçber, Kamuran. "Avrupa Birliği'nde Değişim İhtiyacı: Avrupa Toplulukları Ortadan Kalkıyor (Hukuksal Bir Analiz)", **Global Strateji Enstitüsü Dergisi**, Yıl 3, Sayı 12, Kış 2008, ss. 106-124.

Reynolds, Christopher. "Military Capability Development in the ESDP: Towards Effective Governance", **Contemporary Security Policy**, Cilt 28, Sayı 2, 2007, s. 357-383.

Riddervold, Marianne, "Finally Flexing its Muscles? Atalanta The European Union's Naval Military Operation Against Piracy", **European Security**, Cilt 20, Sayı 3, 2011, ss. 385-404.

Schmitt, Burkard. "European Capabilities Action Plan (ECAP)", **European Union Institute Security Studies**, 2001, s. 1-3.

Serdar, A. Seda. "Yıldız Savaşları'nın Oğlu ve AGSK: ABD'nin Bitmeyen Avrupa'nın Başlamayan Oyunu" **Stratejik Analiz Dergisi**, Cilt 2, Sayı 14, 2001, ss. 41-58.

Sloan, Stanley R. "The United States and European Defence", ISS WEU, **Chaillot Papers 39**, Nisan 2000, ss. 1-29.

Söylemiş, Tarık. "Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası ve Üç Kritik Sınırı: Makedonya, Kongo ve Bosna Hersek Misyonları", **Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi**, Cilt 3, Sayı 12, 2007, ss. 39-51.

Taylor, Trevor. "West European Security and Defence Cooperation: Maastricht and Beyond", **International Affairs**, Cilt 70, Sayı 1, 1994, ss. 1-16.

"The Alliance's Strategic Concept", Nisan 1999, Washington, Madde 17, 18, 30.

The European Security Strategy 2003-2008, Building on Common Interest", Alvaro de Vasconcelos (Ed.)," Sayı 5, 2009, s. 6.

Tonra, Ben, "Constructing the Common Foreign and Security Policy: The Utility of a Cognitive Approach", **Journal of Common Market Studies**, Cilt 41, Sayı 4, 2003, ss. 731-756.

Touzovskaia, Natalia. "EU-NATO Relations: How Close to Strategic Partnership?", **European Security**, Cilt 15, Sayı 3, 2006, s. 235-258.

Törö, Csaba. "The Latest Example of Enhanced Cooperation in the Constitutional Treaty: The Benefits of Flexibility and Differentiation in European Security and

Defence Policy Decisions and their Implementation”, **European Law Journal**, Cilt 11, Sayı 5, 2005, ss. 641-656.

Türkeş, Mustafa. “New vs. Old Europe: Contested Hegemonies and the Dual-Guarantee Strategy of the East European Countries”, **International Problems**, Cilt 57, Sayı 3, 2005, ss. 229-244.

Udum, Şebnem. “Turkey and the Emerging European Security Framework”, **Turkish Studies**, Cilt 3, Sayı 2, 2002, ss. 69-103.

Ungan-Kavak, Dila. “AB’nin Ortak Dış ve Güvenlik Politikası’nın Etkinleştirilmesi ve AB’nin Uluslararası Rolü”, **Stratejik Araştırmalar Enstitüsü**, 2010, ss. 127-145.

Yücel, Zeynep, “Avrupa Birliğinin Genişleme Politikasının Güvenlik Boyutu”, **Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi**, Cilt 4, Sayı 13, 2008, ss. 37-54.

Watanabe, Lisa, “The ESDP Between Estrangement and a New Partnership in Transatlantic Security Relations”, **Journal of Contemporary European Studies**, Cilt 13, Sayı 1, 2005, ss. 5-20.

Wendt, Alexander, “Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics”. **International Organization**, Cilt 46, Sayı 2, 1992, ss. 391-425.

Winn, Neil, “CFSP, ESDP and the Future of European Security: Whither NATO”, **The Brown Journal of World Affairs**, Cilt 9, Sayı 2, 2003, ss.151-152

Zhussipbek, Galym. “2007 Lizbon Antlaşması, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası’nın Tanımı ve Özellikleri, Güvenlik Aktörü Olarak AB’nin Nitelikleri”, **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt: 8, Sayı 1, 2009, s. 139-164.

Zhussipbek, Galym, “Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının Tanımı ve Düşünsel Arka Planı”, **Uluslararası Hukuk ve Politika**, Cilt 5, Sayı 19, 2009, ss. 71-153.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

“AB ATHENA Finans Mekanizması”, http://europa.eu/legislation_summaries/foreign_and_security_policy/cfsp_and_esdp_implementation/l33281_en.htm, (Erişim Tarihi: 02.12.2014).

“AB Aralık 2003 Brüksel Zirvesi”, **Council of the European Union**, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/78364.pdf, (Erişim Tarihi: 29.11.2014).

“AB Haziran 2004 Brüksel Zirvesi”, **Council of the European Union**, <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/81742.pdf>, (Erişim Tarihi: 29.11.2014).

“AB Aralık 2004 Brüksel Zirvesi”, **Council of the European Union**, http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/83201.pdf, (Erişim Tarihi: 29.11.2014).

“AB Haziran 2005 Zirve Sonuçları”, **Council of the European Union**, <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsdata/docs/pressdata/en/ec/85349.pdf>, (Erişim Tarihi: 15.11.2014).

“AB Aralık 2005 Zirve Sonuçları”, **Council of the European Union**, <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsdata/docs/pressdata/en/ec/87642.pdf>, (Erişim Tarihi: 02.11.2014).

“AB Haziran 2006 Zirvesi”, **Council of the European Union**, <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsData/docs/pressdata/en/ec/90111.pdf>, (Erişim Tarihi: 27.11.2014).

“AB Aralık 2006 Brüksel Zirvesi”, **Council of the European Union**, http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/92202.pdf, (Erişim Tarihi: 26.11.2014).

“AB Haziran 2007 Brüksel Zirvesi”, **Council of the European Union**,
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/94932.pdf,
(Erişim Tarihi: 20.11.2014).

“AB Aralık 2007 Brüksel Zirvesi”, **Council of the European Union**,
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/97669.pdf,
(Erişim Tarihi: 15.11.2014).

“AB Haziran 2008 Brüksel Zirvesi”, **Council of the European Union**, http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/101346.pdf,
(Erişim Tarihi: 15.11.2014).

“AB Aralık 2008 Brüksel Zirvesi”, **Council of the European Union**,
<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/08/st17/st17271-re01.en08.pdf>, (Erişim
Tarihi: 01.11.2014).

“AB Haziran 2009 Brüksel Zirvesi”, **Council of the European Union**,
https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/108622.pdf,
(Erişim Tarihi: 01.12.2014).

“AB Aralık 2009 Brüksel Zirvesi”, **Council of the European Union**,
<https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/st00006.en09.pdf>, (Erişim
Tarihi: 01.12.2014).

“AB Haziran Brüksel 2010 Zirvesi”, **Council of the European Union**,
http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/council_conclusion_17_june_en.pdf, (Erişim Tarihi:
01.11.2014).

“AB Aralık 2010 Brüksel Zirvesi”, **Council of the European Union**,
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/118578.pdf,
(Erişim Tarihi: 01.12.2014).

“AB Aralık 2013 Brüksel Zirvesi”, Haber Tarihi: 20.12.2013,
<http://tr.euronews.com/2013/12/20/ab-liderleri-ortak-savunma-projelerini-tartisiyor/>,
(Erişim Tarihi: 20.02.2015).

“AB Mart 2014 Brüksel Zirvesi”, Haber Tarihi: 20.03.2014,
<http://tr.euronews.com/2014/03/20/ab-rusya-ya-yeni-yaptirimlar-icin-toplandi/>,
(Erişim Tarihi: 20.02.2015).

“AB Şubat 2015 Brüksel Zirvesi”, Haber Tarihi: 13.02.2015,
<http://www.abhaber.com/ab-liderler-zirvesi-sonuclariabden-rusyaya-yeni-yapirim-uyarisi-english/>, (Erişim Tarihi: 20.03.2015).

“AB Güvenlik Stratejisi”, Aralık 2003,
<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>, (Erişim Tarihi:
29.11.2014).

AB Aralık 2001 Laeken Zirvesi,
https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/68827.pdf,
(Erişim Tarihi: 26.11.2014).

“AB Liderler Zirvesi başladı: İklim Konusunda Uzlaşma Aranıyor”, Haber Tarihi:
23.10.2014, <http://www.abhaber.com/ab-liderler-zirvesi-basladiiklim-konusunda-uzlasi-araniyor/>, (Erişim Tarihi: 20.02.2015).

“AGSP Başkanlığı Raporu”, Brüksel, 12 Aralık 2003,
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/misc/78343.pdf,
(Erişim Tarihi: 23.03.2014).

Akçadağ-Alagöz, Emine. “NATO’nun Yeni Stratejik Konsepti: Aktif Angajman, Modern Savunma”, **Bilge Adamlar Stratejik Araştırma Merkezi** (BİLGESAM Yayını), Haber Tarihi: 24.11.2010, <http://www.bilgesam.org/incele/1227/-nato%27nun-yeni-stratejik-konsepti--aktif-angajman--modern-savunma/#.VRADJtKsUeU>, (Erişim Tarihi: 21.03.2015).

“Akdeniz Diyalogu”, <http://www.nato.int/docu/com/2004/06-istanbul/press-kit/011.pdf>, (Erişim Tarihi: 21.03.2015).

“Amsterdam Antlaşması”, **CVCE**, http://www.cvce.eu/obj/the_treaty_of_amsterdam-en-ab5d8747-e9fb-4b7c-b3cf-38815a519248.html, (Erişim Tarihi: 18.11.2014).

Avrupa Güvenlik Stratejisi, Sayı 147, 30 Kasım 2004, **İnadina**, www.inadina.com/inadeski/sayi147/yayiny.html, (Erişim Tarihi: 01.03.2015).

“Background on NATO Command Structure Review”, Haziran 2011, http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2011_06/20110609BackgrounderCommand_Structure.pdf, (Erişim Tarihi: 21.03.2015).

BBC, Kenya ends Co-operation in Hosting Somali Pirate Trials, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-11454762>, Erişim Tarihi: 12.03.2016.

“C4ISR: Command, Control, Communications, Computers, Intelligence, Surveillance and Reconnaissance”, <http://www.nrotc.web.arizona.edu/data/lesson%209%20-%20C4ISP.ppt>, (Erişim Tarihi: 24.03.2014).

“Cooperation with NATO”, **Summaries of EU Legislation**, http://europa.eu/legislation_summaries/foreign_and_security_policy/cfsp_and_esdp_implementation/l33243_en.html, (Erişim Tarihi: 05.01.2015).

ÇOMAK, Hasret. “Türkiye NATO, AGSK ve AGSP”, <http://stradigma.com/turkce/%20subat2003/makale6.html>, (Erişim Tarihi: 26.11.2014).

Dış Politika ve Araştırma Grubu, “Başlangıcından Bugüne NATO Stratejik Konseptinin Geçirdiği Evreler”, Haber Tarihi: 22.12.2010, **Bilge Adamlar Stratejik Araştırma Merkezi** (BİLGESAM Yayını), <http://www.bilgesam.org/incele/1221/-baslangicindan-bugune-nato-stratejik-konsepti%E2%80%99nin-gecirdigi-evreler/#.VRAC5dKsUeU>, (Erişim Tarihi: 21.03.2015).

EU NAVFOR, “European Union's Naval Force Counter-Piracy Operation Enters its 3rd Year as an Extension to 2012 is Confirmed”, <http://www.eunavfor.eu/2010/12/european-union%E2%80%99s-naval-force-counter->

[piracy-operation-enters-its-3rd-year-as-an-extension-to-2012-is-confirmed/](#), 2010, December 15, (Erişim Tarihi: 18.04.2016).

“European Union External Action”, <http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/>, (Erişim Tarihi: 10.02.2015).

Ferreira, Pedro Teles, Piracy and the Lisbon Strategic Concept of NATO, <http://www.contraditorio.pt/admin/source/files/1294673800-PiracyandtheLisbonStrategicConceptofNATO-Original.pdf>, Erişim Tarihi: 34.05.2016

“General Affairs and External Relations”, **Council of the European Union**, 16289/06 (Presse 352) Brüksel, 11 Aralık 2006, http://avrupa.info.tr/fileadmin/Content/Downloads/PDF/2770th%20 Council Meeting_of_General_Affairs_and_External_Relations.pdf, (Erişim Tarihi: 30.11.2014).

Jean-Yves, Haine. “ESDP: an overview”, <http://users.clas.ufl.edu/zselden/Course%20Readings/Haine.pdf>, (Erişim Tarihi: 17.02.2015).

Kopenhag Aralık 2002 Zirvesi, http://www.europarl.europa.eu/summits/pdf/cop1_en.pdf, (Erişim Tarihi: 25.11.2014).

Lizbon Antlaşması, **EUR-Lex**, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>, (Erişim Tarihi: 14.12.2014).

Louati, Claudia, “Military intervention in Libya: where is ESDP?”, **Nouvelle Europe**, Haber Tarihi: 20.04.2011, <http://www.nouvelle-europe.eu/node/1098>, (Erişim Tarihi: 02.12.2014).

Maastricht Antlaşması, 1 Kasım 1993, **CVCE**, <http://www.ena.lu?lang=2&doc=18772>, (Erişim Tarihi: 18.11.2015).

MGK Çalışmaları, “Küresel Deniz Güvenliği Sorunları ve Doğurduğu Sonuçlar”,
http://www.mgk.gov.tr/calismalar/calismalar/017_jeostratejik_deniz_sorunlari.pdf,
(Erişim Tarihi: 04.03.2015), ss. 20 -21.

“Military Staff of the European Union (EUMS)”, Summaries of EU legislation, **EUR-Lex**, 22 Ocak 2001,
http://europa.eu/legislation_summaries/foreign_and_security_policy/cfsp_and_esdp_implementation/r00006_en.html, (Erişim Tarihi: 02.12.2014).

NATO Formation, Membership and Purpose, Nisan 1949,
http://www.johndclare.net/cold_war9_NATO.html, (Erişim Tarihi: 21.03.2015).

NATO Handbook, **NATO Office of Information and Press**, Belçika 2001,
<http://www.opsroom.org/documents/handbook.pdf>, (Erişim Tarihi: 20.03.2014), s.
99.

NATO Official Webside, <http://www.nato.int/nato-welcome/> (Erişim Tarihi:
21.03.2015).

NATO Official Webside, “Active Engagement, Modern Defence”,
<http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>, (Erişim Tarihi:
21.03.2015).

NATO Prag 2002 Zirvesi, Haber Tarihi: 21.11.2002,
<http://www.nato.int/docu/pr/2002/p02-127e.html>, (Erişim Tarihi: 10.12.2010).

NATO Washington 1999 Zirvesi, Haber Tarihi: 22.06.1999,
<http://www.nato.int/docu/comm/1999/9904-wsh/9904-wsh.html>, (Erişim Tarihi:
21.03.2014).

Ortaklık Yoluyla Güvenlik, **NATO Otan**, <http://www.nato.int/docu/sec-partnership/sec-partner-turkish.pdf>, (Erişim Tarihi: 21.03.2015).

Perterer, Manfred. “Yeni Sınırın Askeri Kalesi”,
http://www.stwing.upenn.edu/~durduran/hamambocu/authors/mdy/mdy9_18_2005.html, (Erişim Tarihi: 23.03.2015).

Petersberg Declaration, “Western European Union Council of Ministers Bonn”, Haziran 1992, <http://www.weu.int/documents/920619peten.pdf>, (Erişim Tarihi: 18.11.2015).

Recalde, Denise, “Operation Atalanta Criticised for not Stopping Poachers”.<http://fis.com/fis/worldnews/worldnews.asp?monthyear=&day=18&id=36973&l=e&special=0&ndb=0>, 2011, Erişim Tarihi: 03.08.2015.

Selanik Haziran 2003 Zirvesi, **Avrupa Birliği Konseyi**, Brüksel 2003, http://www.consilium.europa.Eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/76279.pdf, (Erişim Tarihi: 25.11.2014).

Sevilla Haziran 2002 Zirvesi, **Avrupa Birliği Konseyi**, Brüksel 2002, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/72638.pdf, (Erişim Tarihi: 26.11.2014).

Shettar, Girija, “Maritime Business Human Rights Guide Launched”, <http://fairplay.ihs.com/article/11725/shipping-leaders-lobby-brussels-operation-atalanta-extension, 2014>.

Turan, Aslıhan P. “Avrupa Birliği Güvenlik Aktörü Olmaya Ne Kadar Yakın?”, **Bilge Strateji**, Cilt 2, Sayı 3, Güz 2010, ss. 31-51, www.bilgesam.org/Images/Dokumanlar/0-3-2010022536bs2010-2-29-58.pdf, (Erişim Tarihi: 17.02.2015).

Turan, Aslıhan P. “AB'nin Güvenlik Yaklaşımları ve Sorunları”, **Bilge Strateji**, 06 Temmuz 2010, <http://www.bilgesam.org/incele/778/-ab'nin-guvenlik-yaklasimlari-ve-sorunlari/#.VQq4w9KsUeU>, (Erişim Tarihi: 29.11.2014).

Varner, Bill, “Somalia Pirates' Success Rate Rises, Stunting East Africa Economies”, <http://www.bloomberg.com/news/2010-11-02/somali-pirates-success-rises-even-against-warships-of-u-s-japan-china.html>, Erişim Tarihi: 06.06.2015.

Yavaş, Gökçen. “AB Barış Koruma Gücü (ALTHEA) ve Türkiye”, **TASAM**, Aralık 2004, <http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/112/abbariskorumagucualtheaveturkiye>, (Erişim Tarihi: 10.02.2015).

<http://www.forbes.com/sites/dougbandow/2012/10/29/why-are-american-troops-still-stationed-in-europe/#1ea2e55e5f0f>

